

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİMDALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI**

**YEREL KALKINMADA YEREL
YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Dilşad TAŞKIN**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK**

Yüksek Lisans Tezi

**Ocak 2013
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİMDALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI**

**YEREL KALKINMADA YEREL
YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Dilşad TAŞKIN**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK**

**Ocak 2013
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Dilşad TAŞKIN

YÖNERGEYE UYGUNLUK

Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi' ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Dilşad TAŞKIN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK

İktisat Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Hayriye ATİK

Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK danışmanlığında Dilşad TAŞKIN tarafından hazırlanan “Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

29/01/2013

JÜRİ

Danışman

Y. Doç. Dr. Aytekin Altıparmak. İmza A. Altıparmak

Üye

: Doç. Dr. H. Mehmet TAŞCI

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Murat ESMERAY

ONAY

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 29.01.2013 tarih ve...02...sayılı kararı ile onaylanmıştır.

29.01.2013

Prof. Dr. Ramazan ERTÜRK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İşletme lisans mezunu olarak geldiğim İktisat Politikası Bilim Dalı'nda her şeyden önce Anabilim Dalı'na adaptasyonumda, hazırlamış olduğum tezin konusunun seçiminde ve hazırlanma sürecinde değerli bilgilerini, tecrübelerini, anlayışını ve yardımlarını esirgemeyerek akademik ortamda sonsuz desteğiyle gelişmeye katkıda bulunan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK'a; beni daima destekleyen annem, babam ve kardeşlerime; tezimin yazım çalışmaları sürecinde benden desteğini hiç esirgemeyen öğretim görevlisi değerli dostum Derya DEMİR'e, sonsuz teşekkür ederim.

Dilşad TAŞKIN

Kayseri, Ocak 2013

YEREL KALKINMADA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ

Dilşad TAŞKIN

**Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2013
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK**

ÖZET

Yerel Kalkınma Yaklaşımı; yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, yerel toplulukların fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedefleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyadaki az gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde bölgeler arası gelişmişlik düzeyleri çeşitli faktörler nedeniyle farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların en aza indirilmesi için başvurulacak yollardan biri de bölgesel kalkınma politikalarıdır.

Günümüzdeki kalkınmış toplumların birçoğu kalkınmalarını yerinden yönetim anlayışı ile gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda belediyeler Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden (toplam nüfusun % 80'i) kurumlardır. Belediyelere, yerel kalkınmanın ve refahın sağlanması ve sürdürülebilir kılınması amacıyla önemli bir yasal görev yüklenmiştir.

Tez çalışmasında; yerel kalkınmada önemli bir role sahip olan yerel yönetimlerin yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıları Kayseri ili örneğinde incelenmiştir. Yasaya göre belirlenen görevler, sağlanan imkânlar ve ilgili birimler irdelenmiş; uygulamanın nasıl olduğuna ilişkin belirlemeler yapılmış; aksayan veya başarısız noktalar vurgulanarak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kalkınma, Yerel Yönetimler, Kayseri İli

ROLE OF LOCAL GOVERNMENT IN LOCAL DEVELOPMENT: SAMPLE OF KAYSERİ

Dilşad TAŞKIN

Erciyes University, Institute of Social Sciences

M. Sc. Thesis, January 2013

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Aytekin ALTIPARMAK

ABSTRACT

Local Development Approach; emerges as a concept with the aim of local communities' development in physical, economic, social, cultural and political area in accordance with the principles of sustainable development by mobilizing local actors. All countries in the less developed and developing around the world regional development levels vary due to various factors. One of the ways to minimize these differences are regional development policies.

Many of today's developed societies, their development carried out with an understanding of decentralization. In this respect municipalities are institutions that make up the main skeleton of the Turkish local authorities and serving a significant portion of the country's population living in cities (80% of the total population). Municipalities important legal duty has been installed in order to achieve a sustainable local development and welfare provision.

In this thesis, the local authorities have an important role in local development, local and regional development in the case of contributions of Kayseri province were investigated. By law, the tasks provided opportunities and examined the relevant units; determinations made on how the application is; proposed possible solutions with emphasis on halting or unachievable points.

Keywords: Local Development, Local Governments, Kayseri Province.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK.....	ii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ŞEKİL VE TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
KALKINMA VE YEREL KALKINMA KAVRAMI HAKKINDA BİLGİ.....	5
1.1.KALKINMA KAVRAMI	5
1.1.1.Kalkınmanın Tanımı	5
1.1.2.Kalkınmanın Tarihçesi.....	6
1.1.3.Ekonomik Büyüme ve Kalkınma.....	8
1.1.4. Sürdürülebilir Kalkınma	10
1.2.BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI ve BÖLGESEL KALKINMA.....	13
1.2.1.Bölge Kavramı	13
1.2.2.Ekonomik Yapı Açısından Bölge Çeşitleri.....	15
1.2.2.1.Homojen (Türdeş) Bölge.....	15
1.2.2.2.Polarize (Kutuplaşmış) Bölge	16
1.2.2.3.Plan Bölge	18
1.2.3.Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Ayırımı	18
1.2.3.1.Gelişmiş Bölge	19
1.2.3.2.Az Gelişmiş Bölge (Geri Kalmış Bölge)	20
1.2.3.3.Gelişme Halindeki Az Gelişmiş Bölge (Potansiyel Gelişme Bölgesi)	21
1.2.3.4.Potansiyel Bakımından Az Gelişmiş Bölge	21
1.3.BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI.....	21
1.3.1. Bölgesel Kalkınmanın Temel İlkeleri.....	24
1.3.2.Bölgesel Kalkınmanın Amaçları.....	27
1.3.3.Bölgesel Kalkınma Politikasının Araçları	31
1.4.AB ve Bölgesel Kalkınma	31
1.4.1.AB Komisyonu Bölgesel Politika Kapsamında Üç Ana Hedef.....	33

1.4.2.Üye ve Aday Ükelere Yönelik Bölgesel Kalkınma Politikası Araçları.....	34
1.4.2.1.AB Bölgesel Fonları.....	35
1.5.AB Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Türkiye.....	39
1.5.1.IPA Kapsamında Türkiye’de Bölgesel Kalkınma	42
1.5.2.İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı- IKG OP	44
1.5.2.1. IPA Kapsamında Belediyelere Sağlanan Destekler	47
1.6.TÜRKİYE’DE BÖLGESELLEŞME	48
1.7.TÜRKİYE’DE BÖLGESEL GELİŞME POLİTİKALARI	51
İKİNCİ BÖLÜM	57
TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER ve YEREL KALKINMA	57
2.1. YEREL YÖNETİMLER	57
2.1.1. Yerel Yönetimlerin Tanımı.....	57
2.1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihçesi	59
2.1.3. Yerel Yönetimlerin Çeşitleri.....	64
2.1.3.1. Belediyeler	64
2.1.3.2. İl Özel İdaresi	64
2.1.3.3. Köy	65
2.1.4. Belediyelerin Görevleri ve Yetkileri.....	65
2.1.4.1. Belediyelerin Sosyal Görevleri	70
2.1.4.2. Belediyelerin Kültürel Görevleri.....	70
2.1.4.3. Belediyelerin İmar Görevleri	71
2.1.4.4. Belediyelerin Ekonomik Görevleri	71
2.1.4.5. Belediyelerin Diğer Görevleri.....	71
2.1.5. Belediye Organları	71
2.1.5.1. Belediye Meclisi.....	71
2.1.5.2. Belediye Encümeni	73
2.1.5.3. Belediye Başkanı.....	73
2.1.5.4. Belediye Teşkilatı	75
2.1.5.5. Belediyelerde Denetim.....	75
2.1.5.6. Belediyelerin Mali Yapısı	76
2.2. KÜRESELLEŞME VE YEREL YÖNETİMLER.....	78
2.3. AVRUPA BİRLİĞİ VE YEREL YÖNETİMLER.....	79
2.4. YEREL KALKINMA KAVRAMINA BAKIŞ	83

2.4.1.Yerel Kalkınmanın Tanımı	83
2.4.2.Yerelleşme ve Yönetişim.....	87
2.4.2.1.Yönetişimin Unsurları.....	89
2.4.2.2.Yönetişimin Ortaya Çıkışında Devletin Değişen Rolünün Etkisi.....	90
2.4.2.3.Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yönetişim	91
2.4.2.4.Yerel Yönetişim ve Modelleri.....	93
2.4.2.5.Avrupa Birliği'nde Yerel Yönetişim.....	95
2.4.2.6.Türkiye'de Yönetişim	97
2.4.2.7.Türkiye' de Yönetişim İle İlgili Uygulama.....	97
2.4.2.8.Yerel Yönetimlerde Yönetişim Uygulaması.....	98
2.4.3. Uluslararası Kuruluşların Yerel Kalkınmaya Bakışı	101
2.4.3.1.ILO (Uluslar Arası Çalışma Örgütü)'nün Yerel Kalkınmaya Bakışı.....	102
2.4.3.2.AB'nin Yerel Kalkınmaya Bakışı	104
2.4.3.3.OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) 'nin Bakışı	106
2.4.4.Yerel Kalkınmanın Temel İlkeleri ve Alanları	106
2.4.5.Türkiye'de Yerel Kalkınma	108
2.4.5.1. Dokuzuncu Kalkınma Planında Yerel Kalkınma.....	111
2.4.5.1.1.Yerel Kalkınma Sorunları.....	111
2.4.5.1.2.Yerel Kalkınmaya Yönelik Öncelikli Temel Amaç ve Politikalar (ÖTAP).....	112
2.4.5.1.3.Temel Amaç ve Politikalara Dönük Tedbirler	113
2.4.5.1.4. Uygulama Stratejileri.....	115
2.5.YEREL KALKINMADA BELEDİYELERİN ROLÜ	117
2.5.1.Yerel Kalkınma ve Belediyelerin Misyonu	120
2.5.2.Yerel Kalkınmada Amaç ve Belediyelere Düşen Görevler	121
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	125
YEREL KALKINMADA KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	125
3.1. KAYSERİ İLİ HAKKINDA BİLGİ	125
3.2. GENEL EKONOMİK GÖSTERGELER.....	127
3.2.1. Sosyo Ekonomik Gelişmişlik.....	127
3.2.2.Rekabetçilik.....	128
3.2.3.Sanayi	129
3.3.KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PROJELERİ	131

3.3.1. Erciyes Kış Turizmi Projesi	131
3.3.2.Kayseri Temapark ve Eğlence Merkezi	133
3.3.3.Kayseri Raylı Sistem Projesi	133
3.3.4.Atatürk Spor Kompleksi	133
3.3.5.Kadir Has Kongre Merkezi ve Spor Kompleksi	134
3.3.6.Kadir Has Kent Müzesi.....	134
3.3.7.Şehirlerarası Otobüs Terminali	135
3.3.8.Atık Su Arıtma Tesisi	135
3.3.9.Kent Ormanı	135
3.3.10.Huzur Evi.....	136
3.3.11.Dünya Ticaret Merkezi	136
3.3.12.Kent Konseyi	136
3.3.13.Sosyal Projeler	139
3.3.14.Huzur Çınarı Projesi	140
3.3.15.Kültürel Projeler	141
3.4.KAYSERİ YEREL YÖNETİMLERİNİN ULUSAL ve ULUSLAR ARASI FONLARDAN YARARLANMA DURUMLARI	141
3.4.1. Ulusal Kaynaklardan Yararlanma.....	142
3.4.1.1. İş Kur.....	142
3.4.1.2. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı - ORAN-KA.....	143
3.4.1.3. Yararlanılan Diğer Ulusal Kaynaklar.....	146
3.4.2. Uluslar arası Kaynaklardan Yararlanma.....	147
3.4.2.1. Dünya Bankası	147
3.4.2.2. Sosyal Riskleri Azaltma Projelesi (SRAP)	147
3.4.2.3. Avrupa Birliği Fonları.....	148
3.4.2.3.1. AKKM-LDI (Yerel Kalkınma) Hibe Programı.....	148
3.4.2.3.2. Aktif İstihdam Tedbirleri Hibe Programı	150
3.4.2.3.3. IPA – İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	150
3.4.2.3.4. Kadın İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı (PWE).....	151
3.4.2.3.5. Genç İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı (PYE)	153
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	155
KAYNAKLAR	159
ÖZGEÇMİŞ.....	171

ŞEKİL VE TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 2.1.	Yerel Kalkınma Alanları	122
Tablo 1.1.	Bölgesel Politikaların Sosyal Fayda ve Maliyetleri	25
Tablo 1.2.	Bölgesel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımının Evrimi.....	29
Tablo 1.3.	Bölgesel Kalkınmanın Ana Amaçları	29
Tablo 1.4.	IPA Türkiye Mali Yardım Miktarları	44
Tablo 1.5.	İKG OP Müdahale Alanları	45
Tablo 1.6.	İKG OP Kapsamındaki Hibe Programlarının Bütçe ve Proje Sayıları	46
Tablo 2.1.	2011 ADNKS Nüfus Sayımına Göre, Türlerine ve Nüfuslarına Göre Belediyelerin Dağılımı	63
Tablo 2.2.	5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Belediyenin Görev Alanları	66
Tablo 2.3.	Geleneksel Yukarıdan-Aşağıya Kalkınma İle Aşağıdan-Yukarıya Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımları Arasındaki Temel Farklar	86
Tablo 2.4.	Geleneksel Yönetim- Yeni Yönetim Karşılaştırması.....	92
Tablo 2.5.	Uluslararası Kuruluşlar ve Yerel Kalkınma.....	102
Tablo 2.6.	Yerel Kalkınmada Sorun Alanları Listesi	111
Tablo 3.1.	İller Arası Rekabet Endeksinde Kayseri’nin Yeri.....	128
Tablo 3.2.	Kayseri Organize Sanayi Bölgesi Fiziki Bilgileri.....	130
Tablo 3.3.	Kış Turizmi Tesisleri Kapasite Bilgileri	132
Tablo 3.4.	Yıllara Göre Belediyelerin TYÇP’den Yararlanma Durumları	143
Tablo 3.5.	Kayseri Belediyelerinin ORAN-KA’dan Aldıkları Projeler ve Destek Tutarları.....	144
Tablo 3.6.	Kayseri’deki Belediyelerin Yararlandığı Diğer Ulusal Kaynaklar	146
Tablo 3.7.	SRAP’tan Yararlanma Durumu	148
Tablo 3.8.	Kayseri İlinde “AKKM Programı” Altında Hibe Sözleşmesi İmzalanan Belediyeler	149
Tablo 3.9.	Aktif İstihdam Tedbirleri Fon Kullanımı.....	150
Tablo 3.10.	2011 Yılı IPA Kayseri Projeleri.....	150
Tablo 3.11.	Kadın İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı Proje Performans Göstergeleri	152
Tablo 3.12.	Genç İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı Proje Performans Göstergeleri	154

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
AGÜ	: Az Gelişmiş Ülkeler
AKKM-LDI	: Yerel Kalkınma Girişimleri
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BELDES	: Belediyelerin Altyapısını Destekleme Projesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMKP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BKİ	: Bölge Kalkınma İdaresi
BSYK	: Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi
CF	: Uyum Fonu
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı- Kalkınma Bakanlığı
DTM	: Dünya Ticaret Merkezi
EAGGF	: Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu
EKA	: Ekonomik Kalkınma Ajansı
EQUAL	: Topluluk Girişimi
ERDF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ESF	: Avrupa Sosyal Fonu
EURADA	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği
FAO	: Gıda ve Tarım Örgütü
FIFG	: Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı
GSKD	: Gayri Safi Katma Değer
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	: Uluslar Arası Çalışma Örgütü
IPA	: İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı
IPARD	: Kırsal Kalkınma için Katılım Öncesi Yardım Aracı
ISPA	: Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracı
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması

İDP	: İşletme Destek Projesi
KAYMEK	: Kayseri Mesleki Eğitim Kursları
KÖY	: Kalkınmada Öncelikli Yöre
KÖYDES	: Köylerin Altyapısını Destekleme Projesi
LEADER	: Yerel Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması ve Uygulanması
MBY	: Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik
MFİB	: Merkezi Finans ve İhale Birimi
MİGM	: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
NUTS	: İstatistiki Bölge Birimi Sınıflandırması
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ORAN-KA	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu
ÖTAP	: Öncelikli Temel Amaç ve Politikalar
ÖUKP	: Ön Ulusal Kalkınma Planı
PHARE	: Polonya ve Macaristana Yönelik Ekonominin Yeniden Yapılanması Programı
SAPARD	: Tarımsal ve Kırsal Kalkınmaya Yönelik Özel Katılım Program
SWOT	: Güçlü Yönler-Zayıf Yönler-Fırsatlar-Tehditler
TBÜP	: Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TYÇP	: Toplum Yararına Çalışma Projesi
UKP	: Ulusal Kalkınma Planı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Gelişme Programı
UNOPS	: Birleşmiş Milletler Proje Servisi
URAK	: Uluslar arası Rekabet Araştırmaları Kurulu
URBAN	: Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma
US	: Uygulama Stratejileri
WFP	: Dünya Gıda Programı

GİRİŞ

Kalkınma kavramı, toplumların gelişim sürecine uygun olarak, farklı dönemlerde değişik içerikler kazandığı gibi aynı dönemde farklı içeriklerle de kullanılmıştır. Kavram, bazen de kendine yakın anlamlar taşıyan sanayileşme, modernleşme, ilerleme, büyüme ve yapısal değişme gibi kavramlarla iç içe geçmiş, onların yerine kullanılmıştır. Bu durum ise kalkınma olgusunun anlamında bir kargaşaya neden olmuştur. Çoğu zaman birbirlerinin yerine ikame edilen büyüme, gelişme gibi kavramlarla birlikte anılan kalkınma konusu, önceleri ekonomik kalkınma ekseninde değerlendirilmiş ise de zamanla sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve siyasal alanları da kapsamıştır. Çünkü bu alanlar birbirinden bağımsız gelişemezler ve birbirlerini tetikleyen bir etkiye sahiptir.

Kalkınma konusunda yaşanan değişimlerden birisi de ölçek değişimidir. Uzun yıllar ulusal boyutta ele alınan kalkınma yaklaşımı makro ekonomik gelişmeleri ön planda tutmuştur. Zamanla, kalkınmanın sadece ulusal düzeyde sürdürülemeyeceği, yerel dinamiklerin de kalkınma için harekete geçirilmesi anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bu da yerel kalkınma yaklaşımını ön plana çıkarmıştır.

Yerel kalkınma anlayışı, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, yerel toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedeflemektedir.

Yerel dinamiklerin de kalkınma için harekete geçirilmesi anlayışı bugün tüm gelişmiş ülkelerde genel kabul görmüş bir yaklaşımdır. Ulusal kalkınmanın bir alt basamağını bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt basamağını da yerel kalkınma oluşturmaktadır.

Yerel kalkınma yaklaşımı gerek Birleşmiş Milletler (BM) nin ve gerekse Avrupa Birliği (AB) nin üzerinde önemle durdukları ve destekledikleri bir konudur. BM, Yerel Gündem 21 ile bu yaklaşımı formüle ederken, AB de bölgesel ve yerel kalkınmayı üye ülkelerin politikası olarak kabullenmektedir.

Yerel kalkınma, AB'nin tüm bölgelerinde toplumsal ve ekonomik kaynaşmanın sağlanmasında önemli bir rol oynar. Bir kentsel mahallenin canlandırılması, kırsal alanlarda turizmin teşvik edilmesi, sanayi bölgelerinde metruk sahaların geliştirilmesi, belirli bir yörenin kendine özgü gıda ürünlerinin tanıtılması, rekabetçi olmaya yönelik araştırma faaliyetlerinde yerel işletmelere yardım edilmesi, vs. bütün bu faaliyetler, belirli bir yerel alanın kalkınmasına ve dolayısıyla AB bölgelerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Türkiye, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını en fazla yaşayan ülkelerden biridir. Bu farklılıklar genel kalkınma planlarının hayata geçirilmesini engellemekte ve bu planları öncelikli olarak sözkonusu farklılıkları gidermeye yöneltmektedir. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırmak, kalkınma programlarının etkilerini sürekli bir hale getirmek için mümkün olduğu kadar süratli ve pratik karar alınmasını sağlamak amacıyla merkezi yönetim karar verme mekanizmasını yerinden yönetim esaslarına göre uyarlamak zorundadır. Yerinden yönetim düzeni kalkınmaya ilişkin birçok amacın gerçekleşmesine hizmet etmektedir.

Mahalli idareler, dolayısıyla belediyeler ildeki, ilçedeki veya o beldedeki demokratik yaşamın temel taşı konumundadırlar. Sosyal ve ekonomik yaşamdaki değişmelerle gelişen refah seviyesi, demokrasinin yaşam tarzı olarak benimsenmesi, kişilerin giderek artan oranda söz ve yetki sahibi olmasını sağlamakta ve bu bakımdan fertlere yeni görevler yüklemektedir. Ülkemizde merkezi idarenin çeşitli dönemlerdeki mahalli idarelere yönelik kanuni düzenlemelerle belediyelere, yerel ihtiyaçların karşılanması için bir girişimci gibi sını ve ticari teşebbüslerde bulunma konusunda geniş yetkiler verilmiştir. Bu yetkiler çerçevesinde belediyeler, sadece özel kesimin boşluğunu doldurmak için değil, onu yönlendirmek için de girişimde bulunabilmektedirler. Aynı zamanda kamu yararı bir hizmetin yapılmasını gerektiyorsa (tiyatro, sinema vs.) o alanlarda da faaliyette bulunabilmektedirler.

Türkiye'de merkezi yönetimlerin özellikle 1980 sonrasında uygulamaya koydukları liberal politikalar (piyasa ekonomisini güçlendirme ve sermayeyi emek karşısında güçlendirme politikaları), yerel yönetimlerdeki yönetim yaklaşımında büyük değişimlere yol açmıştır.

Yerel yönetimlerin, bölgesel gelişmeyi sağlamada gerçekleştireceği başarı büyük ölçüde kendi yatırımları ya da çeşitli ortak yatırımlarla, kooperatifler, sendikalar, sosyal

güvenlik kuruluşları ve diğer tüm demokratik kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla yapacakları iş birliğine bağlı kalmaktadır. Batı Avrupa ülkelerinde yerel yönetimler, sadece tüketiciyi koruma göreviyle sınırlı kalmamakta ayrıca, genç işsizlerin istihdam sorunlarını çözme yükümlülüğünü de üstlenmekte ve istihdamı geliştirici projeler uygulamaktadır. Son yıllarda ülkemizdeki belediyeler de AB adaylık sürecinde, AB'nin çeşitli fonlarından yararlanarak benzer bir görev üstlenmeye başlamışlardır.

AB mevzuatı çerçevesinde, “yerel kalkınma”, bölgede mevcut olan doğal, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların kullanılması yoluyla yerel düzeyde sunulan fırsatları azamiye çıkarmaya çalışılmaktadır. Yerel kalkınmanın başarılı olarak sürdürülebilmesi, yerel idarelerin bu yaklaşım çerçevesinde etkin rol oynamalarını gerekli kılmaktadır. Çünkü yerel yönetimler, kendi görev ve yetki alanlarında kamu gücünü kullanan ve bu özellikleri ile de ekonomik-sosyal-kültürel-demokratik hareketliliğe etki eden idarelerdir.

Günümüzdeki kalkınmış toplumların birçoğu kalkınmalarını yerinden yönetim anlayışı ile gerçekleştirmiştir. Yerel kalkınmanın sağlanmasında, yerel kaynaklar ve faaliyet alanlarında yetki ve imtiyaz sahibi olan kent yönetimlerine yani belediyelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Belediyeler, yerel halkın ortak nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş kamu tüzel kişilikleridir. Fiziki, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda ortak ihtiyaçların karşılanması, arzu edilen gelişmelerin sağlanması suretiyle ihtiyaçların karşılanmasından belediyeler sorumlu oldukları için, yerel kalkınma yönetimi yaklaşımını uygulamak, belediyelerin kendilerinden beklenen misyonu üstlenmeleri için gerekli olmaktadır. Başka bir deyişle yerel kalkınma, yerel halkın artan nitelikli ihtiyaçlarıdır ve dolayısıyla bunu sağlamak belediyelerin asli görevidir. Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden (toplam nüfusun % 80'i) belediyelerin kamu hizmetleri içindeki ağırlıkları belediyeler yasası ile bazı temel görevler esas alınarak liste usulü tespit edilmiş, bu çerçevede belediyelere idari sınırlarındaki bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını da sağlayacak bu görevler ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Burada açıkça belediyelere yerel kalkınmanın ve refahın sağlanması ve sürdürülebilir kılınması amacıyla önemli bir yasal görev yüklenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; yerel kalkınmada önemli bir role sahip olan yerel yönetimlerin doğrudan ve dolaylı yaptıkları yatırımlarla kalkınmaya katkıları incelenecektir. Aynı

zamanda Kayseri ili örneği incelenerek, yasaya göre belirlenen görevleri, sağlanan imkânları ve ilgili birimleri irdelenecek; uygulamanın nasıl olduğuna ilişkin belirlemeler yapılarak; aksayan veya başarısız olan noktaları vurgulayarak çözüm önerilerinde bulunmaktır. Kısaca; Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yerel kalkınmaya katkısı kapsamındaki faaliyetleri irdelenecektir. Çalışmanın kapsamında Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin fiziki, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi anlamda uygulamakta olduğu projeler bulunmaktadır. Çalışmada tümdengelim yöntemiyle önce teorik çerçeve ortaya konmuş, daha sonra da uygulama incelenmiştir.

Tezin sınırlılıkları ise, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin yerel yönetimler tarafından esas alınmasına rağmen çeşitli proje yatırımlarına ayrılan kaynak ve bu kaynağın temin edilme yöntemlerinin paylaşılma istenmemesi nedeniyle çalışma konusu olan yerel yönetimlerden sayısal olarak veri temin etme zorluğudur.

Bu çalışma şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş bölümünün ardından gelen birinci bölümde “ekonomik büyüme”, “kalkınma”, “sosyo-ekonomik gelişme” ve “sürdürülebilir kalkınma” gibi araştırmanın kavramsal çerçevesini belirleyen kavramlar tartışılmaktadır. Daha sonra “bölge” kavramı, “bölgesel/yerel kalkınma” kavramı ile ekonomik yapı ve ekonomik gelişme düzeyi açısından bölge türleri özetlenmektedir. “AB ve bölgesel kalkınma politikaları” incelendikten sonra “Türkiye’de bölgeselleşme” ve “bölgesel kalkınma politikaları” üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde yerel yönetimler, görevleri ve yerel kalkınma içerisinde yerel yönetimlerin ne gibi görevler üstlendiği üzerinde durulacaktır.

Üçüncü bölümde ise yerel kalkınma ve yerel yönetimlere düşen görevler açısından Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı yatırımlar, projeler, faaliyetler gibi konular irdelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KALKINMA VE YEREL KALKINMA KAVRAMI HAKKINDA BİLGİ

Yerel kalkınmayı iyi anlayabilmek için öncelikle bazı kavramların ne olduğunu açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu kavramlar önce kalkınma ile ilgili kavramlar, daha sonra da bölge ile ilgili kavramlardır.

Bu bölümde önce kalkınmanın tarihçesi özet olarak bahsedilmiştir. Daha sonra ekonomik büyüme, kalkınma kavramları açıklanmış, ardından ekonomik büyüme ile kalkınma kavramı arasındaki farklılığa değinilmiştir. İkinci kısımda ise bölge kavramına, ekonomik yapı bakımından ve gelişmişlik düzeyi bakımından bölge türlerine yer verilmiş, bölgesel/yerel kalkınma kavramı üzerinde durulmuştur.

1.1.KALKINMA KAVRAMI

1.1.1.Kalkınmanın Tanımı

Günümüzde küreselleşme ile birlikte giderek hızlanan bir ekonomik ve sosyal değişim süreci yaşanmaktadır. Dünya üzerindeki sistemde uluslararası iş bölümü zorunlu hale gelirken, sermaye kendi özgül yapısını değiştirmekte ve sosyal devlet kavramı küresel kapitalizm karşısında erimektedir. Bu şekilde kavramsallaştırılan yapılanma içerisinde, kalkınma kavramı da yeniden tanımlanmaya başlamıştır. Kalkınma kavramının salt ekonomik bir anlam taşımadığı; sosyal, kültürel ve siyasal yapılarla da yakından ilişkili olduğunu göz önüne alındığında, küreselleşme ile değişen tüm bu yapılar doğrultusunda kalkınmanın yeniden tanımlanması gereğine vurgu yapılmaktadır (http://www.ari.org.tr/index.php?sayfa=yerel_kalkinma_calismalari).

Türkçe’de “gelişme” kavramıyla aynı anlamda kullanılan kalkınma, bir ekonomide üretim faktörlerinin etkinlik derecesi ile sanayinin, ülke ekonomisi ve ülke ihracatı içindeki payının artması gibi ekonomik yapının değişmesi ile ilgilidir. Bu bağlamda kalkınma aynı zamanda toplumun sosyal, siyasal ve kültürel açıdan belli bir hayat seviyesine de ulaşması demektir. Sözkonusu hayat seviyesine ulaşırken toplumun

ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel kurumlarında değişme ve iyileşme ortaya çıkmaktadır (Bilgin, 2002-2, 3).

İktisadi kalkınma konusu özellikle son 60-70 yılda ön plana çıkmıştır. Özellikle ilk dönem kalkınma iktisatçıları ve daha sonra kalkınma literatürüne egemen olan Ortodoks Neoklasik teoriler, Keynes ve Keynesyen modellerden etkilenecek, nitel kalkınma sorununu nicel bir büyüme sorunu olarak ele almışlardır (Tüylüoğlu ve Çeştepe, 2008, 35).

(Han ve Kaya, 2006, 273) Seers, Kalkınmanın Anlamı (1979) adlı eserinde kalkınma kavramının içeriğini tartışarak kalkınmanın merkezinde insanın yer aldığını ve insani potansiyelin gerçekleşmesinin kalkınmanın temel ölçüsü olduğunu vurgulamıştır. A. Sen, kalkınmanın güzel bir yaşamla ilgilendiğini, dolayısıyla kalkınmanın da insanların oluşturduğu yaşamı merkez alması gerektiğini öne sürerken, Goulet ise, 1960'lerden beri kalkınma kavramının yeniden tanımlanması ve öncelikle ahlaksal açıdan sorgulanması gerektiğini savunmuştur.

(İldırar, 2004, 6) Adelman ve Yeldan (2000)' a göre kalkınma, büyümeden farklı olarak, kendi kendini besleyen sürdürülebilir büyümeyi, üretim ve tüketim kalıplarında yapısal değişimi, teknolojik gelişmeyi, sosyal, politik ve kurumsal modernizasyonu ve beşeri koşullarda gelişmeyi de ifade etmektedir.

Kalkınma sürecinin üç elemanı ülke kalkınma uğraşlarında eş zamanlı olarak yürütülmektedir. Kalkınma sürecinin üç elemanı ise; mal ve hizmetlerin gelişmiş bir ekonomik yapı içerisinde üretilmesi demek olan ekonomik kalkınma, sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesi anlamına gelen sosyal kalkınma ve insanların sahip oldukları potansiyelleri kullanmaları ve ülkenin olumlu yönde gelişimine katkıda bulunacak şekilde yapıcı rol oynamaları demek olan insan (beşeri) kalkınmasıdır.

1.1.2.Kalkınmanın Tarihçesi

Üretimin artması, ticaretin ortaya çıkması, paranın değiştirme eşdeğeri olarak kullanılmasıyla başlayan kalkınma tarihi, karmaşıklılaşarak devam etmektedir. Ekonomistler, kalkınma boşluğunu oluşturan tarihsel sürecin 1500'lerde toplumların sömürgeleştirilmesi ile başladığını belirtirler. Birçok üçüncü dünya ülkesinin 19. yüzyılın ikinci yarısında kalkınmaya başladığı ve bunun 19. yüzyılda yaşanan üç önemli ekonomik olayından -nüfus artışı, kişi başına üretimin artışı ve yeni büyük ölçekli imalatın ortaya çıkması- kaynaklandığı vurgulanmıştır. 1870-1914 döneminde başta

İngiltere olmak üzere büyüyen ülkeler grubuna, birçok Avrupa ülkesi, Kuzey Amerika ve Avustralya'daki yerleşim alanları ile (1880'lerde) Japonya katılmıştır. 19. yüzyılın sonlarında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organization for Economic Cooperation and Development - OECD) ülkelerinin büyüme oranları, tarihte görülmemiş ölçüde yükselmiştir. 1914–1945 döneminde Birinci Dünya Savaşının etkisiyle, insan ve sermaye kaybı olmuş; ulusal sınırlar ve alışılmış ticaret görüntüleri yıkılmıştır. Bunu 1930'lu yıllarda dünya ekonomisinde yaşanan Büyük Bunalım izlemiş ve büyüyen ülkelerin hızı yavaşlamıştır (Şan, 2005,7).

Bu dönemde Klasik iktisat doktrinine dayanan serbest piyasa mekanizması az gelişmiş ülkelerin sorunlarına çözüm üretmede başarısız olmuştur. Bunun sonucunda serbest piyasa mekanizmasının tek başına ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamada yetersiz kalmıştır (Taban ve Kar, 2004, 27). Bu nedenle ekonomik gelişmenin bir kalkınma planlaması yoluyla sağlanması gereği ortaya çıkmış ve Birinci Dünya Savaşından sonra önem kazanmaya başlamıştır.

II. Dünya Savaşı'na kadar daha çok gelişmiş ülkelerin sorunlarının çözümüne yönelik teoriler üretilmiştir. Az gelişmiş ülkelerin sorunlarına ilgi duyulması savaş döneminden sonra yoğunluk kazanmıştır. Savaş sonrasında Asya ve Afrika'daki koloni imparatorluklarının dağılmasıyla birlikte yeni birçok ulus devlet kurulmuştur. Söz konusu devletler 19. ve 20. yüzyıl boyunca bağlı bulundukları imparatorluklarının kendilerini ihmal etmelerinden dolayı fakirlik ve yoksulluk içinde kalmışlardır. Yeni kurulan bu ülkelerin sorunlarının çözümü için arayışlar gündeme gelmiştir.

Bu bağlamda kalkınma teorilerinin ortaya çıkışı esas itibarıyla bağımsızlığını yeni kazanmış yoksul ülkelerin sahip olduğu ciddi anlamdaki tek varlık olan hammadde kaynaklarını geliştirmek için ekonomistlerden almış oldukları tavsiyelere dayanır. 1950'li ve 1960'lı yıllarda bu tavsiyelerin kapsamı gittikçe genişlemiş ekonomik dönüşümün kısa sürede nasıl gerçekleştirileceği, tarım, sanayi, eğitim ve uluslar arası ticaretteki yanlışların nasıl düzeltileceği cevap bulunması gereken temel konular olmuştur (Berber, 2011, 255).

Bununla birlikte, kalkınmaya özgü literatürün oluşmaya başladığı bu dönemin teorik altyapısı iktisat biliminin başlangıcına kadar uzanmaktadır. Çünkü kalkınma sorunları, teknik anlamda Sanayi Devriminden, ekonomik anlamda A.Smith'in "Ulusların Zenginliği" eserinden bu yana araştırmalara konu olmaktadır (Berber, 2006, 161). Bu

bağlamda Kalkınma İktisadı'nın gelişim sürecinin kalın çizgilerle birbirinden ayrılması mümkündür.

Kalkınma İktisadı'nın gelişim süreci kronolojik anlamda iki ana bölüme ayrılabilir. Bunlardan birincisi Sanayi Devriminden II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönem, ikincisi ise II. Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar olan dönem şeklinde sıralanabilir. İlk dönem, Sanayi Devrimi ve Batı Avrupa'daki diğer oluşumların büyüme-kalkınma üzerindeki etkisinin geleneksel iktisat kapsamında analiz edildiği öncü bir dönemdir. İkinci dönem ise geleneksel iktisadın kalkınma analizlerinin yetersizliğinin eleştirildiği ve yeni arayışların gündeme geldiği temel bir dönemdir.

1.1.3.Ekonomik Büyüme ve Kalkınma

Ekonomide “büyüme” (growth) ve “kalkınma” (development), üzerinde en çok tartışılan kavramların başında gelmektedir. Bunun nedeni ekonomik kalkınma teorisinin çok yönlü yapıda olmasıdır. Çoğu kez bu iki kavramın aynı anlama geldiği düşünülmektedir (Tolunay ve Akyol, 2006, 119). Oysa büyüme ve kalkınma kavramlarının hem teoride hem de uygulamada farklı yeri ve anlamları bulunmaktadır.

Önceleri büyüme teorisinin bir bölümü olarak ele alınan kalkınma ekonomisi, zamanla bağımsızlığını kazanmış ve ayrı bir iktisadi inceleme alanı olmuştur.

Birçok ekonomi kitabında ekonomik büyüme ile kalkınma kavramları özdeş terimler olarak kullanılmakta ve kişi başına gelir arttığında, yaşam standartlarının ve bu anlamda refah düzeyinin de gelişeceği varsayılmaktadır (Kaynak, 2005, 43). Ancak kişi başına gelir artarken, her zaman refah artar, refah düzeyindeki artışın bir göstergesi olarak gelir dağılımında iyileşme olur diye bir zorunluluk yoktur.

Büyüme ve kalkınma genellikle birbirini tamamlamakla birlikte, önemli farklılıkları da göstermektedir. Büyüme ve kalkınmanın temel farklılıkları şu şekilde sıralanabilir (İldırar, 2004,6):

Genel olarak ekonomik “büyüme”, daha fazla ürün anlamına gelirken, ekonomik “kalkınma”, yalnızca daha fazla ürün değil, üretim ve dağıtım kanalları da dahil ürün çeşitliliğini de içermektedir. Başka bir ifade ile büyüme, daha fazla girdi ile daha fazla ürün elde edilmesi anlamına gelirken, kalkınma, üretim sürecinde girdi çeşitliliği ve ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Büyüme; yatırım, çıktı, tüketim ve gelir cinsinden ekonominin ölçeğindeki “sayısal” değişimi ifade etmektedir. Kalkınma ise; kurumlarda, davranışlarda ve teknoloji de yeniliği de (inovasyon) içeren ekonominin yapısındaki “yapısal” değişimi ifade etmektedir (İldırar, 2004,7).

Büyüme ve Kalkınma Arasındaki Farklılıklar - Benzerlikler

Tüm bu tespitlerden sonra, büyüme ile kalkınma arasındaki farklılıklar da şu şekilde ortaya konulabilir (Berber, 2011, 12):

- 1- Farklılık kriterlerinden biri ülkelerin zengin ya da fakir olmalarıdır. Bu ayırıma göre büyüme zengin ülkeler için geçerliken, kalkınma fakir ülkeler için geçerlidir.
- 2- Büyümeyi veya kalkınmayı harekete geçirecek etmenlerin çıkış noktası birbirinden farklıdır. Büyüme genellikle endojen faktörlerin etkisiyle gerçekleşirken, kalkınma eksojen faktörlerin uyardığı bir süreçtir. Büyüme kendiliğinden ortaya çıkan spontane bir durumken, kalkınma uyarılma neticesinde ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir plan, program ya da strateji uygulanmaksızın büyüme gerçekleştirilebilir. Kalkınma sürecinde ise yapısal değişiklikleri gerçekleştirebilmek için gerek strateji gerekse planlama suretiyle mutlaka dıştan bir müdahale gerekmektedir.
- 3- Kalkınma makro bir değişken ve süreçtir. Ekonomik büyüme ise hem makro hem de mikro özelliklere sahiptir.
- 4- Büyüme iktisat teorisi, kalkınma ise daha çok iktisat politikası kapsamında yer alır.

Büyüme ve kalkınma arasındaki ilişkilerin farklılık boyutu dışında birbirini tamamlama ya da etkileme boyutu da vardır. Çalışmalarda ekonomik büyüme ve kalkınma birinin diğerini mümkün kıldığı ardışık süreçler olarak tanımlanmaktadır. Bu ardışık süreçteki sebep-sonuç ilişkisi değişik yazarlar tarafından farklı değerlendirilmektedir. Örneğin; Furdato (1964), ekonomik kalkınmayı, daha fazla büyüme için gerekli potansiyeli sağlayan bir süreç olarak tanımlar. Meier (1976) ise bunun tam tersini savunmaktadır; ekonomik büyüme neticesinde ortaya çıkan bir süreç olduğunu söyler. Yazara göre büyüme sebep, kalkınma ise sonuçtur.

Büyüme ve kalkınmayı ardışık süreçler olarak değerlendiren yaklaşımların birinde (İshikawa, 1967) kalkınmanın ortaya çıkabilmesi için büyümenin belirli bir düzeyi tutturması gerektiği ileri sürülmektedir. Bir başka yaklaşım ise, kalkınmayı ekonomilerin yavaş büyüme oranlarından hızlı büyüme oranlarına doğru hareket ettiği bir değişim olarak değerlendirmektedir (MGK, 1993, 89).

Büyüme ve kalkınmayı, birbirine bağımlı ardışık süreçler olarak gören yaklaşımların yanı sıra, bu süreçlerin birbirilerinden bağımsız olarak gerçekleşebileceğine dikkat çeken yaklaşımlar vardır. (Berber, 2011,12)

Bu ayrımlarla birlikte, iki kavramı kısaca tanımlamak gerekirse; Kalkınma, salt üretimin ve kişi başına gelirin artırılması demek olmayıp, az gelişmiş bir toplumda iktisadi ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi yenileştirilmesidir. Kişi başına düşen milli gelirin artması yanında, genel olarak üretim faktörlerinin etkinlik ve miktarlarının değişmesi, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının artması gibi yapısal değişiklikler kalkınmanın temel öğeleridir.

Büyüme, nitelikten çok nicelik bakımından ortaya çıkan bir değişiktir. Bir ekonominin büyümesi mutlaka o ekonomide yapısal değişimi gerektirmez. Büyüme, sadece üretimin ve kişi başına gelirin artırılması olarak kabul edilebilir (Han ve Kaya, 2008, 11).

Bu bilgilerden anlaşılabacağı üzere kalkınma sadece azgelişmiş ekonomilerle ilgili bir kavram olduğu halde, büyüme süreci gelişmiş ve az gelişmiş ekonomilerle ilgili olabilmektedir. Bunun yanında kalkınma teorileri, temelde azgelişmiş ekonomilerin kalkınma sorunlarına ışık tutmalarına rağmen, büyüme kuramları, esasen kalkınmış, gelişmiş ekonomileri model alır.

1.1.4. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kalkınma kavramları Türkçe’de aynı anlamda kullanılmakla, birbirlerinin yerine ikame edilmektedirler. İkisi de literatürde aynı durumu karşılamakta, İngilizce’deki development kelimesi Türkçe’ye “kalkınma” olarak çevrilmektedir. “Sürdürülebilir Kalkınma”nın İngilizce’deki karşılığı “sustainable development”dır.

Kent Bilim Terimleri Sözlüğünde sürekli ve dengeli gelişme olarak adlandırılan sürdürülebilir gelişme, “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol

açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” biçiminde tanımlanmaktadır (Algan ve Mengi, 2003, 1).

Toplumların gelişmesinin yalnızca ekonomik açıdan değil sosyal, beşeri ve çevre açısından da ele alınması gerektiği ileri sürülerek, hem çevre ve doğal kaynaklar boyutuyla hem de insani boyutuyla ele alınmaya başlamıştır. Böylece çok boyutlu bir kavram olan sürdürülebilir kalkınma kavramı ortaya çıkmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma *Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu* tarafından 1987 yılında yayımlanan *Ortak geleceğimiz Raporu’nda*, ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliği içerecek şekilde izah edilmiştir. Burada sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın, bugünkü kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen kalkınma olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımla, ekonomi ve ekoloji bağlantısı kurulmuştur. Sürdürülebilir kalkınma olgusunun ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönlerini ön plana çıkaran farklı tanımlar yapılmıştır. *Ortak geleceğimiz Raporu’nda* sürdürülebilir kalkınma kavramı iki temel üzerine oturtulmuştur(Han ve Kaya, 2008, 257). Bunlardan ilki, kalkınmada doğal kaynak ve çevrenin korunması, diğeri de gelişmekte olan ülke insanının temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Önceleri çevresel hassasiyet üzerine bina edilen sürdürülebilir kalkınma anlayışı, zamanla sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda da gündeme gelmiş ve insan merkezli bir yapılanma esasında gelişme trendi içine girmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma anlayışı, 1992 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Konferansında etkin olarak gündeme gelmiştir. Brezilya’nın Reo de Janerio kentin de yapılan ve Rio Zirvesi olarak anılan toplantıda, “Rio Bildirgesi”, “Gündem 21”, “Orman İlkeleri”, “İklim Değişikliği Sözleşmesi” ve “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” adı altında beş belge yayınlanmıştır. Bu belgelerden biri olan Gündem 21, “sürdürülebilir gelişme” kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğindedir. Gündem 21 programının sosyal ve ekonomik boyutları (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>):

- İnsanların, insan haysiyetine uygun şartlarda yaşayabilmeleri,
- İşsizliğin önlenmesi,

- Hukuk güvencesi,
- Kültürel çeşitlilik,
- Sağlığın korunması,
- Sürdürülebilir kalkınma için gelecek kuşakların yaşam olanaklarının kısıtlanmaması,
- Toplumsal dayanışmanın yanı sıra uluslar arası dayanışmanın sağlanması,
- Ekonomik girişimlerin toplumun gereksinmelerini etkin karşılayabilmesi,
- Ekonomide istikrarın sağlanması,
- Toplumun ve bireyin yapabilirlik kabiliyetinin geliştirilmesi,
- Faaliyetlerin doğa dengesini bozmaması, çevreyi kirletmemesi,
- Eko sistemin korunması gibi sorumluluk ve ilkelerin sağlanmasını esas almaktadır.

Gündem 21'in uygulanması için UNDP (Birleşmiş Milletler Gelişme Programı) tarafından "Kapasite 21" adıyla bir program başlatılmıştır. Bu programın temel amacı hükümetlere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre sürdürülebilir gelişme politikaları için bütünleşik, katılımcı ve yerinden yönetim ilkesine dayalı stratejilerin geliştirilmesi amacıyla destek sağlamaktır. Bu güne kadar 2175 çalışma bu programdan yardım almıştır.

Bu program kapsamında; Gündem 21 amaç ve hedefleri doğrultusunda faaliyetlere ya da diğer ifade ile sürdürülebilir kalkınma ile ilgili projelere destek temini mümkündür.

Yaşanabilir kentlerin kurulmasından, deprem riskine yönelik projelere, istihdam projelerinden sağlık ve eğitim projelerine kadar geniş bir yelpazede projeler bu kuruluş tarafından fon sağlanmaktadır. Örneğin Kıbrıs Türk Ticaret Odasının girişimleri sonucu, kısa adı KOBİ olan Küçük ve Orta Boy İşletmeleri desteklemek amacıyla Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (UNDP), Avrupa Birliği'nin finansal desteği ve Birleşmiş Milletler Proje Servisi'nin (UNOPS) aracılığı ile 'İşletme Destek Projesi (İDP) başlatmıştır.

UNDP'nin Türkiye'deki etkinlikleri aşağıdaki alanlar üzerinde odaklanmıştır (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>):

- Toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi
- Yerel yönetim ve yönetişim reformları
- Çevresel yönetim ve yerel gündem 21
- Toplumsal cinsiyetin ana politikalara katılımı ve eşitlik
- Yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir geçim kaynakları
- Afet zararlarını azaltma ve afetlere hazırlıklı olma
- Kalkınmakta olan ülkeler arasında teknik işbirliği ve Türkiye'nin bölgede artan teknik yardım sağlayıcı konumu

UNDP kapsamında insani gelişme alanında yaşanan çalışmalar takip edilmekte ve raporlanmaktadır. UNDP 2002 raporunda, kalkınmanın demokratikleşme boyutu öne çıkarılmış ve kalkınmanın, ancak demokrasinin derinleşmesi ile mümkün olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda yönetişim (çok ortaklı yönetim)in gereği ve önemi üzerinde durulmuştur. İnsani kalkınmanın şekil ve içerik itibarıyla demokratik yönetişimi zorunlu kıldığı, demokrasi ile insani kalkınma arasında doğrudan ilişki bulunduğu, insanların kendilerini etkileyebilecek kararlara katılımının güçlendirilmesi, liderlerden hesap sorma haklarının tanınmasının önemi raporda vurgulanmaktadır (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>).

1.2.BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI ve BÖLGESEL KALKINMA

1.2.1.Bölge Kavramı

Etimolojik kökleri Latince “regio-çevre-alan” anlamına gelen bölge çok boyutlu, çok anlamlı ve sınırları oldukça güç çizilebilen bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, kullanılan ölçütler farklı bölge tanımları yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (İldırar, 2004, 8). Bu bağlamda, bölge tanımlamasında kullanılan başlıca ölçütlerin; coğrafik, kültürel, etnik kentsel ve yönetsel olduğu görülmektedir.

Bir bölge ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan homojen bir mekan parçası olarak görülebileceği gibi, işlevsel açıdan bütünlük gösteren birimler de bölge olarak adlandırılabilir. Ekonomi perspektifinden değerlendirildiğinde, bir planlama ve analiz birimi olarak bölgenin ne kent kadar küçük ne de ülke kadar çok geniş alan parçası olduğu görülür.

Son yıllarda yaşanan küreselleşme ve bölgeselleşme (bölgesel birliklerin oluşumu), post-fordist üretime geçiş, post modernizm, bilginin yükselen değeri vb.ekonomik, sosyal, teknolojik ve politik değişimler geleneksel bölge kavramının da tartışılmasına neden olmuştur. Geleneksel anlayışta bölge, yan yana gelmiş yerel birimlerin mekansal bütünlüğü ile oluşan, ulus devlet dışına kapalı, ulus devletin denetiminde, sınırları çizilmiş bir birimdir. Küresel anlayışta ise bölge, ilişki ağı ile belirlenen, mekansal süreklilik koşulu olmayan yerellerin oluşturduğu uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birimdir. İlişkiler ağının niteliği ve ilişkilerin yoğunluğu yerelin, dolayısıyla bölgenin gelişmişliğini belirler. Bu durumda, yerel dinamikler ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücüdür (DPT, 2000, 8). Yerel, küresel ekonomide bir aktör olarak, kırsal bir sanayi bölgesi olabileceği gibi, geniş bir nüfus-hizmet-üretim yığılmasına sahip bir metropoliten de olabilir. Mekan kalkınmanın önemli bir bileşeni olarak kabul edilmektedir.

Bölgesel kalkınmanın merkezinde yer alan ve “bölge” olarak adlandırılan bölge kavramı genel kabul görmüş görüşlere göre, örneğin homojenlik faktörü esas alınarak aşağıdaki kriterlere göre tanımlanmaktadır (İldırar 2004, 9):

- Coğrafi bölgeler (kıyı bölgeleri, dağlık bölgeler, kömür madeni bölgeleri vb)
- Kültürel bölgeler (etnik çoğunluk, dil, din)
- Tarihteki bölgeler (tarihteki ortak kökenler, örneğin “eski” sınırlar)
- Yerleşim ve yoğunluk bakımından bölgeler (merkezi bölgeler-çevre bölgeler, yüksek nüfus yoğunluklu bölgeler- düşük nüfus yoğunluklu bölgeler)

Bölge kavramının, yeni ekonomik yapılanmalar ve ortak çıkarlar faktörüne göre tanımlanması halinde ise, şu şekilde tanımlamalarla karşılaşılır (İldırar, 2004, 9):

- Belirli sektörlerin hakim olduğu bölgeler (tarım, sanayi, turizm vb)
- Bir komşu devlete sınırı olan ve bu ülkenin ekonomik faaliyetlerinden etkilenen bölgeler
- Uzun mesafeli trafik akışı bağlamında transit bölgeler,
- Ortak bir yerleşim alanının ekonomik yapısından etkilenen bölgeler (Akdeniz ülkeleri, Baltık ülkeleri vb).

Bu bağlamda bölge kavramı, bölgesel faaliyetlerin etki alanlarının çizilmesi ile yakından ilgilidir (DPT, 2000, 8). Bölge boyutları her türlü bölgesel hizmetler, pazarlar ve faaliyetlerin hacmi veya coğrafi düzeydeki çapı ile ilgili olduğundan, bu unsurların her birine verilen öneme göre bölge için başka bir boyut söz konusudur.

Sonuç olarak, planlama amaçlı bölge ise (plan bölge) kentten daha geniş, ülkeden daha küçük, yönetsel sınırları ulus yönetsel birim sınırlarıyla çakışan, ama etkileşim açısından o sınırları aşabilen, yerinden yönetim, demokratik- katılımcı bir yönetime ve bütçeye sahip bir planlama ve yönetim birimidir.

1.2.2.Ekonomik Yapı Açısından Bölge Çeşitleri

Ekonomik kalkınmada mekan boyutu olan bölgeler ekonomik analize tabi tutulurken ikili bir ayırım yapılır. Bunlardan birincisi bölgelerin ekonomik yapılarına göre ele alınmaları; diğeri ise, ekonomik gelişme seviyelerine göre bölgelerin değerlendirilmesidir. Bölge sınırlandırılmaları yapılırken ve bölgelerin özellikleri ortaya konurken ekonomik yapıya göre bölgeleri ele almak, bölge iktisadına açıklık getirmek bakımından önem taşımaktadır (MGK, 1993, 17). Ekonomik yapı özelliklerine göre bölgele üç başlık altında toplanmaktadır.

1.2.2.1.Homojen (Türdeş) Bölge

Homojen bölge bir ülkede bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması politikasına başlanırken başvurulmuş bir bölgesel ayırım tipidir. Homojen bölgenin daha iyi anlaşılması için homojenlik ve homojen alan kavramını açıklamakta fayda vardır.

Homojenlik “ bütün öğeleri aynı yapıda ya da aynı nitelikte olan, bağdaşlık”, anlamına gelir. Homojen alan ise, “bütün noktaları kendi aralarında mümkün olduğu kadar yakın özellikler gösteren alan”dır (Dinler, 2008, 759).

Bir başka ifade ile homojen bölge şu şekilde tanımlanmaktadır; seçilen bir veya birçok kriterlere göre, aynı düzeyde olan ve birbirini takip eden kesimlerin teşkil ettiği bütündür. Başka bir ifade ile homojen bölge, karakteristikleri birbirine mümkün olduğu kadar yakın olan birimleri meydana getiren devamlı bir mekandır (MGK, 1993, 18). Ancak kriterler; iktisadi faaliyetin şekli, coğrafi durum, gelir seviyesi, üretilen mal ve hizmetlerin cinsi, nüfusun sosyal ve ekonomik özellikleri olabilir.

Daha geniş anlamda ise homojen bölge, bir ülkede bölgeler arası gelişmişlik farkının azaltılması politikaları için izlenen bir bölge türüdür. Aynı gelişmişlik düzeyinde olan

komşu illerin, gelişmişlik düzeyi açısından homojen bölgeyi oluşturdukları görülmektedir (DPT, 2000, 64).

Uygulamada bir ülkedeki çeşitli yerleşme merkezlerini birbirleriyle karşılaştırılarak homojen alan tespit edebilmek için homojenlik ölçütü olarak çok çeşitli kıstaslar kullanılabilir. Bu kıstaslar arasında (Dinler, 2008, 76):

- Kentli nüfus oranı,
- Eğitim düzeyi,
- Beslenme düzeyi,
- İşsizlik oranı,
- Endüstriyel işletme sayısı,
- Fert başına düşen milli gelir vb

Sayılabılır. Görüldüğü üzere ülke düzeyinde çeşitli alanlar arasında homojenlik, ekonomik gelişmişlik düzeyini belirleyen kıstaslar yardımıyla ölçülmektedir. Bu kıstaslardan herhangi biri ele alınarak, o kıstasa göre homojen alan saptanabilir (Dinler, 2008,76).

Homojen bölgelere örnek vermek oldukça zordur. İster gelişmiş, isterse az gelişmiş ülkelerde iktisadi faaliyetlerin şekli, coğrafi durum, gelir seviyesi, üretilen mal ve hizmetlerin cinsi, nüfusun sosyal ve ekonomik özelliklerini gösteren yerel birimlerin gruplaştırılması gibi sayılabilecek özelliklerin aynı olabileceği iki bölge bulmak çok zordur. Bir ülkenin bölgeleri arasında bir farkın olmayışı birbirine benzer ve özdeş olmaları “Homojen bölgeleri” meydana getirir. Eğer bölgeler arasında ekonomik, sosyal ve kültürel yönden bir benzerlik yoksa bu bölgeler homojen değil, heterojen bir yapıya sahiptir. Örnek olarak Marmara Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi verilebilir (Gündüz, 1994, 4).

1.2.2.2.Polarize (Kutuplaşmış) Bölge

Homojen bölge ayırımı, bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkının boyutlarının ne olduğunu açıklamaktadır. Bu açıklama ise statik bir değerlendirmedir. Ne var ki bölgesel gelişme politikası izlerken bir bölgenin öteki bölgelerle olan ilişkilerinin yoğunluğu da göz önüne alınmalıdır. Bu şekildeki dinamik yaklaşım bizi polarize (kutuplaşmış, nodal) bölge kavramına götürmektedir (Dinler, 2008, 79).

Bir ülkede mevcut tüm yerleşme merkezleri karşılıklı ilişki içerisinde. Küçük merkezler ticari yönden daha büyük yerleşme merkezlerine bağlıdır. Başka bir deyişle küçük merkezler (kasabalar) kendinden daha büyük yerleşme merkezinin (kentin) etkisi altındadırlar. Bir yerleşme merkezi kendinden daha küçük bir ya da birkaç yerleşme merkezini etki alanına alıyorsa, bu merkez cazibe merkezi haline gelmiş demektir. Polarize bölge, bir kutup ve bu kutbun etkisi altındaki yerleşme merkezleri arasındaki ilişkiyi gösteren dinamik bir kavramdır (Bilgin, 2002-2, 18).

Tüm bu açıklamalardan sonra polarize bölgenin bir merkezle onu çevreleyen hinterlandından meydana geldiği söylenebilir. Bilindiği gibi ekonomik gelişme, bir ülkenin her yerinde aynı anda ve aynı hızla başlanmaktadır. Ekonomik gelişmenin çok yönlü ve çeşitli sebeplerle bazı bölgelerde yoğunlaşması bazı bölgeleri ekonomik bakımından avantajlı olmayan bir hale getirmektedir (MGK, 1993, 18). Ekonomik gelişmenin bazı bölgelerde yoğunlaşması, bu bölgeleri bir yandan cazibe merkezi diğer yandan da bunun sonucu olarak avantajlı konuma getirmektedir (İldırar, 2004, 10).

Polarize bölgeler şu şekilde ortaya çıkarlar (Durman, 2001, 65): Belirli bir yörede gelişme bir kez başlayınca kişiler ve firmalar birtakım dışsal ekonomilerden yararlanma imkanına kavuşurlar. Bu imkanlardan yararlanmak isteyen işgücü ve sermaye, daha az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgeye doğru gelmeye başlayacaktır. Bu akım sonucu ortaya çıkan büyük kentler, mevcut işletmelerin gelişmesi, yeni işletmelerin kurulması, dışsal ekonomileri büyütür. Bu döngü ise belirli bir noktaya kadar sürer.

Türkiye’de Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından polarize bölgelerin tespiti için yapılan Yerleşme Merkezlerinin Kademeleşmesi çalışmasının sonuçları 1982 yılında iki kitap olarak yayınlanmıştır (DPT, 1982, 25). Polarize bölgelerin belirlenmesi için yapılan anketlerden elde edilen sonuçlara göre Türkiye’deki yerleşim yerleri hiyerarşik olarak 7 gruba ayrılmıştır. Köy yerleşim merkezleri en düşük kademe olan 1. kademededir, ülkenin en büyük metropolü İstanbul birinci derece polarize bölge olarak en yüksek kademe olan 7. kademededir. 6. Kademededir ikinci derece polarize bölgeler olan Ankara, İzmir, Adana ve Gaziantep; 5. kademededir üçüncü derece polarize bölgeler olan Bursa, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas ve Trabzon tespit edilmiştir. 7, 6 ve 5. kademedeki polarize bölgeler göz önüne alındığında 16 polarize bölge elde edilmiştir. Besinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1985– 1989) bölgesel planlama için bu 16 polarize bölge ayrımı kullanılmıştır; ancak Altıncı Bes

Yıllık Kalkınma Planı'nda bu ayırmadan vazgeçilmiştir (Dinler, 2008, 79). Daha sonraki kalkınma planlarında bu homojen bölge sınıflandırması güncelleştirilmek istense de bu yönde çalışmalar başlatılmamıştır.

1.2.2.3. Plan Bölge

Ekonomik yapıya göre sınıflandırmanın getirdiği diğer bir bölge türü de Plan Bölge'dir. Plan bölge, homojen bölge ve polarize bölge ile ilgili iktisadi kalkınma sorunlarının çözülmesinde ele alınmakta ve sonuçta bölge planlama çalışmalarına yol gösterici olmaktadır (MGK, 1993, 19).

Bölge sınırlarının çizilmesinde coğrafi, ekonomik, tarihsel, kültürel, yönetsel, çevresel ölçütlerden bir ya da birkaçı kullanılabilir. Planlamanın temel amaçlarına ve önceliklerine göre ölçütler değişebilir. Ekonomi öncelikli bir planlamada plan bölgeyi işlevsel ilişkiler ağı olarak belirleyecektir (DPT, 2000, 8). Bu yöntem ile zaman ve mekanda dinamik/değişken bir bölge yapısı tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda plan bölgeyi tanımlamak gerekirse; Plan Bölge, bölgesel politikayı yapmakla görevli yönetimin yetki alanı içinde kalan saha, kısaca; bölge planının uygulandığı alanlar bütünüdür. Yapılmak istenen bölgesel planlamanın türüne göre, bölgesel politikayı yürütmekle görevli yönetimler bölge içinde ya da bölge dışında, yani merkezde olabilir (Dinler, 2008, 85).

Homojen ve kutuplaşmış bölge çalışmalarının bölge planlama çalışmalarına yol gösterici nitelikte olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bölgesel planlamaya önem vermiş ülkelerde bölge planlama çalışmalarının sınırları, bu gibi çalışmalardan sonra ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, homojen ve kutuplaşmış bölgelerde ekonomik yapı, ekonomik faaliyetlerin şekli, nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri ve bölge ile çevre arasındaki ekonomik faaliyetin yoğunluğu esas alınarak bir sınırlama yapılmaktadır. Plan bölge ise, kalkınma planlarının hazırlanmasına yardımcı olmak, uygulamasını kolaylaştırmak ve bölgenin ulusal kalkınmaya katılmasını sağlamak amacıyla saptanan bölgedir (İldırar, 2004, 11).

1.2.3. Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Ayırımı

Ekonomik yapı özelliklerine göre bölge değerlendirmesinde statik yaklaşım söz konusuydu. Ancak gelişme düzeyine göre bölge değerlendirmesinde dinamik bir

yaklaşım söz konusudur. Çünkü bu sınıflandırmadaki ayırıcı niteliklerin durağan değil, devamlı bir değişme ve gelişme sürecinin bir ürünü olduğu görülmektedir.

Dünyada ülkeler kendi aralarında az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler olarak ayrılmaktadırlar. Bu ayrım bölgeler içinde kullanılabilir. Hızla gelişen dünyamızda ülkeler sahip oldukları özellikleri bakımından şu bölümlere ayrılırlar (Ildırar, 2004, 11):

- Geleneksel toplum yapısında kalan veya sanayileşmeye başlayan ülkeler
- Sanayi toplumu yapısına yaklaşan ülkeler,
- Tam sanayi toplumu yapısında olan ülkeler,
- Tüketim toplumu seviyesine yükselen ülkeler
- Endüstri ötesi ülkeler

Ülkeler arasında meydana gelen bu farklılaşmalar, bölgeler arasında da meydana gelmektedir. Bölgeler: “Gelişmiş bölge”, “ Az Gelişmiş Bölge”, “ Gelişme Halindeki az Gelişmiş Bölge”, “Potansiyel Bakımından Az Gelişmiş Bölge” olarak ayrılır (Ildırar, 2004, 11).

1.2.3.1.Gelişmiş Bölge

Gelişmiş bölge, mekanda rastlanabilen bir bölge çeşididir. Gelir seviyesi ve gelir artış hızı nedeniyle ülke ortalamasının üstünde olan bölgelerdir. Yalnızca gelir düzeyi bakımından değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel göstergelere göre de bölge gelişmiş bir özellik taşımaktadır (Ildırar, 2004, 12). Eğitim, sağlık, yol, su ve elektrik gibi sosyal altyapı yatırımlarının yüksekliğinin yanı sıra verimli yatırımlar da bölgede bulunmaktadır.

Gelişmiş bölgelerde doktor başına düşen nüfus azdır. Hasta yatak sayıları bölge nüfusuna göre yeterlidir. Sosyal ve kültürel seviyenin yüksekliği nedeniyle doğum oranları düşüktür. Park, otel, yeşil saha, lokanta, sinema, tiyatro gibi sos-kültürel ihtiyaçların karşılanma oranları ve işgücü içinde sosyal sigortalılar oranı yüksektir (MGK, 1993, 21).

Gelişmiş bölgelerin özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Bilgin, 2002-2, 21);

- Üretim faktör verimliliği yüksektir,
- Faktör dağılımında aşırı dengesizlik fazla değildir,

- Altyapı yatırımları yeterlidir,
- Bölgede gelir dağılımı düzenli ve dışarıdan göç almaktadır,
- Gelişmiş bölgelerin kalkınma hızları; yalnız geri kalmış bölgelerin değil, aynı zamanda ülke kalkınma hızından da yüksektir,
- Bölgede tasarruflara bağlı yatırımlar da yüksektir ve sürekli artışlar kaydetmektedir,
- Bölge ihracat ve ithalatında da artışlar olmaktadır.

1.2.3.2.Az Gelişmiş Bölge (Geri Kalmış Bölge)

Az gelişmiş bölge, gelişme potansiyelini kaybetmiş veya gelişme avantajları olmayan bir bölge olarak tanımlanmaktadır (MGK, 1993, 21).

Az gelişmiş bölge belirli bir zamanda diğer bölgelerle veya ülkenin bütünüyle kıyaslandığında iktisadi açıdan avantajlı olmayan bir bölgedir. Yani bu tanım, gelir seviyesi ve gelir artış hızı ülke gelir seviyesi ve gelir artış hızından küçük olan bölgeler için kullanılır. Az gelişmiş bölge tarifinde iki değişken dikkati çekmektedir. Bunlar: “işsizlik seviyesi” ve “gelir seviyesi”dir.

Az gelişmiş bölgelerin temel özelliklerini genel, tarımsal, demografik, kültürel, siyasal ve teknolojik olarak özetleyecek olursak (Brasche Ed. Cansevdi, 2001, 66);

- Nüfusun büyük bir kısmı tarım sektöründe çalışır ve bu sektörde gizli işsizlik yaygındır,
- Halkın büyük kısmının tasarrufları ya az ya da yoktur. Bu nedenle kişi başına düşen sermaye miktarı azdır,
- Mevcut endüstriler, tarım, orman ve maden endüstrileri olup istihdam yaratma imkanları azdır,
- Kredi kurumları, kullanılan teknoloji ve pazarlama tesisleri gelişmemiştir,
- Gelir dağılımının düzensiz ve düşük olması nüfusun dışarıya göçünü artırmaktadır.
- Doğum ve ölüm oranları yüksek, beslenme düzeyi düşük, sağlık hizmetleri gelişmemiştir,
- Eğitim ve okur yazarlık düzeyi düşük, çocuk yaştaki işçilerin sayısı fazladır.

1.2.3.3.Gelişme Halindeki Az Gelişmiş Bölge (Potansiyel Gelişme Bölgesi)

Gelir seviyesi itibariyle ülke ortalamasının üstünde olan bölgeler gelişme halinde az gelişmiş bölgeler olarak adlandırılmaktadır. Bu tür bölgelerin de gelişme potansiyelleri vardır. Bu potansiyel uzun süre harekete geçirilmediği için, bölge az gelişmiş niteliği arz etmektedir. Dolayısıyla, bölgedeki kaynakların yeterince değerlendirilememesinin yanı sıra, bölgeye özel veya kamu yatırımlarının çekilememesi, mevcut iş gücü kaynaklarından faydalanılamaması sonucu bölge az gelişmişliğini sürdürmesine rağmen gelişmesini de sürdürmektedir (İldırar, 2004, 12).

1.2.3.4.Potansiyel Bakımından Az Gelişmiş Bölge

Gelişme potansiyelini kaybetmiş bir bölge olarak da tanımlanan bu tip bölgelerin kişi başına düşen ortalama gelir seviyeleri belirli bir zamanda ülke ortalamasının üstünde iken zamanla (çeşitli sosyal ve ekonomik sebeplerle ve bazı doğal olayların sonucu) bu özelliklerini kaybettiklerinden ülke ortalamasının altına düşmüştür. Bu durumda olan bölgeler, gelişme potansiyellerini kaybettikleri için az gelişmiş bölge haline gelmiştir. Bu tip bölgelerin daha önce gelişmiş olarak bilinmelerine rağmen, zamanla gelişmenin çok düşmesi sonucu az gelişmişler arasında yer almalarını doğuran sebepler şunlardır (Erkal, 1990, 22);

- Geleneksel endüstriyel faaliyetlerin çöküşü,
- Sanayi faaliyetlerini sürdürecekt fiziki alt yapının zamanla yetersiz hale gelmesi,
- Hammadde kaynaklarının tükenmesi

1.3.BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

Bölgesel Kalkınma'nın bir bilim alanı olarak doğuşu, G. Myrdal'ın (1957) Ekonomik Teori ve Azgelişmiş Bölgeler ile A. Hirschman'ın (1958) Ekonomik Gelişme Stratejisi gibi bağımsız yayınlarla benzer şekilde, çoğunlukla 1958 yılı olarak kabul edilir.

“Bölgesel Kalkınma” ve planlama, disiplinler arası bir bilim dalıdır. Ekonominin yanında, toplum bilimin, demografi, tarih, coğrafya, siyaset ve yönetim bilimleri kuramlarının bölge gelişmesi kuramına önemli ölçüde katkıları vardır. Bölgesel gelişme kuramı, bölgelerin gelişmesinde rol oynayan etkenlerle bunların etkileşim sürecine iki açıdan bakar.” Bunlar (Sinemillioğlu, 2009, 252):

- a) Bölge içinden,
- b) Bölge dışından.

Bu ikinci yaklaşım, bölgeler arasındaki gelişme dengesizliklerinin oluşumunu da açıklamaya yardım eder (Sinemillioğlu, 2009, 245).

Bazı yazarlara göre de denge modellerinin kısmi analizlerine dayalı, kapsamlı bir bölgesel kalkınma paketi oluşturmak mümkün değildir. Birçok farklı görüşü ve disiplini barındıran bölgesel kalkınma süreci, çok boyutlu ve karmaşık bir içeriğe sahiptir.

Bu bağlamda bölgesel dengesizlik sorununun bilincine ilk defa 1. Dünya savaşından sonra işsizlik ve tam istihdam sorunları ile karşılaşan gelişmiş batı ülkelerinin vardıkları görülmüştür. Henüz bölgesel kalkınma kuramının temelleri dahi atılmadan, bu ülkelerde dengesizliğin azaltılması ya da tamamen kaldırılması için devlet müdahalelerinin gereği üzerinde durulmuştur. Bölgesel dengesizlik hem ekonomik hem sosyal boyutları olan bir konu olarak değerlendirildiğinde; sosyal boyutlu dengesizliklerin giderilmesi, devlet desteği ve kamu ağırlıklı bir dizi düzenlemeleri yani altyapıya dayalı faaliyetleri kapsamaktadır. Ekonomik boyutu ile ise bölgenin gelişmesinin hızlandırılmasını içermektedir. Bu durumda bölgesel kalkınma her yönüyle geri kalmış bir ülkenin kalkınması sorunlarıyla birebir benzeşmektedir. Bölgesel kalkınma kavramı iktisat literatürüne İkinci Dünya Savaşından sonra girmiş, iktisadi ve sosyal kalkınma sorunu mekansal boyut kazanmıştır. Bu dönemde Perroux, Mnydal, Hirschman, Amin ve Rostov gibi araştırmacıların bölgesel kalkınma ve dengesiz gelişme konularında analizler yapmışlardır (İldırar, 2004, 16).

Bölgesel kalkınma konusu, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki yıllarda iktisat literatüründe ve politikasında artan bir ilgi çekmektedir. Sanayileşme süreciyle birlikte, ekonomik kalkınma sürecine giren ülkelerin, genellikle üretim kapasitesinin bölgeler arasındaki dağılımını, başka bir ifadeyle yatırımların hangi sektörlere ve hangi bölgelere yapılacağı piyasa güçlerine bıraktıkları görülmektedir. Ancak, son dönemlerde bölgeler arasındaki aşırı gelişmişlik farklılığı ve bunun ortaya çıkardığı sosyo-ekonomik sorunlar, piyasa mekanizmasının tek başına üretim kapasitesinin bölgeler arasındaki dağılımının düzenlenmesinde yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır (İldırar, 2004, 13).

Gelişmiş ülkelerde bu konunun ele alınışı, ağırlıklı gelir dağılımında adaletsizliği ve kaynak israfını azaltmak amacıyla yönelirken, az gelişmiş ülkeler açısından sorun,

kalkınmanın başlatılıp yayılacağı stratejik noktaların belirlenmesi ve bu noktalarda stratejik kamu yatırımlarının yapılmasıdır. Bu anlamda bölgesel kalkınma, bölge itibarıyla “fakirlik kısır çemberi”nin kırılmasıdır ki, bu “bölge içi gelişme potansiyelinin harekete geçirilmesi, ayrıca bölge dışı birikimlerin (sermaye, bilgi, teşebbüs kabiliyeti gibi) bölgeye ithali ve bunların itici birer güç şeklinde bölgeye çekilmesidir. Bir başka ifadeyle bölgesel kalkınma, “sanayileşmenin belli bölgelerde toplanması sonucu ortaya çıkan eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, geri kalmış bölgelerin sanayileştirilerek ülke içinde adil bir refah dağılımının sağlanmasıdır.” Bu amaçla alınan ve/veya uygulanan tedbirlerin hepsine birden “bölgesel kalkınma politikası” denir (Bilgin, 2002-1, 24) .

Devlet Planlama Teşkilatının yapmış olduğu tanım ise; bölgesel kalkınma ülke bütününde yer alan bölgelerin, diğer bölgeler ve dünya ile karşılıklı etkileşimi ile meydana gelen bölgesel vizyonu dikkate alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği temel prensip edinen ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik ve toplumsal kaynakların harekete geçirilmesi yoluyla bölgenin refahının arttırılmasını amaçlayan gayretler bütünüdür (DPT, 2003, 3).

Başka bir tanımlamaya göre de bölgesel kalkınma “geniş ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejisinin tutarlılığı konusunda, genel rekabet dengelerini bozmayan etkinlik ve refah kazandırıcı çabaların tümüdür” (Erk, 2003, 12).

Tüm bu tanımlardan hareketle bölgesel kalkınmanın amacı bölgesel eşitsizlikleri en aza indirmek ya da ortadan kaldırmaktır. Eşitsizliğin ve dengesizliğin, büyüme sürecinin doğasında olduğu kabul edilse bile, çağımızın geliştirdiği toplumsal refah devleti anlayışı, bu dengesizlikler karşısında hareketsiz kalmamayı, yoksul ve zengin bölgeler arasındaki ayrımların hiç değilse bir kesimini ortadan kaldırmayı gerektirmektedir. Gerçekte, W.Isard ve T.Reiner’in de belirttikleri gibi, “tam bir eşitleştirme politikası” mümkün değildir. Buna karşılık, daha iyi bir eşitliğe (dengeye) yönelen bir politika, geçerli sayılabilir. Sorun, bugün için ve gelecek için, toplumsal adalet ile ekonomik gelişme elde etmek uğruna, bu ideallerin her ikisinden de ne ölçüde özveride bulunmaya katlanabileceği şeklinde gözükmektedir(MGK, 1993, 34).

Günümüzde, bölgesel dengesizliklere devlet müdahalesi, hemen hemen her ülkede çok doğal karşılanmaktadır. Bölgelerarası dengesizliklere devlet müdahalesi; ekonomik, parasal, toplumsal ve yönetsel önlemleri de kapsamaktadır. Bunlar, devletçe

uygulanen çeşitli politikalarda yer alan önlemlerdir. Yatırım, vergi, kredi, gümrük, taşıma, kamu hizmetleri ve personel politikaları, bunların başlıcalarıdır.

Başta yatırım politikası olmak üzere bölgelerin gelişmesi için şu stratejiler takip edilir (MGK, 1993, 36):

1. Eldeki kaynakları, ülkenin her yanına eşit olarak dağıtmak, serpiştirmektir. Buna yerelleştirme (ademi merkeziyet-decentralization) denilmektedir.
2. Yatırımların, belirli büyüme kutuplarında, ya da çekici merkezlerde yoğunlaştırılmasıdır.
3. Geri kalmış bölgelere, bazı yatırımlar açısından öncelik tanınmasıdır.

Bölgesel kalkınmanın amaçları, ilkeleri ve araçları çeşitli biçimlerde ifade edilmektedir. Bunlar bölgesel dengesizliğin azaltılması, kaynakların, iktisadi faaliyetlerin ve nüfusun bölgeler arasında uyumlu dağılımının kolaylaştırılması, bölge imkanlarının değerlendirilmesi, gelişmenin ülkeye yayılması, bölgesel gelişme, bölgesel ekonomilerin entegrasyonu, bölgelerde sağlıklı büyümenin teşviki, endüstrilerin uygun dağılımının sağlanması, bölgesel denge, milli düzeydeki iktisadi gelişmeden adil bir payın daha az verimli bölgelere aktarılması vs (Bayraktutan, 1994, 188).

1.3.1. Bölgesel Kalkınmanın Temel İlkeleri

Bölgesel kalkınma politikasının ilkelerini genel olarak üç grup altında toplamak mümkündür. Bu ilkeler sırasıyla “sosyal karlılık”, “kalkınma kutbu” ve halkın katılımı ilkeleridir.

a- Sosyal Karlılık İlkesi: her ekonomide, hangi sistem benimsenmiş olursa olsun, sağlıklı bir şekilde çözümü gereken üç temel sorun vardır. Bunlar (Dinler, 2005, 272):

- Ekonomide kıt olan kaynakların tümünün üretime katılması (tam kullanım sorunu)
- Kıt kaynakların, toplumdaki kişilerin gereksinimleri karşılayacak mal ve hizmetlerin üretimde görev alması (etkin kullanım sorunu)
- Eldeki kaynaklarla üretilen mal ve hizmet miktarının artırılması (ekonomik büyüme ve kalkınma sorunu)

Kısıtlı üretim kaynaklarının alternatif kullanım alanları arasında dağıtım kararı verilirken, özel faydayla toplumsal faydaların birçok durumda paralellik göstermemektedir. Her şeyden önce firmalar karını maksimize edecekleri yatırım alanlarına ve bölgelere yönelmektedir. Ekonomik yönden geri kalmış bölgeler için büyük önem arz eden, aynı zamanda kalkınmanın başlamasını ve devamını sağlayacak, bölgeler arası ekonomik ve sosyal gelişme farklılıkları minimize etmek amacıyla ekonomik karlılığı düşük, ancak “sosyal karlılığı” yüksek olan bu yatırımların kamu tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir (İldırar, 2004, 17).

Bu çerçevede bölgesel kalkınma politikasının ilk ilkesi, geri kalmış bölgelerde kısa sürede ekonomik olmasa bile, sosyal karlılığı yüksek ve ancak uzun vadede ekonomik olabilen yatırımların devlet tarafından yapılmasıdır (Dinler, 2005, 273). Çünkü günümüzdeki modern devlet anlayışı, toplum refahını yükseltmeye yöneliktir ve dolayısıyla sosyal fayda, daima özel faydaya tercih edilmektedir.

Tablo 1.1. Bölgesel Politikaların Sosyal Fayda ve Maliyetleri

Sosyal Faydalar	Sosyal Maliyetler
- İktisadi faaliyetlerden kaynaklanan üretim artışı - Yüksek istihdam sağlayan bölgelere yönelik göçü azaltarak, bu bölgelere yapılan altyapı yatırımlarına yönelik kamu harcamalarında azalış - Göçlerin olumsuzluk etkilerinin önlenmesi - Sosyal adalet ve eşitliğin sağlanması	- Verimli kaynakların ekonominin başka alanlarına aktarılmasından kaynaklanan üretim kaybı - Yeni tesis inşa maliyetleri - Yeni tesislerin yol açtığı çevresel maliyetler - Altyapı maliyetleri - Yönetim maliyetleri

Kaynak: İldırar, 2004, 17

Sosyal fayda ve maliyetlerinin gösterildiği bu tabloda bir bölgesel politika kapsamında, devletin geri kalmış bölgelere gerek altyapı yatırımlarını, gerekse bu bölgelere canlılık kazandıracak üretken yatırımları götürmesi zorunluluk arz etmektedir. Aksi halde, devletin geri kalmış bölgelere bu ilke çerçevesinde müdahalesi olmadan bölgesel kalkınma politikasından ve kalkınmadan söz etmek mümkün olmayacaktır.

b- Kalkınma Kutbu İlkesi: Bölgesel kalkınma politikasının ikinci ilkesi ise kalkınma kutbu ilkesidir. Fransız iktisatçı F. Perroux kalkınma kutbunu şöyle belirtmektedir:

Ekonomik gelişme, bir ülkenin tüm bölgelerinde aynı anda başlamaz. Kalkınma için en uygun koşullara sahip belirli yörelerde başlar, buralarda yoğunlaşır. Belirli bir yoğunluğa ulaştıktan sonra, çeşitli kanallardan değişen nihai etkilerle tüm ekonomiye yayılır (Perroux, Akt: Dinler, 2005, 273).

Gelişme, bir sürükleyici birimin varlığıyla ortaya çıkacaktır. Sürükleyici endüstri denilen bu birimin gelişme hızı, tüm endüstrilerin ortalama gelişme hızından daha büyüktür. Gelişme kutuplarının kendiliğinden ortaya çıkışı endüstri devrimine dayanan tarihsel bir süreç izlemiştir. Günümüzde yalnız gelişmiş ülkelerde değil, azgelişmiş ülkelerde bile ekonomik gelişmenin öncelikle belirli noktalarda başlaması gerçeğinden hareketle geri kalmış bölgelerde kalkınma kutbunun yapay olarak oluşturulması görüşü ön plana gelmiştir (Dinler, 2005, 273).

Yeni bir kutup oluştururken, yatırımların bölgelerin durumuna göre daha hızlı gelişme gösterebilecek sektörlerle yöneltilmesi gerekmektedir.

- c- *Halkın Katılım İlkesi:* Bölgesel kalkınma politikasının üçüncü ilkesi ise halkın katılımı ilkesidir. Bu ilke, bölgesel kalkınma planlarına “halkın katılımı”dır. Bu katılım politika düzeyinde olabileceği gibi ekonomik ve sosyal aktivitelerde de mümkün olabilecektir. Buradaki katılım atanmış memurlarla, siyasilerle yani seçilmişlerle ve halkla mümkün olacaktır. Sadece atanmışlar eliyle yürütülen çalışmalar halktan kopuk bir görünüm arz etmektedir.

Halkın faaliyetlere katılması, iktisadi hayatta uygulanan demokratik bir ilkedir. Gerçek bir bölgesel kalkınma politikasında insan unsuru ön planda gelir. Halk programlara katılmadığı sürece, programlar halktan kopmuş bir yönetimin eseri olacak ve başarı, rastlantılara kalacaktır (Tamer, 1992, 115). Uygulanacak politikalarda halk bilgilendirilmediği, katılımı sağlanmadığı takdirde, halk benimsemediği ve bilgi sahibi olmadığı planı uygulamaya istekli olmayacaktır.

Bir bölge halkı, bölgesel kalkınma politikasının hazırlanması ve uygulanmasına, sanayi odaları, ticaret odaları ve ziraat odaları başta olmak üzere mesleki odalar, belediye meclisi, bölgesel kalkınma komisyonu kalkınmayı düzenleme özel komiteler gibi geleneksel ya da yeni kuruluşlar aracılığıyla bizzat katılabileceği gibi, yetkililerin seçiminde söz sahibi olarak da dolaylı olarak katılabilir.

Bölgesel kalkınma planlarının hazırlama ve uygulama aşamasında bu ilke doğrultusunda aşağıdaki metotlar uygulanmaktadır (İldırar, 2004, 18);

- Bilgilendirme,
- Ortak Çalışma,
- Danışma,
- Delegasyon

Bölge halkına mensup bireylerin, bölgesel kalkınma faaliyetlerine karar veya uygulama aşamalarında fiilen ya da danışman olarak katılmaları gerektiği savunulmaktadır. Böylelikle halkın motivasyonu artacak, merkezi ve yerel yönetimlerin ekonomik ve politik kararları halkın daha büyük bir kesimi tarafından genel kabul görecektir.

1.3.2.Bölgesel Kalkınmanın Amaçları

Ekonomik büyüme ve kalkınma, tüm ülkelerin en belirgin temel amacıdır. Bu amaca ulaşmadaki temel ilke ise, ülkenin mevcut kaynak ve imkanlarının en rasyonel ve verimli şekilde kullanmaktır. Hemen her ülkede doğal bir merkez etrafında yoğunlaşan ekonomik ve sosyal faaliyetler, bölgeler arası gelişme farklılıklarının ortaya çıkarmış ve büyük dengesizlikler yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreç, bölgelerin ekonomik etkinliklerini, nüfus dağılımını, kentlerin, çevrenin ve doğal dokunun bütünlüğünü bozmuş, kalkınmanın ekonomik ve sosyal maliyetlerini yükseltmiş ve bütün bunlar daha ileri gelişmeye imkan vermeyen tıkanıklara yol açmıştır. Bu tıkanıklıkların aşılması ise bölgesel kalkınmanın amaçlarının net olarak tanımlanmasını gerekli kılmıştır (Arslan, 2005, 1). Yalnızca amaçlarının tanımlanması değil bu amaçları gerçekleştirecek doğru araçların tayin ve tespiti de önemlidir.

Bölgesel kalkınma yaklaşımın odak noktası ve araçlarının tarihsel süreçte geçirdiği değişim aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1.2. Bölgesel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımının Evrimi

Odak Noktası (Amaç)	Araçları
1960’lardan 1980 başlarına kadar - Bölge dışında imalat sanayi yatırımı çekme - Doğrudan yabancı sermaye yatırımı çekme - Ağır altyapı yatırımları yapma (sadece kamu sektörü)	- Büyük hibeler, vergi istisnaları, yatırım sübvansiyonları, - Sübvansiyon edilmiş ağır alt yapı yatırımları - Üretim maliyetlerinin teşviklerle düşürülmesi
1980’lerden 1990 ortalarına kadar - Mevcut işletmelerin korunması ve büyütülmesi - Belirli sektörlerle veya belirli alanlara daha fazla odaklanarak bölge dışından yatırım çekmeye sürekli olarak ağırlık verme (Kamu sektörünün sürükleyici rolü)	- Bireysel işletmelere doğrudan ödemeler, - İşletme kuluçkaları/iş alanları, - KOBİ’lere danışmanlık ve eğitim - Teknik deste - İşletme kurma desteği - Hem ağır hem hafif altyapı yatırımları
1990’ların sonundan günümüze - Bütün işletme çevrelerini uygun hale getirme “Yumuşak” altyapı yatırımları (Örn. İnsan kaynaklarını geliştirme, mevzuatın rasyonelleştirilmesi) - Kamu/özel ortaklıkları - Kamu yararına yönelik özel sektör yatırımlarının desteklenmesi - Yerel topluluklar ve potansiyel yatırımcılar için yaşam kalitesinin ve güvenliğin geliştirilmesi, - Yerel ekonomide karşılaştırmalı üstünlükleri geliştirerek, hedeflenmiş alanlara dışarıdan yatırım çekme (Genellikle kamu sektörünün yol göstericiliği)	- Yatırımcılar için kolaylaştırılmış bir yerel iş çevresini sağlamaya yönelik bütüncül yaklaşım, - Yerel firmaların büyümesini teşvik etmeye odaklanma - Toplum içinde ağlar ve işbirlikleri oluşturma - İşbirliğine dayalı işletmeler arası ilişkilerin geliştirilmesi - İş gücü geliştirme ve hafif altyapının tedariki - Yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik destekler - İmalat sanayiye olduğu kadar, hizmet sektörüne de odaklanma, - Ekonomik olarak birbirine bağlanmış işletme kümelerinin oluşturulması

Kaynak: Çakmak, 2006, 49

Tabloda; 1960-1980 döneminde bölgesel kalkınmada amaç; Bölge dışından imalat sanayi yatırımı çekme, doğrudan yabancı sermaye yatırımı çekme ve ağır alt yapı yatırımları yapma şeklinde idi. 1980-1990 ortalarına kadar ise; mevcut işletmelerin korunması ve büyütülmesi, belirli sektörlerle veya belirli alanlara daha fazla odaklanarak bölge dışından yatırım çekmeye sürekli olarak ağırlık verme idi. Burada kamu sektörü sürükleyici rol üstlenmekteydi. 1990’ların sonundan günümüze kadar ise; bütün işletme çevrelerini uygun hale getirme, “yumuşak” alt yapı yatırımları, kamu-özel ortaklıkları, kamu yararına yönelik özel sektör yatırımlarının desteklenmesi, yerel toplulukları ve potansiyel yatırımcılar için yaşam kalitesinin ve güvenliğin geliştirilmesi ve yerel

ekonomide karşılaştırmalı üstünlükleri geliştirerek, hedeflenmiş alanlara dışarıdan yatırım çekme şeklinde olmuştur. Bu dönemdeki bölgesel kalkınma politikalarında kamu sektörü yol gösterici bir rol üstlenmiştir.

Bölgeler arasındaki dengesizliklerin kalkınma için bir engel oluşturma durumu, iç pazarın dengesiz büyüme sonucu genişleyememesinin yarattığı talep yetersizliği ve bunun sonucunda üretimin artmaması, sermaye birikimin yavaşlaması, optimal ölçekli ve rekabet gücü olan işletmelerin kurulmaması gibi nedenlerden ileri gelebilmektedir. Bölgeler arası dengesiz büyüme ise ekonomik olarak yatırımların genellikle kar maksimizasyonu sağlayabilecekleri yerlerde yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu olumsuz gelişmeleri engelleyebilmek için bölgesel kalkınma politikasının ana amaçları şu şekildedir (Dinler, 2005, 273):

Tablo 1.3. Bölgesel Kalkınmanın Ana Amaçları

Bölgesel dengesizliğin azaltılması
Her türlü kaynağın, ekonomik faaliyetlerin ve nüfusun coğrafi bölgeler arasında uyumlu dağılımının kolaylaştırılması
Bölgenin değerlendirilmesi
Bölgenin düzenlenmesi
Gelişmenin ülkeye yayılması
Bölgesel ekonomilerin entegrasyonu
Bölgelerde sıhhatli büyümenin teşviki
Endüstrinin bölgeler arasında uygun dağılımının sağlanması
Bölgesel denge
Ulusal ekonomik gelişmelerden adil bir payın daha az gelişmiş yörelere yöneltilmesi

Kaynak: Dinler, 2005, 273

Tabloda gösterildiği üzere bölgesel kalkınmanın ana amaçları şu şekildedir;

- Bölgesel dengesizliğin azaltılması,
- Her türlü kaynağın, ekonomik faaliyetlerin ve nüfusun coğrafi bölgeler arasında uyumlu dağılımının kolaylaştırılması,
- Bölgenin değerlendirilmesi,
- Bölgenin düzenlenmesi,
- Gelişmenin ülkeye yayılması,
- Bölgesel ekonomilerin entegrasyonu,

- Bölgelerde sıhhatli büyümenin teşviki,
- Endüstrinin bölgeler arasında uygun dağılımının sağlanması,
- Bölgesel denge,
- Ulusal ekonomik gelişmelerden adil bir payın daha az gelişmiş yörelere yönltilmesi şeklindedir.

Bölgesel kalkınma politikasının “nüfusun ülkede rasyonel dağılım ve “geri kalmış bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınması” olarak iki temel amacı vardır.

a- Nüfusun ülkede rasyonel dağılımı: bölgesel dengesizliğin ortaya çıkış süreci incelendiğinde önce gelişmeye uygun koşullara sahip olan bazı merkezle kalkınma kutuplarının kendiliğinden ortaya çıktığı görülmektedir. Belirli merkezlerin gelişmesiyle bölgesel dengesizlik ortaya çıkmakta ve bu durum, aynı zamanda ekonomik kalkınmanın kaçınılmaz bir koşulu olmaktadır. Gelişme sürecine girmiş bölgelerin, öteki bölgeler üzerinde gelişmeyi durdurucu etkilerde bulunmaktadır. Bunun ilki az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere yönelen göç hareketidir. Böylesi göçler, bir yandan yoğun nüfuslu bölgelerle, öte yandan nüfus yoğunluğu az bölgelerin, belirgin şekilde ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bir yandan belirli merkezlerde demografik birikimin sakıncaları, öte yandan az yoğun nüfuslu bölgelerin karşılaştığı sorunlar, nüfusun ülkede rasyonel dağılımı amacının gerçekleştirilmesini zorunlu hale getirmektedir (Dinler, 2005, 276). Bu amaç geri kalmış ve giderek gerileyen bölgelerde, kalkınmaya elverişli merkezleri seçerek yatırım çabalarını buralarda yoğunlaştırmak ve böylece geliştirmekte olan bölgelere doğru olan göçü durdurmaaktır

b- Geri Kalmış Bölgelerin Ekonomik ve Sosyal Kalkınması. “Geri kalmış bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınması” ile “nüfusun ülkede rasyonel dağılımı” bir madalyonun iki yüzü gibi birbirini tamamlayan iki amaç görünümündedir. Bir ülkenin çeşitli bölgeleri arasındaki demografik dengesizliğin azaltılması, bir yerde aynı bölgeler arasındaki ekonomik ve sosyal dengesizliğin ortadan kaldırılmasından başka bir şey değildir. Bölgesel kalkınma politikasının amaçları, ulusal yararı zarara uğratmayacak bir biçimde, ülkenin bütününün kalkınmasını esas almalıdır. Yalnız, bölgesel kalkınma politikasının bu iki amacı bir ülkenin gelişmiş bölgelerindeki mevcut faaliyetlerin körlenmesi ya da ekonomik faaliyetlerin buralardan geri kalmış bölgelere nakli değil, az gelişmiş

bölgelerin ekonomik kalkınma düzeylerinin yükseltilmesi anlamına gelmektedir (Dinler, 2005, 277). Bu politika sonucunda, yalnız az gelişmiş bölgeler değil, bütün ekonomi yarar sağlayacaktır.

1.3.3.Bölgesel Kalkınma Politikasının Araçları

Bölgesel kalkınma politikasının araçları gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için farklı olabileceği gibi, canlılığını kaybeden bir gerilemekte olan bölge için farklı, o zamana kadar hiçbir gelişmenin olmadığı bir az gelişmiş bölge için farklı olabilmektedir. Bu farklılıkları göz önüne alarak, bölgeleri ya da ülkeleri sınıflandırarak, her bir kategori için araçlar belirlenmelidir. Bu bağlamda, bölgesel kalkınma politikasının araçları şu şekilde sıralanabilir (Dinler, 2005, 278):

- Bölge planlama,
- Kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesi,
- Yönetimsel örgütün bölgesel kalkınma sorunlarına adaptasyonunu sağlamak,
- Mali ve vergisel teşvik önlemleri,
- Girişimciliğin teşvik edilmesi,
- Diğer araçlar.

1.4.AB ve Bölgesel Kalkınma

1950’li yıllarda kurulan Avrupa Topluluğundan oluşmuş Avrupa Birliği, ekonomik başarılarından ve buna eşlik eden yavaş ancak süreklilik arz eden politik bütünleşmeden dolayı zamanla diğer AB ülkeler için bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bununla birlikte, AB üye ülkelerin tamamında farklı yoğunluklarda da olsa, bölgeler arasında gelişmişlik farkları gözlenmektedir. Bu gelişmişlik farklılıkları bir bütün olarak ele alındığında daha da belirginleşmektedir (DPT, 2003, 257).

AB’de bölgeler arasında gözlenen gelişmişlik farklarının, yeni ülkelerin katılımıyla daha da belirginleşeceği yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle, her bir AB üyesi ülke, kendine özgü bir bölgesel politika izlemektedir. Bölgesel gelişme sorunlarının çözümü öncelikle her bir ülkenin kendi sorumluluğundadır.

AB bölgesel kalkınma politikasının amacı is, gerekli rehber ve ilkeleri geliştirerek, üye devletler tarafından oluşturulan bölgesel politikaların, topluluk rekabet ve devlet yardımları kurallarıyla uyumlu ve koordinasyon içinde olmasını sağlamaktır.

Adına küreselleşme denilen yeni dünya düzeni AB'nin sadece kendi üyeleri arasında değil, Birliğin tamamını oluşturan bölgeler arasında da değişik düzeylerde yaşam standartlarına neden olmuştur (<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45646&l=1>). Birliğe yeni katılacak olan ülkelerdeki gelişmişlik düzeyinin de ne kadar gerilerde olduğu hesaba katıldığında tüm bu dengesizliklerin yaratacağı olumsuz etki ekonomik ve sosyal dayanışmayı ve Birliğin tamamında bir bütünleşmenin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Bölgeler arasındaki farkların azaltılmaya çalışılması gayesi, AB'yi bir bölgesel politika oluşturma sürecine götürmüştür. Bölgesel kalkınma oluşturmaya götüren nedenlerden biri, bölgelerarası gelişmişlik açısından önemli farklar bulunması ve bu farklılıkların zaman içerisinde devam etmesi, hatta büyümesidir. Özellikle AB bünyesinde düşünüldüğünde, ekonomik birliğin güçlendirilmesi, dengeli bir kalkınma için farklılıkların azaltılması ve daha az gözetilen geri kalmış bölgelerin kalkındırılması amaçlanmıştır. Diğer bir neden, sanayileşmenin merkeze doğru toplanma eğilimidir. Taşıma maliyetlerini azaltan ölçek ekonomilerinden yararlanma amacı, finansal ve diğer hizmetlerin yine merkezlere yığılması, ulaşım ve haberleşme imkânlarının da bu bölgelerde daha çok gelişme eğilimi göstermesi, sanayi merkezlerini daha çekici hale getirmektedir. Güçlü bir bölgesel politikanın olmaması, merkeze yığılma etkisini daha da güçlendirecektir. Başka bir nedense, ülkeler arasındaki verimlilik farklarıdır. Malların serbest dolaşımı ile verimliliği yüksek olan ülkelerdeki üretim daha düşük maliyetli olacak, parasal birliğin geçerli olması halinde verimliliği düşük olan ülkelerin ithalatı artacak ve dış denge bozulacaktır. Bu yüzden dezavantajlı ülkeler bu durumu aşana kadar bölgesel yardımlara ihtiyaç duyacaklardır(Pınar ve Arıkan, 2003,96). AB'de bölgesel politika oluşturma'nın gereklerinden bir diğeri de, ulusal devletlerin yurt içi üretimi korumak için yüksek miktarlarda devlet yardımı vererek, kaynakların etkinsiz kullanılmasına neden olmasıdır.

1.4.1.AB Komisyonu Bölgesel Politika Kapsamındaki Üç Ana Hedef

AB Komisyonu geri kalmış bölgelerin kalkınmasının sağlanması için oluşturulan Bölgesel Politika kapsamında belirlenen öncelikli üç hedef ve açıklamaları şu şekildedir (<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45646&l=1>):

Kalkınmada geri kalmış bölgelerdeki yapısal uyumu ve gelişmeyi teşvik etmek: Bu başlık Hedef 1'i oluşturmaktadır. Hedef 1 bölgeleri, sağlanan destekler açısından en cazip bölgelerdir. 2000- 2006 döneminde Hedef 1 kapsamında yardıma hak kazanan bölgelerin listesi, AB Komisyonu tarafından kişi başına GSYİH'sı AB ortalamasının %75'inden daha az olma ölçütüne göre hazırlanmaktadır. Ayrıca AB'nin en uzak bölgeleri de (örneğin Fransa'nın deniz aşırı bölgeleri) Hedef 1 kapsamında yer almaktadır. Bunun yanı sıra nüfus yoğunluğunun oldukça düşük olduğu bölgeler de bu hedef kapsamına girmektedir. Az gelişmiş bölgeler, daha az nüfus içermekle birlikte, yapısal yardımların büyük kısmını bu bölgeler almaktadır. Hedef 1 kapsamında, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), Avrupa Sosyal Fonu (ESF), Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA) ile Balıkçılık Yönlendirme Mail Aracı (FIFG)'den yararlanılmaktadır.

Ekonomik ve sosyal dönüşüm içerisinde olan bölgelerin desteklenerek karşılaşılan yapısal güçlüklerin giderilmesi: Bu başlık Hedef 2'yi oluşturmaktadır. Hedef 2, yapısal sıkıntılar yasayan sanayi ve kırsal alanlar, şehirler ve balıkçılık sanayine ait dört ana bölgeyi içermektedir. Buna göre: Sanayi bölgelerinde Topluluk ortalamasının üzerinde bir işsizlik oranı, Topluluk ortalamasının üzerinde bir sanayi istihdam oranı ve sınai istihdam oranında düşüş;

Kırsal kesimde ise düşük nüfus veya tarım sektöründe yüksek işgücünün istihdamı, işsizlik veya yüksek oranda kırsal kesimden göç eğilimi;

Şehirlerde yüksek düzeyde uzun süreli bir işsizlik oranı, yüksek düzeyde fakirlik, çevre sorunları, suç oranının yüksekliği ve düşük eğitim düzeyi;

Balıkçılığa dayalı bölgelerde ise söz konusu sektörde istihdam oranında düşüş gibi kriterlere göre değerlendirme yapılmaktadır. Bu hedef kapsamına girecek alanların nüfusunun toplam AB nüfusunun %18'ini asmaması koşulu bulunmaktadır. Komisyon, sınai ve kırsal kesimdeki nüfusu ve işsizlik oranını ve Hedef 1 dışında kalan bölgelerdeki uzun süreli işsizlik oranlarını göz önünde bulundurarak böyle bir tavan

getirmiştir. Üye ülkeler söz konusu kriterlere uygun bölgelerini kendileri belirleyip Komisyon'a sunarlar. Komisyon, üye devletlere danışarak, Hedef 2 kaynaklarından yararlanacak bölgelere ilişkin kesin bir liste hazırlar. Liste, 7 yıl için hazırlanmakta olup, bu süre içinde herhangi bir nedenle kriz yaşayan bölgeleri de içerecek şekilde listeye ilaveler yapılabilir. Bu yöndeki düzenlemelerin öngörülen nüfus tavanını asmaması gerekmektedir.

Öğretim, eğitim ve istihdam politikaları ile sistemlerinin modernizasyonu ve uyumlaştırılmasını desteklemek: Bu başlık Hedef 3'ü oluşturmaktadır. Hedef 3 altındaki ilke AB genelinde Hedef 1 bölgeleri dışındaki tüm bölgelerin desteklenmesini öngörmektedir. Esas olarak insan kaynaklarının geliştirilmesi için bir referans çerçevesi oluşturulmakta ve işsizlikle aktif mücadele; sosyal katılım ve kadınlarla erkeklerin eşit fırsatlara sahip olmasının teşviki; yaşam boyu öğretim ve eğitim sistemleri sayesinde istihdam imkanını güçlendirmek ve ekonomik ve sosyal değişikliklere uyum kabiliyeti gibi unsurları içermektedir. Bu üç hedefin parçası olmamakla birlikte, bölgelerin yardıma ehillliği için tanımlayıcı bir diğer çerçeveyi de Uyum Politikası oluşturmaktadır. Bu politika AB'nin en az gelişmiş ülkelere (on yeni üye ülke, İspanya, Portekiz ve Yunanistan) yöneliktir. Uyum Fonu, söz konusu ülkelere Ekonomik ve Parasal Birliğin gereklerini yerine getirebilmeleri için destek sağlamaktadır. Esas olarak çevre ve ulaştırma ile ilgili konuları içermektedir.

1.4.2. Üye ve Aday Ülkelere Yönelik Bölgesel Kalkınma Politikası Araçları

Avrupa Birliği farklı kültür, dil, tarih ve geleneklere sahip ülkelerden oluşan heterojen bir topluluktur. Bu nedenle birliğe üye ülkeler arasında hem sosyal hem de ekonomik farklılıklar olduğu gibi, üye ülkelerin kendi bölgeleri arasında da çok farklılıklar bulunmaktadır. Topluluk kapsamında, ülkeler arasındaki gelişme farklılıkları genel farklılıklar, üye ülkelerin kendi içindeki farklılıklar da bölgesel farklılıklar olarak tanımlanmaktadır. AB bünyesinde bölgeler arası farklılıkları gidermek her ülkenin kendi sorumluluğuna bırakılmıştır. Bu amaçla her ülke, alt yapı yatırımlarını kapsayan ve istihdam yaratıcı yatırımları içeren kendine özgü bir bölgesel politika geliştirmiştir. Ülkeler kendi uyguladıkları politikalarda merkezi idaredeki siyasi erkin taraflı etkinliğinden dolayı fazla başarılı olamadıkları için birlik düzeyinde genel politikaların oluşturulmasına gerek duyulmuştur (Şentürk, 2009, 40). Bu nedenle, AB'nin farklı

bölgelerin kalkınma düzeyleri arasındaki açığın daraltılması için bölgesel düzeyde uygulanacak projelere yüklü miktarda mali yardımlar sağlamaktadır.

1.4.2.1.AB Bölgesel Fonları

AB'nin 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın da katılımıyla 27 üye devlete sahip olması AB içindeki eşitsizlikleri ciddi ölçüde arttırmıştır. Yeni üye devletlerdeki kişi başına düşen gelir ve istihdam oranları diğer AB ülkelerine göre oldukça düşüktür. Bununla beraber, bu ülkeler son yıllarda Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve üretkenlik açısından dinamik bir büyüme eğilimi göstermektedir. 2004 yılında AB'nin 10 yeni devleti içerecek şekilde genişlemesi ile bölgesel farklılıklar iki katına çıkmıştır. Avrupa genelinde 15 üye devletteki 48 bölgede toplam nüfusun % 18'i veya 68 milyonluk nüfusuyla Topluluk ortalamasının % 75'inden daha düşük kişi başına düşen gelire sahiptir. 2004 yılında AB'ye dahil olan 10 üye devletin katılımını içeren genişleme dalgasıyla bu tür bölgelerin sayısı 67'ye (ya da nüfusun % 25'i ve üçte ikisi yeni üye devletlerde olmak üzere yaklaşık olarak 116 milyonluk bir nüfusa) yükseldi. 15 üye devletin yalnızca 30 bölgesi (toplam nüfusun % 12'si, yaklaşık 47 milyon kişi) % 75'lik esiğin altında kaldı ve daha az gelişmiş bölge olarak kabul edilmeye devam edileceklerdi (Reeves, 2006, 42).

Bu bağlamda 2007-2013 döneminde genişlemenin etkisiyle Yapısal Fonların üye devletlere dağıtımında belirlenen kriter ve hedeflerde değişikliğe gidilmiştir. Yapısal Fonlardan yapılacak harcamalar ve belirlenen hedeflerde dikkate alınan başlıklar şu şekildedir (Bilici, 2005, 77):

- Sürdürülebilir Kalkınma (Büyüme ve istihdam için rekabet, büyüme ve istihdam için birleşme),
- Doğal Kaynakların Korunması ve Yönetimi,
- Vatandaşlık, Özgürlük, Güvenlik, Adalet,
- Global Partner Olarak AB,
- Yönetim

Aday ülkeler için yardım müzakere süreci ve aday ülkelerin AB ile uyumlulaştırılması ihtiyacı ile belirlenir. Bu ülkelerin yasal düzenlemelerinin AB kanunun önemli parçası olan müktesebat ile uyumlulaştırılması gereklidir. Katılım ortaklığı uyum süreci içim

yol haritası hazırlamış durumdadır ve ilerleme sürecin başlık başlık gözden geçirildiği Düzenli Rapor ile yıllık olarak takip edilir. Şu anki aday ülkeler için müzakere süreci en az orta vadeli bir amaç durumundadır ve bu yüzden yardım, geleneksel kalkınma yardımı gibi uzun yerine orta vadeli perspektiftedir. Bu destek Yapısal Fonlar için öncü olarak görülebilir. Katılım öncesi temel araçlar şu ana kadar aşağıdakileri içermiştir (Reeves, 2006, 42):

PHARE (Poland and Hungary Action for the Restructuring of the Economy) : Polonya ve Macaristana yönelik ekonominin yeniden yapılanması programıdır. Müktesebatın uygulanması, ekonomik ve sosyal uyum, sınır ötesi işbirliği için

ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-accession) : Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracı. Çevre ve ulaşım alt yapısı – Uyum Fonlarının öncüsü

SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) Tarımsal ve Kırsal Kalkınmaya Yönelik Özel Katılım Program – Kırsal kalkınma planlarının öncüsü. Türkiye katılım öncesi aracı: Phare ile aynı kapsam.

2007’den itibaren, 2007–2013 dönemini de kapsayan Dışsal Yardım çerçevesinin gözden geçirilmesi kapsamında, yeni bir katılım öncesi araç (IPA) kullanılmaya başlanmıştır. Aslında IPA yukarıda listelenen araçların yerine geçecek ve Yapısal Fon yönetiminin kuralları ve prensiplerinin benimsenmesi için getirilen fonksiyonları güçlendirmeyi amaçlayacaktır. Böylece Türkiye, Hırvatistan ve Makedonya’yı kapsayan aday ülkelere müzakerelerden önce Yapısal (ve Kırsal Kalkınma) fonlarını kuralları mümkün olan en yakın şekilde uygulayarak Toplulukla uyumu ve kırsal politikaları “pratik etmeleri” için fırsat veriliyor. IPA çerçeve düzenlemesi altında 5 ana bileşen bulunmaktadır (Reeves, 2006, 43):

- a) Geçiş Desteği ve Kurumsal Yapılanma
- b) Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği
- c) Bölgesel Kalkınma
- d) İnsan Kaynakları Gelişimi
- e) Kırsal Kalkınma

AB’nin Bölgesel Politikasının mali araçları 2007-2013 yıllarını kapsayan dönem için 3 yapısal fondan oluşmaktadır.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF-European Regional Development Fund): Birliğin bölgeleri arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikleri azaltmayı amaçlamakta ve en az gelişmiş bölgelerin kalkınması için mali destek sağlamaktadır; araştırma ve yenilikçilik, telekomünikasyon, çevre, enerji ve ulaşım ile ilgili altyapı çalışmalarını finanse etmektedir; bölgesel ve yerel kalkınmayı desteklemek ve şehirler ve bölgeler arasındaki işbirliğini artırmak için oluşturulan çeşitli mali araçları (yerel kalkınma fonları, sermaye riski fonları, vb.) finanse etmektedir; teknik destek tedbirlerini finanse etmektedir.

ERDF, Bölgesel Politikanın 3 hedefine de dahil olmaktadır. Bunun yanında ERDF, uzak dağlık, seyrek nüfuslu gibi özel nitelikleri (specific territorial characteristics) olan bölge ve şehirler için de özel mali araçlara sahiptir.

Avrupa Sosyal Fonu (ESF-European Social Fund): Eğitim ve mesleki eğitim, işsizliğin önlenmesi ve istihdamın artırılması, sosyal dayanışma ve fırsat eşitliği için yardım sağlamaktadır.

ESF, Hayat Boyu Öğrenme Programları, yenilikçi çalışma kurumlarının oluşturulması ve yaygınlaştırılması amacıyla çalışanları ve girişimcilerin uyumunu desteklemektedir; İşsizlerin, iş arayanların, kadınların ve göçmenlerin iş imkanlarına ulaşımına destek sağlamaktadır.

Dezavantajlı kişilerin sosyal entegrasyonu ve iş gücü piyasasındaki ayrımcılıkla mücadele için destek sağlamaktadır.

Eğitim sistemlerinin reformu ile iş gücü kapasitesini arttırmak ve eğitim kurumlarının bir ağıнын oluşturulması için destek sağlamaktadır.

Uyum Fonu (Cohesion Fund): Bu fon, 1993 Maastricht Antlaşması ile GSYİH'si AB ortalamasının yüzde 90'ının altında kalan üye ülkelerin Ekonomik ve Parasal Birliğin üçüncü kademesine girebilmelerine yardım sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu ülkelerin ilgili bölgelerinin sosyo-ekonomik geri kalmışlığını azaltmayı ve ekonomilerini istikrarlı sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Uyum fonu, bölgesel politikaların sadece yakınsama hedefi çerçevesine dahil olmaktadır. Maastricht Antlaşması, üye ülkelerin Avro alanına girebilmeleri için yakınsama kriterlerini şart koşturmuştur. Bu bölgelerin kalkınması için sıkı bütçe politikasını ve artan altyapı

yatırımlarını AB desteği olmadan gerçekleştirmek mümkün değildir. (Cihangir, 2011, 18).

Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (EAGGF): Bu fon, AB'nin kırsal kalkınma politikasının ana finansman aracı ve aynı zamanda Ortak Tarım Politikası'nın da (OTP) ikinci ayağını oluşturur. Fon, AB içindeki kırsal kalkınma çabalarına kaynak sağlamaktadır. Fon iki bölüme ayrılmıştır: yönlendirme bölümü, Hedef 1 kapsamındaki kalkınma çabalarını desteklerken, Garanti Bölümü Hedef 1 dışındaki bölgelerdeki etkinlikleri desteklemektedir.

Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (FIFG): Bu fon, kıyı bölgelerine genel olarak balıkçılık sektöründe ve balıkçılık sanayinde rekabet gücünün artırılmasına yönelik girişimleri desteklemektedir. Faaliyetlerinde, balıkçılık kapasitesi ile mevcut kaynaklar arasında dengenin korunması gözetilmektedir. (http://www.abgs.gov.tr/files/Uzmanl%C4%B1k%20Tezleri/ahmet_atay.pdf).

Katılım Öncesi Mali Yardım (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA): Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA) oluşturmuştur (www.tkd.gov.tr).

Avrupa Birliği'nin 2007 yılında başlamış olan, yeni mali perspektif dönemi ile birlikte, katılım öncesi mali yardımlar açısından da yeni bir dönem başlamıştır. Daha önceleri, PHARE, ISPA, CARDS, SAPARD, gibi farklı adlara sağlanmakta olan katılım öncesi mali yardımlar, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) adı altında birleştirilmiştir. Aday ülkeler ve potansiyel aday ülkeler yönelik IPA kapsamında yardım sağlanacak beş bileşen belirlenmiştir (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx>).

1. Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Kapasite Geliştirilmesi,
2. Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği,
3. Bölgesel Kalkınma,
4. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi,
5. Kırsal Kalkınma

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı mali yardımların kullanılmasında yeni bir anlayış olarak programlama yaklaşımını getirmektedir. Bu yaklaşımın önemi, AB'ne aday

lkeleri tam üyelikle birlikte kullanabilecekleri yapısal fonlara hazırlamasında yatmaktadır. Programlama yaklaşımın geçerli olduğu, Bölgesel Kalkınma, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Kırsal Kalkınma bileşenleri, AB’de Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu gibi yapısal araalara karşılık gelmek üzere tasarlanmışlardır (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx>).

1.5.AB Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Türkiye

Türkiye’de idari yapılanmada bölge esası bulunmamakla birlikte bölge kavramı, ülkenin topografya ve iklim koşulları esasına göre geliştirilmiş ve ülke 7 coğrafi bölgeye ayrılmıştır. AB’de ise bölge tanımlaması kişi başına GSYİH, nüfus byklğu ve nüfus yoğunluğu gibi istatistiki kriterlere dayanılarak yapılmaktadır. Türkiye’nin katılım öncesi süreçte AB Bölgesel Politikası’na uyum sağlamak ve AB’nin bölgesel kalkınmaya sağladığı mali destekten yararlanabilmek için her aday ülke gibi AB kriterlerine uygun olarak bölgeleri belirlemesi gerekmektedir (<http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=87>) .

Türkiye, AB’ye aday olduğu günden itibaren bu uyum çalışmalarını başlatmış ve bugün AB’deki bölgesel sisteme uyumlu bölgelerini belirlemiştir. Bu bağlamda, AB’ye uyumlu NUT I, NUTS II ve NUTS III bölgeleri oluşturulmuştur. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statics). NUTS I düzeyi, belli başlı bölgelerin bir araya gelerek oluşturduğu büyük sosyo-ekonomik bölgelerden oluşur. Bu kapsamda Türkiye’de 12 NUTS I bölgesi oluşturulmuştur (<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf>).

NUTS II düzeyinde ise temel bölgeler oluşturulmuştur. NUTS II düzeyi bölgeleri, bölgesel politikaların ve mali araçların kullanıldığı temel bölgelerdir. Türkiye’de de illerin sosyo-ekonomik durumlarına ve benzerliklerine göre NUTS II düzeyinde, 2-6 ilin birleşmesi ile 26 bölge oluşturulmuştur (www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2228/o-ukp.pdf):

TR1: İstanbul (TR10: İstanbul)

TR2: Batı Marmara (TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, TR22: Balıkesir, Çanakkale)

TR3: Ege (TR31: İzmir, TR32: Aydın, Denizli, Muğla, TR33: Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak)

TR4: Doğu Marmara (TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir, TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)

TR5: Batı Anadolu (TR51: Ankara, TR52: Karaman, Konya)

TR6: Akdeniz (TR61: Antalya, Burdur, Isparta TR62: Adana, Mersin, TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)

TR7: Orta Anadolu (TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir, TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat)

TR8: Batı Karadeniz (TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak, TR82: Çankırı, Kastamonu, Sinop, TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)

TR9: Doğu Karadeniz (TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)

TRA: Kuzeydoğu Anadolu (TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum, TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)

TRB: Ortadoğu Anadolu (TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli, TRB2: Bitlis, Hakkari, Muş, Van)

TRC: Güneydoğu Anadolu (TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis, TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa, TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt)

NUTS III düzeyi ise çok küçük bölgeleri bir araya getirmektedir ve Türkiye'nin 81 ili NUTS III düzey bölgesi olarak belirlenmiştir.

AB Bölgesel Politikası ve bu politika kapsamındaki mali desteğin ve yapısal araçların Türkiye'de sağlanabilmesi için Birlik, Türkiye'nin yapması gereken çalışmaları ve bölgesel farklılıkları azaltabilmek için koyduğu hedefleri Katılım Ortaklığı Belgelerinde belirtmektedir. Bu alanda kaydedilen aşama ise her yıl Komisyon tarafından hazırlanan ilerleme Raporları'nda değerlendirilmektedir.

Katılım Ortaklığı Belgesi'nin (2003) Bölgesel Politika ve yapısal araçların eşgüdümü ile ilgili bölümünde öngörülen çalışmalar (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/op.aspx>);

- Bir Ulusal Kalkınma Planı aracılığıyla bölgesel farklılıkların azaltılmasını amaçlayan bir ekonomik ve sosyal uyum için ulusal politika ve NUTS II seviyesinde bölgesel kalkınma planlarının oluşturulmasına başlanması,

- Bu başlık altındaki müktesabatın uygulanmasını kolaylaştıracak yasal çerçevenin kabul edilmesi,
- Bu alanda kamu yatırımı için öncelik kriterlerini belirleyen çok yıllık bütçelendirme kurallarının oluşturulması,
- Bölgesel kalkınmanın yönetimi için idari yapının güçlendirilmesidir.

Türkiye'nin adaylığının teyit edildiği günden bu yana bölgesel politika kapsamında bazı aşamalar kaydedilmiştir. Bölgesel sınıflandırma sistemi olan NUTS'a uyumlu bir sistem yürürlüğe girmiştir. Ulusal program (2003), Bölgesel Politika ve bölgesel farklılıkların azaltılması için uygulanacak programları ve halihazırda yapılan çalışmaları da kapsamaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin taslak Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006) Aralık 2003'te onaylanmış ve AB Komisyonu'na sunulmuştur.

Bölgesel kalkınmanın güçlendirilmesi için kalkınmada öncelikli yörelerde önemli ölçüde kamu yatırımı yapılarak altyapı farklılıklarının azaltılması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi için uygun bir çevrenin yaratılması, özel sektör yatırımlarının ve insan kaynaklarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. AB'nin 2006-2013 dönemi Bölgesel Politikası ile uyumlu bir sürecin sürdürülmesi için de belli başlı, Türkiye'nin ihtiyaçlarına yönelik öncelikli alanlarda Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın (IPA) kullanımı ön planda tutulmaktadır (Cihangir, 2011, 31).

Bölgesel Politika'ya uyum kapsamında hukuki çerçevenin oluşturulmasında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Daha önceki rapor döneminde, Başbakanlık, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın yapılanmasındaki kurumların belirlenmesi konusunda bir genelge çıkarmıştır, bu rapor döneminde ise, IPA'nın III. Ve IV. Bileşenlerinden sorumlu stratejik koordinatörlerin atanması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kurumsal çerçeve ve idari kapasite konularında da ilerleme kaydedilmiştir. IPA Stratejik Koordinatörü olan DPT Müsteşarlığı tarafından oluşturulan teknik komite, 4 operasyonel programın (ulaştırma, çevre, bölgesel rekabet edebilirlik ve insan kaynaklarının geliştirilmesi) tümünün düzgün bir şekilde uygulanmasını desteklemek üzere her üç ayda bir toplanmaktadır (Cihangir, 2011, 31). DPT, bölgesel kalkınma politikalarını merkezi kuruluşlar arasında ve yerel idareler arasında koordine edecek bir bölgesel kalkınma komitesinin oluşturulması üzerinde çalışmaktadır.

1.5.1.IPA Kapsamında Türkiye’de Bölgesel Kalkınma

Avrupa Birliği’nin 2007 yılında başlamış olan yeni mali perspektif dönemi ile birlikte, katılım öncesi mali yardımlar açısından da yeni bir dönem başlamıştır. Daha önceleri PHARE, ISPA, CARDS, SAPARD gibi farklı adlara sağlanmakta olan katılım öncesi mali yardımlar IPA adı altında birleştirilmiştir (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx>).

IPA desteği beş bileşeni içermekte olup, Türkiye IPA tüzüğüne EK 1’inde yer alan aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx>).

IPA Bileşenleri:

- I- Geçiş Dönemi desteği ve Kurumsal Kapasite (Program Otoritesi- PO: ABGS)
- II- Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği (PO: ABGS)
- III- Bölgesel Kalkınma
 - a. OP (Operasyonel Program) Çevre (PO: Çevre ve Şehircilik Bak.)
 - b. OP- Ulaştırma (PO: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bak)
 - c. OP- Bölgesel Rekabeti Arttırma (PO: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bak)
- IV- İnsan Kaynakları
 - a. OP- İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi (PO: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak) :
- V- Kırsal Kalkınma
 - a. OP- Kırsal Kalkınma Planı (PO: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bak)

Türkiye’deki bölgeler arasındaki farklılıklar, yeni veya eski herhangi bir AB üyesi ülkeden daha fazla dile getirilmekte olup, Türkiye’yi önemli ölçüde karakterize AB ve Türkiye’de Bölgesel Kalkınma etmektedir. En fakir beş bölgede kişi başına GSYİH, ulusal ortalamanın üçte biri ile yarısı arasındadır ve diğer 7 bölge ulusal ortalamanın %75’nin altında kalmaktadır. Bunun aksine, en zengin beş bölgedeki gelir ulusal ortalamanın %127 ile %190 arasındadır. GSYİH göz önünde bulundurulan tek gösterge değildir. Yaşam süresi, okuma-yazma oranı, istihdam oranı, sağlık hizmetlerine

erişebilirlik ve sağlık koruma hizmetleri de aralarında olmak üzere altyapı yatırımları gibi diğer sosyo-ekonomik göstergeler dikkate alındığında da farklılıklar aynı şekilde çarpıcıdır.

Az gelişmiş bölgelerde kalitesiz tesisler ve istihdam sorunu göçü arttırmıştır. Göç sadece geniş kırsal yerleşimlerden şehirlere yaşanmamaktadır. Birçok göçmen il merkezlerini bir geçici konaklama yeri olarak kullanarak ülkenin batı yarısındaki İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara ve Antalya gibi büyük şehirlere göç etmektedir. Türk bölgesel politikaları için AB ile uyumlulaşma önemli bir itici güç olmuştur. Bu süreç Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan, şu anda 35 başlıktan oluşan ve bunların 22'sinin özel olarak bölgesel politikayı kapsayan, AB kanunun bütünü olan topluluk müktesebatı ile uyum çalışmalarında geline aşamanın incelendiği olağan yıllık raporlar ile takip edilmektedir. Yıllık ilerleme raporu süregelen bölgesel farklılıklarla ilgilenilmesi ve bölgesel politikanın başarılı bir şekilde uygulanması için önemli yasal ve idari önlemlerin alınması gerektiğini belirtmektedir. Türkiye son birkaç yılda önemli adımlar atmıştır. Katılım sürecinin itici gücüyle, 2002 yılında Türkiye AB'nin NUTS II sınıflandırmasına uyum sağlamak için 81 ilini istatistiksel amaçlarla 26 bölgesel birimde gruptadı. Bu gelişme yapısal Fonların NUTS II seviyesinde uygulanıyor olması nedeniyle önemliydi. Bunu takiben, Türkiye Devlet Planlama Teşkilatı'nın öncülüğünde AB fonlarının 2004–2006 arasında nasıl dağıtılacağını gösteren, ana öncelik konularını belirleyen ve kalkınma için “öncelikli bölgeler”i hedef alan Ulusal Kalkınma Planı hazırlandı. Bu ilk adımlar aynı zamanda uzun vadede her bir NUTS II bölgesinde bölgesel kalkınma ajanslarının (KA) kurulması gibi bölgesel seviyede yeni yapıların oluşturulmasının önünü açtı. KA'ların kurulması ile ilgili yasa 2006 yılında kabul edildi ve ilk iki ajans İzmir ve Adana'da kuruldu. Gelecekte, bu ajansların bölgesel ekonomi için itici gücü olarak bölgesel planlamada önemli rol oynaması ve olmaları beklenmektedir (Reeves, 2006, 45).

IPA Dönemi (2007-2013) Türkiye Mali Yardım Miktarları (Milyon Avro)

Tablo 1.4. IPA Türkiye Mali Yardım Miktarları (Milyon Avro)

BİLEŞEN	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOPLAM
Geçiş Dön. Kurumsal Yapılanma	256,7	256,1	239,6	228,6	233,9	238,3	1.664,5	3.117,7
Sınır Ötesi İşbirliği	2,1	2,9	3	9,6	9,8	10	10,2	47,5
Bölgesel Kalkınma	167,5	173,8	182,7	238,1	293,4	367,8	378	1.801,3
İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	50,2	52,9	55,6	63,4	77,6	89,9	96	485,6
Kırsal Kalkınma	20,7	53	85,5	131,3	172,5	197,9	213	873,9
TOPLAM	497,2	538,7	566,4	653,7	781,9	899,5	935,5	4.872,9

Kaynak: ABGS www.abgs.gov.tr.

Tablo 1.4’te AB Katılım öncesi mali yardım türleri ve Türkiye’nin 2007-2013 yılları arasında kullandığı ve kullanabileceği mali yardım miktarları belirtilmiştir. Türkiye “Geçiş Dönemi Kurumsal Yapılanma” kapsamında 3.117,7 milyon avro ayrılmıştır. Sınır Ötesi İşbirliği kapsamında; 47,5 milyon avro ayrılmıştır. Bölgesel Kalkınma başlığında, 1.801,3 milyon avro ayrılmıştır. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi (IKG) başlığında 485,6 milyon avro ayrılmıştır. Kırsal Kalkınma (IPARD) başlığında ise 873,9 milyon avro tahsis edilmiştir. Türkiye ayrılan toplam mali yardım miktarı ise 4.872,9 milyon avro’dur.

1.5.2.İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı- IKG OP

Bu bölümde kısaca İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel programının ne olduğuna bakmak, sosyal içerikli projelerin neler olduğu ve Operasyon Faydalanıcısı kurumların hangileri olduğu açısından önemlidir.

Bu program IPA’nın beş bileşeninden dördüncüsüdür. Program, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı AB Koordinasyon Dairesi tarafından hazırlanmıştır Bu program özellikle eğitim ve sosyal içerme alanlarında, Türkiye’deki mevcut durum hakkında bilgi veren, sosyo-ekonomik analizler içeren, öncelik eksenlerini, tedbirleri ve faaliyetleri tanımlayan ana belgedir.

Aralık 2007’de Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen İKG OP’nın temel amacı;

“Daha fazla ve daha iyi iş ve daha fazla sosyal uyum ile sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayacak bilgi temelli bir ekonomiye geçişi desteklemek”tir. Bu genel amaç çerçevesinde İKG OP’de belirlenen müdahale alanları; İstihdam, eğitim ve sosyal içermedir.

Tablo 1.5. İKG OP Müdahale Alanları

İKG OP		
İSTİHDAM	EĞİTİM (Eğitim + HBÖ)	SOSYAL İÇERME
Kadın İstihdamın Arttırılması	Başta kadınlar olmak üzere insane kaynaklarının geliştirilmesi ve Okullaşmanın Arttırılması	Özel itina gösterilmesi gereken kişilerin istihdam edilebilirliğinin arttırılması
Genç İstihdamın Desteklenmesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Kalitesinin Arttırılması	İşgücü piyasası ve sosyal koruma alanlarındaki kurumlar ve mekanizmalar
Kayıtlı İstihdamın Teşviki	Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ)	arasında daha iyi bir işleyiş ve koordinasyon sağlanması
Kamu İstihdam Hizmetlerinin Kalitesinin Arttırılması	İşçi ve İşverenlerin Uyum Yeteneklerinin Arttırılması	

Kaynak:Sosyal Politika Alanında Bölgesel İhtiyaç Analizi- ÇSGB

Tablo 1.5’te İKG OP Müdahale Alanları gösterilmiştir. Söz konusu müdahale alanlarından biri olan “İstihdam” başlığında gerçekleştirilmesi planlanan dört amaç bulunmaktadır. Söz konusu amaçlar; kadın istihdamın arttırılması, genç istihdamın desteklenmesi, kayıtlı istihdamın teşviki ve kamu istihdam hizmetlerinin kalitesinin arttırılması şeklindedir. Müdahale alanlarından ikincisi olan Eğitim ise “Eğitim + Hayat Boyu Öğrenme” olarak isimlendirilmiştir. Eğitim başlığında amaç; başta kadınlar olmak üzere insan kaynaklarının geliştirilmesi ve okullaşmanın arttırılması, mesleki ve teknik eğitim kalitesinin arttırılması, mesleki ve teknik eğitim kalitesinin arttırılması, hayat boyu öğrenme (HBÖ) ve işçi ve işverenlerin uyum yeteneklerinin arttırılmasıdır. Son müdahale alanı olan sosyal içermeye amaç ise; özel itina gösterilmesi gereken kişilerin istihdam edilebilirliğinin arttırılması, işgücü piyasası ve sosyal koruma alanlarındaki kurumlar ve mekanizmalar arasında daha iyi bir işleyiş ve koordinasyon sağlanmasıdır.

Toplam hibe fonunun %85’i AB bütçesinden ve %15’i de Türkiye Cumhuriyeti bütçesinden karşılanmaktadır. İKG OP’nin önemli ilkelerinden biri olan “Coğrafi yoğunlaşma ve bölgesel farklılıkların azaltılması” ilkesi gereği, hibe programları ağırlıklı olarak, İstatistikî bölge Birimleri Sınıflandırılmasına göre, II. Kategori olarak

belirlenmiş (NUTS II) ve kişi başına düşen ortalama geliri, türkiye ortalamasının %75’inden az olan bölgelerde uygulanır (<http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/palegfrawrk.aspx>).

Çalışma ve Sosyal güvenlik Bakanlığı İKG kapsamındaki program ve projelerin hazırlanması, yönetilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu “Program Otoritesi”dir.

Tablo 1.6. İKG OP Kapsamındaki Hibe Programlarının bütçe ve proje sayıları

Öncelik Eksenini	Operasyonel Faydalanıcı	Hibe Programı	Başlama Tarihi	Bütçe (Avro)	Proje Sayısı
Eğitim	MEB	Hayat Boyu Öğrenmenin Desteklenmesi	15 Mayıs 2010	5.620.505	43
İstihdam	SGK	Kayıtlı İstihdamın Desteklenmesi	15 temmuz 2010	10.150.248	41
İstihdam	İŞ-KUR	Kadın İstihdamın Desteklenmesi	30 Temmuz 2010	27.292.120	131
İstihdam	İŞ-KUR	Genç İstihdamın Desteklenmesi	23 Kasım 2010	27.077,953	127
Eğitim	MEB	Özellikle Kız Çocuklarının Okullandırılması	13 Aralık 2010	11.473,653	89
			TOPLAM	81.614,477	431

Kaynak: www.ikg.gov.tr

Tablo 1.6’da İKG OP kapsamındaki hibe programlarının bütçe miktarları ve proje sayıları verilmiştir. Öncelik eksenini olan eğitimin operasyonel faydalanıcısı Milli Eğitim Bakanlığı’dır ve hibe programının adı ise Hayat Boyu Öğrenmenin Desteklenmesidir. Bu program 15 Mayıs 2010 tarihinde başlamıştır ve çeşitli dönemlerde çıkılan çağrılarda 43 proje kabul edilmiş ve yürütülmüştür. Yürütülen projelerin bütçesi ise 5.620.505 avro’dur.

Öncelik eksenini olan istihdamın üç farklı hibe programı ve iki farklı program otoritesi bulunmaktadır. “Kayıtlı İstihdamın Teşvik Edilmesi” hibe programının program otoritesi Sosyal Güvenlik Kurumu’dur. Bu program 30 Temmuz 2010 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlamıştır. Program kapsamında 41 proje uygulanmış ve toplam bütçeleri ise 10.150.248 avro’dur. Bu öncelik eksenindeki ikinci hibe programı ise “Kadın İstihdamın Desteklenmesi”dir. Söz konusu hibe programının program otoritesi

ise İŞ-KUR’dur. Hibe programı Kasım 2010 tarihinde uygulanmaya başlamış ve toplam 131 proje yürütülmüştür. Programın toplam bütçesi ise 27.292.120 avro’dur. Üçüncü hibe programı ise “Genç İstihdamın Desteklenmesi”dir. Program 23 Kasım 2010 tarihinde uygulanmaya başlamış ve 131 proje uygulanmıştır. Programın toplam bütçesi ise 27.077,953 avro’dur.

Öncelik eksenini olan eğitimin program otoritesi ise Milli Eğitim Bakanlığı’dır. Program otoritesi tarafından yürütülen hibe programı ise “Özellikle Kız Çocuklarının Okullandırılması”dır. Bu program 13 Aralık 2010 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlamıştır. Program kapsamında 89 proje uygulanmış ve toplam bütçeleri ise 11.473.653 avro’dur. Beş farklı hibe programı kapsamında ülkemizde toplam 431 proje uygulanmıştır. Toplam bütçeleri ise 81.614.477 avro’dur.

1.5.2.1. İpa Kapsamında Belediyelere Sağlanan Destekler

Sosyal İçerikli Projelere Destek:

Bu projeler “Hibe Programı” yöntemi ile finanse edilmektedir. Merkezi Finans İhale Birimi (MFİB – CFCU) hibe programı ilanına çıkmaktadır. 2002 – 2010 yılları arasında, bu başlıkta 44 ilana çıkmış ve uygulamıştır.

Hibe programının hedef kitlesindeki kuruluşlar şu şekildedir: STK’lar, Yerel Yönetimler, Meslek Kuruluşları, vd. Hibe programları kapsamında toplam 2780 mikro projeye 360,2 milyon Avro finansman sağlanmıştır. Hibe programlarının faydalanıcı kuruluşlara göre dağılımında, belediyelerin 341 projesi hibe desteği almıştır. Toplam destek tutarı ise 97.642.267 Avro’dur.

Sosyal İçerikli Projelere Destek Nasıl Sağlanmaktadır? Operasyon faydalanıcısı kurum İş-Kur’dur. Hibe programının adı “Aktif İstihdam Tedbirleri”dir. Program yılı 2006, program uygulama yılı ise 2008’dir. Toplam bütçesi 20 Milyon Avro, Hibe program bütçesi 16 Milyon Avro’dur. Hedef kitlesi ise; yerel yönetimler, STK, üniversiteler, işçi, işveren ve memur sendikaları, konfederasyonlar, sanayi- ticaret- ziraat ve meslek odalarıdır. Bu başlıkta kabul edilen ve uygulanan proje sayısı 101’dir. Bu projelerin 32’si ise belediyeler tarafından yürütülmüştür.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği’nin ilana çıktığı “AB ile Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğu’nun Geliştirilmesi” hibe programının program yılı 2006, uygulama

yılı ise 2008'dir. Hibe programının hedef kitlesi; Kentler ve Belediyeler, Meslek Örgütleri, Üniversiteler, Gençlik Girişimleri'dir.

Çevre Alt Yapısı ile İlgili Projelere Destek

Bölgesel Rekabetin Güçlendirilmesine Yönelik Destekler
(<http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=87>) .

1.6.TÜRKİYE'DE BÖLGESELLEŞME

Ülkemizde Kalkınma Planları ile birlikte bölgesel kalkınma anlayışı üzerinde çalışmalar başlatılmıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, ulusal kalkınma planlarının mekana yansıtılabilmesi amacıyla, bölgesel kalkınma plan ve projelerinin hazırlanması ve uygulamasında bir dizi yaklaşım belirlemiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>);

Doğu Marmara Plan Bölgesi: Amaç, yoğun kentleşmenin ve büyük kentlerin bulunduğu bölgelerin sosyoekonomik sorunlarına çözüm aramak.

Zonguldak Plan Bölgesi: Anaç, büyük endüstriyel yatırım ve kapasitenin olduğu bu bölgenin sorunlarının çözümü.

Çukurova Plan Bölgesi: Amaç, zengin tarımsal potansiyele sahip ovanın gelişimi. Bu plan bölgeleri gibi, “Antalya Plan Bölgesi”, “Zonguldak-Bartın-Karabük Plan Bölgesi”, “Doğu Anadolu Plan Bölgesi” ve benzeri çalışmalar da önerilmiştir.

Bölge kavramı, planlama açısından da önemli bir kademeye işaret etmektedir. Türkiye’de plan kademeleri, Ulusal Kalkınma Planları, Bölge Planı, Çevre Düzeni Planı (1/25.000), Nazım İmar Planı (1/5.000) ve Uygulama İmar Planı (1/1.000)’ndan oluşmaktadır. İmar Kanunu’na göre, Bölge planları; sosyoekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanan planlar olup, gerekli görüldüğü durumlarda DPT tarafından yapılır veya yaptırılır (3194 sayılı İmar Kanunu, Madde 8/a).

Birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında üzerinde durulan Bölge Planlama anlayışı daha sonraki planlarda kesintiye uğramış fakat 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında “bölgesel planlama kavramı” yerini “bölgesel gelişme kavramına” bırakmıştır. Önceki planda öngörülen 16 bölge bir yana bırakılarak, bölge planlamasının Kalkınmada

Öncelikli Yörelere kaydırılması ilkesi belirlenmiştir (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>).

7. Beş Yıllık Kalkınma Planında, ekonomik-toplumsal-kültürel-siyasal bir bütün olarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltıcı yönde çalışmaların gereği üzerinde durulmuştur. 8. *Beş Yıllık Kalkınma Planı* hazırlık çalışmaları kapsamında ise Bölgesel Gelişme Stratejileri, İl Gelişme Stratejileri konularında özel ihtisas Komisyonu kurularak, kalkınmada bölgenin önemi tekrar öne çıkarılmıştır.

İl Gelişme kavramı, bölge gelişme kavramıyla büyük benzerlik içindedir. İlin ekonomik düzeyi/ refah düzeyi ya da içinde bulunduğu gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesi temel amaçtır. Gelişme kavramı, fiziki kapasite artışı, gelir artışın gibi ekonomik gelişmeler yanında, bunların toplum kesimleri/gelir grupları ve bölgeler arası dağılımı ile sosyal ve kültürel birikimlerin yansıtılabildiği toplumsal gelişme düzeyini de ifade eder.

İl Gelişme Planı kavramı ise, iller ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının kabul edilebilir bir duruma getirilmesini, görece geri kalmış bölge ve yörelerin kalkındırılmasını içerir. Amaç, kısa, orta ve uzun dönemde ilde gelişmeyi sağlayacak hedefleri ve amaçları belirlemek, bu amaçla izlenecek yolları göstermek, olası sektörel büyüme eğilimlerini ve büyüklüklerini saptamak, gelişmenin gerektirdiği her tür kaynak ve alan tahsislerini yapmak, gelişmenin sosyal, kültürel ve ekonomik eylemleri için fiziksel zemin/alt yapı hazırlamaktır (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>).

9. Kalkınma Planı'nda bölge kalkınması önemini korumuştur. 9. Kalkınma Planının stratejisi “ekonomik ve sosyal gelişme eksenleri” olarak 5 eksen belirlemiştir. Bu eksenler şunlardır (Yüksek Planlama Kurulu, 2003, 25):

- Rekabet gücünün artırılması
- İstihdamın artırılması,
- Beşeri sermaye ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi,
- Bölgesel gelişmenin sağlanması,
- Kamu hizmetlerinde kalite ve etkinliğin artırılması biçimindedir.

Bölgesel gelişmenin sağlanması için belirlenen politikalar ise şunlardır:

- Bölgesel gelişme politikasının merkezi düzeyde etkinleştirilmesi,

- Yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması,
- Yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması,
- Kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması.

Türkiye, AB'ye uyumun sağlanması amacıyla 26 istatistiki bölgenin belirlendiği bir çalışma yapmıştır. Avrupa Birliğine uyum sürecinde bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi için bölgesel istatistiklerin üretilmesi amacıyla İstatistiki Bölge Birimleri tanımlanmıştır. Bu çalışma Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonunda diğer ilgili kamu kuruluşlarının da katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma ile ilgili kararın yürürlüğe konulması; Devlet Bakanlığı'nın 12/8/2002 tarih ve 1400 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 28/8/2002 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri, mevcut idari bölünüşe göre 3 düzeyden oluşmaktadır:

Düzen 3: 81 bölge (81 il)

Düzen 2: 26 bölge (il grupları)

Düzen 1: 12 bölge (düzen 2 grupları)

Örneğin, “Batı Marmara” 1. Düzen bölgedir ve içinde 2 Düzen olarak Tekirdağ ve Balıkesir bölgeleri yer almaktadır. Tekirdağ bölgesinin içinde ise 3. Düzen olarak Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illeri yer almaktadır.

Belirlenen bölgeler arasında önemli gelişime farklılıkları bulunmaktadır. İnsan Odaklı kalkınma Anlayışı çerçevesinde bu bölgelerin içsel politikalarının harekete geçirilmesi kararlaştırılmış ve orta vadeli öncelikler şu şekilde belirlenmiştir:

- a-İnsan kaynaklarının güçlendirilmesi ve özellikle kendi hesabına çalışma potansiyelinin artırılması,
- b-Mevcut ve yeni kurulacak KOBİ'lerin desteklenmesi ve şebeke tarzı etkileşim örgütlenmeleri biçiminde işbirliği-ortaklık potansiyellerinin yükseltilerek, kolektif düzeyde rekabet etme güçlerinin artırılması,
- c-Yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal alt yapı yatırımlarının desteklenmesi,

d-Kırsal alanda ekonomik faaliyet çeşitliliğinin artırılması,

e-Yerel katılımı artıracak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesi (Yüksek Planlama Kurulu, 2003, 25).

1.7.TÜRKİYE'DE BÖLGESEL GELİŞME POLİTİKALARI

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi özellikle AB adaylık sürecini yoğun şekilde yaşayan Türkiye'nin bölgesel politikalar konusunda AB deneyiminden istifade ettiği ortadadır. DPT tarafından hazırlanan kalkınma planları, bölgesel kalkınma planları, AB'nin desteklediği bölgesel kalkınma hibe programları KOBİ'lerin geliştirilmesi ve desteklenmesi açısından da bir takım öngörülerde bulunmuş, uygulama stratejileri ortaya koymuştur.

DPT Tarafından 2003 yılında hazırlanan ve 2004-2006 dönemini kapsayan 'Ön Ulusal Kalkınma Planı'na göre bölgesel kalkınmanın ana stratejileri şu şekilde belirlenmiştir (<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf>) :

Geniş katılımı yapılan atölye çalışmalarının yanında, bölgelerde yerel yöneticiler, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve üniversiteler ile yapılan görüşmeler ve çalışmaların neticelerinden de istifade edilerek hazırlanan orta vadeli Ulusal Düzeyde Bölgesel Gelişme Stratejisinin öncelik alanları: İnsan kaynaklarının güçlendirilmesi ve özellikle kendi hesabına çalışma güçlerinin artırılması, mevcut ve yeni kurulacak KOBİ'lerin teşvik edilmesi ve şebeke tarzı etkileşim örgütlenmeleri biçiminde işbirliği ortaklık potansiyellerinin geliştirilerek, kolektif düzeyde rekabet güçlerinin yükseltilmesi, yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi, kırsal kesimde iktisadi faaliyet çeşitliliğinin sağlanması, yerel katılımı artıracak ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik kalkınmaya yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesidir (www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2228/o-ukp.pdf).

Türkiye'de bölgesel gelişme politikalarını planlı dönem öncesi bölgesel gelişme politikaları ve planlı dönem bölgesel gelişme politikaları olarak ikiye ayıracak olursak;

Planlı Dönem Öncesi Bölgesel Gelişme Politikaları: Bu dönem 1923-1950 Devletçilik Dönemi ve 1950-1960 Liberal Dönemden oluşmaktadır.

- Ulusal kalkınma önceliği bölgesel gelişmenin önünde yer almıştır
- Bölgesel gelişme ve planlama bir kalkınma aracı olarak değil, bir imar aracı olarak görülmüş ve fiziki yerleşme planı yapımı öne çıkarılmıştır.
- Geri kalmış bölgeler için özel tedbirler getirilmemiştir
- Kalkınma dinamikleri ve faktörleri Batı'daki bölgelerde ve özellikle Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşmıştır.

Planlı Dönemde Bölgesel Gelişme Politikaları:

1960 yılında DPT kurulmuştur. Kalkınma sürecine Beş Yıllık Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar ile yön verilmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963- 1967):

Türkiye'de (1) Potansiyel Gelişme Bölgeleri, (2) Geri Kalmış Bölgeler, (3) Büyük kent Bölgeleri olmak üzere üç çeşit bölge olduğu görüşü benimsenmiştir.

DPT tarafından Antalya ve Çukurova'da, İmar ve İskan Bakanlığınca da Marmara, Zonguldak ve Keban'da bölge planlama çalışmaları başlatılmıştır.

Geri kalmış yörelerde yatırım yapacaklara yatırım indirimi ve gelir vergisinden indirim yapma imkanı sağlanmıştır.

Nüfus'un ve ekonomik faaliyetlerin daha fazla yoğunlaşmasını engellemek için metropoliten şehirler çevresinde yeni çekim ve büyüme merkezleri yaratarak, dengeli bölgesel gelişmenin sağlanması amaçlanmıştır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) ;

İkinci beş yıllık kalkınma planındaki hususlar şu şekildedir (Özaslan, 2005, 236);

- Büyüme merkezleri (kalkınma kutupları) yaklaşımı önerilmiştir.
- DPT bünyesinde geri kalmış yörelerden Doğu ve Güney doğu Anadolu Bölgelerinin sorunlarına çözüm üretmek üzere "Doğu Grubu" oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonunda; 1968 Yılı Program Kararnamesi ile, doğu ve Güneydoğu Anadolu Anadolu illerimizin tamamı ile Artvin, Gümüşhane, Sivas ve Kahramanmaraş illerimiz olmak üzere toplam 22 il, yatırımları teşvik mevzuatı yönünden kalkınmada öncelik verilecek iller olarak belirlenmiştir.

- Kalkınmada öncelikli illerde teşvik araçları olarak vergi indiriminin yanı sıra, kredi imkanlarının ve ucuz enerji olanaklarının arttırılması amaçlanmıştır.
- Organize sanayi bölgelerinin ülke geneline yaygınlaştırılması düşüncesi şekillenmiştir.
- Planın son dilimi olan 1972 yılında “Kalkınmada öncelikli yöreler Dairesi” kurulmuştur. 1972 programıyla birlikte “geri kalmış bölge” terimi terk edilmiş “KÖY” (Kalkınmada öncelikli Yöre) terimi yaygınlık kazanmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Planı, ilk iki plandaki ulusal kalkınma önceliğini daha da ileri götürmüştür. Bölge ifadesi planda mümkün olduğunca az kullanılmış, bölgesel politikaların ise kaynak israfı olduğu, sermaye birikimini ve gelişmeyi yavaşlatıcı özellikler taşıdığı savunulmuştur. Buna karşılık, il bazında doğal kaynakların belirlenmesi, bir başka deyişle, her ilin karşılaştırmalı üstünlüklerinin saptanmasının ve buna uygun sektörlerin belirlenip desteklenmesinin uzun vade bölgesel kalkınma için gerekli olduğu görüşü kabul görmüştür (Tüsiad, 2008, 98). Yine planın ana görüşü ile çelişecek biçimde, ancak ilk kez bu planda, yerel yönetimlere önem verilmesi gerektiği fikri de savunulmuştur.

Dördüncü Planda bölgeler ve sektörler arası eşgüdüm kurulması ve mekan örgütlenmesi önerileri yer almakla beraber, ülkenin içine girdiği ödemeler krizi, bunun sonrası ithal ikameci politikalardan ihracat destekli büyümeye geçiş ve bu dönemin siyasi çalkantıları içerisinde bölgesel kalkınma geri planda kalmıştır. Ancak 1982 yılında, bölge planlarının önemi tekrar gündeme gelmiş ve DPT uzmanlarınca Türkiye 16 *fonksiyonel bölgeye* ayrıştırılmıştır (Tüsiad, 2008, 92). Bir sonraki plan bu çerçevede hazırlanmış, kaynak kullanımda etkinlik ile bölgeler arası hakkaniyet hedefleri bir arada yer almıştır.

Dışa açılma, ithalat serbestleştirilirken ihracatın önemli oranda desteklenmesi, 1980 sonrasının temel politikası olmuştur. Aynı zamanda devletin üretimden çekilmesi politikası birçok kamu kuruluşunun özelleştirilmesini getirmiş, bu kuruluşlarının zararlarının devlet tarafından karşılanmasına son verilmiştir. Önceki dönemlerde kamu kuruluşlarının bölgesel kalkınmanın bir aracı olarak düşünüldüğü göze alınırsa, ulusal düzeyde alınan bu karar bölgesel kalkınmayı da önemli ölçüde etkilemiştir. Yine bu dönemde, Denizli ve Gaziantep başta olmak üzere, kimi illerde hızla ihracata dayalı sanayilerin geliştiği görülmektedir. Geleneksel sanayi merkezlerinden çevreye doğru

kısmî bir dağılmanın söz konusu olduğu dönemde, ihracata dayalı sanayiye barındırabilecek önkoşullara sahip olan bölgeler hızla gelişirken, diğer bölgelerde durgunluk sonucu yeni bir bölgesel eşitsizlik dağılımı ortaya çıkmaya başlamıştır (Tüsiad, 2008, 92). Yine ulusal bir politika kararı olarak gözüken dışa açılmanın bölgesel etkileri büyük olmuştur. Her ne kadar önceki dönemlerden daha farklı politikalar izlenmiş olsa da, bölgesel kalkınma anlamında, bir kez daha ulusal kalkınma bölgesel kalkınmanın önüne geçmiştir.

Altıncı Plan ve sonrasındaki dönemlerde Avrupa Birliği ile ilişkiler ve bu bağlamda Avrupa Birliği'nin bölgesel kalkınma anlayışının etkili olduğu görülmektedir. Planlarda bölgesel kalkınmaya daha çok yer verilmeye başlanmış, genel söylem aşağıdan yukarı kalkınma, ekonomik-sosyal-kültürel gelişme, sürdürülebilir kalkınma çerçevesine oturtulmuştur. Altıncı plandan itibaren, bir önceki dönemde hazırlanan fonksiyonel bölgeler terk edilerek yeniden KÖY tanımlamasına geri dönülmüş, Doğu ve Güneydoğu başta olmak üzere ülkenin geri kalmış bölgelerinde uygulanmak üzere bölgesel gelişme projeleri geliştirilmiştir. Bu iller için, ilk olarak, bir 'Eylem Planı' uygulamaya konulmuş, ancak bu planı hayata geçirebilmek için gerekli temel olmadığından, daha sonra, 'Acil Destek Programları' oluşturulmuştur. 1989 yılında kurulan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) İdaresi ile başlayan, bu bölgenin "insani kalkınmasını" amaçlayan çabalara da destek verilmiştir. Ne var ki, 1990'lı yıllar Türkiye için, 'kayıp yıllar' olarak adlandırılan, makroekonomik istikrarsızlığın hâkim olduğu bir dönem olmuş, gerek ulusal bazda gerekse de bölgesel bazda yeterli gelişme sağlanamamıştır. (Tüsiad,2008, 95)

Yedinci Plan'da;

Yedinci planda ise (Özaslan, 2005, 237):

- Planda, önceki planların farklı olarak "Bölgesel Dengelerin Sağlanması" ana başlığı altında; (a) bölgesel gelişme, (b) il planlamai (c) metropollerle ilgili düzenlemeler konularına yer verilmiştir.
- Bu planın temel ilkelerinden biri, her yönüyle (ekonomik-toplumsal-kültürel-siyasal) bir bütün olan "sürdürülebilir kalkınma"nın ulusal birliği arttırmak amacıyla bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltıcı yönde ele alınması gerekliliği düşüncesidir.

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde coğrafi bütünlük gösteren iller için, bölge ve alt bölge bazında “Aksiyon Planı” uygulamaya konulmuş, söz konusu illerin bazı acil gereksinimlerini karşılamak için 1994 yılında “ Acil Destek Programı” uygulanmıştır.
- Plan döneminde il gelişme raporları çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Ayrıca; DAP, DOKAP, Yeşilırmak Havza Geliştirme Projesi gibi bazı bölgesel gelişme planlama çalışmaları başlatılmıştır.

Sekizinci Plan’da “bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında; sürdürülebilirlik, bölgeler arası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık” (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000) vurgulanmaktadır. Planda bölgesel alt başlık küreselleşmenin getirdiği yeni bölgesel yapılanmanın, merkez-çevre ilişkilerinin altını çizmekte ve her bir bölgeyi/kenti kendi başına bir aktör olarak ele almak gerektiğine değinmektedir. Ayrıca, yerel idareler eşgüdümünde, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin katılımını sağlamak amaç olarak alınmıştır. Nitekim bu dönem içerisinde çıkarılan yasalarla birlikte yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları arttırılmıştır (Tüsiad, 2008, 97).

Dokuzuncu Plan, ulusal düzeyde, “ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşımı”, “toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışını” (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006) rekabetçi bir piyasa içerisinde esas olarak görmektedir. Bölgesel düzeyde ise, bir önceki plandaki yaklaşımı benimsemekte, “küresel rekabet koşulları altında kendileri birer rekabet birimine dönüşen şehirler ve bölgelerin”, “dinamiklerini ve potansiyellerini değerlendiren uygun stratejiler çerçevesinde ve bütün kesimleri kalkınma sürecine katan iyi yönetim modelleri” (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006) ile kalkınmasını öngörmektedir. Ancak, plan yerel paydaşların bu hamleleri gerçekleştirebilecek “kapasiteye” sahip olmadığı görüşündedir ve “kapasite geliştirmeyi” önkoşul olarak almaktadır. Aşağıdan yukarı kalkınma anlayışı içerisinde, Avrupa Birliği ülkelerinde de benzerleri görülen, Bölgesel Kalkınma Ajansları’nın kurulması ve bu yolla gerek kapasitenin geliştirilmesi gerekse de oluşturulacak bölgesel plan ve projelere yerel sahipler yaratılması hedeflenmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2007 yılında yayınlanan bir raporda ise (DPT, 2007) cazibe merkezleri yaratılma hedefi vurgulanmaktadır (Tüsiad,2008, 96). Sektör-

bölge yığınlaşmaları ve illerde ortaya çıkan sektörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar atıfta bulunmaktadır: “her bölgenin mutlak suretle göreceli üstünlüğü ve potansiyeli” olduğu, “her bölge rekabet edebilir prensibinin” temel alındığı anlaşılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER ve YEREL KALKINMA

Bu bölümde yerel yönetimler, tarihçesi, belediyelerin görev ve yetkilerinin neler olduğu belirtilecektir. Küreselleşme ve yerel yönetimlerin değişen yönetim yapıları hakkında bilgiler verilerek yerel kalkınmada yerel yönetimlere düşen görevler açıklanacaktır.

2.1. YEREL YÖNETİMLER

2.1.1. Yerel Yönetimlerin Tanımı

İnsanların ortak yaşamlarından kaynaklanan ortak hizmet gereksinimleri çok çeşitli olup, bu çeşitlilik nitelik ve nicelik yönünden her geçen gün artmaktadır. İç ve dış güvenlik, adalet, ekonomik refah, sosyal güvence, haberleşme, sağlık, eğitim, ulaşım gibi hizmetlerin yanı sıra temizlik, park, otopark, kentsel planlama, itfaiye, yol, kanal, su ve benzeri birçok hizmet toplumun ortak ihtiyaçlarıdır.

İnsanların ortak yaşamalarından kaynaklanan bu hizmet ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için devlet organizması iki ayrı kategoride yapılanması yoluna gidilmiş ve merkezi idare ile mahalli idare örgütlenmeleri oluşmuştur. Kamu idaresinin merkezi ve mahalli idare olarak ayrışmasındaki en önemli neden hizmetlerin ifasında etkinlik ve verimliliğin sağlanmasıdır. Ortak hizmetlerin çok çeşitli olmasının yanı sıra, kimi hizmetlerin kullanımının yerel alanlarda sınırlı olması ve bu yerel hizmetlerin yerine getirilmesinin bir merkez tarafından yerine getirilmesinin doğuracağı hantal yapılaşmanın engellenmesi için yerel hizmetlerin mahalli idareler tarafından yerine getirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Mahalli idarelerin bu hizmetleri yerine getirmesi daha etkin ve verimli bir yönetim olarak kabul görmüştür.

Kamu hizmetlerinde esas amaç; toplum ihtiyaçlarını sürekli olarak karşılamak üzere kamu hizmeti sunulmasıdır. Bu sürekliliğin sağlanabilmesi için, bürokrasinin azaltılması gerekmektedir. Hizmetlerin ihtiyaçları karşılayabilmesi için zamanında

sunulmasının yanı sıra, nitelik ve nicelik yönünden de yeterli olması gerekir. Ağır işleyen bir bürokrasinin bu işlevleri yerine getirebilmesi mümkün değildir.

Yerel yönetimler yöre halkının ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılamak üzere, yerel topluluğa kamu hizmeti sağlayan ve yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen, yönetsel, siyasal ve toplumsal bir kurumdur. (Çevikbaş, 1995, 69) Bir başka ifade ile adem-i merkeziyet olarak da bilinen yerel yönetimler, “Devlet sınırları içinde yerleşmiş irili ufaklı insan topluluklarının (köy, kasaba, kent vb) ortak ve yerel nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belli bir hukuk düzeni içinde oluşturulmuş anayasal kurumlardır” (Naaroğlu, 2001, 3).

Ülkemizde yerel yönetimler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler olmak üzere üç ayrı kademede yapılanmakla beraber, en etkin olanı belediyelerdir. Belediyeler mali yapıları, görev ve yetkileri itibari ile il özel idarelerinden ve köylerden daha güçlü ve etkindir. Ülkemizde şehirleşmenin hızla yaygınlaşması ve günümüzde ülke nüfusunun % 80’inin şehirlerde yaşıyor olması, belediyelerin diğer yerel yönetim kademelerine göre daha hızlı gelişmesini sağlamıştır. Bugün bütçeleri 15 milyar dolar seviyesinde olan ve işbirlikleri ile birlikte 250 binden fazla personel istihdam eden belediyeler, ülkemizde yerel yönetimlerin en dinamik ve güçlü birimidir (Kaya, 2007, 7).

Belediye kelimesi, köken itibari ile Arapça olup bir insan topluluğunun yerleşme niyeti ile oturduğu yer anlamına gelen “Beled” kelimesinden türemiştir. Sözcük esas itibari ile belediyeye ilişkin kuruluş veya yönetim anlamına gelmektedir (Kaya, 2008, 56).

Yönetim Bilimi’nde “adem-i merkeziyet” (decentralization) olarak bilinen ve yerel halkın, kendi seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir yönetim biçimi olan yerel yönetimler, en büyük siyasi topluluk olan devletin merkez örgütünün dışında kalan ve devlet tarafından hukuki yetkilerle donatılan kendine özgü özelliklere ve tüzel kişiliğe sahip yerel topluluklardır (Bilgin, 2002-1, 18).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. Maddesinde yerel yönetimler (mahalli idareler) şu şekilde tanımlanmaktadır: “Mahalli İdareler, il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunla gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”

Anayasa tarifinde, yerel yönetimlerin üç özelliğine vurgu yapılmaktadır:

- Mahalli ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş olmaları,
- Karar organlarının seçimlerle belirlenmesi,
- Kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları.

1580 sayılı Belediye Kanunu’nda belediye şu şekilde tarif edilmekte idi; “Beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef kamu tüzel kişiliğidir.”

5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre ise; “belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.”

2.1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihçesi

Yerel yönetim, hukuki ve siyasi bir kavram olarak geç orta çağların bir ürünü olmasına rağmen, Türkiye’de 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren şekillenmeye başlamıştır. Türkiye’de yerel yönetimleri, Osmanlı Devleti’nin merkezîyetçi yapısından bağımsız ele almak mümkün değildir. Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk yıllarında yerinden yönetim özellikleri görülmesine rağmen Ortaylı’nın deyimiyle bütün imparatorluk gibi yerel yönetim de yerel demokrasiye yabancıydı. Osmanlı’da yerel yönetimler, gündeme geliş gerekçeleri itibarıyla demokrasiyi ve yerel yönetimi amaçlamamakla birlikte Tanzimat’ın ürünüdür (Görmez, 2000, 83).

Ülkemizde belediyeçilik sistemi Osmanlı’dan miras kalan bir yapılanma olmakla birlikte, Osmanlı’da belediyelerin uzun bir geçmişi yoktur. 1850 yılına kadar Osmanlı’da şehirler; kadılar, vakıflar, loncalar ve mahallelerin faaliyetleri ile ortak gereksinimlerin karşılandığı yerleşim birimleri olmuştur. Vakıflar eğitim, kültür, sağlık, sosyal yardım tesisleri gibi faaliyetleri yerine getirirken, loncalar ise çarşı Pazar denetimini yapmaktaydılar. Kadılar bir yandan adli hizmetleri ifa ederken diğer yandan günümüzde zabıta ve kısmen de emniyet güçleri tarafından yerine getirilen yerel kolluk hizmetlerini görenlerin de idarecesi durumundadırlar. Mahalle halkı ise, ortak çabalarla kendi bekçisini seçiyor, temizlik gibi ortak gereksinimleri karşılıyordu.

Batılı örneğine uygun ilk teşkilat kurma girişimi 1850’de İstanbul Şehremaneti’nin kurulması ile başlamış olup, daha sonra İstanbul dairelerine ayrılarak, belediye daireleri

kurulmuştur. Bir sonraki süreçte ise İstanbul dairelerine ayrılarak, belediye daireleri kurulmuştur. 1876 Anayasası ile belediye meclislerinin seçimlerle oluşturulması yolunda düzenlemeler yapılmış ise de, etkin belediye teşkilatları kurulamamıştır (Kaya, 2007, 7).

Osmanlı dönemindeki belediyeler, merkezi idarenin taşradaki uzantısı şeklinde faaliyet göstermişlerdir. 1921 Anayasasının kısmi yerel özerkliği savunan 11. Maddesi dışında, Cumhuriyet'e kadar yerel yönetimlere bakış çok fazla değişmemiştir. Cumhuriyet, kültür ve siyasal yapı özellikleriyle ve hatta çoğu kurumlarıyla Osmanlı Merkezîyetçiliğini devralmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde yerel yönetimler Osmanlı'dan kalan bu miras üzerinde oluşturulmuş ise de, kuruluşundan 7 yıl sonra, 1930'da Fransa'nın yerel yönetim yapılanması örnek alınarak belediye kanunu çıkarılmıştır.

Cumhuriyet döneminde yerel yönetim birimleri olarak belediyeler, köyler ve il özel idareleri varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bugünkü anlamda yerel yönetimlerin kuruluşu 1924 tarihli Köy kanunu ile 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunları yerel yönetimlerin bir kurumsal yapı içerisinde oluşumun temelini oluşturmaktadır. 1980'li yıllarda ise bu yapıya büyükşehir belediyeleri eklenmiştir (Bilgin, 2002-2, 315).

İl Özel İdareleri 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakat ile, belediyeler 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile, köyler 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmiştir.

Belediyelerin dönemler halinde gelişimi inceleyecek olursak (Uyar, 2000, 3);

Tek Parti Dönemi Belediyeciliği; 1930 yılında 1580 sayılı Belediyeler yasası çıkarıldı ve 12 Eylül dönemine kadar yürürlükte kaldı. Osmanlı döneminde olduğu gibi, Cumhuriyet dönemindeki bu yasa da Fransa'dan uyarlanarak alındı. Yasayla, belediyelerin dağınık olan işlevleri tek elde toplandı. Tek parti döneminin sanayileşme politikalarından biri de, sanayinin tüm ülke yüzeyine yaygınlaştırılması idi. Bunun sonucunda, yeni yeni orta büyüklükteki kentlerin ortaya çıkışı ve buna paralel olarak daha düzenli olarak yerel hizmetlerin sunulmasının zorunlu hale geldi. Atatürk 1930'lu yıllarda belediyecilikle şunları söylemiştir: “Türk ülkesi içinde köylere varıncaya kadar bütün şehirlerimizin güvenlik ve bayındırlık görevi olması, öncelikli tuttuğumuz amaçlardandır. Türk'e ev bark olan her yer, sağlığın, temizliğin, güzelliğin, modern kültürün örneği olacaktır. Devlet kurumları yanında doğrudan doğruya bu işlerle ilgili olan urayların (belediyelerin) bu görüş ve düşünüşle çalışmalarını istiyorum”.

Tek parti dönemine genel olarak bakıldığında, 1923’de 421 olan belediye sayısı 1938’de 537’ye ulaşmıştır. Bu belediyelerden 1923’te sadece elektrik tesisatı vardı; bu oran, 1938’de 150’ye ulaştı. Su tesisatı olan belediye sayısı 1923’te 20 iken, 1938’de 245’e çıkmıştır (Uyar, 2000, 4).

Ellili yıllarda ortaya çıkan hızlı kentleşme 1961 Anayasası ile getirilen kısmen bağımsız çerçevede de Türkiye’de ortaya çıkan değişimler karşısında büyük ölçüde yetersiz kalmıştır. Belediyeler yetki ve kaynak bunalımına girmişlerdir. Kentlerin nüfusları hızla artarken yerel yönetimlerin gelirleri azalmıştır (Akyüz ve Ünlü, 1996, 125).

1960-1980 Dönemi; 1960’larda belediyelere yeni bir işlev yüklenmiş ve iktisadi ve sosyal gelişme için belediyelere ihtiyaç olduğu düşüncesi yayılmaya başladı. Fakat, hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin arttırılmasına paralel olarak, belediyeler “mali kriz”e girmiştir.

1960 sonrasında belediyelerin mali açıdan zayıflamalarının üç nedeni vardır (Uyar, 2000, 5):

- 1- Anayasa Mahkemesi’nin yapılan itirazlar sonucu bazı belediye gelirlerini iptal etmesi,
- 2- Merkezi hükümetlerin belediyelerin gelir kaynaklarını ellerinden alıp, kendine gelir kaynağı haline getirmesi,
- 3- 1960 sonrası gelişen sendikal hareket sonucu, işçi ve memur haklarındaki yükselme sonucu bunlara ödenen ücretlerdeki artışın etkisi (ayrıca partizanca kadrolaşmalar sonucu çalışan sayısındaki ciddi artış ve bunun getirdiği büyük mali külfet)

1973 sonrasında büyükşehirlerin belediye başkanlıkları muhalefet parti adaylarının kazanması, belediye özerkliğini özellikle de mali özerkliği tartışmaya açarken, 1974 sonrasında iktidara gelen sosyal demokrat partiler de yerel yönetimlerle ilgili kayda değer düzenleme yapmamışlardır. Öte yandan, Yerel Yönetimler Bakanlığı’nın kurulması ve bu bakanlığın yerel yönetimleri denetlemeye kalkması ise ayrı bir tartışma konusu olmuştur (Görmez, 2000, 83).

1980’den sonrası: 1980 ve 1983 yılları arasında askeri darbe nedeniyle bir ara dönem yaşanmış ve merkeziyetçilik korunmuştur.

1983'ten sonra merkezi yönetim yerel yönetim ilişkilerinde ikilem yaşanmıştır. Merkezi hükümet özellikle 1983-1987 arasında demokratikleşme konusunda kısmi de olsa bazı adımlar atmaya başlamıştır. Bu adımlar adem-i merkeziyetçilik yönünde olmuştur. Türkiye'de kamu bürokrasisinin egemenliği kısmen de olsa kırılmaya başlamış, merkezi yönetim kamu hizmeti veren kurumlara dönüştürülmeye çalışılmıştır. 1984 sonrasında düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Dönemin temel düzenlemeleri ise; 3030 sayılı Büyükşehir Yönetimi Hakkında Kanun ve 3194 sayılı İmar Kanunudur.

1980 yılında 1727 olan belediye sayısı 1981'de 1587'ye düşürülmüş, 5 yıl boyunca yeni belediye kurulmasına izin verilmemiştir. 1985 yılından itibaren yeniden belediye kuruluşları hızlanmıştır (Kaya, 2008, 64).

2004 yılı, ülkemizde uzun yıllardır tartışılan fakat gerekli yasal düzenlemeler yapılmadığı için sonuçsuz kalan kamu reformu ve bu kapsamda yerel yönetimler reformunun yapıldığı bir dönem olmuştur. Kamu yönetiminde temel ilkelerin belirlendiği çerçeve yasa çıkarılmasının yanı sıra “Belediye Kanunu”, Büyükşehir Belediye Kanunu”, “İl Özel İdaresi Kanunu”, çalışmaları yapılmış ve bunların yanı sıra da mali yönetim, bilgi edinme gibi dolaylı olarak belediyeleri ilgilendiren yasal düzenlemelerde hayata geçirilmiştir.

Yeni dönemde belediye kurulması zorlaştırılmış, 2.000'in altında nüfusu olan belde belediyelerinin kaldırılması, 5.000'in altında nüfusu olan yerlerde belediye kurulması, nüfusu 50.000'in üzerinde olan bir belediyeye 5 km mesafede yeni belediye kurulmaması gibi belediyelerin ölçek problemlerine yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Belediyelerin görev, yetki alanları genişletilmiş, yerel hizmetlerde genel yetkili olabilmeleri için düzenlemeler yapılmış; özellikle büyükşehirlerin sınırları içinde yer alan ilçe ve alt kademe belediyeleri üzerindeki vesayet denetimi arttırılmıştır (Kaya, 2008, 65).

Bugün için 2950 belediye olan ülkemizde nüfusun yaklaşık %80'i belediye sınırları içinde yaşamaktadır (http://www.yayed.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=977).

Tablo 2.1. 2011 ADNKS Nüfus Sayımına, Türlerine ve Nüfuslarına Göre Belediyelerin Dağılımı

Nüfus	Toplam	Büyükşehir	İl Merkezi	Büyükşehir İlçe	İlçe Merkezi	Belde
	2950	16	65	143	749	1977
0-1999	1078	-	-	-	68	1010
2000- 4999	978	-	-	-	202	776
5000-9999	323	-	-	6	175	142
10.000- 24.999	229	-	1	9	175	44
25.000- 49.999	92	-	7	19	63	3
50.000-99.999	85	-	18	15	50	2
100.000-249.999	77	-	29	32	16	-
250.000-499.999	53	1	8	44	-	-
500.000-999.999	26	6	2	18	-	-
1 milyon ve üzeri	9	9	-	-	-	-

Kaynak: <http://www.migm.gov.tr/IstatistikiBilgiler.aspx?DetayId=1>

Tablo 2.1’de 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre nüfusa göre büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi ve belde belediyesi sayıları verilmiştir. Buna göre; nüfusu 0-1999 arasında 1078 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların 68’i ilçe belediyesi ve 1010’u ise belde belediyesidir. Nüfusu 2000-4999 arasında olan 978 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların 202’si ilçe belediyesi ve 776’sı belde belediyesidir. Nüfusu 5000-9999 arasında olan 323 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların 6’sı büyükşehir ilçe belediyesi ve 175’i ilçe belediyesi ve 142’si belde belediyesidir. Nüfusu 10.000-24.999 arasında olan 229 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 1’i il merkezi, 9 büyükşehir ilçe belediyesi, 175 ilçe belediyesi ve 44 belde belediyesi bulunmaktadır. Nüfusu 25.000-49.999 arasında olan 92 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 7 il merkezi, 19 büyükşehir ilçe belediyesi, 63 ilçe belediyesi ve 3 belde belediyesi bulunmaktadır. Nüfusu 50.000-99.999 arasında olan 85 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 18 il merkezi, 15 büyükşehir ilçe belediyesi, 50 ilçe belediyesi ve 2 belde belediyesi bulunmaktadır.

Nüfusu 100.000-249.999 arasında olan 77 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 29 il merkezi, 32 büyükşehir ilçe belediyesi, 16 ilçe belediyesi bulunmaktadır. Nüfusu 250.000-499.999 arasında olan 53 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 1 büyükşehir belediyesi, 8 il merkezi, 44 büyükşehir ilçe belediyesi bulunmaktadır. Nüfusu 500.000-999.999 arasında olan 26 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunların içerisinde 6 büyükşehir belediyesi, 2 il merkezi, 18 büyükşehir ilçe belediyesi

bulunmaktadır. Nüfusu 1 milyon ve üzeri 9 yerleşim yeri bulunmaktadır ve 9'u da büyükşehir belediyesidir.

2.1.3. Yerel Yönetimlerin Çeşitleri

Türkiye’de yerel yönetimler, il özel idaresi, belediye ve köyden oluşmaktadır.

2.1.3.1. Belediyeler

Yukarıda tanımından ve tarihçesinden bahsetmiş olduğumuz belediye kavramını bu kısımda kısaca tanımlayacağız. Anayasaya göre, belde halkının mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını belediyeler karşılamaktadır. Belediyeler, kendi sınırları içinde yaşayanlara karşı sorumludur. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 3. Maddesinde: “Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder.” denilmektedir. Belediye organları; belediye başkanı, belediye encümeni ve belediye meclisidir (Bkz. 5393 sayılı kanun).

2.1.3.2. İl Özel İdaresi

İl özel idarelerinin kuruluşu 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile başlar. Cumhuriyet döneminde güçlenerek devam eden il özel idarelerinin 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunun 13. Maddesinde tanımı şöyledir: “İl Özel İdaresi, il halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder. İl Özel İdaresi ilin sınırları dahilinde yetkili ve görevli iken çoğunlukla belediye dışında yaşayan yöre halkına hizmet eder.” (Bkz. 5302 sayılı kanun) İl Özel İdarelerine görevleri yanında, ilin mahalli ve özel ihtiyaçlarını karşılayacak görev ve yetkiler verilmiştir. Getirilen ikili sistemle, il yönetimi hem devleti hem de mahalli halkı temsil etmektedir.

Merkezi yönetimin, yerinden yönetim ilkesine göre verilen görevler ile mahallindeki insanların istek ve ihtiyaçlarına cevap veren görevleri, iç içe geçmiştir. Eğitim, sağlık, bayındırlık, imar, tarım, ekonomi, çevre, turizm ve kalkınma bunlar arasında sayılabilir. İl özel idarelerinde kamu ile halk yönetim platformunda bir araya gelerek Türkiye’ye özgü bir katılımla ortak yönetim anlayışı geliştirilmiştir. İl Özel İdaresi organları; vali, il daimi encümeni ve il genel meclisidir (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>).

2.1.3.3. Köy

441 sayılı Köy Kanunu'na göre: "Köyler tüzel kişiliğe sahiptir ve nüfusu ili binden aşağı olan yerlere köy denir." Köy Kanunun 2.maddesine göre de; "camii, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar, bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler."şeklindedir. köy Kanunu'nda, köy sınırları içinde bütün mahalli ve müşterek görevler köy yönetimine verilmişken, zamanla görevler devlet kurumlarına devredilmiştir (Narinoğlu,2009, 36). Kanun, köye zorunlu görevler vererek ülke yönetiminde genellik, isteğe bağlı görevler vererek yerellik ilkesini benimsemiştir. Zorunlu görevlerin köy tarafından yerine getirilmesi mecburidir. Köyün organları; muhtar, ihtiyar heyeti ve köy genel kuruldur.

2.1.4. Belediyelerin Görevleri ve Yetkileri.

Belediyeler, şehir halkının yerel nitelikli ortak ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kamu tüzel kişilikleridir. Bununla birlikte, belediyelerin kent ve kentliyi ilgilendiren her türlü görev ve yetki ile donatılması düşünülemez. Hangi görevlerin belediyelerce, hailerinin merkezi idarece yerine getirilmesi gerektiği konusunda "Hizmette vatandaşla yakınlık (subsidiarity)" ilkesi kabul edilmektedir (Kaya, 2008, 65). Bu ilke, bir hizmetin prensip itibari ile vatandaşla en yakın idari birim tarafından yerine getirilmesini ifade etmektedir.

Türkiye'de 1980'lerden itibaren iktisat politikalarının liberalleşmesine koşut olarak, kamu yönetiminin liberal yaklaşımı öngördüğü ilke ve esaslar çerçevesinde yeniden düzenlenmesini amaçlayan çabalar yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını merkezi yönetim aleyhine genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu süreç, 1990'lı yıllarda TBMM gündemine taşınan tasarılarla somutlaşmıştır. Son olarak, 2003 yılında kamuoyuna açıklanan kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi ile ilgili tasarılar, 2004 yılından itibaren yasalaşarak Türk yönetim sistemini biçimlendirmeye başlamıştır.

Bu tasarılar arasında yer alan 5393 sayılı Belediye Kanunu TBMM tarafından görüşülerek kabul edilmiş ve 13.7.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Erençin, 2006, 17).

Tablo 2.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Belediyenin Görev Alanları

14. Madde	
Belediyenin Görev ve Sorumlulukları	
14/1 – (a)	14 / 1- (b)
Belediyenin Temel Görev Alanları	Belediyenin İsteğe Bağlı Görev Alanları
▪ Kentsel Altyapı ▪ Coğrafi ve Kent Bilgi Sistemleri ▪ Çevre ve Çevre Sağlığı ▪ Temizlik ve Katı Atık ▪ Zabıta ▪ İtfaiye ▪ Acil Yardım ▪ Kurtarma ve Ambulans ▪ Şehir içi Trafik ▪ Defin ve Mezarlıklar ▪ Ağaçlandırma ▪ Park ve Yeşil Alan ▪ Konut ▪ Kültür ve Sanat ▪ Turizm ve Tanıtım ▪ Gençlik ve Spor ▪ Sosyal Hizmet ve Yardım ▪ Nikah ▪ Meslek ve Beceri Kazandırma ▪ Ekonomi ve Ticaretin Geliştirilmesi ▪ Kadınlar ve Çocuklar için Koruma Evleri Açma (Büyükşehir Belediyeleri ve Nüfusu 50 bini Geçen Belediyeler)	▪ Okul Öncesi Eğitim Kurumları Açmak ▪ Okul Binalarının İnşaatı, Bakım ve Onarımı, Malzeme İhtiyaçlarının Karşıllanması ▪ Sağlık Tesisi Açma ve İşletme ▪ Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması, Bakımı ve Onarımı, Yeniden İnşası ▪ Öğrencilere ve Amatör Spor Kulüplerine Destek ▪ Amatör Spor Karşılaşmaları Düzenlemek ▪ Başarılı Sporculara Ödül Vermek ▪ Gıda Bankacılığı Yapmak

Kaynak: Erençin, 2006, 23

5393 sayılı Kanun, belediyelerin yetki, görev ve sorumlulukları ile belediye idarelerine tanınan imtiyazlar konusunda kapsamlı bir düzenleme getirmiştir. Tablo 2.2.’de özetlenen belediyelerin görev ve sorumlulukları ilgili kanunun 14. Maddesinde “*Belediyenin görev ve sorumlulukları*” başlığı altında şu hükümler yer almaktadır.

Madde 14 - Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir, Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını

karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır.

Maddenin birinci fıkrasında vurgulanan mahalli ve müşterek nitelik Belediye Kanunun Türk belediye sistemi, beldeden Büyükşehir kadar nüfus ve sahip bulundukları imkanlar bakımından önemli farklılıklar gösterir. Büyükşehir dahilinde olmayan belediyeler temel olarak 5393 sayılı Kanuna tabi olarak görev yaparlar.¹⁶ Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri ise; hem 5216 sayılı kanun hem de 5393 sayılı kanuna göre görevlerini yerine getirirler.

Madde 15 - Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

- a) Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.
- b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

- c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.
- d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.
- e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.
- f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.
- g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.
- h) Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.
- i) Borç almak, bağış kabul etmek.
- j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.
- k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.
- l) Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.
- m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan

gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettiirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

(l) bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceğı gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.

Yerel yönetimlerin görevleri yerelin mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Sistem zorunlu ve isteğe bağlı olarak ikiye ayırmakla hukuktaki genellik ve yerellik ilkesini getirmektedir (Narinoğlu, 2009, 158). Yerel yönetimlerin yetkilerini belirlemede üç ayrı sistem uygulanmaktadır (Kaya, 2008, 65):

- a. *Genellik İlkesi*: Bu ilkeye göre yerel yönetimler yasalarca yasaklanmamış veya başka yönetimlere bırakılmamış her türlü hizmetleri yapabilirler. Genellikle demokratik yönetim seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde bu yöntem uygulanmaktadır.
- b. *Yetki ilkesi*: Bu ilkeye göre yerel yönetimler, görmek istedikleri her yeni hizmet için merkezi idareden yetki almak zorundadırlar. İngiltere’de uygulanan bu yöntem, belediyelerin önemli oranda merkezi idareye bağımlı kılmaktadır.
- c. *Liste İlkesi*: Bu ilkeye göre, yerel yönetimlerin yapacakları faaliyetler yasalarla belirtilmektedir. Belediyeler, ilgili yasalarda belirtilmemiş hizmetleri, yerel nitelikte olsa bile yapamazlar.

2.1.4.1. Belediyelerin Sosyal Görevleri

Yaşlı, engelli ve kimsesizler gibi sosyal güçsüzlerin korunması için gerekli tesislerin kurulması, kütüphane, sağlık tesisleri, spor tesisleri, hayvanat bahçesi, hamam ve halk plajları, gençlik merkezlerinin kurulması gibi sosyal içerikli görevlerdir.

2.1.4.2. Belediyelerin Kültürel Görevleri

Kültürel varlık koşulları, eğitim, kültür, sanat, spor etkinlikleri ile sağlanır. Belediyelerin eğitime ilişkin görevleri okul öncesi kurumlar, ilköğretim düzeyinde yetiştirici ve tamamlayıcı kurslar açmak, belde de gerek duyulan konularda kurs,

dershane açmak; ev kadınları için kurslar düzenlemektir. Kültür sanat adına örgütlü yatırımlar yerine fuar, şenlik, festival biçiminde etkinlikler yapmaktadırlar.

2.1.4.3. Belediyelerin İmar Görevleri

Şehir halkının içinde yaşadığı çevrenin iyileştirilmesi, su, kanalizasyon, yol, cadde, park ve dinlenme alanları, garaj, pazaryeri gibi tesislerin yapılması gibi fiziki hizmetleri içermektedir.

2.1.4.4. Belediyelerin Ekonomik Görevleri

Son yıllarda şehirler arası rekabetin önem kazanması ve yerel kalkınma yaklaşımının güçlenmesine paralel olarak belediyelerin de şehir ekonomi ve ticaretinin geliştirilmesinde etkin rol oynamasını zorunlu kılmıştır.

2.1.4.5. Belediyelerin Diğer Görevleri

Koruyucu Görevler; havanın, suyun toprağın korunması, halka açık yerlerin temizliği, burada satılan gıdaların kontrolü, çevre temizliği, halkın mal ve can güvenliğini sağlayacak itfaiye hizmetlerinin sunulması gibi çalışmalardır.

Düzenleyici Görevleri; beldenin yapılaşmasına yön vermek amacıyla imar planlarını yapmak ve uygulamak, bina ve işyerlerine ruhsat vermek gibi imar denetim ve yönlendirme faaliyetleri ile bazı yiyecek maddelerinin fiyatlarını ve etiketlerini kontrol etmek, pazar yerleri ve kamuya açık alanlarda düzenin tesisi gibi zabıta görevlerini içerir.

2.1.5. Belediye Organları

Belediyelerin üç ayrı organı bulunmaktadır. Bunlar; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır.

2.1.5.1. Belediye Meclisi

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esaslara ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur. Belediye meclis üyeleri dört yılda bir yapılan seçimlerde, halkın oyları ile belirlenir.

Belediye Meclisinin Görev ve Yetkileri

- a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

- b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- c) Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek. (Ek cümle: 01/07/2006 - 5538 S.K/29/b.mad) Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyelerinde il çevre düzeni planı ilgili Büyükşehir Belediyeleri tarafından yapılır veya yaptırılır ve doğrudan Belediye Meclisi tarafından onaylanır.
- d) Borçlanmaya karar vermek.
- e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
- f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.
- g) Şartlı bağışları kabul etmek.
- h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşbin YTL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.
- i) Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek,
- k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

- n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.
- o) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.
- p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.
- r) Fahrî hemşehrilik payesi ve beratı vermek.
- s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.
- u) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

2.1.5.2. Belediye Encümeni

Madde 33 - Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında;

- a) İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,
- b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur.

2.1.5.3. Belediye Başkanı

Madde 37 - Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilir.

Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasî partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>).

Belediye Başkanının görev ve Yetkileri

Madde 38 - Belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek
- d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.
- e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.
- j) Belediye personelini atamak.
- k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek
- l) Şartsız bağışları kabul etmek.
- m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.
- n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak.
- o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.

p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>).

2.1.5.4. Belediye Teşkilatı

Belediyenin kendisinden beklenen görevleri yerine getirmesi için oluşturulacak organizasyon yapısı ile ilgili olarak yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Türkiye’de Belediye Kanunu, belediye teşkilatları ile ilgili olarak şu hükmü içerir.

Madde 48 - Belediye teşkilâtı, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden oluşur.

Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

Madde 49 - Norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Belediyenin ve bağlı kuruluşlarının norm kadroları, bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

Belediyelerin norma kadro düzenlemesi ile ilgili olarak çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ile belediyelerin türüne ve nüfusuna göre idari yapıda oluşturabilecekleri başkan yardımcılığı, birim amirlikleri, teknik-idari ve genel personel sayısı, zabıta ve itfaiye personel sayısının üst limitleri belirlenmiş olup, belediyeler bu sınırları aşmamak üzere personel istihdam edebilirler (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>).

2.1.5.5. Belediyelerde Denetim

Madde 54 - Belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye teşkilâtının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Madde 55 - Belediyelerde iç ve dış denetim yapılır. Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, malî ve performans denetimini kapsar.

İç ve dış denetim 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Ayrıca, belediyenin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından da denetlenir.

Belediyelere bağlı kuruluş ve işletmeler de yukarıdaki esaslara göre denetlenir.

Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>).

2.1.5.6. Belediyelerin Mali Yapısı

Belediyelerin kendilerine verilen görevleri yerine getirebilecek bir mali yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 9.maddesinde bu konuda bazı şartlar bulunmaktadır. Bunlar (http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_122.htm) :

“Yerel yönetimlere, ulusal ekonomi ve siyaset içinde, kendi yetkileri çerçevesinde serbestçe harcayabilecekleri, kendilerine has, yeterli mali kaynak sağlanır. Yerel yönetimlerin mali kaynakları anayasa ve yasalarla kendilerine verilen sorumluluklara orantılı olur. Yerel yönetimlerin mali kaynaklarının hiç değilse bir bölümü, yasal sınırlar içinde oranını belirleme yetkisine sahip oldukları yerel vergi ve harçlardan sağlanmalıdır.”

5393 sayılı Belediye Kanununun 59. maddesine göre **Belediye Gelirleri** aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

- f) Faiz ve ceza gelirleri.
- g) Bağışlar.
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- i) Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

Belediye Giderleri aynı kanunun 60. maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- b) Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- f) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.
- g) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- h) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.
- i) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- j) Dava takip ve icra giderleri.
- k) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.

m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.

n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.

o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.

p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.

s) İmar düzenleme giderleri.

t) Her türlü proje giderleri.

2.2. KÜRESELLEŞME VE YEREL YÖNETİMLER

Küreselleşme sürecini temel vurgularından birini de devletin küçülmesi oluşturmaktadır. Sermayenin uluslararası boyutlarda dolaşımının önündeki engeller kaldırılırken, ulusal devletler birçok taviz vermek zorunda kalmışlardır. Aynı zamanda uluslararası sermayeyi ülkelerine çekmek için, vergi indirimi ve devlet müdahalesinin azaltılması yönünde oluşan rekabet, ulusal devletlerin egemenlik güçlerinde kayıplara yol açmıştır. Dolayısıyla ülkelerin sınırları zayıflama eğilimine girmiştir. Bu çerçevede kamu yönetimi; verimsizlik, bürokratizm, değişimin temel engeli gibi ithamların da etkisiyle, son 10-15 yıldır değişim yönünde bir eğilim içine girmiştir. Bu bağlamda devlet, bazı kamusal hizmetleri halka ve sivil toplum kuruluşlarına yakınlaştırmak amacıyla yerel yönetimlere aktarmıştır.

Aynı zamanda merkezi yönetim, birçok yetki ve gücünü uluslararası bölgesel kuruluşlara devrederken, ülke düzeyinde kamusal hizmetleri yerine getirecek kamu kurumu olarak daha çok, yerel yönetimler ön plana çıkmaya başlamıştır (Yüksel, 2004, 12). Bu öne çıkışta, demokratikleşme, kamu gücünü halka yakınlaştırma ve yönetim (governance) eğilimlerinin de etkisi söz konusudur.

2000'li yıllarda dünyada yaşanan küreselleşme sürecinin beraberinde, ilk bakışta birbirleriyle zıt gibi görünen yerelleşme eğilimleri güçlenmektedir. Bir anlamda küreselleşmenin olumsuz sonuçlarına, yerelleşmenin olumlu katkılar sağlamıştır. Bu amaçla son yıllarda uluslararası kuruluş ve gelişmiş ülkelerin; yerelleşme, ademi

merkeziyetçi yapılanma, yerel demokrasi, kent yönetiminde halk katılımı, sivil toplum kuruluşlarının yerel politika oluşturma sürecinde katılımı, kenti birlikte yönetme (yönetişim) gibi kavramlara özellikle vurgu yapılmaktadır (Öner, 2002, 134). Yerel eğilimler, yerel yönetimlerin önemi ve ilgi alanlarını giderek arttırmaktadır.

Bu süreç içinde yerel yönetim yapıları ön plana çıkarken, bu öne çıkışta, küresel yönetimin yereli daha kolay yönlendirebilme düşüncesinin etkili olduğu iddiası, mantıklı görünmekle birlikte yerel yönetimlerin, geliştirilmesine engel değildir.

Yerellik küreselleşmenin tersi değil, doğal sonucu olduğu ve toplumların, küresel bir dünyada kendilerini anyabilme ihtiyacı içinde olduğu ifade edilmektedir. Yerel nitelikler ön plana çıkarıldığında yaşanan ortamın bir parçası olunmakta, ancak kendilerini bu ortamda da farklı görme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda ise; küreselleşme, etkinliğini arttırdıkça yerelleşmenin o derece ön plana çıkacağı vurgulanmaktadır (Çukurçayır ve Tekel, 2003, 27).

2.3. AVRUPA BİRLİĞİ VE YEREL YÖNETİMLER

AB Müktesebatı üye devletlerin uyması gereken kurallar bütününden oluşur. AB Müktesebatı'nda yerel yönetime yönelik ve yerel yönetimlerin uygulamasından sorumlu olduğu yasal düzenlemeler aşağıda sıralanan 12 alanda ele alınır (Kaya, 2008, 378):

1. Çevre Hukuku

Topluluk politikaları ve özellikle çevre politikalarının amacı, sürdürülebilirliği sağlamaktır. Çevre konusundaki yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi ve uygulanması için yerel yönetimlere izin verme ya da denetleme yetkisi verilmiştir.

2. Tüketicinin Korunması

Bu konuda özel ilgi gösterilmesi gereken alan kamu sağlığıdır. Yerel yönetimler, halk sağlığı konusunda zorlayıcı tedbirler getiren, bu tedbirlerin uygulamasını izleyen ve gerekli olduğu takdirde cezai yaptırımlara başvuran kurumlardır. Yerel yönetimlerin çevre ve sağlık birimleri gıda güvenliği ve temizliği konusundaki yasaları uygulamaktan sorumludur.

3. Ulaşım

Yerel yönetimler, transit geçişler sağlamanın yanı sıra, aşağıdaki alanlarda Avrupa direktiflerini uygulalarlar:

-Yol güvenliği (geçiş kayıtları, ehliyetler, emniyet kemeri kullanımı, arabaların güvenliği, tehlikeli maddelerin ulaşımı),

-Şoförler için sosyal güvenlik kayıtları (bölgesel ve yerel yönetimlere ait) ve profesyonel standartların uyumlaştırılması.

4. Güvenlik ve Adli İşbirliği

AB içinde yerel düzeyde yer alan ve özellikle örgütlü suç, para aklama, uyuşturucu kaçakçılığı ve terörizm gibi eylemlere karşı mücadele edecek mevcut yapıların etkili hale getirilmesi çalışmaları içinde yerel yönetimlere de önemli görevler düşmektedir.

5. Enerji Yönetimi

AB üyesi birçok ülkede, enerji arzının büyük bir bölümü -özellikle orta ve büyük ölçekli kentlerde- belediye kuruluşları ya da yerel ve bölgesel yönetimlerin ortak olduğu kuruluşlarca sağlanmaktadır. İç Pazar İçin Elektrik Satınalma ve Dağıtım Direktifi, İç Pazar İçin Doğal Gaz Alım ve Dağıtımında Ortak Kuralları İçeren Direktif, AB üye ülkelerinin yerel yönetimlerinin uygulamak zorunda olduğu yönetmeliklerdir.

6. Rekabet Hukuku

Burada yer alan düzenlemelerin amacı kamuya ait olan kuruluşlar ve özel kuruluşlar arasındaki farkı azaltmaktır. Bunun için, Amsterdam Anlaşması'nın 86. maddesinde kamu kuruluşlarının piyasada avantajlı konumda bulunmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Yasal düzenlemeler şu konularda yasaklamalar getirmektedir:

- Rekabeti sınırlandıracak uygulamalara yol açan anlaşma ve kartel oluşturma,
- Pazara hakim olma durumunu kötüye kullanma,
- Damping,
- Sübvansiyon sağlama.

7. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Serbest Dolaşım

Bu alanda kural koyma ve politika yürütme durumunda olan yerel yönetimler, Amsterdam Anlaşması'nın 39. ve 43. maddesinin işçilerin serbest dolaşımı ve kişilerin işyeri kurma ve o ülkede yerleşmesine yönelik yükümlülüklerini uygulamak zorundadırlar. Ek olarak, işçilerin serbest dolaşım hakkı yerel yönetimleri işveren olarak da ilgilendirmektedir.

8. Sosyal Politika

AB Müktesebatı'nda bu alanda yer alan düzenlemeler, çalışma yerinde sağlık ve güvenliğin sağlanması, fırsat eşitliği, sosyal güvenlik ve emeklilik konularını içeren 50'ye yakın direktifle düzenlenmiştir. Yerel yönetimler bu direktifleri uygulamakla yükümlüdürler.

9. Kamu İhaleleri

AB'de mal, hizmet ve insanların serbest dolaşımını güvenceye almak için kamu satın alımları rekabet ortamına açılmalıdır. 1970'ten bu yana yayınlanmış direktifler bu açılmanın yasal temelini oluşturmaktadır. Bu alanda 15'e yakın direktif yayınlanmıştır ve yerel yönetimler kamu ihaleleri yaparken bu kurallara uymak zorundadırlar.

AB'de kamu ihaleleri şu ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmelidir:

- * Şeffaflığın sağlanması,
- * Nesnelliğin sağlanması,
- * Ayrımcılığın engellenmesi,
- * Menşe ülke temelinde ayrımcılık yapılmaması,
- * Satıcılar arasında vatandaşlık ve mülkiyet temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.

10. Devlet Yardımları

AB'de herhangi bir devlet yardımı eğer üye ülkeler arasında yapılan ticarete rekabeti önleyecek nitelik taşıyorsa yasaklanmıştır. Bununla birlikte, Amsterdam Antlaşması'nın 87(2) ve 87(3) maddelerinde bu kuralın istisnası olan birçok durum yer almaktadır. Örneğin, toplumsal işleyişi düzgün bir biçimde sağlamada gerekli olan kamu hizmetlerinin maliyetlerini karşılamak için genel ekonomik çıkarlara yönelik hizmetler için yapılacak sübvansiyonlar bu kuralın dışına çıkarılmıştır. Ancak, yapılacak tüm devlet yardımları hakkında Komisyon'a bilgi verilmelidir. Komisyon bundan sonra, bu yardımların kabul edilebilirliği ve inceleme yoluyla bunların büyüklüklerinin ne olması gerektiği konusunda karar verecektir. Bunun yanı sıra, KOBİ'ler için yapılan devlet yardımları, yine yerel yönetimler aracılığıyla uygulanmaktadır.

11. Yerel Vergiler

Bazı ülkelerde yerel ya da bölgesel yönetimler tarafından uygulanan farklı vergiler, malların serbest dolaşımı ilkesine ters düştüğü için AB tarafından yasaklanmıştır (Kaya, 2008, 378).

AB'nin entegrasyon süreci çerçevesinde izlediği ortak politikalar, üye ülkelerin yerel yönetimleri üzerinde önemli etkilerde bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin sunduğu eğitim, konut, sağlık, bölgesel kalkınmanın desteklenmesi, sosyal ve kültürel hizmetler, istihdam yaratma, tüketicilerin korunması gibi hizmetler giderek artan bir biçimde AB politikaları tarafından ele alınmakta, özellikle çevre politikası AB'nin doğrudan etkide bulunduğu bir hizmet olarak karşımıza çıkmaktadır. AB'nin, yerel yönetimlerin bulunduğu bölgenin sanayisi, ticareti ve sosyal sorunları ile ilgili ekonomik kalkınmaya, işsizliği azaltmaya, sanayi açıdan geri kalmış bölgeleri kalkındırmaya, niteliksiz insanları, kadınları, yaşlıları eğitmeye ve meslek edindirmeye yönelik politikaları, o bölgenin sosyo-ekonomik yapısı üzerinde önemli sonuçlar doğurmaktadır. Yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği yapı ve hizmet sunum ihalelerinin önündeki ülke sınırlarının kaldırılarak, tüm AB ülkelerinden ilgili firmaların ihaleye katılmasına olanak sağlanması, çalışanların serbest hareketinin yerel yönetimlere, özellikle gereksinim duyulan meslek dalları için diğer AB ülkelerinden personel istihdam edebilme olanağını sağlanması, "Avrupa Vatandaşlığı" ilkesinin AB'ye üye olan ülkelerin vatandaşlarına Avrupa Parlamentosu ve belediye seçimlerinde (temel yerel yönetim birimlerini seçen seçimlerde) seçme ve seçilme hakkı sağlayarak belirli kalıplara oturmuş yerel yönetim siyaseti açısından yeni aktörler ve yeni gündemler ortaya koyması yerel yönetimlerin geleneksel işleyişleri açısından önemli değişikliklerdir.

Olumlu etkilerin yanı sıra, AB'nin yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları üzerinde bazı olumsuz etkiler yapacağı da öne sürülmektedir. AB entegrasyonunun olumlu sonuçlarının AB içindeki her ülkeye ve her bölgeye eşit olarak yansımayacağı, rekabet gücü açısından geride bulunan ve AB içindeki rekabetten olumsuz etkilenen, değişen teknolojiye kendini adapte edemeyen, ölçek ekonomisinden yararlanamayan ve ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelerin yerleşim birimlerinin göreceli olarak olumsuz yönde etkileneceği ileri sürülmektedir. Bununla beraber, ulusal yönetimlerin desteklenmeye muhtaç bölgeleri, makro-ekonomik politika araçları ile koruması ve

desteklemesi yönteminin, ekonomik bütünleşmenin bir sonucu olarak giderek ortadan kalkacağı; yerel yönetim birimlerinin, ortak pazarın temelindeki malların, hizmetlerin, sermayenin ve insanların serbest dolaşımının tam olarak gerçekleşmesi sonucu üye devletlerin idari sisteminin korumasından yoksun kalacağı ve AB içindeki geniş ölçekli rekabetle karşı karşıya kalacağı iddia edilmektedir. Bu gelişmelerin sonucu olarak, yerel yönetimlerin, bulundukları bölgenin ekonomik başarısı ya da başarısızlığı üzerinde etkili olacağı, yerel sermayeye ve işyeri sahiplerine olan destek politikaları (vergi indirimi veya muafiyeti, teşvikler), ekonomik kalkınma için arazi tesisi, bilgi teknolojisi ve meslek eğitimi hizmetleri ile yerel ekonomik kalkınmada rol oynamasının önem kazanacağı vurgulanmaktadır.

2.4. YEREL KALKINMA KAVRAMINA BAKIŞ

2.4.1.Yerel Kalkınmanın Tanımı

Globalleşme süreci savaş sonrası dönemin büyük bir kesiminde ekonominin yönetim kurallarını değiştirmekte, dünyanın en uzak yörelerini bile rekabete açmakta, işletmeler, şehirler, bölgeler ve kasabaları yeni ekonomik şartlara tepki göstermeye zorlamaktadır. Dünyanın sosyal ve ekonomik aktörleri, üretim ve tüketim modellerini yeniden yapılandırmaktadır. Böyle bir ortamda rekabet; işletmelerin harcamalarına, faaliyet gösterdikleri çevreye, kendilerini yerel aktivitelere entegre edebilecek fırsatlara, yenilikler, öğrenme ve ölçek ekonomilerine bağlı olarak değişmektedir. Bu süreç, yeni fırsat ve tehditleri de beraberinde getirmektedir. Dünyadaki pek çok işletme ve bölge, yerel ve küresel çevrenin avantajlarından istifade etmekte ve çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bununla birlikte, az gelişmiş bölgelerin çoğunda ulusal ekonominin dışa açılması yerel ekonomik yapıları global çevrede rekabet etmeye zorlamakta ve rekabet yeteneklerini zayıflatmaktadır (Çetin, 2007, 127).

1980'lerde küreselleşme ile birlikte yerel-küresel etkileşimi ve yerelin bu etkileşim içinde sürdürülebilir gelişmesini sağlayacak rekabet gücü ön plana çıkmaktadır (Eraydın, 2004, 127). 1990'lı yıllara gelindiğinde uygulanan politikaların bölgesel eşitsizlikleri daha da derinleştirdiği görülmüştür. Teknolojik değişim ve yenilik süreci de hızlanmıştır. Küreselleşen dünyada bölgeler arası rekabetin artması ile bölgesel yenilik, yaratıcılık ve paylaşım ağlarının önem kazanması söz konusu olmuştur (Göymen, 2004, 21). İlişkiler mekân bağımlı değil, ortak çıkar ağırlıklı ve mekândan bağımsız hale gelmiştir.

Yerel kalkınma kavramı, “Küresel-Yerel” ya da “Ulusal-Yerel” karşıtlıkları içerisinde birbirilerine karşı göreliliği de barındırmaktadır. Küreselin karşıtı yerel olabildiği gibi, ulusalın karşıtı olarak da adlandırılabilir. Birbirine karşı zıt anlamlar taşıdığı gibi birbirleriyle sürekli olarak bir etkileşim halinde oldukları kabul edilmektedir.

Küresel yarışmanın güçlü yerel süreçlerle kazanabileceği veya ön alınabileceği düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda yerel/bölgesel aktörlerin elindeki insan gücü kalitesi; bilgi/teknoloji düzeyleri ve öğrenme/yenilikçilik potansiyelleri; işbirliği arzu ve düzeyleri ile yaratabildikleri sinerji küresel başarı için önemli faktörler olarak nitelendirilmektedir. Ülkelerin rekabetinin genel anlamda devam etmekte olduğu fakat bölge, yöre ve kentlerin taşıdıkları farklı özellikler ve potansiyel nedeniyle esas yarışın buralara kaydığı düşüncesi artık yaygın kabul görmektedir (Göymen, 2004, 21).

Yerel kalkınma yaklaşımı; yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, yerel toplumların fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedefleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda küreselleşmeden ayrılsa da küresel aktörler tarafından hem yönlendirilmekte hem de etkilere maruz bırakılmaktadır. Dünya nüfusunun dörtte üçlük bir kısmını oluşturan az gelişmiş ülkeler önemli bir kalkınma sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu soruna karşı, özellikle son elli yılda gösterilen ilgiye karşın bu ülkelerle sanayileşmiş ülkeler arasında büyük refah farklılıklarının bulunduğu, bu ülkelerle sanayileşmiş ülkeler arasında refah farklılıklarının bulunduğu, bu ülkelerde yaşayan milyonlarca insanın halen yeterli beslenme, sağlık, eğitim gibi olanaklardan yoksun olduğu, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Zaman içinde evrim geçiren kalkınma kavramının bugün kendi kendine sürdürülebilir büyüme, üretim biçiminde yapısal değişim, teknolojik yenilik, sosyal, siyasal ve kurumsal yenileşme ve insanların yaşam koşullarında yaygın iyileşme gibi temel unsurlardan oluştuğu konusunda geniş bir görüş birliği bulunmaktadır (Darıcı, 2007, 215).

Bölgesel kalkınma kavramı gibi yerel kalkınma kavramı da yeni bir olgu değildir. Sanayi devriminden sonra hızlanmaya başlayan yerel kalkınma sürecinde kentsel/bölgesel dengesizliklerin ortaya çıkma sıklığı artmıştır. Yerel kalkınma ile ilgili literatürün büyük bir kısmında, şehirlerin, kasabaların ve kırsal alanların ekonomik

refahını arttırmada kamu özel sektör ilişkileri ile yerel otoritelerin görev ve sorumluluğu dikkate alınmaktadır (Aktakas, 2006, 22).

Bu bağlamda *Marshall'a göre*; yerel kalkınmayı bir ağacın kademeli olarak organik gelişimine benzer şekilde ele almıştır. Bu ağacın gövdesi, temel endüstridir. Dalları tedarikçi endüstriler, alt dalları ise üreticilerin üreticilerini teşkil eder. Yerel kaynaklar ve küresel talebin yanı sıra, firma içi üretim ve diğer yerel kurumlarla bağlantılı olarak eğitim şartları, iş eğitimi ve kalite kontrol ise bu ağacın toprağını besler (Marşap, 2008, 32). Marshallcı teori, yerel kalkınmanın birincil olarak bilgi tabanına, ikincil olarak doğal kaynak tabanına bağlı olduğunu vurgulayarak yerel işgücü piyasaları ve firma ağlarının rolü üzerinde durmuştur.

“Neo-klasik görüşe göre; uzun dönemde sermaye birikimini arttırdığından teknolojik gelişmeler, ekonomik büyümenin motoru konumundadır. Bunun aksine endojen büyüme teorileri, ekonomi teorisini ampirik delillerle buluşturmada önemli bir yol almıştır. Bu teorilerde teknolojik gelişmeler modelin endojen değişkeni olarak alınmış, girişimcilerin piyasa gücü, yenilik süreçleri ve ekonomik büyüme sürecine dahil edilmiştir. Bu bakış açısı, günümüz endojen kalkınma teorilerine de girmiştir. Endojen kalkınma perspektifi, üretim sistemlerinin yerel ve bölgesel ekonomilere adapte olma imkanı tanıyan bir grup fiziksel ya da fiziksel olmayan faktörlerden oluştuğu şeklindeki görüşü paylaşır. Farklı bölgelerdeki ekonomik büyüme oranları, gelir ve üretim düzeylerindeki farklılıklar sermaye-iş stoğundaki farklılıklara da bağlıdır. Dolayısıyla ekonomik kalkınma; organizasyon türleri, ilişkiler sistemi ve öğrenme dinamiğinin stratejik olarak önemli rol oynadığı bir ekonomik büyüme ve yapısal değişim sürecini niteler. Ekonomik kalkınma; her bir yöre ya da bölge kurumsal, ekonomik ve organizasyonel sistemin bir parçası olduğu için, alansal yönleriyle de karakterize edilir” (Marşap, 2008, 32).

Yerel ekonomi genelde işgücü ve işveren organizasyonları ve yerel yönetimler gibi sosyo-ekonomik aktörler arasındaki işbirliği ile işler. Yerel ortaklık faaliyetleri, etkin şekilde işleyen ve piyasa başarısızlıklarını önleyen mekanizmalar yaratır. Bu, yerel ekonominin sürdürülebilir açıdan gelişimi açısından önemlidir. Bölgedeki yerel iş kapasitesini geliştirmeye, yenilikçi aktiviteleri destekleme, oldukça entegre bir yaklaşım çerçevesinde endojen kaynakları kullanarak bu hedeflere ulaşmaya çalışan yerel kalkınma yaklaşımı; kamu ve özel sektör kurumlarının katıldığı uzlaşma odaklı

aktivitelere yerel ekonomiyi yeniden planlayıp, düzenlemeyi ve inşa etmeyi amaçlar (Ceylan, 2010, 15). Yerel kalkınma yaklaşımının temelleri, genellikle birbirini izleyen altı aşamadan oluşur.

Tablo 2.3. Geleneksel Yukarıdan-Aşağıya Kalkınma İle Aşağıdan-Yukarıya Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımları Arasındaki Temel Farklar

Geleneksel Kalkınma	Yerel Ekonomik Kalkınma
1. Yukarıdan-aşağıya kalkınma yaklaşımında yöre ve bölgelerle ilgili kararlar merkezde alınır. 2. Merkezi yönetim ile idare edilir. 3. Kalkınmada sektörel yaklaşım geçerlidir. 4. Diğer ekonomik aktiviteleri destekleyecek şekilde büyük endüstriyel projeler geliştirilir. 5. Ekonomik aktiviteleri çekebilmek için finansal teşvikler uygulanır.	1. Kalkınma tüm alansal düzeylerde aşağıdan (yerelden) alınan inisiyatif ile gerçekleştirilir. 2. Tek merkezden yönetilmez, yönetim katmanları arasında dikey işbirliği, kamu ve özel kesim arasında yatay işbirliği söz konusudur. Kalkınmada alansal yaklaşım (yerellesme, çevre gibi) geçerlidir. 3. Yerel ekonomik sistemin değişen ekonomik çevreye uyumunu sağlayabilmek için her bir yörenin kalkınma potansiyelinden azami istifade sağlanır. 4. Ekonomik aktivitelerin gelişmesi için temel bazı koşullar gerçekleştirilmeye çalışılır.

Kaynak: Çetin, 2007,155

Tablo 2.3'te geleneksel kalkınma ile yerel ekonomik kalkınma arasındaki farklar özetlenmiştir. Geleneksel Kalkınmada; yöre ve bölgelerle ilgili kararlar merkezde alınır, merkezi yönetim ile idare edilir, kalkınmada sektör yaklaşımı geçerlidir, ekonomik aktiviteleri çekebilmek için finansal teşvikler uygulanır. Yerel Ekonomik Kalkınmada ise; kalkınma yerelden alınan inisiyatif ile gerçekleştirilir, kalkınmada alansal yaklaşım geçerlidir ve ekonomik aktivitelerin gelişmesi için temel bazı koşullar gerçekleştirilmeye çalışılır.

Yerel ekonomilerin küresel üretim ve tüketim ağlarına katılımı ekonomik çevreyi yeniden şekillendirdiği gibi, sosyo-ekonomik değişim süreci hızlandığından bazı bölgeler ve bireyler ulusal ve küresel piyasalar içindeki pozisyonlarını gözden geçirmektedir. Aslında, küreselleşmenin etkileriyle birlikte geleneksel yukarıdan aşağıya kalkınma politikalarının başarısız olması ve yerelleşme akımı, yerel kalkınma yaklaşımının gelişmesinde önemli role sahiptir (Bilgin, 2002-1, 117). Başka bir deyişle, ulusal düzeyde tasarlanan ve uygulamaya konulan ekonomik kalkınma politikalarından yerel/bölgesel kalkınma sistemlerine doğru bir dönüşümün yaşandığı gerçektir.

Dünya Bankasının yapmış olduğu tanımlamaya göre ise yerel kalkınma; şehir metropoliten alan ve alt ulusal bölge olarak tanımlanan topluluktaki herkesin yaşam

kalitesini iyileştiren ve ekonomik faydaları arttıran sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için yerel otoritelerin, özel sektörün, kar peşinde koşmayan kurumların ve yerel halkın birlikte çalışmasıdır (Çetin, 2007, 155).

Başka bir tanımla yerel kalkınma; Ulusal kalkınmanın bir alt basamağını bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt basamağını da yerel kalkınma oluşturmaktadır. Bir benzetme yapılacak olursa; ulusal kalkınmanın, insan vücudundaki kan dolaşım sistemi olarak değerlendirmesi durumunda, bölgesel kalkınma da ana damarları, yerel kalkınma ise kılcal damarları temsil edecektir. Sistemin sağlıklı işlemesi ise, ancak sistemi oluşturan her parçanın sağlıklı işlemesi ile mümkündür. AB mevzuatı çerçevesinde Yerel kalkınma, bölgede mevcut olan doğal, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların kullanılması yoluyla yerel düzeyde sunulan fırsatları azamiye çıkarmaktır. AB, yerel kalkınmanın önemini kabul etmiş ve özellikle istihdam yaratılmasına yaptığı büyük katkıyı vurgulamıştır (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>). Yerel düzeyde sunulan potansiyel fırsatlardan yararlanmak AB'nin önceliğidir.

2.4.2.Yerelleşme ve Yönetişim

Yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkinin gittikçe değişmeye başladığı ve küreselleşmenin, bilgi teknolojilerinin, ekonomik ve siyasal liberalleşmenin ve buna benzer diğer birçok gelişmenin bu değişimi daha da tetiklediği bir ortamda yerelde de kalkınma alanındaki gelişim çabaları dikkati çekmektedir. Bununla beraber verimlilik, sorumluluk, katılım ve etkinlik gibi kalkınmaya koşul olarak sayılabilecek gerekliliklerin birbirleriyle uyum içerisinde yer alabileceği kavramsal çerçevenin ise “yönetişim” (governance) kavramıyla hayata geçirilebileceği kabul görmektedir (Palabıyık, 2004, 64).

Latince’ de yönetmek ve karar vermek anlamlarına gelen “*guberna*” kelimesinden türetilen yönetim, hedefe ulaşmada ortaya konulan birlikteliği ifade etmektedir. 13. yüzyılda yönetme sanatı anlamında kullanılan “*gouvernance*” kullanılan yönetim, 14. yüzyılda İngilizce’ye “*governance*” olarak geçmiştir. Yönetişim, gerçek bir amacın varlığını gerekli kılmaktadır. Bu durumda hedef olarak ifade edilen bir amacın yokluğu ya da ulaşılması hedeflenen bir yönün tayin edilmemesi halinde hayata geçirilmesi mümkün değildir (Gündoğan, 2007, 28).

Yönetişim; birlikte yönetmek demektir. Kamuda yönetim, karar alma süreçlerinin tüm paydaşların işbirliği ve katılımı ile yapılmakta olduğunu, yöneticilerin uzlaşmacı, saydam, hesap verebilir, etkin ve sorumlu bir yönetim anlayışı içerisinde davrandıklarını ifade etmektedir. Yani, yönetim sadece seçimler aracılığı ile seçilmiş bir kesim tarafından değil; Sivil Toplum Kuruluşları, odalar, meslek grupları, özel sektör kuruluşları, üniversiteler gibi çeşitli grupları da süreçlere dahil ederek gerçekleşmektedir. Yönetişim kavramı içerisinde, yönetenlerin aldıkları kararları halka açık bir şekilde almalarını, tüm ilgili paydaşları sürece katmalarını ve bilgiye dayalı, uzlaşmacı bir yönetim anlayışı sergilemeleri beklenir.

Küreselleşme ile birlikte hız kazanan çok yönlü değişim dinamikleri tüm toplumların gerek sosyo-ekonomik gerekse kültürel hayatında önemli dönüşümlere yol açmakta, kamu yönetimine ilişkin kavram ve değerler ile kamu örgütleri de bu dinamiklerden yakından etkilenmektedir. Hızlı nüfus artışı ve kentlere yapılan göçler sonucunda toplumun daha etkili ve kaliteli hizmet taleplerinin artması, kamu kurum ve kuruluşlarının bu talepleri karşılamada yetersiz kalması, kamu hizmetlerinin vatandaşların gözünde yavaş, kalitesiz, pahalı ve ulaşılması zor olarak görülmesi, devlete biçilen yeni roller, kamuya ayrılan kaynakların yetersizliği kamu yönetimini değişmesi yönünde sürekli bir baskı altında tutmaktadır. Günümüz kamu yönetimi anlayışında saydamlık, açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, esneklik, kamu kaynaklarının kullanımında etkinlik ve verimlilik yükselen değerler olarak yerini almaktadır. Küresel değişim dinamiklerinin zorlamasıyla yeniden yapılanma arayışına giren kamu kesiminin tanık olduğu yaklaşımlardan birisi de yönetişimdir.

Yönetişim kavramı ilk olarak 1989 yılında Dünya Bankası' nca yayımlanan bir raporda kullanılmıştır. Daha sonra Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (*Organization for Economic Cooperation and Development-OECD*) raporlarında, 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansında, 1994 tarihli Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı' nda, 1995'te gerçekleşen Kopenhag Sosyal Gelişme Konferansı' nda, 1996'da İstanbul'da düzenlenen BM İkinci İnsan Yerleşmeleri HABITAT II Konferansında, 2000 New York Binyıl (*Millenium*) Zirvesinde ve 2002 tarihli Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde kavram daha net hale gelmiştir. 1992 Rio Konferansının en temel belgesi olan Gündem 21 belgesi "küresel ortaklık" kavramını gündeme getirmiş, bu kavramla birlikte

geleneksel yönetim anlayışı, yerini çok aktörlü yönetim olarak yönetişime bırakmıştır (Kaya, 2008). Bu yeni anlayış çerçevesinde hükümetler, yerel yönetimler, iş çevresi, işçiler ve işçi sendikaları, hükümet dışı kuruluşlar, bilim insanları, kadınlar, çocuklar, gençler ve yerli halk ortaklar olarak görülmeye başlanarak, sorunların çözümünde ve kararların alınmasında toplumun tüm kesimlerinin sorumluluk alması gerektiği vurgulanmıştır. Johannesburg Zirvesi Rio Konferansından sonraki 10 yılda kastedilen mesafenin değerlendirilmesi ve Rio Konferansında alınan kararların ve Gündem 21'in tüm ülkelerde daha etkili uygulanabilmesi için gereken mekanizmaların kurulmasına odaklanmış ve Zirvede ülkesel boyutta ve uluslararası düzeyde yönetişimin sürdürülebilir kalkınma için ön koşul olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Birliğinde ise Avrupa Komisyonu kendi yönetim konseptini oluşturmuş ve Avrupa Yönetişimi Beyaz Kitabı (*White Paper on European Governance*) olarak adlandırılan belgede ayrıntılı yer vermiştir. 2001 yılında Komisyon tarafından hazırlanan Beyaz Kitap yönetişimi yetkilerin AB düzeyinde yürütülme biçimini etkileyen kurallar, süreçler ve davranışlar olarak tanımlamakta ve yönetişimin açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkililik ve tutarlılık olmak üzere beş ilkeden oluştuğunu ifade etmektedir.

2.4.2.1. Yönetişimin Unsurları

Dünya Bankasına göre iyi yönetim için şu faktörler önem taşımaktadır:

Kurallar ve Sınırlamalar: Yasama, yürütme ve yargı organlarının işleyişi ile ilgili kurallar ve sınırlamalar önem taşımaktadır. Bütçenin hazırlanması, onaylanması ve denetimi ile ilgili kurallar, Merkez Bankası özerkliği, yargı bağımsızlığı, ombudsman, muhasebe ve denetim standartları iyi yönetim için gerekli temel unsurlardır.

Halkın Sesi ve Katılım Mekanizmaları: vatandaşların kamusal hizmetlere ilişkin görüşlerini tespit etmek için düzenli anketler yapılması ve kamu oyuna açıklanması, halkın siyasal kararlara katılımını sağlayacak mekanizmaların uygulanması vs gereklidir (Kaya, 2008, 292).

Uzlaşmaya Yönelik ve Müzakereye Açıklık : Toplumdaki farklılıkların kabulüne dayalı çoğulcu bir yaklaşımı benimsemek, şiddet ve baskı içermeyen bir rekabet ortamı oluşturmak (Gündoğan, 2007,30).

Şeffaflık: Şeffaflık, açıklık, gün ışığında yönetim gibi kavramlar, son yıllarda en sık kullanılan kavramlardandır. Bu kavramlarla anlatılmak istenen, yönetimin otoriter tutumdan vazgeçmesi, içine girilmezliği azaltması, halkın etkilerine açık olmasıdır. Gizlilik, kamu yönetimindeki yolsuzluğun, verimsizliğin, kayırmacılığın, politik ayrımcılığın en önemli sebepleri arasındadır.

Hesap Verilebilirlik: Hesap verilebilirlik, kısaca bir kimsenin yaptıklarından dolayı başka bir otoriteye açıklamada bulunması olarak tanımlanabilir. Bu kavram yöneticilere belirli bir takım görevleri yerine getirmeleri ve bunlarla ilgili kural ve standartlara uymaları konusunda bir takım sorumluluklar yüklemek anlamına gelir. Hesap verilebilirlik üç şekildedir:

- Siyasi hesap verilebilirlik: Siyasi partilerin ve temsilcilerinin seçimler yoluyla hesap verebilirliği,
- İdari hesap verilebilirlik: Hükümet kuruluşlarının, kuruluş içi ve kuruluşlar arası hesap verebilirliği
- Hukuki hesap verilebilirlik: Yargı organları da dahil olmak üzere devletin tüm birimlerinin karar ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olmasıdır.

Kamu yönetimi temel ilkeleri ve yeniden yapılandırılması hakkında kanunun genel gerekçelerinde ise, yönetişimin özellikleri şu şekilde ifade edilmektedir: “**İyi Yönetişim**”:

- Katılımcı ve paylaşımcı bir anlayışa sahiptir.
- Pro-aktif ve gelecek yönelimli bir bakışı esas alır.
- Girdi odaklı olmaktan sonuç ve hedef odaklı olmaya yönelir.
- Kendine odaklı olmaktan vatandaş odaklı olmaya geçişi hedefler.”

2.4.2.2.Yönetişimin Ortaya Çıkışında Devletin Değişen Rolünün Etkisi

1970’li yıllardan itibaren ekonomi, toplum ve kültür alanında meydana gelen değişiklikler, ulus- devlet paradigmasında da önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Ulus-devletler tamamıyla ortadan kalkmamıştır, fakat onun yapısı, rolü ve fonksiyonlarında köklü değişiklikler olmuştur (Aydınlı, 2004, 68). Devletin toplumsal yaşamdaki rolünün nasıl olması gerektiği temelde ideolojik ve siyasi bir tercihtir ve ilgili toplumun devletten beklentilerinden doğrudan etkilenir. Özellikle 1980’li yıllardan

sonra liberal ve piyasa ekonomisi, devletin rolünü belirleyen unsurlar olmuştur. Bu belirleyicilik doğrultusunda devletin iktisadi alandan eylemci aktör olmaktan çıkması, bunun yerine piyasalara yönelik tarafsız düzenleyici rol yüklenmesi yönündeki gelişmeler meydana gelmiştir (Öztürk ve Coşkun 2003, 71).

Devletin rolünün değişimi içinse devletin sorumluluk alanının yeniden tanımlanması, yerelleşme ve hesap verebilirlik gibi faktörler yoluyla halka daha yakın olması ile şeffaflığı sağlayıp yolsuzlukları azaltarak da vatandaşlarına yönelik davranış değişikliğini sağlaması gerekmektedir (Ergün, 2006, 35).

Yönetişim kavramı ile çoklu aktörlerin rol aldığı ve hiyerarşilerin yerine karşılıklı etkileşimin belirlediği bir yönetim süreci kast edilmektedir. Çoklu aktörlerden kasıt, kamu yönetim kadrosunun yanı sıra sivil toplum örgütleri, özel sektör temsilcileri, işçi birlikleri, meslek kuruluşları, hükümetler arası örgütler (IMF ve Dünya Bankası gibi) ve her türlü organize baskı grubudur (Akbeý ve Saraç 2005, 228). Bu arada aktörlerin birbirlerine karşı yöneten ve yönetilen ilişkisine girmesi söz konusu değildir. Bir konuda karar alınacaksa bu karar ortak alınacak ve tüm aktörlerin alınan bu kararlardan dolayı eşit sorumluluk sahibi olacaklardır. Devlet dahi yönetim sürecinde üstün ya da yöneten konumunda olmayıp; düzenleyici bir role sahip olacaktır.

Devletin güç kaybına uğraması, tamamen işlevsiz hale gelmesi olarak anlaşılmamalıdır. Devlet doğrudan kontrol yerine süreçleri etkileme kapasitesine sahip olmaktadır. Devletin bu rolü muktedir devlet, katalizör devlet, değerlendirici devlet olarak ifade edilmektedir (Coşkun, 2003, 47). Devletin doğrudan üzerinde duracağı ve tekel oluşturacağı konu devletin hukuk koyma yetkisidir. Devlet diğer birçok alandan elini çekip düzenleyici rol oynarken hukuk alanındaki belirleyiciliğini ve tekelciliğini daha etkin bir biçimde koruyacaktır.

2.4.2.3. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yönetişim

Yeni kamu yönetimi anlayışı, 1980'lerden sonra ortaya çıkmıştır. Yönetişim yaklaşımı, kamu yönetiminde hantallık, verimsizlik, etkinsizlik, kalitesizlik gibi olumsuz unsurlara karşı oluşan ve bu olumsuzlukları giderebilmek için özel sektörde uygulanan yönetim tekniklerinin kamu yönetimlerinde de uygulanması savunan **“Yeni Kamu Yönetimi”** hareketlerinin geldiği yeni bir düzeyi ifade etmektedir (Kaya, 2008, 289).

Yeni kamu yönetimi anlayışında, performans hedefleri, hizmetlerin niteliği, etkinliği, verimliliği, müşteri odaklı hizmet anlayışı ve daha da önemlisi piyasa sisteminin özellikleri önemli hale gelmektedir. Devletin faaliyet alanının küçülmesi için, özelleştirme ve kamu harcamalarının kısılması araçlarına başvurulmaktadır.

Yönetimin yerelleşmesi, bireylere söz hakkı verilmesi ve en önemlisi hem vatandaşların hem de çalışanların yönetime katılmasının sağlanması yeni yönetim anlayışı ve yönetişimin olmazsa olmaz prensiplerindendir. Her iki yönetim anlayışı da bunların gerçekleştirilmesi için çaba gösterir. Hayek ve Friedman'ın ortaya koyduğu, Yeni liberalizm veya Neo Liberalizm terimi; 1970'lerin sonlarından itibaren batı tipi kapitalist yapılarda, geniş bir şekilde ortaya çıkan sosyal, kültürel ve politik değişiklikleri, devlet ile piyasa arasındaki ilişkilere ilksin ideolojik bir değişikliği ifade eder. Neo-Liberalizm ile sosyal devlete karşı minimal devlet savunulmakta, bireycilik bir ideoloji olarak göklere çıkarılmaktadır. Bireye öncelik tanınması temel mantığı vardır. Bu konuda da yönetişim kavramıyla benzerliklere sahiptir. En azından devlet ve bireyin/örgütlü toplumun eşit bireyde iş birliği mantığı vardır. Neo-Liberalizm ve Yönetişim, geleneksel olarak yerel yönetimlere özgürlük, katılım ve etkinlik değerlerini yüklerler, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini esas alırlar (Köseoğlu, 2006, 77).

Tablo 2.4. Geleneksel Yönetim- Yeni Yönetim Karşılaştırması

	Geleneksel Yönetim	Yeni Yönetim
Yapı	- Weber'in Bürokrasi Modeline Dayalı - Aşırı Kuralcı - Katı Hiyerarşik - Merkeziyetçi	- Dar Merkez - Geniş – Yatay Çerçeve - Adem-i Merkeziyetçi - Yumuşak Hiyerarşi
Kamunu Faaliyet Alanı	- Hizmet Devleti - Devlet, Yoğun Kamusal Mal ve Hizmet Üreticisi	- Minimal Devlet - Hizmet Sorumluluğu ile Hizmet Sunumu Üretimi ayrılır
Sistem	- Merkezin Birçok Kademe Tarafından Yürüttüğü Ayrıntılı Gözetim ve Denetim - Denetimde Mali ve Hukuki - İlkeler - Bürokrasi ve Siyaset Merkezli - Hizmetlerde Nicelik - Bürokrat Yönetici Tipi	- Performans Hedefleri - Maliyetler - Ekip ve Görev Anlayışı - Piyasa Sisteminin Denetimi - Çıktılar - Müşteri – Vatandaş Merkezli - Kamuya Karşı Sorumluluk - Hizmetlerde Nitelik - İşletmeci – Girişimci Yönetici Tipi

Kaynak: Gonca Bayraktar, “Yeni Sağ Düşüncenin Kamu Yönetimindeki Yansıması Olarak Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı” , Türkiye’de Kamu Yönetimi, (Ed. Burhan Aykaç vd.), Ankara: Yargı Yayınevi, 2002, ss. 564).

Tablo 2.4’te geleneksel yönetim ve yeni yönetim karşılaştırması yapılmıştır. Bu karşılaştırmayı yönetim yapısı açısından ele alındığında; Geleneksel Yönetimde Weber’in bürokrasi modeline dayalı, aşırı kuralcı, katı hiyerarşik yapısı olan ve merkeziyetçi özelliktedir. Yeni Yönetim ise; Dar merkez sistemine dayalı, adem-i merkeziyetçi ve yumuşak hiyerarşik yapı özelliğindedir. Kamu faaliyet alanı açısından ele alındığında; Geleneksel Yönetimde Hizmet devleti ve devlet yoğun kamusal mal ve hizmet üreticisi rolü üstlenmektedir. Yeni Yönetimde ise; Minimal devlet ve hizmet sorumluluğu ile hizmet sunumu üretimini ayıran özelliktedir. Sistem açısından ele alındığında ise; Geleneksel yönetimde merkezin birçok kademe tarafından yürüttüğü ayrıntılı gözetim ve denetim, bürokrasi ve siyaset merkezli, hizmetlerde esas olan nicelik ve yönetici tipi ise bürokrattır. Yeni yönetimde ise performans hedefleri bulunmakta, ekip ve görev anlayışı ön plana çıkmakta, çıktı odaklı çalışılmakta, yapılan işler müşteri ve vatandaş odaklı, kamuya karşı sorumluluk bilinci ile hareket edilmekte, hizmetlerde nitelik esas alınmakta ve yönetici tipi ise işletmeci- girişimcidir.

2.4.2.4. Yerel Yönetişim ve Modelleri

Yerel yönetişim; yerel demokrasinin sağlanması, hizmet kalitesinin gerçekleştirilmesi ve yerel sorunların çözümünde yerel ölçekte bilgi ve kapasitenin kullanımını gerektirmektedir. Pierre yerel yönetişim süreçlerinin tarafsız işlemediğini, aksine, siyasal düşüncelerin partizan çekişmelerle korunup geliştirildiği süreç olduklarını savunmaktadır. Ulusal özellikle kentsel yönetişimin şekillenmesinde de etkilidir. Pierre oldukça geniş yelpazede yer alan yerel yönetişim süreçlerini İşletmeci, Kurumsal, Gelişmeci ve Refah Yerel yönetişim modelleri biçiminde sınıflandırmaktadır (Palabıyık, 2003,254).

İşletmeci Kentsel Yönetişim Modeli

Son dönemlerde yeni kamu işletmeciliği adıyla anılan ve yerel yönetimlerin işletmeci özelliklerinin demokratik ve katılımcı niteliklerinin bir anlamda önüne geçtiği süreçleri anlatmaktadır. Bu süreçte dikkatler etkinlik, talep ve uzman yönetim konularında yoğunlaşmaktadır. İşletmeci yönetişim, yeni kamu yönetimi işletmeciliğinin “işletmeciler yönetsin” sloganını sürece katılımda benimsemektedir.

Yerel Yönetişim Modelleri

Yerel yönetim; yerel demokrasinin sağlanması, hizmet kalitesinin gerçekleştirilmesi ve yerel sorunların çözümünde yerel ölçekte bilgi ve kapasitenin kullanımını gerektirmektedir. Pierre yerel yönetim süreçlerinin tarafsız işlemediğini, aksine, siyasal düşüncelerin partizan çekişmelerle korunup geliştirildiği süreç olduklarını savunmaktadır. Ulusal özellikle kentsel yönetişimin şekillenmesinde de etkilidir. Pierre oldukça geniş yelpazede yer alan yerel yönetim süreçlerini İşletmecî, Kurumsal, Gelişmecî ve Refah Yerel yönetim modelleri biçiminde sınıflandırmaktadır.

Kurumsal Kentsel Yönetişim Modeli

Batı Avrupa'nın tipik küçük, endüstriyel ve gelişmiş demokrasilerinde görülmektedir. Kurumsal yönetim; yerel yönetimleri, sosyal grupların ve diğer örgütlenmiş çıkar grupların kent politikalarının yapımı ve uygulanması süreçlerine katılımının sağlandığı sistem olarak tanımlar. Katılımcı yerel demokrasinin ancak yerel çıkarların temsili ile gerçekleşebileceği modelin ana düşüncesidir. Başlıca özelliği katılımcılık olan modelde kurumların katılımı, siyasal süreçte yer alan üst derece kuruluş yöneticilerinin katılımına tercih edilmektedir. Modelin amacı, kentsel politikalarda hizmet sunucusu kuruluşların çıkarlarını gerçekleştirmede kaynakların etkin dağılımını sağlamaktır. Ancak süreçte yer almayan seçmenler ve sosyal grupların çıkarları çoğu zaman göz ardı edilebilmektedir.

Kurumsal kentsel yönetim daha çok ortak bir kültüre sahip olan ve bazı yönleri ile çok yakınındaki topluluklardan bile ayrılan birliklerde görülmektedir. Kurumsal kentsel yönetim bir müddet sonra merkezden iyice uzaklaşarak yerel bir yapı kazanmaya başlamaktadır. Bu noktada her yerel birimin kendi yönetim yapısı, katılım şekli ve hatta hukuki seması birbirinden farklı olabilmektedir. Bu nedenle merkezi yapıyı bu denli zayıflatan bir yerel yönetim modelinin ülkemiz açısından çok sağlıklı sonuçlar verebileceği düşünülemez.

Refah Temelli Kentsel Yönetişim Modeli

Ekonomik kalkınmışlık ya da refah kaynağı olarak kendi kapasitesinden çok ulusun geneline bağlı olan yerleşimlerde uygulanmaktadır. Kamu harcamaları bakımından merkezi hükümet gelirlerine bağımlılık söz konusudur. Siyasi ve yönetsel bakımdan merkezi hükümete bağımlılık sonuçta, modelde, özel sermaye ile ortakların en az düzeyde

gerçekleşmesine neden olmaktadır. Modelde katılımcılar yerel yönetim yetkilileri ile merkezi hükümet bürokratlarıdır. Siyasal kayırmacılık bazı kentlerin ön planda tutulmasını gerektirebilir.

2.4.2.5. Avrupa Birliği’nde Yerel Yönetişim

Değişen dünya koşulları ile beraber idari kurumların yönetme kapasitelerini güçlendirmek ve sunulan hizmetlerin etkinliğini arttırmak için ulus altı yapıların inisiyatif alanlarının genişletilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu noktada hem AB’nin hem de Avrupa Konseyi’nin yerel ve bölgesel gelişimi sağlamak için attığı adımlar geleceğin Avrupa’sı için gerekli görülmektedir. Yerel düzeyde Avrupa Konseyi, 1981–1984 yılları arasında yerel yönetimlerin özerkliğine yönelik bir takım çalışmalarda bulunmuştur. Yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerinin güçlenmesi ve “Birleşik Avrupa” fikrinin kısa zamanda hayata geçirilebilmesi için bir "Özerklik Şartı" hazırlanmıştır. Bir sonraki asama olarak bölgede yerel demokratik yapılanmanın gelişimi için bir Sart hazırlanmaya başlanmıştır. Söz konusu şart su anda taslak halinde yer almaktadır. AB de Maastricht Antlaşması ile beraber yerelleşmeye yönelik vurgusunu arttırmış ve subsidiyarite ilkesi ile üye devletlerin bu konuda ulus altı düzeyde kendilerini yeniden düzenlemeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Yerel özerklik, savaş sonrası Avrupa’nın bütünleşme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa Konseyi, 12 Ocak 1957’de, yerel özerkliğe ilişkin ilk adımları atmıştır. Ocak 1957’de toplanan “Yerel Yönetimler Konferansı”nda, yerel özerkliğe dair, anayasalarda bazı madde ve açıklamaların bulunması talep edilmiş, yerel ve bölgesel yönetimlerin güçlendirilmesi vurgulanmıştır. Konferans’ta, yerel özgürlüklere saygı, mali özerkliğin yasalarla güvence altına alınması, yerel idare anlayışında siyasal kimlik yerine vatandaşlık bilinciyle toplumun tüm kesimlerine hizmet sağlanması ve devletle ilişkilerde yerel yönetimlerin bağımsız yargıya tabi olmasını ifade edilmiştir (Keleş, 2000, 50).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı genel olarak 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, özerk yerel yönetim anlayışının temel ilkeleri belirtilmekte, özerk yerel yönetimlerin yasal bir zemine dayanması gerektiği ifade edilmektedir. Yerel yönetimlerin görev ve yetki alanlarının kapsamı ve sorumluluklarının kullanımına dair koşullar ve bu koşullara ilişkin denetim esasları belirtilmektedir. Sart’ın ikinci

bölümünde, sözleşmeye taraf olan devletlerin uymaları gereken yükümlülüklerle ilgili kurallar belirtilmektedir. Sartın son bölümünde ise, Sart'ın uygulanması ve yürürlüğe girişine ilişkin kurallar belirtilmektedir (www.avrupakonseyi.org.tr).

Sart'ın 3/1. maddesi özerk yerel yönetim kavramını tanımlamaktadır. Buna göre, özerk yerel yönetim kavramı, yerel makamların kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme, yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşımaktadır. Şartın 3. maddesinin ikinci bendinde de bu hakkın, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacağı öngörülmektedir.

Sart'ın 4. maddesi, özerk yerel yönetimlerin kapsamına işaret etmektedir. İkinci fıkrada, yerel yönetimlerin, kendi yetki alanlarına dâhil olan ve bir başka kurumun yetkisinde bulunmayan tüm konularda tam takdir hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Sart'ın üçüncü fıkrasında ise, yetkinin vatandaşa en yakın birimler tarafından kullanılması gerektiği belirtilerek, aslında yerel özerkliğin tanımlaması da yapılmış olmaktadır. Yetki, hizmet sunulacak alana yakın olduğu sürece etkinliğini ve gücünü sürdürebilecektir. Görevlerin kapsam ve niteliği, yetkinin birimler arasında paylaşımında esas alınmış, yetkinlik ve ekonomiklik kıstaslarıyla da merkezi ve yerel idare arasında yetki paylaşımında belirleyiciliğin sağlanmasına çalışılmıştır. Dördüncü fıkrasında ise yerel yönetimlerin tam ve münhasır yetkiler ile donatıldığı ve bu yetkilerin kanunda belirtilen haller dışında sınırlanamayacağı belirtilmektedir. Besinci fıkrada ise, merkezi idarenin yetki devri ile yerel yönetimlerin takdir hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Şart'ın dokuzuncu maddesinde, yerel yönetimlerin mali kaynaklarına ve faaliyetlerinin mali boyutlarına dikkat çekilmiştir. Birinci fıkrada, mali kaynakların ulusal ekonomik politika dâhilinde ve yeterli ölçüde yerel makamlarca kullanılacağı belirtilmektedir. İkinci fıkrada, yerel makamların sahip olacakları mali kaynakların anayasa ve kanunlarla belirlenen sorumluluklarla orantılı olacağı ifade edilmekte; üçüncü fıkrada da söz konusu mali kaynaklarının oluşturulmasında en azından bir bölümü için oranlarını kendilerinin kanunla belirlenen sınırlar dâhilinde toplayacakları yerel vergi ve harçlardan oluşturulmalarına olanak tanınması beklenmektedir.

2.4.2.6.Türkiye’de Yönetişim

Türkiye de yönetim kavramının fark edilmesinde ve uygulamalara yansımada Avrupa Birliği ile ilişkiler ve üyelik sürecinin etkileri olduğu inkar edilemez. Bu nedenle, yönetim uygulaması ya da yönetişimin yansımaları olarak değerlendirilebilecek bir çok girişimi, AB sürecinin etkilediği ya da harekete geçirdiği düşüncesi yanlış olmaz. Yine bu nedenle, AB sürecinin Türkiye’de kamu yönetimini nasıl etkilediği ve yönetim çerçevesinden yönetişim anlayışına geçişi hangi faktörlerle desteklediğini öncelikli olarak ele almak daha açıklayıcı olabilir. Çünkü, bu etkiler iyi anlaşıldığında, Türk kamu yönetiminin geçirdiği dönüşümün hangi hatlar üzerinde gittiği, nasıl şekillendiği ya da şekilleneceği daha iyi anlaşılabilir. AB’ye tam üyeliğe hazırlanan Türkiye’nin müzakere sürecinde yapması gereken hazırlıklar ve değişiklikler, büyük çoğunluğu itibariyle iyi yönetişimin unsurlarının yerine getirilmesinden ibaret olarak algılanmaktadır. Bu yönüyle Türkiye’nin, kamu yönetimini AB’ye uyumlaştırmaya çalışırken, bunu yönetişim yaklaşımından yararlanarak gerçekleştirebileceği söylenebilir. Yani bir bakıma Türkiye’de iyi yönetişim uygulamaları ile AB’ne uyum kriterlerini yerine getirme konusu birbirini destekleyen bir içi içelik göstermektedir (Taşkın; Altıparmak; Demir 2011, 57)

AB ile bütünleşme sürecinin gerektirdiği değişimler, küreselleşme ve diğer uluslararası gelişmeler, kaliteli hizmet yönünde artan yurttaş talepleri, bütçe açıkları ve devlet borçları, kamu harcamalarında israf ve verimsizlik, kentleşme ve ekonomik gelişimde bölgeler arası dengesizlik, artan etnik bilinçlilik gibi nedenler, kamu yönetiminin yönetişim anlayışı ekseninde kapsamlı bir yeniden düzenleme ve yapılandırmaya ihtiyacı olduğunu göstermektedir (Saran, 2004, 207).

2.4.2.7.Türkiye’ de Yönetişim İle İlgili Uygulama

Bir araştırmada, Daniel Kaufmann ve diğer bazı bilim insanları, Türkiye’nin yönetişim uygulamaları açısından durumunu standartlaştırılmış bir kısım iyi yönetişim göstergeleri olarak belirlenen altı değişken bakımından incelemişlerdir. Yönetişimin göstergesi olarak alınan değişkenler, konuşma yetkisi ve hesap verebilirlik, siyasal istikrar, hükümetin etkililiği, düzenlemelerin kalitesi, hukuk devleti, yolsuzlukların kontrolü şeklinde sıralanmıştır. Araştırmaya göre, 1998 ile 2002 yıllarının karşılaştırılması sonucunda, dikkat çekici veriler elde edilmiştir. Buna göre, Türkiye, iyi yönetişim göstergelerinde, düzenleme kalitesi bakımından %80’den %57’ye düşmekte; hesap

verebilirlikte %20'den %36'ya, siyasal istikrarda %15'ten %27'ye, hükümetin etkililiğinde ise %41'den %51'e yükselmektedir. Buna karşılık hukuk devleti olmada %66'dan %55'e ve yolsuzlukların kontrolünde %66'dan %44'edüsmektedir. Arastırma sonuçlarında, 1998 yılı ile 2002 yılı arasındaki değişimler karşılaştırıldığında, 2002 yılında bazı konularda iyileşme ve fakat bazı alanlarda da gerilemeler yasandığı anlaşılmaktadır. 2006'ya bakıldığında bu değişimlerin kısmen, parlamentoda çoğunluğu bulunan tek partili bir hükümetin sağladığı istikrar ve sivil toplumun daha fazla varlık gösterebilecek bir konuma doğru gelmesi; diğer yandan da AB üyelik müzakerelerine hazırlık sürecinin katkısı sonucu ortaya çıktığı ifade edilebilir (Gündoğan, 2007, 46).

2.4.2.8. Yerel Yönetimlerde Yönetişim Uygulaması

1980'li yıllarda başlayan değişme sürecinde üç temel çizgi vardır. Birincisi, merkezi yönetim-yerel yönetim arasındaki denge yerel yönetim lehine değişmiş, yerelleşme süreci hız kazanmıştır. İkincisi, yerel yönetimlerin en az düzeyde olan işgücünün kendini yeniden üretmesine katkı işlevi hemen tümüyle ortadan kalkmıştır. Üçüncüsü, yerel düzeyde özelleştirme uygulamaları ile sermaye birikimine katkı işlevi genişletilmiştir; ve bu özellik yerelleştirmenin bir nihai amaç değil özelleştirme politikası açısından bir ara durak olarak değerlendirildiğini ortaya çıkarmıştır (Güler, 2000, 65).

Son 30 yılda hem Türkiye'de, hem dünyada çok şey değişmiştir. Belediyeler bir çok yerde klasik hizmet üreten kuruluşlar olmaktan çıkarak, çok yeni ve önemli işlevler üstlenmişlerdir. Eskiden doğumdan ölüme yani beşikten mezara giden süreçte yararlanılan belediye hizmetleri vardı. Şimdi insan odaklı kentsel hizmetler, insanların refah ve mutluluğu artıracak hemen her şeyde belediyeleri yetkili ve sorumlu kılıyor. Mesela yerel kalkınma. AB'deki egemen eğilim, sadece çöp toplamak, temiz su getirip pis su götürmekle sınırlı değil. Bir belediye, yarışan kentler arasında kendi kentinin ekonomik ve sosyal açıdan öne geçebilmesi için özendirici pek çok şey yapıyor. Bu durumda kent, söz konusu kentler arası yarışta bir adım öne geçmiş olabiliyor (<http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf>).

Yerel yönetimlere demokrasilerin önemli kurumları olarak bakılmaktadır. Çünkü yerel yönetimlerin önemli özellikleri arasında halkın kendi kendisini yönetmesine olanak verebilen kurumlar olmaları gelmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler demokrasinin baslıca öğeleri kabul edilen, halkın yönetime *katılması*, çoğunluk ilkesi, yöneticilerin

danışmaya önem vermesi, daima hesap verme sorumluluğu içinde bulunmalarını hissetmeleri gibi değerleri içinde bulundurarak demokrasinin isleyebilmesi için önemli bir zemin hazırlamaktadır (Özer, 2000, 130).

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi anlamında yerelleşme kavramı yönetim modeline bir geçiş aşaması olarak kullanılmıştır. Bu geçiş süreci şu şekilde olması öngörülmektedir; Önümüzdeki yıllarda kentsel politikalar, yerel altyapıda başlıca yapıcı haline gelen ulus aşırı şirketlerin ulus aşırı iş stratejilerinden doğrudan etkilenen bir ortamda yapılacaktır. Mevcut merkezi ve yerel kamu örgütlenmesi, bu yeni unsurun karar sürecinde yer almasına olanak vermemektedir. Yönetişim bu engeli aşmak ve söz konusu bu yeni unsura kamusal karar sürecinde yer açmak işlevi yüklenmiş görünmektedir (Güler, 2000, 60).

Yönetişim sürecinde uluslar arası aktörler kadar, yerel aktörler ve yerel yönetimlerde etkili bir role sahiptirler. Bu yeni devlet-yerel yönetim ilişkisi yerel alanın biçimlenmesinde devletin rolünü azaltırken, yerel ve uluslar arası aktörlerin rolünü öne çıkarmakta ve sermayenin denetiminden de devleti uzaklaştırmaktadır. Bu yaklaşımın önem kazandırdığı yerel yönetim ve denetim uygulamaları kent meclisi, kent parlamentosu ve kent kurultayı olarak adlandırılmaktadır (Çukurçayır, 2003, 268).

Sınırsız insan ihtiyaçlarının karşılanmasında ekonomi biliminin bile çoğu kez yetersiz kaldığı günümüzde belediyelerin yerelinde bile ortaya çıkan ihtiyaçları giderebilmesi için ekonomik varlığının olması ve harcamalarını yaparken yerelin ihtiyaçları doğrultusunda hareket serbestisine sahip olması gerekmektedir. Yerelin ihtiyaçlarını belirlemede temel yöntem ise yereli oluşturanların doğrudan katılımının sağlanmasıdır. Yerel yönetim, hiyerarşik bir örgütlenmeden ziyade, eşitler arasında örgütlenme anlamına gelmektedir. Belediye başkanlarının kararları tek başlarına üretmeleri yerine, alınan kararlardan etkilenen herkes arasında işbölümüne dayalı yeni bir model geliştirilmiştir. Avrupa Birliği'ndeki en temel ilkelerden biri yerel yönetiştir. Yerel yönetim, merkezi hükümetle yerel yönetim, yerel yönetimle de sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında dengeli bir iş bölümünü öngörüyor. Bir siyasal karar ürettiğiniz zaman bu kararı kapsayacak olan ve dolayısı ile bundan etkilenecek olan herkesi kararın alınmasından önce haberdar kılmak, bilgilendirmek ve nihayet kararın alınması sırasında onların o karara bir katkı yapmasını sağlamak ve bu yolla yönetimi daha etkili ve kolay kılmak hedefi gütmektedir. Bu amaçla düşünmek, davranmak,

hareket etmek demektir. Örnek olarak bir tarım alanını vermek gerekirse; yeni bir ekin geliştirmek, bunun üretimini gerçekleştirmek, bu amaçla belirli bölgeleri tarıma açmak veya orada eskiden ekilmekte olan ürün yerine yeni bir ürün sunmak gibi bir tercihle karşı karşıya kalabilirsiniz. Örneğin afyon ekilen bir yerden afyonu almak yerine yağlı bir bitki türünü diyelim ki ekine sunmak veya soya fasulyesi ekimini sağlamak... bu tür bir kararı alırken oradaki insanlar öncelikle bunu üretecek olanlar sonra bunu satacak olanlar, ondan sonra isleyecek olanlar sonra onların isledikleri bitkileri tüketecek olanları bir araya getirmek, görüştürmek, böyle bir karar alınacağını gereğini anlatmak, onlara bu değişimde nasıl bir rol alabileceklerini anlatabilmek, sonra onların bu değişime sahip çıkmasını sağlamak gereklidir (Kalaycıoğlu, 2006, 20).

Bu halde yukarıdaki örnekte belirtilen işi yapabilmek için satıcıların, üreticilerin, tüketicilerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Devletten ya da yerel yönetim organından böyle bir girişimi beklemek çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Olması gereken sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile bu beraberliği sağlamaktır. Yerel yönetişimin üç özelliği dikkat çekmektedir. İlk olarak yerel yönetimler en alttan mahalle ölçeğinden başlayan yerel yönetişim olanakları ile metropol, bölgesel, ulusal hatta uluslar arası işbirliği arayışlarına girmektedir. İkinci olarak yerel yönetişim, kararların alınması ve uygulanmasında özel ve kamusal çıkarların kaynaştırılarak koordine edildiği, siyasal ve yönetsel süreç niteliğindedir. Son özellik ise yerel yönetişim ve uygulamalarında gelinen noktanın kaynakların kullanımı ve etkinliğin başarılmasında yeni ve daha yaratıcı yolların araştırılmasıdır (Palabıyık, 2003, 254).

Son yıllarda kamu kurum ve kuruluşları, etkinlik, verimlilik ve kaliteli hizmet sunumunu sağlamak üzere özel sektör kaynaklı yönetim tekniklerinden faydalanma eğilimindedir. Bu gelişmenin bir uzantısı olarak 5393 sayılı kanun belediye başkanına, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde stratejik plan hazırlama zorunluluğu getirmiştir. Stratejik planlar her ne kadar teknik bir süreç olarak gözükse de içinde demokratik unsurlarda bulunmaktadır. Kanunun 41. maddesine göre, stratejik planın varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanması gerekmektedir. Beldenin geleceği ile ilgili stratejilerin belirlendiği bir belgenin hazırlanmasına kentteki temel aktörlerin dahil edilmesi, yönetişim anlayışı bakımından olumlu bir gelişmedir (Köseoğlu, 2006, 75).

2.4.3. Uluslararası Kuruluşların Yerel Kalkınmaya Bakışı

Dünya Bankası, UN-Habitat, UNOPS (Birleşmiş Milletler Proje Servisi), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü), WFP (Dünya Gıda Programı) ve ILO (Uluslar arası Çalışma Örgütü) gibi birçok kuruluş uluslararası ve yerel tarafların etkileşimi ile ilgili girişimlere ve küresel anlamda üretilen kaynakların yerel ekonomik ve sosyal kalkınma amaçlı kullanımlarına katılmaktadır. Bu kuruluşlar globalizasyon programlarına çok fazla düzeyde ve çeşitli yollarla katılım sağlamaktadır. Global yaklaşımın ulusal ve uluslararası düzeylerde fark edilmesi; uluslararası düzeyde yerel tarafların katılımlarının teşviki, teknik kaynakların sunumu ve global girişimlerin desteklenmesi için yaratılan kapasiteler, mali kaynak sağlanması ve /veya özel kaynakların harekete geçirilmesi gibi konulara dikkat çekebilmektedir (<http://www.imes.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Yayinlar>).

Yerel kalkınma ağırlıklı olarak UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından geliştirilen; özellikle de son 30 yılda yoğun olarak tartışılmaya başlanan bir olgudur. UNDP, yerel kalkınma kavramına vurgu yaparken hem gelişmekte olan ülke ve bölgelerin ekonomik koşullarında iyileştirmeyi amaçlamaktadır hem de insani bir kalkınmanın altını çizmektedir. İnsan haklarının gelişmesi, başta gençlik ve kadınlar gibi toplum kesimlerinin yaşam şartlarının düzeltilmesi, demokratik yönetim, fakirliğin azaltılması, krizlerin önlenmesi ve kriz sonrası çıkan durumların düzeltilmesi, çevre ve enerji çalışmaları ile AIDS gibi tüm dünyayı tehdit eden hastalıkların etkilerinin azaltılması olarak tanımladığı temel çalışma alanlarında faaliyet gösteren UNDP bugün yaklaşık 166 ülkede yerel kalkınma ile ilgili çeşitli projelere imza atmaktadır (http://www.ari.org.tr/index.php?sayfa=yerel_kalkinma_calismalari).

Tablo 2.5. Uluslararası Kuruluşlar ve Yerel Kalkınma

	AB Alansal İstihdam Paktları	AB “Equal, Leader, Urban” Programlar	ILO, UNDP, UNOPS	OECD
Katılım	Planlama ve ortaklık programları Kamu-özel sektör işbirliği	Kalkınma ortaklığı komiteleri	Planlama ve uygulamaya katılım İyi yönetim Kamu ve özel sektörün yerel ekonomik kalkınma ajanslarına üyelik	Kamu-özel sektör ortaklığı
Hedefler	Yaşam kalitesi İstihdam Çevre	Kriz içindeki bölgelerin yeniden oluşturulması Yaşam kalitesi İstihdam Çevre	İş yaratılması Kobi’ler için çevre oluşturma Sosyal katılım	Yerel kalkınma İstihdam Yoksullukla mücadele
Stratejiler	Endojen kaynakların geliştirilmesi Kobi’ler Yerel ve extra yerel kaynakların entegrasyonu	Politika yenilikleri Endojen kaynakların geliştirilmesi	Yerel potansiyelin kullanılması Yerel çevrenin desteklenmesi Kobi’ler	Girşimcilik ve yerel kobiler endojen potansiyelin kullanılması
Araçlar	Yerel-bölgesel kurumların spesifik bilgisi	Yerel faaliyet kurumları Yerel-bölgesel-ulusal koordinasyon	Yerel ekonomik kalkınma ajansları Alansal pazarlama Finansal ve finansal olmayan hizmetlerin entegrasyonu Uluslararası ağ oluşumu	Yerel ekonomik kalkınma kurumları
Sürdürülebilirlik	Birliğin finansman aşamasından sonra yerel imkanlara dayanma	Birliğin finansmanı aşamasından sonra yerel imkanlara dayanma	ILO, UNDP, UNOPS’un ilk finansman temininden sonra yerel ekonomik kalkınma ajansları tarafından gerçekleştir	Sosyal sürdürülebilirlik

Kaynak: Çetin, 2007,160

Tablo 2.5’te Uluslar arası kuruluşların yerel kalkınmaya bakışları özetlenmiştir. Katılım açısından ele alındığında; AB Alansal İstihdam Paktının konuya yaklaşımı planlama ve ortaklık programlarında kamu-özel sektör işbirliğinin esas alınmasıdır. AB “Equal,Leader, Urban” Programlarında ise kalkınma ortaklığı komitelerinin işbirliği esas alınmıştır. ILO, UNDP, UNOPS ise planlama ve uygulamaya katılımını, iyi yönetim ilkelerini, kamu-özel sektörün yerel kalkınma ajanslarında aktif rol almalarını esas almıştır. OECD ise kamu-özel sektör ortaklığını benimsemiştir. Hedefler açısından

değerlendirildiğinde; AB Alansal İstihdam Paktının önceliği yaşam kalitesi, istihdam ve çevre konularıdır. AB “Equal, Leader, Urban” Programlarının önceliği se kriz içindeki bölgelerin yeniden oluşturulması, yaşam kalitesi, istihdam ve çevredir. ILO, UNDP, UNOPS’un önceliği iş fırsatlarının oluşturulması, Kobi’ler için çevre oluşturulması ve sosyal katılımdır. OECD’nin önceliği ise yerel kalkınma, istihdam ve yoksullukla mücadeledir. Yerel Kalkınma Stratejileri açısından ele alındığında; AB Alansal İstihdam Paktı’nın stratejileri; endojen kaynakların geliştirilmesi, Kobil’lerin geliştirilmesi ve yerel kaynakların entegrasyonudur. AB “Equal, Leader, Urban” Programlarının stratejileri ise; politika yeniliklerinin yapılması ve endojen kaynakların geliştirilmesidir. ILO, UNDP, UNOPS’un stratejileri ise; yerel potansiyelin kullanılması ve yerel çerçevenin desteklenmesidir. OECD’nin stratejisi ise; girişimcilik ve yerel kobilerin ön plana çıkarılması ve endojen potansiyelin kullanılmasıdır. Stratejileri gerçekleştirmek için kullanılacak araçlar açısından ele alındığında ise; AB Alansal İstihdam Paktının kullanacağı araçlar yerel-bölgesel kurumların spesifik bilgisidir. AB “Equal, Leader, Urban” Programlarının kullanacağı araç birliğin finansmanı aşamasından sonra yerel imkanlara dayanmadır. ILO, UNDP, UNOPS’un kullanacağı araçlar ise yerel ekonomik kalkınma ajansları, alansal pazarlama ve finansal olmayan hizmetlerin enegrasyonu ve uluslar arası ağ oluşturmaktır. OECD’nin kullanacağı araç ise yerel ekonomik kalkınma kurumlarıdır. Söz konusu uluslar arası kuruluşların yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlama ile ilgili politikaları ise şu şekildedir: AB Alansal İstihdam Paktı ve AB “Equal, Leader, Urban” Programları, birliğin finansman aşamasından sonra yerel imkanlara dayandırılarak sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflemektedir. ILO, UNDP, UNOPS, ilk finansman temininden sonra yerel ekonomik kalkınma ajanslarının sürdürülebilirliği sağlamasını hedeflemiştir. OECD ise sosyal sürdürülebilirliği esas almıştır.

2.4.3.1. ILO (Uluslar Arası Çalışma Örgütü)’nün Yerel Kalkınmaya Bakışı

1990’ların basından itibaren ILO, tüm dünyada kapsamlı bir yapı olarak yerel kalkınma yaklaşımını tercih etmektedir. Guatamala’dan Kamboçya’ya, Hırvatistan’dan Güney Afrika’ya kadar pek çok ülkede kendi toplumları üzerinde globalleşmenin etkilerini dikkate alarak yerel katılımcı ve aktörleri hazırlamaya ve güçlendirmeye çalışır. ILO; kalkınma olgusunun potansiyeli, önemi ve değişimi üzerine vurgu yapan ilk uluslararası organizasyonlardan biridir. Yerel ve toplumsal düzeyde proje oluşturma ve uygulama

alanında oldukça fazla deneyime ve uzmanlığa sahiptir. Güvenli ve uygun bir iş ortamının yaratılması, istihdamın artırılması, sosyal uyum ve eşitliğin sağlanması temel hedefleri arasındadır. Özellikle istihdam yaratıcı inisiyatiflerin önemine vurgu yapar, yönetimler, işveren ve işgücü organizasyonları arasında tamamlayıcı ilişkilerin geliştirilmesine çalışır. Diğer uluslararası organizasyonların aksine, ILO yerel ekonomik kalkınma program ve stratejilerinin detaylarına kadar iner.

2.4.3.2.AB'nin Yerel Kalkınmaya Bakışı

Gerek AB, gerekse üye ülkelerin yerel kalkınma ve istihdam stratejileri incelendiğinde yerel ve bölgesel aktörlerin katılımı olmadan bu uygulamaların başarıya ulaşmadığı görülecektir. Avrupa'da işsizlik ve yoksullukla mücadelenin temeli, uygun yerel kaynakların harekete geçirilmesi ve geliştirilmesine dayanır. Burada yerel aktörler, yerel gereksinimleri ve şartları en iyi anlayan ve değerlendiren birimler olmaları açısından önemlidir.

Yerel düzeyde her alanda iş yaratma potansiyelinden istifade etmek mümkündür. Yerel bazda eğitim ve öğretim aktiviteleri organize edilebilir, geliştirilebilir ve yayılması sağlanabilir. Ayrıca, en duyarlı ya da zayıf kesimlerin toplum ile entegre olması için gerekli hizmetler sağlanabilir. Bu nedenle AB istihdam politikaları, yerel kalkınma yoluyla yerel yenilikleri, toplumun dışlanmış kesimlerini ve sosyal sermayenin üretilmesini kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Temel düşünce; karşılıklı güveni, sivil bağlılığı tesis etmek, kolektif faaliyetler yoluyla genel faydalar yaratmaktır.

Yerel kalkınma politikaları ve yerel inisiyatifler, gerek Birlik gerekse üye ülke stratejilerine oldukça güçlü entegre olmuştur. Yerel aktörler, iş yaratılması ve geliştirilmesi konularında oldukça etkilidir. AB, 80.000'den fazla yerel otoriteyi kapsamaktadır. Bunlar, kırsal ve şehir alanlarında toplum hayatının temel yönetim birimleridir. Çoğu üye ülkede bu yönetimler sosyal destek, eğitim, sağlık, barınma, çevre koruma, yerel kamu taşımacılığı, su ve enerji arzı, altyapı ve kültür gibi pek çok alanda önemli güce sahiptir ve sorumlulukları da giderek büyümektedir.

Yerel ve bölgesel düzeyde bir dizi yerel, bölgesel ve kurumsal aktörü kapsayan geniş bir işbirliği ortamının yaratılması, yapısal fon programlarının anahtar unsurudur. Üye ülkelerin hemen hepsinde tüm programlara yerel ve bölgesel otoritelerin katılımı yönünde güçlü bir eğilim vardır. Yapısal fonların desteğiyle bu katılımın geliştirilmesi sağlamaktadır. AB yapısal fonları, farklı bölgeler ve sosyal gruplar arasında ve içindeki

sosyo-ekonomik farklılıkları ifade eden çeşitli projelere fon sağlar. Temel amaç; ekonomik aktiviteler, istihdam ve beşeri kaynakların sürdürülebilir gelişimi, çevrenin korunması ve geliştirilmesi, tüm toplum kesimleri için eşit fırsatlar yaratmaktır. Yapısal fonların desteklediği AB inisiyatifleri; Leader, Urban, Equal ve Interreg programlarıdır.

AB, *LEADER* (Yerel Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması ve Uygulanması) programını ilk kez 1991 yılında aşağıdan-yukarıya bir kalkınma yaklaşımı çerçevesinde yerel işbirliğini desteklemek amacıyla başlatmıştır. Bu amaca yönelik olarak, öncelikli bölgelerde bir dizi entegre kırsal kalkınma programları faaliyete geçirilmiştir. Bunlar; aşağıdan-yukarıya kalkınma yaklaşımı ve yatay işbirliğine dayalı entegre alansal kalkınma stratejileri, alanlar arası ve uluslararası işbirliği, AB’de tüm kırsal bölgelerde ağ oluşturma. Aşağıdan-yukarıya kalkınma yaklaşımını destekleyebilmek için LEADER programı, projelerin gerek oluşum gerekse uygulama aşamalarında yerel katılıma özel önem verir. Bu program için gerekli fon kaynakları, EAGG tarafından sağlanır.

URBAN (Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma) programı, sosyal ve ekonomik kalkınma için genelde şehir alanlarının yeniden yapılanmasını destekler. Bu konuda gerekli finansman ERDF (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu) tarafından sağlanır. Bu projeler, genelde ekonomi ve istihdamı geliştirecek modası geçmiş yöntem ya da tedbirlerin revize edilmesini içerir EQUAL ise, işgücü piyasasındaki eşitsizlik ve ayrımlarla mücadele etmede yeni yöntem ve yolları destekleyen bir ESF (Avrupa Sosyal Fonu) programıdır. Bu program, kalkınma ortaklığı olarak da bilinen stratejik ortaklık ve işbirliği faaliyetlerine finansal kaynak sağlar. Her bir işbirliği yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde gerçekleşir.

AB’nin yerel kalkınmayı desteklemede yararlandığı bir diğer mekanizma olan alansal istihdam paktları, ilk kez 1996 yılında faaliyete geçirilmiştir. Bu paktların temel amacı, oldukça geniş çerçevede yerel ve bölgesel ortaklık ve işbirliğini teşvik etmektir. Bu bağlamda, istihdamdan sorumlu tüm alansal aktörlerin karşılaştığı ve karşılaşılabileceği muhtemel sorunlar ve imkanları belirlemek, ilgili tüm grupların katılım gösterdiği entegre bir istihdam stratejisi çerçevesinde uygun tüm kaynakları harekete geçirmek, istihdam yaratıcı önlemlerin koordinasyon ve entegrasyonunu sağlamak, böylece istihdam için örnek teşkil edebilecek önlem ve faaliyetleri gerçekleştirmek mümkün olabilecektir.

2.4.3.3.OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ’nin Bakışı

Yerel ekonomik kalkınma uygulamaları arasında bir diğer çarpıcı örneği teşkil eden OECD’nin LEED programı, dört özelliği bünyesinde barındırır. İlk olarak, entegre bir yaklaşım niteliğindedir. Yani sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim konularını irdeler, istihdam ve girişimcilik üzerine çeşitli forumlar düzenler. Bir işbirliği ya da ortaklık odaklı yaklaşımdır. Bu çerçevede, bir ortaklık kültürü oluşmuş yani yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok kurum ve organizasyon arasında ilişkiler ve işbirliği aktivitelerine önem verilir. Ayrıca, adem-i merkeziyetçi bir yaklaşımdır. Şehir ve bölgeler için forumlar düzenlendiği gibi, belediyeler, yerel endüstriyel bölgeler ve yerel ağlar yardımıyla politikalar üretilmekte ve uygulanmaktadır. Son olarak, sosyal açıdan yenilikçi bir yaklaşımdır. Sosyal yeniliklere yönelik forumlar düzenlendiği gibi, mikro finans programları uygulanmakta, sosyal ve etik fonlar oluşturulmaktadır (Çetin, 2007,165).

2.4.4.Yerel Kalkınmanın Temel İlkeleri ve Alanları

Yerel düzeyde kalkınma ya da kentsel kalkınma, yerel kaynaklar üzerinde söz sahibi olan merkezi idarenin yerel teşkilatları, yerel yönetim; yani belediye, bu kaynaklar üzerinde mülkiyet veya tasarruf yetkisi bulunan özel şahıslar, yatırımcı kuruluşlar ile bu çalışmalara doğrudan ya da dolaylı katkı sağlayacak olan sivil toplum örgütleri, üniversiteler, meslek odaları arasında etkili, sağlıklı işbirliği ve koordinasyonu gerekli kılmaktadır. Yerel kalkınma sözkonusu kent veya bölgenin kendi içinde, dış dünyaya, çevreye duyarsız, ulusal ve uluslar arası gelişmelerden habersiz, kendi yağı ile kavrulması demek değildir. Aksine, bölgenin, kentin daha geniş bir çevre içerisinde etkin olarak var olabilmesini gerektirir. Bu sebeple, birbirinden kopuk, vizyonu, ortak stratejisi, bu stratejileri hayata geçirecek politikaları bulunmayan çalışmalar, sonuçta o bölge veya kentte ilk aşamada ekonomik ve ticari, canlılık oluştursa da sağlıklı bir yaklaşım değildir (<http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf>).

“Yerel Kalkınmanın temel vurgu noktaları şöyle özetlenebilir (Göymen, 2004,21):

1. Kalkınma insan – odaklı olmalıdır. Salt büyümeyi amaçlayan; büyümenin bireylere ve topluma nasıl yansıdığını ihmal eden yaklaşımlar yeterli değildir.

2. Kalkınma, mümkün olduğu kadar eşitlikçi ve kapsayıcı olmalı; sonuçların toplumun değişik katmanlarını nasıl etkilediği izlenmeli ve gerektiğinde kalkınma sürecinden eşit pay alamayan kesimler için gözetici, pozitif ayırıcı politikalar uygulanmalıdır.

3. Kalkınma, çok – boyutlu (ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel) bir süreçtir ve bu boyutlar arasında bir “tamamlayıcılık etkisi” yaratılması gözetilmelidir (Göymen, 2004, 21).

Bir başka yaklaşıma göre ise yerel kalkınmanın ilkelerini, Yerel aktörlerin işbirliği, yerel girişimcilerin yapabilirlik kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi, kamunun öncülük ve rehberlik yapması, kent planlarının yerel kalkınma anlayışına göre yeniden ele alınması, İşgücünün geliştirilerek kalitesinin artırılması, Kentin ekonomik durum analizinin yapılarak faaliyetlerin bu bilgiler ışığında yürütülmesi olarak sıralayabiliriz (<http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf>).

Çakmak’a göre ise yerel ekonomik kalkınma yaklaşımının temel özellikleri şunlardır (Çakmak, 2006, 57):

- Yerelin, KOBİ’lerin küresel karşısında rekabet gücünün artırılması,
- Sorunların sadece firma ve sektör bazlı değil, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması,
- Geleneksel politikalar yerel kalkınmanın yalnız ekonomik yönünü dikkate alırken, yeni yaklaşımın sosyal değişkenlere de önem vermesi,
- Yerelin planlanmasında o bölgede yaşayan insanların karar verici olmalarını sağlayacak bir sistemi önermesi,
- Bölgenin kendi potansiyeline dayanarak kendini geliştirmesi, bölge dışından sermaye çekebilecek cazibenin yaratılması,
- Yerel kalkınma sürecini koordine edebilecek, yeni bir kurumsal birim yerel kalkınma çabalarının en önemli ihtiyacıdır.

Yeni yerel ekonomi anlayışında, yerel firmalar arasında etkin bir işbirliği ağının oluşturulması, küresel rekabet karşısında durabilmenin önemli bir koşuludur. Bu koşulun sağlanması ile birlikte bölgesel dengesizliklerin giderilmesi de mümkün olacaktır.

Yerel kalkınma yaklaşımı, yöre ve bölgelere kendi ekonomik ve sosyal geleceğini şekillendirme fırsatı sunan, aşağıdan-yukarı karar verme sürecinin şekillendirdiği yerel kalkınma politikalarının ön plana çıkmasında etkilidir.

2.4.5.Türkiye’de Yerel Kalkınma

Türkiye’deki yerelleşmeye ve yerelin artan önemi karşısında izlenen politikalar üç düzlemde gerçekleşmektedir. Birincisi, küresel sistem ile eklemlenme sürecinde kentlerin, özellikle de İstanbul’un, oynayabileceği rollere ilişkindir. Bu roller İstanbul gibi Türkiye’yi dış dünyaya bağlayan kentlerin üstlenebilecekleri olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda referans verilen tartışmalar ve uygulanması planlanan politikalar uluslararası yazında “küresel kentler ağı” kavramsallaştırması çerçevesinde gelişmektedir. İkincisi, yarışan yerel birimler anlayışı içinde Anadolu kentlerinin yapabileceği çıkışlar üzerinedir. İstanbul’un bir finans ve iş dünyası olarak ön plana çıkarılması üzerine, yerellik düşüncesinin ikinci boyutunda imalat sanayinde “Anadolu Kaplanları” olarak adlandırılan bir takım yerel önceliklerin ön plana çıkışları ile bunların Batı’daki örneklerle benzer şekildeki yarışmacı yerellikleri ele alınmaktadır. Üçüncüsü, yerelleşme ile demokratikleşme arasında kurulan ilişkiyi içermektedir. Türkiye’deki merkezi otoritenin güçlülüğü varsayımı karşısında yerelleşme ile demokratikleşme arasında bir ilişki kurulmakta ve yerelleşme ile bir yandan merkezi otoritenin gücünün dağıtılabileceği, diğer yandan yerelin güçlenmesinin katılımı destekleyeceği yönünde politikalar izlenmekte ve tartışmalar bu yönde gerçekleşmektedir.

Türkiye’nin 1980’lerde dışa açılması, küresel boyut anlamında dünya ile burun buruna gelmesi ve uyum çabaları bu döneme rast gelmektedir. Ardından Gümrük Birliği (GB) ile bu sürece dâhil olma isteğini dile getirmesi, küreselleşmenin etkilerinin hissedilir şekilde ulaşmaya başlaması, topyekûn bir uyum sorununu da ortaya çıkarmıştır. Bu ortamda Türkiye daha çok Finansal boyutu ile küresel etkilere maruz kalmış ve krizler yaşamaya başlamıştır. IMF, Dünya Bankası, GB ve AB ile kendisini tam olarak küreselleşmenin kucağında bulan Türkiye, yavaş yavaş ilk şokları atlatarak krizlerle ve küresel dünya ile yaşamayı öğrenmeye başlamıştır. Bu arada, küresel etkiler Türkiye’yi yerel boyutu ile daha çok etkileyerek krizler döneminde büyük bir gelir dağılımı bozukluğunu da beraberinde getirmiştir. 1980’lerde yerel olarak dünya ile bir adaptasyonu düşünmekten uzak davranan Türkiye yaşadığımız millennium döneminde

kalkınma ve büyümenin köklerinin yerel yaşamla mümkün olduğunu anlamaya başlamıştır (Darıcı, 2007, 219).

Bu bağlamda yerel kalkınma kavramına yerel yönetimler açısından bakacak olursak; Yerel kalkınma yaklaşımı her ne kadar son yıllarda sıklıkla konuşulan konular arasına girmişse de aslında uygulamalar uzun geçmişe dayanmaktadır. Özellikle kendi tarihimizde yerel kalkınmanın başarılı uygulamaları görülmektedir. Osmanlı'daki vakıf uygulamaları aslında yerel kalkınma çalışmaları olarak değerlendirilebilir. Pek çok sağlık kuruluğu, kervansaray, çarşı, içme ve kullanma suyu tesisi, okul gibi hizmetler vakıflar eliyle gerçekleştirilen yerel kalkınma çabasının ürünüdür (Toksöz, 2004, 35).

Cumhuriyetin ilk yasalarından birisi 1924 de çıkarılan Köy Kanunudur. O günkü şartlarda halkın % 80'e yakını köylerde oturmaktadır. Köylerin çağdaş yaşam şartlarına ulaştırılması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için bu yasa ile pek çok yeni hüküm ve kurum getirilmiştir.

Katılımcı kalkınmanın ilk örneği, köydeki kararların 18 yaşın üstündeki köylülerden oluşan Köy Derneğinde alınması zorunluluğudur. Buna ek olarak köylerimizde yüzyıllardır var olan imece, bir kırsal kalkınma yöntemi olarak köy yükümlülükleri arasında sayılmıştır (Toksöz, 2004, 35).

Köy Kanunu'nun 15. maddesinde "Köy işlerinin bir çoğu bütün köylü birleşerek imece ile yapılır" hükmü yer almaktadır. 1930 yılında çıkarılan Belediye Kanunu da, aslında bu gün için bile ileri sayılacak düzenlemeler içermekte ve özellikle "Hemşeri Hukuku" konusundaki tanımıyla katılımcı yönetimin iyi bir örneğini sergilemektedir. Yasanın 13. maddesine göre, "Hemşerilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake hakları vardır." Ne yazık ki, 1930 yılında yasaya konan bu hüküm bu güne kadar uygulama alanı bulamamış ve sadece kağıt üzerinde kalmıştır. Her ne kadar halk meclisleri kanalıyla halkın bilgilendirilmesine yönelik kimi mekanizmalar ortaya konmuşsa da, yasada geçen "belediye işlerine reye, iştirake" ifadelerindeki karar almaya katılım hakkını hemşerilere sağlamamaktadır.

Yürürlükten kalkan 1580 sayılı Belediye, kanunu'nun ifadesi ile Belediye; "Beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir."(Madde 1) Kanun metnindeki "**medeni**" kelimesi, belediyelerin sorumluluk alanlarının belirlenmesinde geniş bir açılımı sağlayabilmektedir. Böylece sadece altyapı, denetim ve benzeri faaliyetler değil, sosyal,

kültürel ve ekonomik alanlardaki hizmetler de belediyelerin sorumluluk alanlarına girmektedir.

Yürürlükten kalkan 1580 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere genel yetki veren bir usulle yazılmadığı, bunun yerine yetkileri tek tek saydığı için, tanımda yer alan “medeni” kelimesi, kanunun 15.maddesinde (Belediyelerin yetkilerinin sayıldığı madde) sınırlandırılmıştır. Buna mukabil meslek edindirmeden yardımlara, kültürel faaliyetlerden sağlığa, planlamadan imara kadar geniş alanda belediyelere yetki verilmiştir.

Her ne kadar Belediye Kanunu, belediyelerin yetkilerini sınırlamakta ise de, aslında vatandaş açısından belediye hemen hemen her alanda yetkili kurumdur. Bu anlayış sebebi iledir ki, birçok probleminin çözümünü belediyelerden beklemektedir. İşsizler iş, yoksular yardım, öğrenciler eğitimlerine katkı talep etmekte, genci, yaşlısı, engellisi değişik taleplerle belediyelere gelmektedir. Çünkü, onlara göre belediyeler bu konuda hizmet vermelidir.

Ülkemizde çalışmaları yürütülen kamu ve yerel yönetim reformu kapsamında belediyelerimizin yetkilerinin artırılması söz konusu olmuştur. 5393 sayılı Belediye

Kanununda “*kent ekonomisinin geliştirilmesi*” de dahil olmak üzere belediyelere geniş yetkiler verilmiştir. Fakat, burada önemli olan, kanunlarla verilen yetkilerin kullanılmasıdır.

1580 Sayılı Kanunun hemşeri hukuku ile ilgili 13. maddesinin uygulanmaması gibi, reform kapsamında belediyelere tanınan yeni statünün de uygulamada yetersiz kalması gibi bir tehlike söz konusudur (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>).

Türkiye’nin Ulusal Kalkınma Planında, yerel kalkınma konusuna değinilmiş ve ulusal kalkınmanın beş temel stratejik alanlarından birisi de “Yerel katılımı artıracak, ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesi” olarak belirlenmiştir. Söz konusu planda, bölgesel gelişme stratejilerinin başarısının büyük ölçüde merkezi ve yerel birimlerin iş birliği içinde ortak hareket etmesine bağlı olduğuna işaret edilmişti (<http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>).

2.4.5.1. Dokuzuncu Kalkınma Planında Yerel Kalkınma

9. Kalkınma Planı “Yerleşme-Şehirleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu”nda yerel kalkınma üzerinde önemle durulmuştur. Söz konusu raporun ilgili bölümü şu şekildedir:

2.4.5.1.1.Yerel Kalkınma Sorunları

Yerel başarının ardındaki nedenler araştırıldığında, uzmanlaşmış küçük firmaların mekânda yığılması ve bu firmalar arasında yüz-yüze ilişkiler, yerel ağlar, güvene dayalı yerel öğrenme ve yenilik ortamının kurulması, değişen koşullara hızlı uyum sağlayabilen yerel üretim ve girişimcilik kültürü önemli değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu değerler yerel kurumsal yapıyı geliştirmekte, yerel başarının sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Türkiye’de emek yoğun geleneksel sektörlerde uzmanlaşmış ve kümelenmiş KOBİ’ler, işgücü, ihracat gibi alanlarda önemli bir yerel ekonomik kapasite oluşturmaktadır. Ancak, ülkemiz yerelliklerinde rekabet gücü maliyeti düşürmek üzerinden sağlanabilmekte, bilgi üretimi ve teknoloji düzeyinde bir sıçrama yaşanmamaktadır. Dolayısıyla bu koşullar yerelin ulusal ve küresel pazarlarla ilişkilerinde belirleyici olmaktadır. Küresel ağlara eklenmekte güçlük yaşanmakta, bu süreçte kurulan küresel ilişkiler eşitler arası bir ortaklıktan çok, tek taraflı hiyerarşik bir yapıda kurulmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de yerel kalkınmanın en temel hedefi bilgi üretebilen, ürettiği bilgi ile küresel ölçekte söz sahibi olabilen yerelliklere ulaşılmasıdır.

Tablo 2.6. Yerel Kalkınmada Sorun Alanları Listesi

1.	Yerel ve bölgesel kalkınmada yaşanan temel ekonomik sorunlar
2.	Yerel ve bölgesel kalkınmada yaşanan temel sosyal sorunlar
3.	Bölgesel kalkınma stratejilerinin belirlenmesi için gereken bilgi altyapısı Eksikliği
4.	Çevre ve teknik altyapı sorunları
5.	Bölge tanımının belirsizliği
6.	Bölge ölçeğinde planlama konusunda yetki karmaşası
7.	Bölge planı içeriği ile hazırlama ve uygulama sürecindeki belirsizlikler
8.	Merkezi düzeyde kurumsallaşma sorunları - kaynakların yeniden dağıtımı
9.	Bölgesel düzeyde kurumsallaşma sorunları - kalkınma ajansı

Kaynak: Bölgesel Eşitsizlik, Yerel Kalkınma ve Rekabet Edebilir Kentler Komisyon Raporu, 2009:27

- Tablo 2.6’da yerel kalkınma sorun alanları listesi belirtilmiştir. Buna göre Yerel ve Bölgesel Kalkınmada sorunlar;
- Temel ekonomik sorunlar,
- Temel sosyal sorunlar,

- Bölgesel kalkınma stratejilerinin belirlenmesi için gereken bilgi altyapısı eksikliği,
- Çevre ve teknik altyapı sorunları,
- Planlama konusunda yetki karmaşasının yaşanması,
- Bölge planı içeriği ile hazırlama ve uygulama sürecindeki belirsizlikler,
- Merkezi düzeyde kurumsallaşma sorunları- kaynakların yeniden dağıtılması,
- Bölgesel düzeyde kurumsallaşma sorunları-kalkınma ajanslarının kurumsallaşmasıdır.

2.4.5.1.2.Yerel Kalkınmaya Yönelik Öncelikli Temel Amaç ve Politikalar (ÖTAP)

Bu kısımda yerel kalkınmaya yönelik öncelikli temel amaç ve politikaların neler olduğu açıklanacaktır. Söz konusu temel amaç ve politikalar şunlardır (DPT, 2009, 28-30)

Sürdürülebilirlik ve Yerel Kalkınma: Sürdürülebilirlik kavramı yerel kalkınma için temel yaklaşımdır. Sürdürülebilirlik yaklaşımında yerelliğin başarıyı yakalaması yeterli olmamakta, bu başarıyı zaman içinde devam ettirebilmesi de beklenmektedir. Sürdürülebilir yerel kalkınma ekonomik, sosyal ve mekânsal boyutlarıyla ele alınmaktadır.

Kalkınmada sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve gerekli yerel sosyal hizmetlerin geliştirilmesi; ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması ve yerel sanayi kalkınması ve yerel girişimcilik kültürünün geliştirilmesi; sürdürülebilir insan yerleşmelerinin geliştirilmesi ve kalkınma sürecinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması gereklidir. Tüm boyutlarıyla sürdürülebilir yerel kalkınmanın sağlanması öncelikli bir hedef olarak görülmelidir.

Kobil'ler ve Yerel Kalkınma: Ülkemizde üretimin ve işgücünün önemli bir bölümünü KOBİ'ler oluşturmaktadır. Bugün KOBİ'ler başta mali problemler olmak üzere, nitelikli işgücü, bilgiye erişim ve bilgi üretimi, yönetim ve girişimcilik alanlarında önemli eksikliklerle karşı karşıyadır. KOBİ'lerin sorunları ve yerel kalkınmanın güncel koşulları göz önünde bulundurularak yerel kalkınmanın temel aktörleri olarak kabul edilen KOBİ'ler desteklenmelidir.

Sosyal Sermaye ve Yerel Kalkınma: Yerel kalkınmada önemli bir faktör olan sosyal sermaye geliştirilmelidir. Sosyal sermaye farklı aktörleri ve bu aktörler arasında kurumsallaşmış ilişkileri içermektedir.

Bu kapsamda sosyal sermaye için önem taşıyan insan kaynaklarının geliştirilmesi; sosyal ağlar ve öğrenme ortamlarının çeşitlenmesi, geliştirilmesi ve yerel kalkınmada etkinliğinin arttırılması; sürdürülebilir ve ekonomik olarak verimli yatırımların yaygınlaşması için proje kültürünün ve proje yönetimi kapasitesinin geliştirilmesi gereklidir.

Teknoloji ve Yerel Kalkınma: Son yirmi yılda yüksek teknolojiye sahip sanayi bölgelerinde yapılan çalışmalar, gelişme ve büyümede yerel bilgi birikimi ve yerel yenilik kapasitesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda yerel yenilik sistemlerinin oluşturulması önem taşımaktadır. Yerel yenilik sistemlerinde bilginin üretimi, derlenmesi ve yerel ağlara dayalı yerel öğrenme ortamının ve kurumsal yapının oluşturulması esastır. Yenilik sistemleri tek bir yerellikte ele alınamamaktadır. Bu nedenle ulusal yenilik sistemleri dâhilinde ulusal kurumlar ve ulusal altyapı ile desteklenmelidir.

Küreselleşme ve Yerelleşme: Yeni küresel koşullar ve teknolojik gelişmeler bilgiye ve öğrenme süreçlerine dayalı çok daha dinamik bir sistemi gerektirmekte, yerellikleri küresel ağlara eklemlenmeye ve bu ortamda rekabete zorlamaktadır. Bu kapsamda küresel ağlara eklemlenmiş ve küresel ölçekte yarışma kapasitesine sahip yerelin oluşturulması önem taşımaktadır. Çünkü küresel ağları sürdürebilmek, hızlı değişim, uyum sağlama ve yenilik yapabilme yetilerini gerektirmektedir.

Yerel Ekonomiler ve Yerel Kalkınma: Yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması için yerel ekonomi bir tek sektöre bağlı olmamalıdır. Bunun yerine çok sektörlü ve çok odaklı bir kalkınma tercih edilmelidir. Bu sayede küresel, ulusal ve yerel ekonomik krizlerde sosyal ve ekonomik zarar azaltılabilirken ekonomik değişimlere uyum kolaylaşacaktır.

2.4.1.5.3.Temel Amaç ve Politikalara Dönük Tedbirler

Bu kısımda yerel kalkınmaya yönelik temel amaç ve politikalara yönelik tedbirlerin neler olduğu açıklanacaktır. Söz konusu tedbirler (T) şunlardır (DPT, 2009, 31);

Katılımcılığın Teşviki Tedbiri: Sosyo-mekansal sürdürülebilirlik için sosyal ve mekansal ayrışmanın, çatışmanın olmadığı, çevreye ve doğal değerlere duyarlı derişik (compact) kentlerin teşvik edilmesi;

Kadının yerel kalkınma sürecine daha fazla katılımını sağlayan projelerin geliştirilmesi;

Yöreye özgü kültürel ekonomilerin sürdürülmesini ve geliştirilmesini sağlayacak projelerin üretilmesi yoluyla yeni istihdam alanları yaratılması, özellikle kadınlar için gelir getirici üretim alanlarının geliştirilmesi;

Doğal kaynakların yenilenme sürelerini göz önünde tutan ve kaynaklardan uzun süreli yararlanılmasına yönelik planlı kullanımlarının teşvik edilmesi;

Yatırımlarda (özellikle altyapı yatırımlarında) kaynak ziyanını önlemeye yönelik olarak yerelliklerin koordinasyonunun sağlanması (komşu yerellerin kalkınma yatırımlarında ortak hareket edebilmeleri kaynak israfının önüne geçebileceği gibi farklı yatırımların paylaşarak hız ve kapasitelerini arttırabilmeleri mümkün olacaktır);

Kent ve kırsal arasında ortaklığın sağlanması ve kopuklukların azaltılması, gereklidir.

Düşük Faizli Kaynakların Yaratılması Tedbiri: KOBİ'ler için karşılıksız ve düşük faizli mali kaynakların yaratılması;

Mali, hukuki, yönetim ve üretim alanlarında gerekli danışmanlık hizmetlerine kolay ulaşımın sağlanacağı düzenlemelerin ve kurumsal desteğin sağlanması;

KOBİ'ler arası, KOBİ'ler ve büyük firmalar arası ve özel sektör ve kamu sektörü arasında ortaklıkların ve birliklerin kurulma ve işleyiş koşulları kolaylaştırılarak bu konuda bilimsel desteğin sağlanması;

Bilimsel bilgiye erişim, öğrenme ve teknolojik yenilenme alanlarında kolaylaştırıcı yasal düzenlemelerin ve gerekli kurumsal yapının sağlanması, gereklidir.

Yenilikçiliğin Teşviki Tedbiri: Yaratıcılığa ve yenilikçiliğe önem ve öncelik veren bir eğitim ve öğrenme sisteminin kurulması;

Sürekli eğitim olanaklarının geliştirilmesi; Sosyal sermayenin geliştirilmesi için gerekli yerel öğrenme ağlarının kurulması ve geliştirilmesi için gerekli düzenleme ve denetim koşullarının belirlenmesi;

Başarılı projelerin teşviki, öğretmeye yönelik olarak proje temelli kalkınma programlarının yaygınlaştırılması;

Kadınların iş yaşamında eşit yer almasının sağlanması. Kadın işgücünün haklarının göz ardı edilmemesi. Kadın işgücünün korunmasına ve haklarına ilişkin gerekli yasal ve yönetsel düzenlemelerin yapılması, gereklidir.

Yönetişimin Teşviki Tedbiri: Bilgi üretimi ve alışverişinde resmi kurumlar, özel sektör ve üniversiteler arasında üçlü ortaklığının geliştirilmesi;

Üniversiteler ve özel sektör arasında kurumsal mesafe azaltılarak, bilgi üretiminde ortak dilin oluşturulması;

Yerel teknolojik düzeyi geliştirecek ve bilgi üretimini ve bilgi ağlarını harekete geçirecek kurumsal altyapının oluşturulması, bu kapsamda gerekli ulusal ve yerel AR-GE birimlerinin kurulması, geliştirilmesi ve üretimle ortak çalışmalarının desteklenmesi;

Kentsel bilgi sistemi kurularak, herkesin eşit olarak erişebildiği açık bilgi sistemlerinin oluşturularak yerel bilgi birikiminin sağlanması;

Yeniliklerin teşvik edilmesi amacıyla yeniliklerin özendirilmesi, fikri hakları koruyacak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, gereklidir.

Yerel Üretim Kalitesinin Arttırılması Tedbiri: Yerel üretim kalitesinin uluslararası standartlara ulaştırılması;

Yerelliklerin erişimini arttıracak bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve ulusal ölçekte gerekli altyapı yatırımlarının yapılması;

Coğrafi olarak yerelliklerin ulaşılabilirliklerinin arttırılması (sınır ve ulaşım ağlarının zayıf olması yerel kalkınmanın önünde, ulusal ve küresel pazara ulaşılabilirlikte önemli bir engeldir) ve ulusal-küresel ulaşım ağlarının güçlendirilmesi;

Sınır illerinde ticareti geliştirmeye yönelik sınır ötesi ortak kalkınma projelerinin yayınlştırılması;

Küresel ilişkilerde simetrik ilişkilerin kurulması (eşitler arası), esastır.

Teknoloji Yoğun Sektörlerin Desteklenmesi Tedbiri: Sektörel çeşitliliğin ve sektörel dönüşümün yerel kalkınmada stratejik önemi olan ve teknoloji yoğun sektörlerde desteklenmesi, yerel kalkınmada stratejik sektörlere yönelik işgücü, eğitim ve yatırım çalışmalarının yapılması gereklidir.

2.4.1.5.4. Uygulama Stratejileri

Bu kısımda yerel kalkınmaya yönelik uygulama stratejilerinin (US) neler olduğu açıklanacaktır. Söz konusu uygulama stratejileri (US) ise (DPT, 2009, 33)

Mevzuat Düzenlemeleri

Yerel kalkınmayı ilgilendiren mevcut mevzuatlarda araç ve uygulamalarda belirsizliklerin giderilmesi ve çakışmaların önlenmesi önem taşımaktadır. Mevcut mevzuatların yanıt veremediği yeni alanların belirlenmesi ve mevcutlar göz önünde bulundurularak gerekli yeni alanların düzenlenmesi gereklidir. Ayrıca ulusal mekânsal stratejilerin belirlenmesi yerel kalkınma için önemli bir yol gösterici belge olacaktır. Bölgesel plan ve programları yönlendirecek bu ulusal düzenlemelerin AB Müktesebatı göz önünde bulundurularak yapılması beklenmektedir.

Kurumsal Düzenlemeler

Yerel kalkınmanın desteklenmesinde gelişmişlik farkları ve mevcut potansiyelleri göz önüne alan, merkezi ve yerel mekanizmaların ve destek sistemlerinin kurumsallaştırılması; katılım platformlarının oluşturulmasına ve etkinliğinin arttırılmasına yönelik olarak gerekli kurumsal ve hukuksal düzenlemelerin yapılması, yerel kalkınma politikalarının saptanmasında etkin rol oynayacak yerel aktörlerin (paydaşların) belirlenmesi ve katılımının sağlanması; bu kapsamda STK'ların öneminin göz ardı edilmemesi; yerel potansiyellerin tespiti ve hızla ulaşılabilirliğini sağlamak için yerel bilgi sistemlerinin oluşturulması, gereklidir.

Mali Kaynaklar

Yerel kalkınmada yerele özgü içsel kaynaklar kalkınmanın temeli olarak görülse de, ulusal yatırımlar ve ulusal kaynaklar gerekli bilgi üretim altyapısının oluşturulmasında, AR-GE çalışmalarında, bilgi ağlarının ulusal altyapısının kurulmasında vazgeçilmez ve devlet politikalarıyla yönlendirilen kaynaklardır. Ayrıca AB fonlarının ve diğer uluslararası fonların ve kredilerin yerel kalkınmada etkin kullanımı önem taşımaktadır. AB fon uygulamaları için AB'ne uyumlu ve iç ilişkileri anlamlı İBB2 bölgelerinin kullanılması esastır.

İnsan Kaynakları

Yerel kalkınmaya ilişkin yapılacak yenilenmeler insan kaynaklarında yenilenmeyi gerekli kılmaktadır. İnsan kaynakları konusuna iki yönlü olarak bakmak olasıdır. Birincisi, bilgi üretimi ve teknolojik yenilenmenin önemli olduğu bir ortamda, firmalar dâhil tüm kurumlarda, insan kaynaklarının bu yönde eğitiminin ve gelişiminin sağlanmasıdır. İkincisi ise yerel kalkınmayı yönlendirecek uzman grupların eğitiminin

ve yönlendirici olarak sürece katılmalarının sağlanmasıdır” (<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf>).

2.5. YEREL KALKINMADA BELEDİYELERİN ROLÜ

Kalkınma uzun yıllardır gündemde olan bir kavramdır. Çoğu zaman birbirlerinin yerine ikame edilen büyüme, gelişme gibi kavramlarla birlikte anılan kalkınma konusu, önceleri ekonomik kalkınma ekseninde değerlendirilmiş ise de zamanla sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve siyasal alanları da kapsamıştır. Çünkü bu alanlar birbirinden bağımsız gelişemezler. Birbirlerini tetikleyen bir etkiye sahiptir. Her ne kadar sosyal, kültürel ve siyasal gelişme olmadan ekonomik gelişmenin yaşandığı dönemler olmuşsa da, bu tür gelişmeler ya uluslararası ya da ulusal iktidarların müdahalesi ile gerçekleşmiş ama sürdürülebilir olmamıştır. Kısa dönemde sadece ekonomik alanda yaşanan gelişmelerin bir süre sonra sosyal ve siyasal alanlarda yaşanan krizlerle sekteye uğradığı görülmüştür. Bu da, kalkınmanın ekonomik-sosyal-kültürel ve siyasal alanlarda entegre bir konsept içinde sağlanması gereğini gündeme getirmiştir.

Kalkınma konusunda yaşanan değişimlerden birisi de ölçek değişimidir. Uzun yıllar ulusal boyutta ele alınan kalkınma yaklaşımı makro ekonomik gelişmeleri ön planda tutmuştur. Zamanla, kalkınmanın sadece ulusal düzeyde sürdürülemeyeceği, yerel dinamiklerin de kalkınma için harekete geçmesi anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bu da yerel kalkınma yaklaşımının ön plana çıkmasına yol açmıştır (Kaya, 2008,138).

Günümüzde küreselleşme ve yerelleşme gibi, ilk anda birbirine zıt, bağdaşmaz gibi görünebilecek kavram ve süreçler yoğun bir etkileşim halindedir. Ülkelerin rekabetinin genel anlamda devam etmekte olduğu, fakat bölge, yöre ve kentlerin taşıdıkları farklı özellikler ve potansiyel nedeniyle esas yarışın buralara kaydığı görülmektedir. Bu nedenle, bölge, yöre ve kentlerin yalnızca ulus devlet çerçevesinde tanımlanması dönemi de geçmektedir.

Fiziki sınırların aşıldığı günümüzde, bir bölge veya kentteki yönetimler, firmalar, kurum ve kuruluşlar çeşitli örgütlenme ve ağlar içinde, hem aynı kent ve yöredeki hem de dünyanın herhangi bir yerindeki kuruluşlarla işbirliği, ortaklık, rekabet ilişkisine girebiliyor. Bu küresel, ulusal, bölgesel ve yerel ilişkiler ağı içinde belediyeler önemli roller üstlenmektedir. Bu kuruluşların klasik bazı kentsel hizmetleri (çöp toplamak, temiz su getirip pis su götürmek gibi) sunmakla yetinmeyip kentin ve kentlinin bütün

gereksinimlerinin karşılanmasında rol alma istekleri bir yandan belediyelerin ve yerel politikacı / yöneticilerin önemini arttırmakta, öte yandan, bu kuruluşların mevcut mali, yönetsel kapasitelerini zorlamaktadır (Göymen, 2004, 21). Yerel yöneticilerin genelde, belediyelerin özelde, sorumluluk üstlenmeye başladıkları göreceli yeni alanlardan birisi de “yerel kalkınma” konusudur.

Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden (toplam nüfusun yüzde 80’i) belediyelerin kamu hizmetleri içindeki ağırlıkları belediyeler yasası ile bazı temel görevler baz alınarak liste usulü tespit edilmiş, bu çerçevede belediyelere idari sınırlarındaki bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını da sağlayacak görevler verilmiştir. Zira belediye yasasının ilgili maddesinde bu görevler sayılmıştır. Bu görevlerden birisi de ekonomi ve ticaretin gelişmesi için hizmetleri yapmak ve yaptırmaktır. Burada açıkça belediyelere yerel kalkınmanın ve refahın sağlanması ve sürdürülebilir kılınması amacıyla önemli bir kanuni vazife yüklenmiştir. Öyleyse bu sürecin işletilebilmesi için gerekli yerel kalkınmanın ilkeleri şu şekilde sıralanabilir (Göymen, 2004, 23):

- Yerel aktörlerin işbirliği
- Yerel girişimcilerin yapabilirlik kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi
- Kanunun öncülük ve rehberlik yapması
- Kent planlarının yerel kalkınma anlayışına göre yeniden ele alınması
- İş gücünün geliştirilerek kalitesinin arttırılması
- Kentin ekonomik durum analizinin yapılarak faaliyetlerin bu bilgiler ışığında yürütülmesi

Öte yandan kentlerin ya da bölgelerin kalkınma süreçlerinde göz önüne almaları gereken üç önemli unsurda şunlardır (Es, 2007, 9):

- Kent kimliğinin belirlenmesi,
- Yerel yönetimin hizmet alanı ile ilgili yelpazesini hedef kitlesini doğru tanımlaması
- Strateji tespitinin işbirliğine dayalı bir zihniyetle oluşturularak iyi uygulama örneklerinin sergilenmesi

Yerel yönetimler sadece demokratik bilincin gelişmesine sağladıkları katkı ile “Demokrasinin Okulu” olmakla kalmamakta ayrıca yerel kalkınmada oynadıkları roller ve yerel kalkınmanın günümüzde artan önemi sebebi ile stratejik önemi artan kurumlardır. Bu sebeple yerel yönetimlerde etkinlik, verimlilik ve kalite artışı son yıllarda üzerinde en fazla durulan konular arasında yer almaktadır.

Ülkemizde dünyadaki gelişmelere paralel olarak 1990’lı yıllardan itibaren yerel olarak başlayan yeniden yapılanma-kalite odaklı yönetim yaklaşımları 2003 yılında başlayan kamu ve yerel yönetimler reformuna da damgasını vurmuş ve stratejik planlama, performans yönetimi, fayda/maliyet analizi, sosyal analiz gibi konular yasal olarak zorunlu hale getirilmiştir (Şentürk,2009,7).

Mahalli idareler, dolayısıyla belediyeler ildeki, ilçedeki veya o beldedeki demokratik yaşamın temel taşı ve okulu durumundadır. Sosyal ve ekonomik yaşamdaki değişmelerle gelişen refah seviyesi, demokrasinin yaşam tarzı olarak benimsenmesi, kişilerin giderek artan oranda söz ve yetki sahibi olmasını sağlamakta ve bu bakımdan fertlere yeni işlevler yüklemektedir. Ülkemizde merkezi idarenin çeşitli dönemlerdeki mahalli idarelere yönelik kanunu düzenlemelerle belediyelere, yerel ihtiyaçların karşılanması için bir girişimci gibi sınıai ve ticari teşebbüslerde bulunma konusunda geniş yetkiler verilmiştir. Bu yetkiler çerçevesinde belediyeler, sadece özel kesimin boşluğunu doldurmak için değil, onu yönlendirmek için de girişimde bulunabilirler. Ayrıca kamu yararı bir hizmetin yapılmasını gerektiriyorsa (sinema, tiyatro gibi) o alanlarda da faaliyette bulunabilirler.

Türkiye’deki merkezi yönetimlerin özellikle 1980 sonrasında uygulamaya koydukları liberal politikalar (piyasa ekonomisini güçlendirme ve sermayeyi emek karşısında güçlendirme politikaları), yerel yönetimlerdeki yönetim yaklaşımında büyük değişimlere yol açmıştır.

Günümüzde çok uluslu şirketlerin giderek artan tekелci etkinlikleri karşısında, yerel halkın ekonomik varlığını koruması, tüketicinin tekелci ve spekülative kesimlere karşı korunması sorumluluğu, demokratik kuruluşlar olan yerel yönetimlere düşmektedir. Bazen de yerel yönetimlerin bölgesel koruma pozisyonu olurken, bazen de çok uluslu işletmelerin kendi bölgelerine yatırım yapmalarını teşvik etme ve gerekli kolaylığı sağlama çabaları ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni de yerel yönetimlerin bölgesel stratejilerin dikkate alarak, istihdamı arttırmak, bölgesindeki geri kalmışlığı gidermek

amacıyla bu tercihlere yönelme ihtiyacıdır. (<http://www.ziyaguney.com/dosyalar/belediyelervebolgeselkalkinma.pdf>).

Bir belediyenin bölgesel gelişme veya geliştirme politikasında temel amaç; yerel dinamiklere dayalı kalkınma anlayışı çerçevesinde, ekonomik gelişme ve sosyal refahı ülke genelindeki dengeye uyumlu hale getirmektir. Hatta bazen ülke geneline öncelik ve rehberlik ederek, ülke ekonomisindeki yatırım ve teknolojik gelişmelere yön vermektir. Bu çerçevede "Kent Bilgi Sistemleri" ülkemizdeki ekonomik yatırımlar içindeki payları ve oluşturdukları istihdam düzeyleri ile gözardı edilmeyecek düzeydedir.

2.5.1.Yerel Kalkınma ve Belediyelerin Misyonu

Günümüz dünyasında yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde merkezi yönetim artık tek aktör değildir. Yetkilerin ve sorumlulukların paylaşılmasında yeni aktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların başında da yerel yönetimler gelmektedir. Yerel yönetimler, her ne kadar teknik olarak devletin bir parçası olsalar da, fiziksel ve psikolojik açıdan bölgesel kalkınmanın esas aktörleri olarak hareket edecek kadar yerel topluluklara yakındırlar. Merkezi karar alma sisteminin bulunduğu ülkelerde bile yerel ekonomik kalkınmaya öncülük etmede yerel yönetimler giderek daha aktif bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin, yerel katılım ve girişimin gerçekleşmesindeki etkinliğine incelendiğinde yerel kalkınma ile olan ilişkisi daha da önem kazanmaktadır (Bilgin, 2002-1, 313).

Yerel kalkınma dört temel direk üzerinde yükselir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1.Bir araya gelme ve dayanışma alanı olarak tanımlanan, özgür faaliyetlerin dayandığı alan olan yöre,
- 2.Ekonomik gelişmenin meselelerini olduğu kadar dayanışmanın, dışlanmaya karşı mücadelenin, kültürün, çevrenin korunmasının meselelerini de içeren bir bütüncül yaklaşım;
- 3.Bütün katılımcıların, bütün ekonomik, ama aynı zamanda toplumsal ve kültürel temellerin, bir araya gelme olgusunun harekete geçirilmesi;
- 4.Söz konusu yöre ölçeğinde bir gerçek faaliyet potansiyeli (hukuksal, insani, mali).

Yerel gelişmenin ikili bir işleyişi vardır: bir yandan bir yöreye yaslanan; yerel grupların ihtiyaçlarının, isteklerinin, insiyatiflerinin ifadesi olan, aşağıdan yukarıya giden bir

işleyiş gereklidir. Öte yandan ise devlet ve kurulu güçlerden yola çıkan; yönelimlerden, süreçlerden, yönetsel desteklerden ve mali teşviklerden oluşan, yukarıdan aşağıya bir işleyiş gereklidir (Casagrande, 2004, 80).

Belediye öncülüğünde, yürütülecek bir yerel kalkınma program için şu temel yaklaşımların var olması gerekmektedir: birincisi kalkınma insan odaklı olmalıdır. Salt büyümeyi hedef alan yaklaşımlar doğru değildir. İkincisi; pozitif ayırıcı ilkelerin uygulanması belediyenin toplumun farklı kesimlerini de gözetmesidir. Üçüncüsü; çok boyutlu olunmalı bu boyutlar arasında tamamlayıcılık gözetilmelidir. Bununla birlikte belediyelerin yerel kalkınma ile ilgili misyonu vardır. Bunlar da sırasıyla, yore kaynaklarının yerel refahı arttıracak biçimde harekete geçirilmesi, tüm sosyal kesimleri sürece dahil etmek, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişin yerel uygulamaları etkin olarak yapılması, kültürel çoğulculuğun yönetimde karar vermes sürecine yansımaları sağlamak (Es, 2007, 9).

2.5.2.Yerel Kalkınmada Amaç ve Belediyelere Düşen Görevler

Yerel kalkınmanın temel amacı, yerel halkın yaşam kalitesinin sürdürülebilir yöntemlerle geliştirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için yerel yönetimlerin bazı hedeflere ulaşması gerekmektedir. Bu hedefler ise şu şekilde sıralanabilir (Kaya, 2008, 140);

1. Kentin fiziksel gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesi suretiyle yaşam kalitesinin artırılması ve kentin ekonomik sosyal kültürel aktiviteler için gerekli alt ve üst yapı donanımına sahip olması
2. Yerel kültürel değerlerin korunması ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi yoluyla huzurun temini
3. Yerel ekonominin insan ve doğal kaynak potansiyeli ile kentin sahip olduğu avantajlardan optimum düzeyde yararlanmasını sağlamak suretiyle ekonomik refah seviyesinin ve yerel girişimcilerin rekabet üstünlüğünün artırılması
- 4.Kentlerin kendisine özgü, yerelde üretilen ürün ve kaynakların daha iyi pazarlanmasını sağlayarak yeni fırsatlar yakalamak.
5. Yerli girişimcilerin teşviki ve dış yatırımcıların kente gelmesinin temini
6. Bilgi üretim, ulaşım ve paylaşım sisteminin geliştirilmesi

7. Ekonomik gelişmenin nimetlerinin adil dağıtılması: Sosyal güçsüzlerin desteklenmesi, onların ekonomik yaşamın içinde yer alabilmesi için pozitif ayrımcılık politikalarının uygulanması

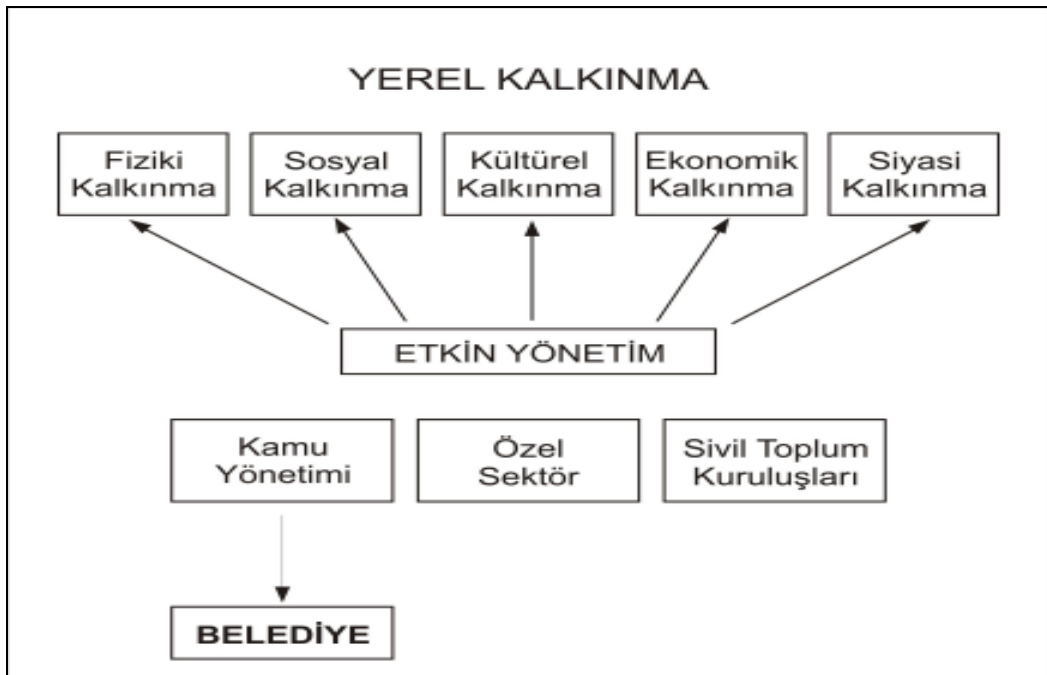
8. Ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması

Yerel kalkınmanın temel tutumu ise şu şekilde özetlenebilir (Göymen, 2004, 24):

1. Kalkınma insan odaklı olmalıdır.

2. Kalkınma, eşitlikçi ve kapsayıcı olmalıdır. Belediyeler kalkınmanın öncülüğünü üstlenirken; sonuçların toplumun tüm kesimlerini nasıl etkilediğini izlemeli, gerektiğinde kalkınma sürecinden eşit pay alamayan kesimlere pozitif ayrımcı politikalar uygulamalıdır.

3. Kalkınma, çok boyutlu (ekonomik- siyasi- sosyal -kültürel) bir süreçtir ve bu boyutlar arasında "tamamlayıcılık etkisi yapabilmelidir.

Kaynak Kaya, 2008, 144

Şekil 2.1. Yerel Kalkınma Alanları

Şekil 2.1’ de yerel kalkınma alanları gösterilmiştir. Yerel kalkınma alanları; fiziksel kalkınma, sosyal kalkınma, kültürel kalkınma, ekonomik, siyasi kalkınma ve etkin yönetim olmak üzere altı temel alanda söz konusudur. Bu kalkınma çalışmaları için de

merkezi idare, yerel idare, özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasında anlamlı ve sağlıklı işbirliği tesis edilmelidir.

Yerel kalkınmanın sağlanmasında belediyelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Yerel kalkınma, yerel halkın artan nitelikli bir ihtiyacıdır ve bunu sağlamak belediyelerin asli görevidir.

Yerel kalkınma, yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi anlayışına dayandığı için belediyelere bu konuda düşen en önemli görev ilgili tarafların bir araya gelmesini sağlamaktır. Bu da belediyelerin mevcut yönetim anlayışlarını değiştirmelerini gerektirmektedir. Kamu yönetiminde olduğu gibi belediyelerimizde de hâkim olan değer, yönetmektir. Oysa yerel kalkınma tek taraflı irade ve hareket beyanı olan yönetmeyi değil karşılıklı etkileşim içinde karar alma, uygulama ve denetleme anlamına gelen yönetişi gerekliliktedir.

Yerel kalkınma alanlarında belediye faaliyetleri fiziksel kalkınma, sosyal kalkınma, kültürel kalkınma, ekonomik kalkınma ve siyasi kalkınma açılarından ele alınabilir.

Fiziksel Kalkınma: Şehirlerin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması ve planlı şehirleşmenin sağlanmasıdır. Fiziksel alt yapıya yapılan yatırımlar ekonomik gelişmeyi de desteklemektedir. Fiziksel kalkınma için belediyelere düşen en önemli görev kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirerek, çarpık kentleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirmektir.

Sosyal Kalkınma: İnsan odaklı kalkınma anlayışının bir gereğidir. Sosyal kalkınma, kişiye gelir artışları yanında daha iyi bir konut, daha iyi sağlık koşulları, ulaşım, eğitim ve kültür gibi birçok hizmet vermektir. Devletin yerel ölçekte örgütlenmesi olan belediyelerin de sosyal politikalar belirlemeleri, planlama faaliyetlerini sosyal sorunlar ve çözümlerini de kapsamaları gerekmektedir. Bu da sosyal belediyecilik olgusunu gündeme getirmiştir.

Kültürel kalkınma: Genel olarak eğitim düzeyinin yükselmesi, kültürel etkinliklerin ve bunlara katılan bireylerin artması, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasıdır.

Ekonomik Kalkınma: yerel kalkınmanın en önemli aktörü, yerel yönetimler ve özellikle de belediyelerdir. Türkiye’de belediye kanunu, belediyelere “Kent ekonomisi ve ticaretini geliştirme” görevi vermektedir. Yerel yönetimlerin yerel kalkınmadaki rolü

bizzat ve doğrudan ekonomik faaliyette bulunmak değil, kent ekonomi ve ticaretinin gelişmesi için uygun ortamın oluşturulması biçimindedir.

Siyasi Kalkınma: Yerel halkın karar ve uygulamalara katılımının sağlanması demektir. Bu katılımın sağlanabilmesi için yerel yönetimlerin “ yönetişim” yaklaşımını benimsemesi gerekmektedir. “Yerel Yönetişim” kent paydaşları arasında sağlıklı ilişkilerin tesisi, kent hakkında alınacak kararların birlikte alınmasını gerektirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL KALKINMADA KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Günümüzdeki kalkınmış toplumların birçoğu kalkınmalarını yerinden yönetim anlayışı ile gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda belediyeler Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden (toplam nüfusun % 80'i) kurumlardır. Bu bölümde Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yerel kalkınmaya katkı sağlamaya yönelik faaliyetleri incelenecektir.

3.1. KAYSERİ İLİ HAKKINDA BİLGİ

Kayseri, Cumhuriyet Döneminde 1924 tarihinde yapılan yeni anayasa ile vilayet yapıldı. Bilinen en eski dönemlerinden beri ticaret merkezi olan Kayseri'de devletin öncülüğünde sanayileşme başlatıldı. Sırayla Sümerbank Dokuma Fabrikası, Tayyare Fabrikası, Ana Tamir Bakım Fabrikası, Askeri Dikim Evi kuruldu. 1950'den sonra Kayseri halkı ticaretten sağladığı tasarruflarını sanayiye dönüştürmeye başladı. Bugün Kayseri, ekonomik, kültürel, sportif ve şehircilik alanında yakaladığı ivme ile Türkiye'nin en hızlı gelişen ve dikkat çeken şehirlerinin başında gelmektedir. (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/>). Aynı zamanda Kayseri siyaset, ekonomi, kültür ve turizm alanlarının iç içe geçtiği, çok yönlü özellikleriyle Türkiye'nin sayılı büyük şehirlerinden biridir.

Kayseri ili 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sonuçlarına göre 1.255.349 nüfusu ile 81 il arasında 16. sıradadır. Şehirleşme oranı açısından bakıldığında ise %85,19'luk bir oran ile Türkiye'de 9. sıradadır. Türkiye ortalaması ise %75,53'tür ve Kayseri bu oranın üzerindedir. Bunun temel nedeni ise sanayinin il ve ilçe merkezlerinde yoğunlaşmış olmasıdır.

Kayseri de 3 adet Organize Sanayi Bölgesi, 1 adet Serbest Bölge ve 11 adet Küçük Sanayi Sitesi faaliyet göstermektedir. Bu alanlar arasında sanayi, ticaret, sağlık, madencilik, tarım ve hayvancılık ön plana çıkmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, şehir olarak almış olduğu yoğun göç ile farklı kültürlerden, farklı gelir düzeylerinden vatandaşı bünyesinde bulundurmaktadır. Sınırları içinde yaşayan insanlar arasındaki uçurumu kapatmak, insanların ihtiyaçlarını belirlemek ve ona göre hizmet sunmak amacıyla son yıllarda önemli çalışmalarda bulunmaktadır.

Kayseri ilinde alınan göç ile verilen göç miktarları dengededir. Eğitim göstergelerine bakıldığında bölgede okullaşma oranının Türkiye ortalamasına paralel seyrettiği görülmektedir. Okul öncesi eğitimde, Sivas ve Yozgat Türkiye ortalamasının üzerinde Kayseri ise ortalamanın altındadır. Kayseri’de bu oranın yükseltilmesi için gerekli çalışmaların yapılması hedeflenmiştir. İlk ve ortaöğretimde okullaşma oranı incelendiğinde; Kayseri ülke ortalamasının üzerindedir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 2).

Kayseri’de Erciyes ve Melikşah, Nuh Naci Yazgan ve Abdullah Gül Üniversiteleri bulunmaktadır. Erciyes Üniversitesinde birer adet Teknoloji Geliştirme Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezler aracılığıyla üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması ve bölge sorunlarının modellenmesi ve çözümüne yönelik bilimsel araştırma, analiz, rapor ve yüksek lisans - doktora çalışmalarının desteklenmesi bu plan kapsamında hedeflenen faaliyetler arasındadır (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 5).

TR72 Bölgesi’nin işgücüne katılma oranının diğer Düzey 2 Bölgeleri ile karşılaştırıldığında oldukça düşük olduğu görülmektedir. İstihdamda ise erkek çalışanların sayısının kadın çalışanların sayısına göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Öncelikle istihdam açığı olan sektörler tespit edilip, bu sektörlerle yönelik mesleki eğitimlerin düzenlenmesi bu alanda atılacak ilk adımların başında gelmektedir. Sonrasında ise, mevcut çalışanlara yönelik hizmet içi mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerinin de artırılması amaçlanmaktadır. Özellikle bölgede gelişmesi muhtemel sektörlerin başında gelen turizm alanında ihtiyaç duyulan nitelikli personel (kayak eğitmeni, ilk yardım görevlisi, güvenlik, tur operatörü, rehber, sağlık personeli, resepsiyon görevlisi, aşçı ve garson) açığının bu sayede giderilmesi öngörülmektedir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010,7).

Bölgede dikkat çeken bir başka unsur da kamu hastanelerindeki yatak sayısının azalmasıyla beraber, özel hastane sayılarının artmasıdır. Nüfusun artması sağlık hizmetlerine olan talebi de artırmaktadır. Bunun yanı sıra, dezavantajlı gruplara (yaşlı,

bakıma muhtaç ve engelli gruplar) yönelik sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması da bölgede önceliği tespit edilen faaliyetler arasındadır. Bununla birlikte bölgedeki sağlık hizmetleri altyapısının güçlü olması ile çevre illerden ve yabancı ülkelerden bu yönde olan talebin yüksek olması bölgede sağlık turizminin gelişmesi için çok önemli bir fırsat olarak değerlendirilmekte ve bu yönde çalışmaların yapılması planlanmaktadır. Buna paralel olarak birçok sektöre oranla yüksek karlılık oranlarına sahip olan sağlık sektörüne yönelik imalat sanayi bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacak yenilikçi bir alan olarak değerlendirilmektedir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010,7).

Bölgedeki sanayi altyapısının ve sağlık sektöründeki bilgi-tecrübe birikiminin güçlü olması sağlık sanayisinin bu bölgede kurulması için bir potansiyel oluşturmaktadır.

3.2. GENEL EKONOMİK GÖSTERGELER

2001 yılı GSYİH değeri TR72 Bölgesi'nde 1.422 ABD doları olup bu değer Türkiye için 2.146 ABD dolarıdır. Kayseri'nin kişi başına düşen GSYİH'i, bölge illeri arasında en iyi il konumunda olmasına rağmen yine de ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Kişi başına düşen GSYİH miktarına göre yapılmış olan Düzey 2 Bölgeleri sıralamasına göre TR72 Bölgesi 26 bölge arasında 20. sırada bulunmaktadır. GSYİH hakkında bölgesel güncel veri olmadığı için analize GSKD (Gayri Safi Katma Değer) verileri ile devam edilecektir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 14).

GSKD verileri 2004-2006 yılları arasındaki tarım, sanayi ve hizmetler ana sektör başlıklarını kapsayan Düzey 2 Bölgeleri için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanmıştır. Bölgesel GSKD'nin, bölgesel GSYİH'den temel farkı Katma Değer Vergisi (KDV) ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) gibi ürün üzerinde bulunan vergileri içermemesidir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 14).

3.2.1. Sosyo Ekonomik Gelişmişlik

2003 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına bakıldığında; TR72 Bölgesi'nin 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 16. sırada olduğu, 81 il içerisinde ise Kayseri'nin 19. sırada olduğu görülmektedir. Gelişmişlik endeksine göre iller 5 farklı gruba ayrılmıştır. Bu beş kategoriden Kayseri 2. derece gelişmiş iller grubunda yer almıştır. Bölge, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında ülke ortalamasının altında yer almaktadır (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010,19).

İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması incelendiğinde ise merkez ilçelerle diğer ilçeler arasında büyük gelişmişlik farklarının olduğu görülmektedir. İlçe sıralamasına bakıldığında, ilçelerin 3. ve 4. grupta yoğunlaştıkları söylenebilir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 19). Alt gruplarda yer alan ilçelerin tarım sektörü ağırlıklı olduğu, bu ilçelerde sanayinin ülke ortalamasının altında kaldığı ve gelir düzeyinin düşük olduğu da söylenebilir.

İl ve ilçelerde yapılan çalıştaylar ve GZFT analizleri sonucunda, merkez ile ilçeler arasında gelişmişlik farkının bulunduğu gözlemlenmiştir. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Araştırması'na göre, Kayseri 2. derece gelişmiş iller arasında olmasına rağmen, ilçelerinin biri hariç hepsi 3. ve 4. derece gelişmiş ilçeler arasındadır (www.dpt.gov.tr). Göstergelerden ve yapılan analizlerden yola çıkılarak teşviklerin bölge bazından ziyade il ve ilçe bazında düzenlenmesinin gelişmişlik farkının azalmasında daha fazla katkı sağlayacağı düşünülebilir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 22).

3.2.2.Rekabetçilik

İller arası rekabetçilik endeksi Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurulu (URAK) tarafından beşeri sermaye ve yaşam kalitesi (BSYK), erişilebilirlik, markalaşma becerisi ve yenilikçilik (MBY), ticaret becerisi ve üretim potansiyeli (TBÜP) olmak üzere dört ana değişken ile her yıl oluşturulmaktadır.

Tablo 3.1. İller Arası Rekabet Endeksinde Kayseri'nin Yeri

Endeks adı	Değer	Sıralaması
Sermaye	78.7	39
Rekabet	62.4	20
Yaratıcı Sermaye	34,9	6
Sosyal Sermaye	55,4	27
Fiziki Altyapı	61,3	23

Kaynak: www.deloitte.com

Tablo 3.1'de iller arası rekabet endeksinde Kayseri'nin yeri şu şekildedir;

Kayseri ili insani sermaye endeksi 78,7 ve il sıralaması 39'dur.

Kayseri ili rekabet endeksi sıralamasında 20. Sırada ve endeks değeri ise 62,4'tür..

Kayseri ili yaratıcı sermaye endeksi 34,9, il sıralaması 6'dır.

Kayseri ili sosyal sermaye endeksi 55,4 ve il sıralaması 27'dir.

Kayseri ili fiziki altyapı endeksi 61,3 ve il sıralaması ise 23'tür.

Denizli'nin rekabet endeksinde şu anki sırası 17; Kayseri'nin ise 21'dir. Kayseri'nin katı atık arıtma yeterliliğini Balıkesir ili seviyesine çıkarması ve tarımda çalışan istihdam payını Ankara'daki seviyeye yaklaştırması durumunda rekabet sıralamasında Denizli'nin önüne geçeceği görülmektedir.

3.2.3.Sanayi

26 Düzey 2 Bölgesi arasında TR 72 Bölgesi imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında 15.sıradadır. 81 il arasında imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında Kayseri 18.sıradadır. TR 72 bölge içi gelişmişlik farklarının olduğu bir bölgedir. Kayseri'de sanayi gelişmiş durumdadır. İl karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşım imkanlarıyla önemli bir lojistik merkez olarak kabul edilmektedir (Orta Anadolu Bölge Planı, 2010, 22).

Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan ilin geçmişine bakıldığında bir ticaret merkezi ve bu ticaret kültürünü sanayi sektörüne yansıtabildiği görülmektedir. Cumhuriyet'le birlikte 1926'da Hava İkmal Bakım Merkezi ve 1935 yılında, uzun süre ülkemizin en büyük pamuk dokuma fabrikası olarak kalan Sümerbank Dokuma Fabrikası kurulmuştur. İkinci kuşak (1950-1980) sanayicilerin büyük bir kısmı bu kuruluşlara ait çıraklık okullarında yetişmiş ve özel sektör sanayi yatırımlarında bulunmuşlardır. 1989 yılında Kayseri'ye ikinci derecede kalkınmada öncelikli yöre statüsü verilmesiyle büyük ölçekli işletmelerin sayısında artış görülmektedir. 2004 yılında 139 fabrikanın temelinin bir günde atılması, Kayseri sanayisi için bir dönüm noktası olmuştur. Bu fabrikaların 122'si 2005 yılında faaliyete geçmiştir. İlde sanayileşme il merkezinde yoğunlaşmış olup ilçelerde ise tarım öncelikli konumdadır.

Kayseri ilinde tekstil ürünleri imalatı, başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve teçhizat imalatı, mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar sektörleri öne çıkmaktadır. Bu sektörlerde üretilen ürünler incelendiğinde mobilya, sandalye, tabure, mutfak dolabı imatları mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar sektöründe önemli imalat ürünleridir. Tekstil ürünleri imalatı sektöründe ise doğal ve sentetik elyafın hazırlanması ve eğrilmesi, giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri imalatı, halı ve kilim imalatı ve pamuklu dokumalar önemli imalat alanlarıdır. Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı

sektöründe ise elektrikli ve elektriksiz ev aletleri imalatı, kaldırma ve taşıma teçhizatı imalatı ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imatları önemlidir (<http://www.oran.org.tr/kategori/48/2010-2013-bolge-plani.html>).

Tablo 3.2. Kayseri Organize Sanayi Bölgesi Fiziki Bilgileri

OSB'nin Adı	Kayseri OSB	İncesu OSB	Mimarsinan OSB
Kuruluş Yılı	1976	1996	1998
OSB'nin Büyüklüğü(ha)	2.199	610	604
Toplam Sanayi parsel sayısı	1.242	154	379
Üretimdeki firma sayısı	845	1	33
İnşa halindeki firma sayısı	88	4	21
OSB'de çalışan kişi sayısı	40.000	12	320
Toplam sanayi alanı(m2)	15.660.000	3.911.488	4.236.917
Tahsis edilen sanayi alanı (m2)	12.064.000	3.274.099	3.540.044
Tahsis edilecek sanayi alanı (m2)	3.596.000	637.399	696.875
İnşaatı tamamlanan sanayi alanı (m2)	8.080.000	48.612	132.821

Kaynak: www.oran.org.tr

Tablo 3.2'de Kayseri Organize Sanayi Bölgesi fiziki bilgileri yer almaktadır. Tabloya göre Kayseri OSB'nin büyüklüğü 2.199 ha, İncesu OSB 610 ha ve Mimarsinan OSB 604 ha'dır. Üretimdeki firma sayıları ise; Kayseri OSB'de 845, İncesu OSB'de 1 ve Mimarsinan OSB'de ise 33'tür. Çalışan kişi sayısı açısından incelendiğinde ise; Kayseri OSB'de 40.000, İncesu OSB'de 12 ve Mimarsinan OSB'de ise 320 kişidir.

Kayseri OSB'de mobilya ve ev tekstili sektörleri 228 firma ile ilk sırada yer almaktadır. Metal eşya ve tekstil sektörleri de diğer öne çıkan sektörlerdir. Sanayi ve ihracatı arttırmakta önemli bir merkez niteliğinde olan serbest bölgeler, Türkiye'de 1985 yılında kurulmaya başlanmış olup, Kayseri'de de 1995 yılında hayata geçirilmiştir. Kayseri Serbest Bölgesi, toplamda 1.251 kişiye istihdam yaratarak önemli bir iş kaynağı oluşturmaktadır. 2009 yılında 702.862.900 ABD doları miktarında ticaret hacmi oluşturan Serbest Bölge, 103 firmayı bünyesinde barındırmaktadır. Toplam 6.905.854 m2'lik alana sahip olan bölge, toplamda 442.610.976 ABD dolarlık satış hacmine

ulaşmıştır. Kayseri Mimarsinan OSB’de ise ağırlıklı olarak inşaat ve mobilya firmaları yer almaktadır.

3.3.KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PROJELERİ

Yerel kalkınma anlayışı, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek yerel toplulukların ekonomik,sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedeflemektedir. Söz konusu alanlarda ortak ihtiyaçların karşılanması ve arzu edilen gelişmelerin sağlanması konusunda belediyelerin sorumlulukları vardır. Bu bağlamda Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin yerel kalkınmaya yönelik uyguladığı birtakım projeler ve yürüttüğü faaliyetler söz konusudur.

Bu bölümde Kayseri Büyükşehir Belediyesinin yapmış olduğu yatırım projeleri istihdam boyutu ve yerel kalkınmaya katkısı incelenecektir.

3.3.1. Erciyes Kış Turizmi Projesi

Turizm, Türkiye’nin önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaya rağmen TR 72 bölgesinde istenilen seviyede değildir. TR72 Bölgesi Kayseri ilinde yer alan Erciyes Dağı önemli kış turizmi potansiyeli olan alanları bünyesinde barındırmaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan ve altyapı çalışmaları devam eden “Erciyes Master Planı”nın hayata geçirilmesi bölge turizmine ciddi bir katkı sağlayacaktır.

Erciyes Dağında uluslararası bir kayak merkezi oluşturarak yüksek kaliteli ve entegre bir işletme ile gelişen Orta Doğu ve Doğu Avrupa pazarına hitaben, aynı zamanda Kayseri ve ülke insanının yararlanabileceği yüksek standartlı bir kayak merkezi oluşturma amacıyla çalışmalara başlanmıştır (Master Plan, 2006:9)

Bu proje ile kış sporları ve kış turizmini Kayseri kimliğinin önemli bir parçası haline getirmek suretiyle en az 5.000 kişiye istihdam imkanı sağlanması hedeflenmiştir. Birinci etapta 100 milyon Avro tamamında 275 milyon Avro’luk bir yatırımı ifade eden Erciyes projesinde ana hedef; ulusal ve uluslararası spor olaylarına ve uzun vadede Dünya Şampiyonası ve Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yaparak, şehrin sahip olduğu bu doğal nimetin Kayserililerin refah seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmasını sağlamaktır.

Tablo 3.3. Kapasite Bilgileri

Mekanik Tesisler	Mevcut Durum	Proje Sonrası
Uzunluk	7.514 m	34.848 m
Taşıma Kapasitesi	4.650 kişi/saat	35.650 kişi/saat
Toplam Pist Uzunluğu	9 km	160 km
Yapay karlama	Yok	1.700.000 m2
(Konaklama) Yatak Kapasitesi	800 kişi	5000 kişi
Kafe/restorant	3	20
Alışveriş Merkezi	Yok	5
Günü birlik alan	Yok	2000 kişi
Sağlık Ünitesi	1	8
Kongre Merkezi	Yok	2000 kişi
Futbol Sahası	Yok	9 adet
Futbol Antrenman Merkezi ve Sosyal Tesisler	Yok	1 adet komplek (kondisyon, soyunma, sauna, spor okulu, yemekhane,konaklama)

Kaynak: www.kayseri.bel.tr

Tablo 3.3'te Erciyes Kış Turizmi Projesinin kapasite bilgileri yer almaktadır. Mekanik tesislerde taşıma kapasitesi mevcut durumda 4.650 kişi/saat iken proje sonrası hedeflenen 35.650 kişi/saattir. Toplam pist uzunluğu mevcut durumda 9 km iken proje sonrası 160 km olması hedeflenmektedir. Yapay karlama bulunmamaktadır. Proje sonrası ise 1.700.000 m2 alanda yapay karlama yapılması hedeflenmektedir. Yatak kapasitesi mevcut durumda 800 kişi iken proje sonrası 5000 kişi hedeflenmektedir. Kafe ve restaurant mevcut durumda 3 iken proje sonrası bu sayının 20'ye çıkarılması hedeflenmektedir. Şuan alışveriş merkezi bulunmamaktadır, ancak proje sonrası 5 alışveriş merkezinin yapılmış olması hedeflenmektedir. Sağlık ünitesi mevcut durumda 1 iken, bu sayınınproje sonrası 8 olması hedeflenmektedir. Mevcut durumda kongre merkezi bulunmamasına rağmen proje sonrası 2000 kişi kapasiteli kongre merkezinin tamamlanmış olması hedeflenmektedir. Mevcut durumda futbol sahası bulunmamaktadır. Proje sonrası 9 adet futbol sahası ve 1 adet futbol antreman merkezinin oluşturulması hedeflenmektedir.

Erciyes Kış Turizmi Yatırım Maliyeti: Birinci Etap; Kayak alt yapısı için 45 Milyon Avro

Konaklama ve diğer olanaklar için 70 Milyon Avro

Birinci Etap; Kayak alt yapısı için; 65 Milyon Avro

Konaklama ve diğer olanaklar için 100 Milyon Avro'dur.

3.3.2.Kayseri Temapark ve Eğlence Merkezi

Kayseri bir yandan ticaretin, sporun, kış turizminin merkezi haline getirirken diğer yandan Kumarlı mevkiinde 498.500 m²'lik bir alanda gerçekleştirilecek Tema Park ve Eğlence Merkezi ile şehir ve tüm bölge insanının ailesi ile birlikte bir gün sabahdan akşama kadar hoşça vakit geçirip eğlenebileceği bir merkez oluşturmak amacıyla projelendirilmiştir. Bu projelerin iki yılda tamamlanması öngörülmektedir. Proje bitiminde 2.000 kişiye istihdam sağlanması hedeflenmektedir. Proje ile Kayseri ve hinterlandında bulunan şehirler ki 5 milyon bir nüfus başta olmak üzere tüm Türkiye hedef kitle olarak görülmektedir (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.page=erciyes-master-planı>).

3.3.3.Kayseri Raylı Sistem Projesi

Kayseri tarihinin en büyük projelerinden birisidir. Kayseri Raylı Sistem projesi yaklaşık 3 yıllık yapım süresinden sonra 1 Ağustos 2009 tarihi itibari ile işletmeye açılmıştır. KayseRAY projesi sözleşme bedeli ve sözleşme süresi içerisinde bitmesi ile diğer raylı sistem projelerine örnek olmuştur. Toplam 17,5 km uzunluğunda, 31 duraktan oluşan hatta toplam 52 Raylı Sistem Aracı, günlük ortalama 120.000 yolcu taşımaktadır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=rayli-sistem>).

3.3.4.Atatürk Spor Kompleksi

Türkiye'ye bir örnek proje olarak adlandırılmaktadır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile gerçekleştirilen bir protokol çerçevesinde yapımına başlanan Stadyum Projesi, gerçekleştirilen finansman modeli ile Türkiye'de ilk olma özelliğine sahiptir. Gerek belediyenin gerekse başka bir kamu kurumunun kasasından hiç para çıkmadan gerçekleştirilen proje ile 9 adet yeni spor tesisi kazandırılmıştır. Vatandaşlar yüksek standartlı mekânlarda spor yapma ve müsabakaları prestijli mekânlarda izleme imkanı bulmuşlardır. Tamamlanmış olan stadyum(<http://www.sporaskayseri.com/>):

- Toplam inşaat alanı: 90. 000 m²
- Toplam seyirci sayısı: 32.864 kişi
- 24 adet 16 kişilik loca
- 2 adet 23 kişilik loca
- 1 adet 80 kişilik cafe
- 1 adet 100 kişilik restaurant

- 26.867 m² yeşil alandan oluşmaktadır.

Ayrıca bu proje ile Kayseri’de önemli bir kentsel dönüşüm projesi uygulanmıştır. Şehir merkezinde kalan, işlevsiz, hantal ve çirkin yapı kaldırılmış yerine alışveriş merkezi ve estetik mekânlar yapılmıştır. Mekânlar yapılmadan önce istihdam için hedeflenen rakam 3.000 iken, şu an büyük bölümü biten ve hizmete giren bu mekânlarla hedefe yaklaşılmış durumdadır. Ayrıca yeni stad çevresini canlandırmakta, sadece Kayserispor müsabakaları değil, diğer ulusal ve uluslararası müsabakalar da burada yapılmaktadır.

3.3.5.Kadir Has Kongre Merkezi ve Spor Kompleksi

2008 yılında hizmete açılan, 20.000 m² toplam alan üzerine kurulu 7.200 kişi kapasiteli **Türkiye’nin ikinci büyük kongre salonuna** sahip olan merkezde her türlü salon sporu yapılabilmektedir. Bina zemin katında çok amaçlı spor sahası, aerobik, güreş, judo, squash, masa tenisi gibi ferdi sporların yapılabileceği 10 adet salon, kafeterya, idari ofisler, sporcu soyunma, ısınma ve hakem odaları, duşlar ve wc’ler bulunmaktadır.

Ayrıca; birinci katta, biri 200 diğeri 300 kişilik 2 adet konferans salonu ve kafeterya bulunmaktadır. Bu salonlarda; konserler, parti kongreleri, bilimsel toplantılar, sergiler gibi sosyal ve kültürel aktiviteler gerçekleştirilmektedir. İkinci katta, çelik taşıyıcılı balkon ve büfeler yer almaktadır. Üçüncü katta ise basın ve VIP locaları bulunmaktadır. Boks, Güreş, Aerobik, Masa tenisi, Judo, Tekvando ve Jimnastik salonları mevcuttur.

Kongre Merkezimizde Basketbol Turnuvaları, Satranç, Genel Kurullar, Şenlikler, Sergiler, Kura çekilişleri, Yardım Toplantıları v.b. faaliyet gerçekleştirilmektedir (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=kultuerel-faaliyetler>).

Bunun yanında, FIBA, Türkiye Basketbol Federasyonu ve 2010 Organizasyon Komitesi ortaklaşa organize ettiği, 28 Ağustos ve 12 Eylül tarihleri arasında Türkiye’de gerçekleştirilmiş olan 2010 FIBA Dünya Basketbol Şampiyonası’nın bir ayağı Kayseri’de gerçekleştirilmiştir.

3.3.6.Kadir Has Kent Müzesi

Dünyada birkaç şehirde bulunan ve Türkiye’de ilk kez Kayseri’de kurulan Kent ve Mimarsinan Müzesi’nde Kayseri’nin sahip olduğu tarihi, turistik ve kültürel değerleri, dijital bir ortamda izleyicilere sunulmaktadır. Kent müzesi 6 kattan oluşmaktadır. İlk iki katı müze olarak kullanılmaktadır. Dijital ortamda her yönü ile Kayseri’nin tanıtıldığı “Kent Müzesi” bölümünde ekonomisinden mutfağına, nüfus yapısından doğal ve tarihi

güzelliklerine kadar 12 ayrı başlık altında Kayseri anlatılmaktadır. Yıllık ortalama 100.000 kişinin ücretsiz olarak gezdiği müzenin bulunduğu binada seyir terası, kafeterya, restoran ve idare katı bulunmaktadır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=kultuerel-faaliyetler>).

3.3.7.Şehirlerarası Otobüs Terminali

Terminaller şehirlerin giriş kapılarıdır. Ziyaretçiler o şehir hakkındaki ilk intibaları, terminallerde oluşur. Buradan aldıkları elektriğin pozitif ya da negatif olması, ziyaretçilerin şehirle olan ilişkisinin yönünü tayin eder. Bu düşünceden hareketle Türkiye'nin en modern ve estetik binalarından olan Şehirlerarası Otobüs Terminali, toplam 83.000 m²'lik alana kuruldu.120.000 m²'lik kapalı alana sahip terminalde acente ofisleri, bilet satış gişeleri, araç kiralama şirketleri, lokanta ve kafeteryalar, market, kuaför ve internet imkanları bulunmaktadır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/zirvedeonyil/>).

3.3.8.Atık Su Arıtma Tesisi

Çevreden alınanı, ona iade ederken en azından, aldığımıza yakın bir vasıfta iade edelim ki, yeniden talep edebilmek için bir neden olsun anlayışından hareketle bu tesis kurulmuştur. Atık Su Arıtma tesisi, Türkiye'nin en ucuz ve en modern tesisi olma özelliği ile dikkat çekmektedir. 24 Milyon Avro'ya mal olan bu tesiste ileri biyolojik arıtma yapılmaktadır. Kullandığı elektrik enerjisini kendi üreten tesis sayesinde artık Kızılırmak kirlenmemektedir.

Arıtma sonucu ortaya çıkan atıklardan oluşan gübre, çevre köylerde tarımla uğraşan çiftçilere ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu tesisin büyüklüğünü anlatabilmek için belediye tarafından verilen örnek “Bu inşaatın yapımında kullanılan demir ve çimento ile 100 m²'lik 16.000 konut yapılabiliyor.”şeklindedir (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/zirvedeonyil/>).

3.3.9.Kent Ormanı

Modern şehirler, insanlara sundukları teknolojik imkanlarla onların hayatlarını bir yandan kolaylaştırırken, diğer yandan da tekdüzeleştiriyor. İş yoğunluğu ve toplumsal ilişkilerin oluşturduğu stresli ortamdan birkaç saatliğine dahi olsa kurtulmak, tabiatla iç içe olmak, ailesi ve dostları ile hoşça vakit geçirmek, günümüz kentlisinin en çok ihtiyaç duyduğu şeylerdendir. Bu düşünceden hareketle 1 milyon 100 bin m²

büyükluğündeki alanda yapılan düzenleme çalışmaları ile Kayseri'ye nefes aldiracak yeni bir mesire alanı kazandırılmıştır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/zirvedeonyil/>).

Beştepeler Parkı: 250.000 m²'lik alanda bulunan parkta döner restaurant, kır kahvesi, Kayseri Evi, hayvanat bahçesi, gölet, gösteri merkezi, kaykay pisti, koşu ve yürüyüş parkuru, gözetleme kuleleri ve yeşil piknik alanı ile bir cazibe merkezi durumundadır. Yaz günlerinde günlük ortalama 50.000 kişi bu parkı kullanmaktadır.

Şehre kazandırılan yüzlerce park ve binlerce m² yeşil alan sayesinde kişi başına düşen yeşil alan miktarında dünya ortalaması yakalanmış durumdadır. 10 yıl önce 600.000 m² olan yeşil alan miktarı günümüzde 10 milyon m²'nin üzerine çıkarılmıştır. Yürütölen kampanya ile son iki yılda 1 milyon 500.000 fidan toprakla buluşmuştur.

3.3.10.Huzur Evi

Bakıma muhtaç ve kimsesiz yaşlılar için “Yaşlılar Toplumsal Sigortamızdır” anlayışından hareketle Huzurevi yapılmıştır. 50.000 m²'lik alana oturan Huzurevi iki bloktan oluşmaktadır. Toplam 500 kişiyi ağırlayabilecek kapasiteye sahip Huzurevi iki kişilik odalar, Türk hamamları, berber, revir, yazlık kışlık bahçeleri, hemşire-doktor bulundurmaktadır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/zirvedeonyil/>).

3.3.11.Dünya Ticaret Merkezi

Kayseri son yıllarda hemen her alanda sıçrama yapmaktadır. Bu alanlardan biri de sanayidir. Kayseri gerçekleştirdiği üretim miktarı ve çeşitliliği ile adeta Anadolu'nun üretim üssü haline gelmiştir. İlimizden, dünyanın dört bir yanına ihracat yapılmaktadır. Sanayicinin bu gayretini desteklemek ve onların daha iyi pazarlara yelken açmalarına yardımcı olmak amacıyla, büyükşehir belediyesi Fuar Alanı inşa etmiştir. Dünya Ticaret Merkezi'nde (DTM) ekonomiye katkı sunacak her türlü sergi ve fuar düzenlenmektedir. DTM, belediye ve STK işbirliğine örnek bir çalışmadır (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/zirvedeonyil/>).

3.3.12.Kent Konseyi

Siyasal kalkınma ve yönetim alanında Kayseri Büyükşehir Belediyesinin çalışmaları incelenecektir.Kayseri Büyükşehir Belediyesi, engellilerin, kadınların, gençlerin ve diğer toplumsal kimliklerin yönetime katılımını sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. Toplumsal alt kimlikleri yönetim sürecine katmak amacıyla 2007 yılında **Kent Konseyi** oluşturulmuştur. Konsey, yaşanan kente sahip çıkmak, yerel

yönetimlerin karar alma süreçlerine daha fazla kesimin katılımını sağlamak, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti anlayışına katkıda bulunmak ve Kayseri'yi dil, din, ırk, sınıf, cinsiyet ayrımı gözetmeden birlikte yönetmek, daha çağdaş, daha katılımcı, daha uygar bir yapı oluşturmak, kentlilik bilincini ve kültürünü geliştirmek amacıyla kurulmuştur.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteklediği, ülkemizde birçok belediye tarafından uygulanan ve kent ölçeğinde eşitsizliklerin giderilmesini öngören Yerel Gündem 21 programı kapsamında Kent Konseyi oluşturmuş ve 30 Eylül 2009 tarihinde Kayseri Kent Konseyi yönergesi yayınlanmıştır. Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı olan yönetişimi Kayseri Büyük Şehir Belediyesi kendi bünyesinde oluşturmuş olduğu bir çok hizmet birimiyle yerine getirmeye çalışmaktadır. Yapılan uygulamalar içerisinde Türkiye'de ilk olan ve örnek teşkil edecek çalışmalar da bulunmaktadır (Taşkın; Altıparmak; Demir, 2011, 3).

Halkın yönetime ve karar almaya katılımını sağlamak amacıyla oluşturulan Kent Konseyi çalışma gruplarından oluşmaktadır. Toplumun her kesimini temsil etmek ve her kesimin ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacıyla toplam on çalışma grubu oluşturulmuştur. Grupların isimleri şu şekildedir: "Sağlık, Çevre ve Küresel Isınma", "Eğitim, Kültür, Sanat ve Turizm", "Engelliler ve Sosyal Dayanışma", "AB, Proje Geliştirme ve Finans Yatırım", "Stratejik Planlama", "Çocuk Kadın ve Aile", "Gençlik ve Spor", "Afetler ve Kriz", "Kentsel Kalkınma ve Konut" ve "Ticaret ve Sanayi Odası" çalışma grupları şeklindedir. Kent Konseyi çalışma gruplarında toplumun her kesimini kapsayan temsilciler mevcuttur. Ayrıca Konsey bünyesinde gençlik meclisi ve kadın meclisi de bulunmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileriyle diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamaktadır. Bu konseyde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yönetişimin temel unsurlarına paralel olarak birçok çalışma yaptığından söz etmiştik. Bunlardan bir kaçını açıklamak gerekirse;

Stratejik plan hazırlanması: Şehrin geleceğini vatandaşların, STK'ların, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, muhtarların vs görüşünü alarak vatandaş odaklı, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı çerçevesinde hazırlamıştır. Kayseri, DPT tarafından stratejik planlama çalışmalarında pilot illerden biri olması nedeniyle planlama çalışmalarının tam olarak uygulandığı birkaç ilden birisidir. Çalışma sonucunda vatandaşın, STK'ların, kamu kurum/kuruluşlarının ve diğer tüm katılımcıların görüşü alınarak bir Stratejik Plan oluşturulmuştur. Katılımın sağlanması nedeniyle oluşturulan plan ihtiyaçlara yöneliktir.

Performans Program, faaliyet raporları, kamu hizmet standartları da hedeflerle yönetim, şeffaflık, hesap verilebilirlik ilkesi ve ilgili kanuna dayalı olarak hazırlanmaktadır. Söz konusu çalışmalar web sitesinden vatandaş ile paylaşılmaktadır. Vatandaşların yapılan hizmetler ve çalışmalar hakkında bilgi edinmesi ve bilgiye ulaşımının kolaylaştırılması için yapılan çalışmalara internet sitesi (www.kayseri.bel.tr) üzerinden rahatlıkla ulaşılmaktadır. BİMER kapsamında vatandaş bilgi edinme hakkını rahatlıkla kullanabilmektedir. Bu faaliyeti beledi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü takip etmektedir. Vatandaşın ihtiyaçlarını tespit ve bir sonraki yılın planlamasında ihtiyaca yönelik plan yapmak, onların yapılan faaliyetlerle ilgili görüşlerini almak için vatandaş anketi düzenlenmektedir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi uzmanlaşmaya önem verdiği için ilgili birimlerde konusunda uzman kişilerle çalışmaktadır. Örneğin Beyaz Masa personeli İletişim ve Halkla İlişkiler mezunudur. Beyaz Masa "Alo 153" aracılığıyla vatandaşın istek, şikayet ve önerileri bilgisayar programında kayıt altına alınmaktadır. Vatandaş alınan bu talepler konu ile ilgili birimlere aktarılmaktadır. Birimlerin konu ile ilgili çalışmalarının sonucu vatandaşa e-posta, telefon veya yazılı olarak verilmektedir. Çalışmaların sonucu olumlu ya da olumsuz olsa da gerekçesi ile birlikte vatandaş mutlaka bilgilendirilmedir.

"Vatandaşa rağmen anlayışının yerine vatandaşla birlikte hareket etme" duygusuyla halkın istek ve şikayetleri, yapılan ve yapılacak hizmetlerde, planlamalarda öncelikli yer almaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyecilik ilkesi gereği vatandaşını gözeten, ihtiyaçlarını tespit eden ve destek olan faaliyetleriyle örnek bir belediyedir. Aynı zamanda yapmış olduğu faaliyetlerle ve benimsemiş olduğu yönetim tarzı ile yeni kamu yönetiminde yönetim ilkelerinin uygulanabildiği örnek bir belediyedir.

Ayrıca proje demokrasisi kavramı gereği kent konseyinde proje geliştirme çalışma grubu oluşturulmuştur. Gençlerin ve toplumun çeşitli kesimlerin şehir için projeler üreterek gelişmeye katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Çeşitli sosyal sorumluluk projelerinin finansmanı hibelerle de karşılayarak belediye bütçesini daha etkin ve verimli kullanmaktadırlar. 2011 yılı itibariyle üç ayrı Avrupa Birliği Projesi yürütmektedir. Hem sosyal projelerin finansmanı AB kaynağı ile sağlanmakta hem de gençlere istihdam yaratılmaktadır.

3.3.13.Sosyal Projeler

Ailenin toplumun temel taşı ve geleceğin şekillenmesi açısından önemli olduğu bilinciyle Türkiye’de ilk defa “Aile Danışmanlık ve Rehberlik Birimleri” oluşturmuştur. İlk pilot uygulamayı 2008 yılında başlattıktan sonra 2010 Ekim ayından itibaren toplam 6 merkezde bu hizmete devam edilmektedir. KAYMEK merkezinde 3 danışmanla vatandaşla hizmet verilmektedir. Konusunda uzman psikolojik danışmanlarla çalışılmaktadır. Randevu sistemi ile ücretsiz olarak hizmet vermektedir. Danışmanlar 2 bayan ve 1 erkekten oluşmaktadır. Masa başı çalışmaların yanı sıra gezici çalışmalar da yapılmaktadır. Danışmanlık konuları; çocukların gelişim dönemleri ile ilgili bilgilendirme, çocuk ve ergendeki davranış bozuklukları, aile içi iletişim problemleri, sınavlara hazırlık süreçlerindeki kaygılar, yaşanan travmatik olaylar’dır. Bu konularda sıkıntısı olan vatandaşlarla görüşmeler yapılmakta ve bu görüşmeler kayıt altına alınmaktadır. Vatandaşın durum takibi, belirli aralıklarla görüşmeye çağrılarak, telefon edilerek ve yerinde takip edilmektedir. İleri derecede sorunu olanlar ise psikiyatrya yönlendirilmektedir. Durumunda iyileşme gözlenenlerin takibi hemen bırakılmamakta ve uzun aralıklarla yapılmaktadır(www.kayseri.bel.tr). Yapılan bu hizmetle kadın ve aile bireyleri ihmal edilmemiş olmaktadır.

Belediyenin yürütmekte olduğu bir diğer faaliyet ise KAYMEK (Mesleki Beceri Geliştirme ve Eğitim-Öğretim Kursları)’tır. Toplam 115 çalışanı ile vatandaşla hizmet vermektedir. 2010 yılında toplam 10.939 kursiyere ulaşmıştır. 7 merkez ve 82 branşta hizmet vermektedir. Kurs bitiminde kursiyerlere MEB onaylı sertifika verilmektedir. Verilen kurslar sonrası 158 kişinin istihdamı sağlanmıştır. 2010 yılında 98 oturumda vatandaş bilinçlendirmek amacıyla seminerler düzenlenmiştir. Aynı zamanda “Gülen Yüzler Deniz Yıldızları” projesi ile maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin derslerine ve sınavlarına destek amaçlı ücretsiz kurslar düzenlenmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini

sağlamak, gençlerle kentsel yoksulluk zincirini kırmak, gençleri zararlı alışkanlardan korumak hedeflenmektedir. Toplam 7 merkezde bu kurslar verilmektedir. 2005 yılında 93 öğrenciyle yola çıkan proje 2010 yılı itibariyle 3066 öğrenciyle yola devam etmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi spor ve boş vakitlerin geçirileceği aktivitelerin değerlendirilebileceği alanları da ihmal etmemiştir. Vizyon projeleriyle şehire farklı bir görüntü katmıştır. Kayseri ilinin hızla gelişmesini, Türkiye’de sayılı şehirler arasına girmesini ve modern belediyecilikte örnek olması sağlanmıştır. Vatandaşlar için hobi bahçeleri yapılmış, çocuklar için sağlığa ve kullanıma uygun oyun parkları sayıları arttırılmış, hafta sonlarında rahatlıkla piknik yapılması için mesire alanı sayısı ve yeşil alanlar arttırılmıştır. Kültür ve sanat faaliyetlerinin üzerinde önemle durularak vatandaşın katılımı sağlanmış ve böylece bir arada bulunan vatandaşların birbirlerine olan bağlılıkları arttırılmıştır. Şuan yapılmakta olan “Erciyes Dağı Kış Turizmi Tesisleri” ile sadece Türkiye’de değil dünyadaki sayılı merkezlere rakip olmak hedeflenmektedir.

Belediyeler başta olmak üzere bütün kamu kurum ve kuruluşlarında köklü bir değişikliğe imkan sağlayan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na paralel bir anlayışla 17 yıldır hizmet üreten Kayseri Büyükşehir Belediyesi, geliştirdiği finans modelleriyle Türkiye’ye örnek olmuş bir belediyedir.

3.3.14.Huzur Çınarı Projesi

Yukarıda bahsedilmiş olan Aile Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri “Huzur Çınarı-Aileden Biri” projesi altında düzenlenerek daha geniş kapsamlı hizmetler verir hale gelmiştir. Bu proje 2011 yılında “Yerel Yönetimler ve Aile” konulu proje yarışmasında jüri özel ödülünü almıştır. Huzur Çınarı, aile kurumunda genel anlamda güzel olan şeyleri korumayı, olumsuzlukları bertaraf etmeyi hedefleyen bir projedir. Öncelikle KAYMEK bünyesinde bir merkezde başlamış; ancak bu konuda tespit edilen ihtiyacın büyüklüğü üzerine müstakil bir proje olarak yapılandırılmıştır. Bugün hem KAYMEK hem de Gülen Yüzler merkezlerinde toplam 26 tesiste ofisler oluşturulmuştur. Belediyeler tarafından hayata geçirilen Aile Danışma ve Rehberlik Merkezleri, yerel yönetimler eliyle vatandaşa doğrudan ulaşılan sosyal çalışmalar bütünüünün bir parçasıdır. Aile içerisindeki bireylerin iletişim ve yaşam kalitesini yükseltmek, empatik tutumlarını geliştirmek, toplumsal ahlak anlayışını ve değer yargılarını korumak, aile içi

problem çözüme becerilerini geliştirmek, aile içi şiddeti minimize etmek, ailedeki bireylere sağlıklı çocuk yetiştirme bilinci kazandırmak amacıyla güvenle başvurulabilecek bir adres olmak, projenin bir diğer amacıdır (Huzur Çınarı, 2012, 3).

3.3.15.Kültürel Projeler

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin bu başlık altında yapmış olduğu faaliyetler ise şu şekildedir.

Gençleri sanat platformunda buluşturmak ve geleceğin sanatçılarının yetiştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla 2011 yılında altıncısı düzenlenen Uluslararası 6. Liselerarası Tiyatro Festivaline Kayseri'deki 28 okulun yanı sıra yurt içinden ve yurtdışından liseler katılmıştır. Festivale katılan liseler oyunlarını şehir tiyatrosunda 500 genç sergilemiştir. 20.000 kişi izlemiştir.

Belediyenin 3 halk kütüphanesi bulunmaktadır. Kütüphaneler 270, 130 ve 140 kişiye aynı anda hizmet verecek kapasitededir. Toplam üye sayısı 1700 kişidir. Üyeler 2011 yılı içinde yaklaşık 11.000 adet ödünç kitap almışlardır. Ayrıca kütüphanede 10 bilgisayara internet hizmeti de verilmektedir.

Devlet Tiyatrolar Genel Müdürlüğü ile yapılan protocol ile Şehir Tiyatrosunda hizmet verilmektedir. 6 adet resmi etkinlik düzenlenmiştir. Belediye ücretsiz olarak 241 adet etkinlik düzenlemiştir.

Mimarsinan Kent Müzesini 2011 yılı boyunca 95.365 kişi dinleme cihazı olarak ziyaret etmiştir. Ramazan ayı boyunca "Ramazan Geceleri" adı altında şehir merkezi, ilçeler ve beledelerde etkinlikler düzenlenmiştir. Bu faaliyetleri 100.000 kişi izlemiştir. 2011 yılında 4582 kursiyere konservatuar eğitimi verilmiştir (<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=kueltuuerel-faaliyetler>). Söz konusu faaliyetlerden anlaşılacağı üzere Kayseri Büyükşehir Belediyesi sosyal ve kültürel kalkınmaya önem vermektedir.

3.4.KAYSERİ YEREL YÖNETİMLERİNİN ULUSAL ve ULUSLAR ARASI FONLARDAN YARARLANMA DURUMLARI

Belediyelerin tüm planlarını sadece devlet kaynaklarıyla hayata geçirebilmeleri elbette ki mümkün değildir. Fon kaynaklarını çeşitlendirmeleri, farklı faaliyetler için farklı kaynakları araştırıp, yeni işbirlikleri oluşturmaları var olabilmeleri için zorunluluktur (Çetinkaya, 2004,18). Küresel Ölçekte yerel idarelere ayrılan kaynaklar büyürken, bu

kaynaklara olan talep çok hızla büyümekte; kurumların kaynaklara ulaşma ve kaynağı kullanma becerileri gelişmekte; rekabetin koşulları daha da sertleşmektedir. Bu koşullar altında, özellikle belediyelerin fon kaynaklarına ulaşabilmeleri için yeni taktikler geliştirmeleri, proje hazırlama ve iletişim konularında uzmanlaşmış kadrolara sahip olmaları gerekmektedir.

Tüm dünyada geçerli olan, standartlaşmaya yönelen kaynak kullanabilme kurallarının bilinmesi ve bu konuda aktif olunması, uluslararası kaynaklara daha kolay ulaşabilmeyi sağlayacaktır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, yukarıda verilmiş olan bilgiler ışığında Kayseri ilinde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve merkez ilçe belediyeleri bazında, belediyelerin yerel kalkınmaya yönelik kullandıkları kaynaklar hakkında bilgi verilecektir. Merkez ilçe belediyelerine ek olarak Develi Belediyesi de çalışmaya ilave edilmiştir. Bunun nedeni ise; il merkezine 40 km mesafede ve Erciyes Dağı'nın eteğinde kurulmuş olan ilçe belediyesinin AB Hibe Programından en fazla yararlanan belediyeler arasında olmasıdır.

3.4.1. Ulusal Kaynaklardan Yararlanma

3.4.1.1. İş Kur

Toplum Yararına Çalışma Programları (TYÇP), Türkiye İş Kurumunun İşsizlik Sigortası Fonundan finansmanını sağladığı ve işsizliğin yoğun olduğu dönem ve yerlerde uygulanan geçici çalışma programıdır. 2009 yılından itibaren İş Kur düzenli olarak bu programı düzenlemektedir. Öncelikle İl Müdürlükleri bazında, sene başında Genel Müdürlükçe tahsis edilen ödenek doğrultusunda ilana çıkılır. Belediye ve Kaymakamlıkların talepleri doğrultusunda mümkün olduğunca eşit dağılım yapılarak proje başlatılır.

Projede katılımcıların, işsiz olması, vergi mükellefi, öğrenci ve emekli olmaması yanı sıra kamudan herhangi bir gelirisinin olmaması gerekmektedir.

Kayseri İl Müdürlüğü olarak 2009 -2012 yılları arasında başlayıp biten ve halen devam eden toplam 130 proje düzenlenmiştir. Kayseri genelindeki Belediye, Kaymakamlıklar ve Çevre Orman Müdürlüğü ile ortak çalışmalar düzenlenmiştir.

Merkezde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Melikgazi Belediyesi, Talas Belediyesi, Hacılar Belediyesi ve İncesu Belediyesi ortak çalışma yapılmıştır. Kocasinan Belediyesi proje sunmamıştır.

Tablo 3.4. Yıllara Göre Belediyelerin TYÇP'den Yararlanma Durumları

Yıl	Kurum	Proje Tarihleri	Faydalanıcı Sayısı	Maliyet(TL)
2009	Büyükşehir Belediyesi	03.10.2009/31.03.2010	100	612.720,00
2011	Melikgazi Belediyesi	03.10.2011/31.12.2011	100	305.000,00
2011	Melikgazi Belediyesi	09.05.2011/07.08.2011	50	145.000,00
2012	Melikgazi Belediyesi	02.04.2012/30.09.2012	50	325.680,00
2009	Talas Belediyesi	01.10.2009/31.03.2010	10	50.000,00
2010	Talas Belediyesi	15.04.2010/14.06.2010	10	50.000,00
2011	Talas Belediyesi	01.04.2011/30.06.2011	10	30.000,00
2011	Talas Belediyesi	03.10.2011/31.12.2011	15	45.000,00
2012	Talas Belediyesi	02.04.2012/30.09.2012	20	130.000,00
2011	Hacılar Belediyesi	02.05.2011/31.07.2011	20	58.000,00
2011	Hacılar Belediyesi	03.10.2011/31.12.2011	15	45.000,00
2012	Hacılar Belediyesi	02.04.2012/30.09.2012	20	130.000,00
2009	İncesu Belediyesi	01.10.2009/31.03.2010	10	51.000,00
2010	İncesu Belediyesi	15.03.2010/14.06.2010	10	27.000,00
2011	İncesu Belediyesi	01.04.2011/30.06.2011	10	29.000,00
2010	Develi Belediyesi	15.03.2010/14.06.2010	15	40.439,00
2011	Develi Belediyesi	01.04.2011/30.06.2011	10	29.032,00
2011	Develi Belediyesi	03.10.2011/31.12.2011	15	45.763,00
2012	Develi Belediyesi	02.04.2012/30.09.2012	15	97.704,00

Kaynak: İş Kur Kayseri İl Müdürlüğü

Tablo 3.4'te yıllara göre belediyelerin Toplum Yararına Çalışma Projesinden yararlanma durumları gösterilmiştir. Belediyelerin TYÇP yolu ile istihdam ettikleri kişi sayıları ise şu şekildedir: Kayseri Büyükşehir Belediyesi 100 kişi, Melikgazi Belediyesi 200 kişi, Talas Belediyesi 65 kişi, Hacılar Belediyesi 55 kişi, İncesu Belediyesi 30 kişi ve Develi Belediyesi 55 kişi istihdam etmiştir.

3.4.1.2. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı - ORAN-KA

Kayseri, Sivas ve Yozgat (TR 72 Bölgesi) illerini kapsayan Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN) 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun"un 3. maddesine dayanılarak T.C.

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinasyonunda, 25.07.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur (<http://oran.org.tr/kategori/9/mevzuat.html>).

Kalkınma Ajanslarının amacı; Bölgelerimizin potansiyellerini harekete geçirmek ve tüm bölgelerin ulusal ekonomiye katkısını en yüksek düzeye çıkarmak

Geri kalmış bölgelerimizin kendi içinde ve diğer bölgelerle gelişmişlik farklarını azaltarak ülke ortalamasına yaklaştırmak,

Gelişmiş bölgelerimizin küresel ölçekte rekabet gücünü artırmaktır.

ORAN Kalkınma Ajansının temel amacı ise; bölgenin çok boyutlu kalkınması için gerekli altyapının hazırlanmasıdır.

Belediyeler, kalkınma ajanslarının açmış oldukları çeşitli destek programlarından yararlanmaktadır. Kayseri'deki belediyelerin ORAN Kalkınma Ajansının açmış olduğu hibe programlarından yararlanma durumları şu şekildedir:

Tablo 3.5. Kayseri Belediyelerinin ORAN-KA'dan Aldıkları Projeler ve Destek Tutarları

Faydalanan Belediye	Destek Programının Adı	Proje Adı	Destek Miktarı (TL)	Proje Süresi
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	2010- Küçük Ölçekli Alt Yapı Projesi	Alpie Coaster – Dağ Kızağı Projesi	600.000	18 ay
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	2011- Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Projesi	Yapay Tırmanma Bahçesi Projesi	460.000	18 ay
Hacılar Belediyesi	2010- Küçük Ölçekli Alt Yapı Projesi	Kar Tanesi Snowboard Pist	Projeden Çekildi	-
Talas Belediyesi	2011- Turizm Altyapısının Geliş. Mali Destek Projesi	Ali Dağı Havacılık Sporları Sosyal Merkezi	437.708,88	15 ay
Talas Belediyesi	2011 Doğrudan Faaliyet Destek Programı	Ali Dağı Turizm ve Hava Sporları Tesisi Fizibilitesi	37.823,20	-
Melikgazi Belediyesi	2010- Küçük Ölçekli Alt Yapı Projesi	Erciyes Snow Tubing (Şişme Kızak)	600.000	18 ay
Kocasinan Belediyesi	2011- Turizm Altyapısının Geliş. Mali Destek Projesi	Kültepe-Karum 5 Ev Çatı Koruma Projesi	315.000	18 ay

Kaynak: www.oran.org.tr

Tablo 3.5'te Kayseri belediyelerinin ORAN-KA'dan aldıkları projeler ve destek miktarları gösterilmiştir. Buna göre ORAN Kalkınma Ajansı **2010 yılı Mali Destek**

Programı kapsamında, belediyelerin proje sunabilecekleri destek program olan **“Küçük Ölçekli Alt Yapı Projeleri”** başlığında Kayseri’de iki belediye destek almaya hak kazanmıştır. Bu belediyeler; Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Hacılar Belediyesi’dir. Projeler ve bilgileri ise şu şekildedir:

- Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Alpine Coaster - Dağ Kızağı Projesi kabul edilmiştir. Proje süresi 18 ay olup proje toplam maliyeti 2.399.000 TL’dir. Proje maliyetinin %25’i olan 600.000 TL destek tutarıdır.
- Hacılar Belediyesi’nin Kar Tanesi Snowboard Pist Yapımı projesi kabul edilmiştir. Ancak, belediye sözkonusu projeyi yürütemeyeceğini beyan edip, projeden çekilmiştir. İlk yedekte yer alan Melikgazi Belediyesi ORAN-KA ile sözleşme imzalamıştır.
- Melikgazi Belediyesi, Erciyes Snow Tubing (Şişme Kızak) Tesisi Projesi ile sözleşme imzalanmıştır. Proje süresi 18 aydır.- Proje toplam maliyeti 934.000 TL ve destek miktarı ise 600.000 TL’dir.

ORAN Kalkınma Ajansı 2011 yılı Mali Destek Programı kapsamında, belediyelerin proje sunabilecekleri destek programı olan **“Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı”**nda üç belediye destek almaya hak kazanmıştır. Bu projeler hakkında bilgiler şu şekildedir:

- Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin Yapay Tırmanma Bahçesi Projesi Kabul edilmiştir. Proje süresi 18 ay olup, toplam maliyeti 750.800 TL ve destek miktarı (%61,4) 460.000 TL’dir.
- Talas Belediyesi ‘nin Ali Dağı Havacılık Sporları Sosyal Merkezi Yapım Projesi için alınan destek miktarı 437.708,88 TL olup, proje süresi 15 aydır.
- Kocasinan Belediyesi’nin Kültepe-Karum 5 Ev Çatı Koruma Projesi destek almaya hak kazanmıştır. Proje süresi 18 ay olup proje toplam maliyeti 428.394 TL, destek miktarı ise 315.000 TL’dir.

ORAN Kalkınma Ajansı 2011 yılı **“Doğrudan Faaliyet Destek Programı”** kapsamında

- Talas Belediyesi **“Ali Dağı Turizm ve Hava Sporları Fizibilitesi”** projesini almıştır. Alınan destek tutarı ise 37.823,20 TL’dir.

3.4.1.3. Yararlanılan Diğer Ulusal Kaynaklar

Kayseri ilinde belediyeler yatırımlarını gerçekleştirirken kendi gelirleri ve AB, ORAN Kalkınma Ajansı gibi fonlardan gerçekleştirmeyi daha çok tercih etmektedirler. Çalışma içerisinde kullanılan veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Dolayısıyla mali konularda gizlilik esası nedeniyle ulusal fon kullanımı ile ilgili verilere ulaşmada kısıt gündeme gelmiştir. Bunun nedeni ise, ulusal fon kullanımının borç olarak nitelendirilmesi ve yüksek faiz nedeniyle de belediyelerin borçlanmaya gitmeyi istememesidir.

Tablo 3.6. Kayseri’deki Belediyelerin Yararlandığı Diğer Ulusal Kaynaklar

Belediye Adı	Kurum Adı	Proje Adı	Alınan Tutar(TL)	Yıl
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	-	-	-	-
Melikgazi Belediyesi	-	-	-	-
Kocasinan Belediyesi	-	-	-	-
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Kamulaştırma	44.800	2007
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Kürtüncü Konağı Kamulaştırma	150.905,28	2007
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Mezarlık Düzenleme	6.955,30	2008
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Tarihi Sokak Sağıklaştırma	354.000	2008
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Ali Dağı Röleve Hazırlanması	23.840	2008
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Kürtüncü Konağı Röleve	18.000	2008
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Feyzioğlu Konağı Kamulaştırma	320.000	2008
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Tarihi Konak İstimlak Bedeli	176.351,54	2009
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Roma Su Kemerli Proje Yapımı	165.600	2011
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Tarihi Cami Proje Yapımı	164.000	2011
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Kıçıköy Tarihi Konak Restorasyon	40.760	2011
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Tol Kilise Restorasyon	56.280	2011
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Roma Kilisesi Restorasyon	292.513,14	2011
Talas Belediyesi	İl Özel İdare	Ali Sait Paşa Meydanı Rekreasyonu	288.000	2011
Hacılar Belediyesi	İl Bank	İş Mak. Alımı	286.000	2006
Hacılar Belediyesi	İl Bank	İş Makinası Alımı	130.000	2011
Hacılar Belediyesi	İl Bank	Pazar Yeri Yapım İş	102.860	2011

Kaynak: Belediyeler ile telefon ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Tablo 3.6’da Kayseri ilindeki belediyelerin yararlandığı diğer ulusal kaynaklar gösterilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere belediyeler ulusal kaynak olarak İl Özel İdaresini ve İl Bank A.Ş.’yi tercih etmiştir.

3.4.2. Uluslar arası Kaynaklardan Yararlanma

Günümüz şartlarına bakıldığında, belediyelerin en önemli görevi, kentsel hizmetlerin karşılanması ve kalitesinin iyileştirilmesi için yatırım yapmaktır. Devlet Planlama Teşkilatından alınan verilere göre, yatırımlar içinde en fazla kaynak ihtiyacı olan yatırımlar, kentsel yatırımlardır. Bu yatırımların finansmanının büyük bir bölümünün dış finansmanla sağlanması öngörülmektedir.

Yüksek faiz nedeniyle iç piyasadan uzun vadeli fon temini güçlüğü ve belediyelerin büyük ölçekli kentsel yatırımlara girişmeleri sonucu doğan ek finansman gereği, uluslararası kuruluşlardan sağlanacak fonları cazip hale getirmektedir (Çetinkaya, 2004,23). Son yıllarda özellikle büyükşehir belediyeleri bu amaçla Avrupa Birliği Fonlarını kullanmakta olup, bu tür fonlara olan talep gün geçtikçe artmaktadır.

3.4.2.1. Dünya Bankası

Dünya Bankası tarafından finanse edilen ve ülkemizde iller Bankası A.Ş. (İl Bank) tarafından koordinasyonu yapılan; Belediye Hizmetleri Projesi- Ek Finansmanı, Kayseri Katı Atık Yönetimi Projesi (Kayseri Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi) Alt Kredi Anlaşması İller Bankası ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanmıştır. Kredi anlaşması yaklaşık 18 Milyon Avro’dur.

Danışman firma ile yapılan sözleşmenin süresi; 06/03/2012 tarihinde başlamış olup, 44 ay sürecektir. Büyükşehir Belediyesine ait ve Dünya Bankası tarafından finanse edilen Proje, Devlet Planlama Teşkilatının 2012 yılı yatırım programında 2009-K-080040 proje numarası ile gösterilmiştir.

3.4.2.2. Sosyal Riskleri Azaltma Projesi (SRAP)

Sosyal Riski Azaltma Projesi, Dünya Bankası kredisi ile yürütülen, ikraz anlaşması, T.C Hükümeti ile Dünya Bankası arasında 14 Eylül 2001 tarihinde imzalanan ve 28 Kasım 2001 tarih ve 24597 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Hızlı yardım, kurumsal gelişim, şartlı nakit transferi, yerel girişimler şeklinde dört bileşeni bulunmaktadır.

Srap Projesinin kalkınma hedefi, ekonomik krizlerin yoksul haneler üzerindeki etkisinin azaltılması ve bu hanelerin gelecekte meydana gelebilecek benzer risklerle başa çıkma kapasitelerinin iyileştirilmesidir. SRAP Projesi, bu hedefe (www.worldbank.org)::

- Krizden etkilenen en yoksul gruplara anında destek sağlayan bir uyum bölümü
- Üç bileşenden oluşan bir yatırım bölümü ile ulaşmaktadır.

Bu bileşenler;

- Yoksulların temel sosyal hizmetleri ve sosyal destek sağlayan devlet kurumlarının kapasitesinin artırılması
- Nüfusun en yoksul %6'sını hedefleyen ve temel sağlık ve eğitim hizmetlerinin daha iyi kullanılması koşullarına dayanan bir sosyal destek sisteminin uygulanması (Şartlı Nakit Transferi-ŞNT) ve
- Yoksullara yönelik gelir getirici/istihdam olanaklarının ve sosyal hizmetlere erişimin artırılmasından oluşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda belirtilen destekler yüzde yüz hibe şeklindedir.

Tablo 3.7. SRAP'tan Yararlanma Durumu

Belediye	Hibeyi Veren Kurum	Proje Adı	Süresi (ay)	Destek Miktarı (TL)	Yılı
Develi Belediyesi	SRAP	Çocuk Bakıcılığı	5	10.500	2006
Develi Belediyesi	SRAP	Ahşap Mobilya	5	23.000	2006

Kaynak: Develi Belediyesi

Tablo 3.7'de belediyelerin SRAP'tan yararlanma durumları gösterilmiştir. SRAP'tan en çok yararlanan belediye olan Develi Belediyesi 2006 yılında 5 ay süreli Çocuk Bakıcılığı Projesi uygulamıştır. Projeye sağlanan destek tutarı ise 10.500 TL'dir. Yine aynı şekilde 2006 yılında 5 ay süreli Ahşap Mobilya Projesi uygulamıştır. Projeye sağlanan destek tutarı ise 23.000 TL'dir.

3.4.2.3. Avrupa Birliği Fonları

3.4.2.3.1. AKKM-LDI (Yerel Kalkınma) Hibe Programı

Tablo 3.8'de Merkezi Finans ve İhale Birimi (CFCU) ile AKKM-LDI kapsamında sözleşme imzalayan belediyeler görülmektedir.

Tablo 3.8. Kayseri İlinde “AKKM Programı” Altında Hibe Sözleşmesi İmzalanan Belediyeler

Proje numarası	Faydalancı Kurum	Proje Süresi (ay)	AB Katkısı (€)	TR Katkısı (€)	Hibe Tutarı (€)
TR0405.02-03/LDI/104	Kayseri Büyükşehir Belediyesi	12	87.594,50	29.198,17	116.792,67
TR0405.02-05/SSI/004	Kayseri Büyükşehir Belediyesi	12	773.032,60	241.673,94	1.014.706,54
TR0405.02-03/LDI/284	Develi Belediyesi	8	50.171,97	16.723,99	66.895,96
TR0405.02-05/SSI/002	Hacılar Belediyesi	12	1.316.397,99	411.546,79	1.727.944,78
TR0405.02-03/LDI/158	İncesu Belediyesi	9	56.357,05	18.785,68	75.142,73
TR0405.02-05/SSI/003	İncesu Belediyesi	12	1.355.175,18	423.669,74	1.778.844,92
TR0405.02-03/LDI/326	Kocasinan Belediyesi	12	84.142,13	28.047,37	112.189,50
TR0405.02-03/LDI/297	Talas Belediyesi	12	87.077,23	29.025,74	116.102,97
TR0405.02-05/SSI/005	Erkilet Belediyesi	12	1.299.701,63	406.326,99	1.706.028,62
TR0405.02-03/LDI/347	Hisarcık Belediyesi	10	87.983,31	29.327,77	117.311,08
TR0405.02-03/LDI/037	Palas Belediyesi	12	71.689,18	23.896,39	95.585,57
TR0405.02-03/LDI/304	Palas Belediyesi	10	68.365,35	22.788,45	91.153,80
Ort. Proje Süresi ve Toplam Hibe Tutarı		11,8	5.337.688,12	1.681.011,02	7.018.699,14

Kaynak: www.cfcu.gov.tr

Tablo 3.8’de 2007 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi 12 ay uygulama süresi ve toplamda 1.121.000 avro bütçeli 2 proje yürütmüştür. Develi Belediyesi uygulama süresi 8 ay ve bütçesi 66.895,96 Avro olan 1 proje yürütmüştür. Hacılar Belediyesi uygulama süresi 12 ay ve bütçesi 1.727.944,78 olan 1 proje yürütmüştür. İncesu Belediyesi uygulama süresi 9 ve 12 ay ve bütçesi toplamda 1.850.000 Avro bütçesi olan 2 proje yürütmüştür. Kocasinan Belediyesi uygulama süresi 12 ay ve bütçesi 112.189 Avro olan 1 proje yürütmüştür. Talas Belediyesi uygulama süresi 12 ay ve bütçesi 116.000 Avro olan 1 proje yürütmüştür. Erkilet Belediyesi uygulama süresi 12 ay ve bütçesi 1.706.000 Avro olan 1 proje yürütmüştür. Hisarcık Belediyesi uygulama süresi 10 ay ve bütçesi 117.000 Avro olan 1 proje yürütmüştür. Son olara Palas Belediyesi ise uygulama süresi 12 ve 10 ay ve bütçesi toplam 91.153 Avro olan 2 proje yürütmüştür.

2007 yılında DPT Koordinasyonunda yürütülen “AKKM-LDI” program kapsamında Kayseri ilindeki belediyeler toplam 12 hibe sözleşmesi imzalamıştır. Bu projeler nedeniyle Kayseri İline 2007 yılında toplam 5.337.688,12 Avro fon girişi olmuştur.

3.4.2.3.2. Aktif İstihdam Tedbirleri Hibe Programı

Bu program 2008 yılında Türkiye İş Kur gözetiminde, AB Hibe Fonu olarak yürütülmüştür. Kayseri ilinde, bu hibe programından iki belediye, üç proje ile hibe almıştır.

Tablo 3.9. Aktif İstihdam Tedbirleri Fon Kullanımı

Belediye	Hibe Veren Kurum	Hibe Programının Adı	Projenin Adı	Proje Bütçesi (€)	Proje Süresi (ay)	Yılı
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	AB	Aktif İstihdam Tedbirleri	Yeni Umutlar	166.412,04	12	2008
Develi Belediyesi	AB	Aktif İstihdam Tedbirleri	Eğitimle İstihdama Giden Yolda Ete Kazandırılan Değer	111.696,85	9	2008
Develi Belediyesi	AB	Aktif İstihdam Tedbirleri	Bir Sanat Bir Meslek	101.337,51	9	2008
			TOPLAM	379.446,4		

Kaynak: www.cfcu.gov.tr

Tablo 3.9’da; 2008 yılında Aktif İstihdam Tedbirleri kapsamında alınan hibeler gösterilmektedir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi “Yeni Umutlar” isimli proje ile 166.412,04 Avro, Develi Belediyesi “Eğitimden İstihdama Giden Yolda Ete Kazandırılan Değer” projesi için 111.696,85 Avro ve “Bir Sanat Bir Meslek” projesi için 101.337,51 Avro hibe almıştır.

3.4.2.3.3. IPA – İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi

Katılım Öncesi Mali Yardım Programlarının (IPA) beş bileşeninden dördüncüsü olan İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı hakkında yukarıda kısaca bilgi verilmişti. Bu bölümde Kayseri’de belediyelerin program kapsamında yürütmüş olduğu projeler incelenecektir.

Tablo 3.10. 2011 Yılı IPA Kayseri Projeleri

İl	İl Sıralaması	Kız Çocuklarının Okullaştırılm	Kayıtlı İstihdamın Teşv.	Kadın İstihdamın Destek.	Genç İstihdamın Destekl.	Hayat Boyu Öğrenmenin Destek.	Toplam
Kayseri	1	3	4	12	10	4	33

Kaynak: Sosyal Politika Alanında Bölgesel İhtiyaç Analizi- ÇSGB

Tablo 3.10 2011 yılı IPA Kayseri projeleri hakkında bilgi verilmiştir. Tabloya göre uygulama süreleri genellikle 12 ay olan ve bütçeleri 150 bin Avro ile 500 bin Avro arasında değişen projelere verilen hibe miktarının %85'i Avrupa Birliği bütçesinden ve %15'i de Türkiye Cumhuriyeti bütçesinden karşılanmaktadır.

Toplam proje sayısına bakıldığında Samsun, Kayseri ve Hatay ilk 3 sırayı almaktadır. Hedeflenen 43 ilden 38'inde en az 1 proje uygulanmaktadır. Kadın istihdamı hibe programında en fazla proje Kayseri'de (12) bulunmaktadır. Yaşam Boyu Öğrenme hibe programında ilk sırada yer alan iller arasında Kayseri 4 proje ile bulunmaktadır.

Projelerde genel olarak uygulama bölgesindeki insan kaynaklarının geliştirilmesi amaçlanmakta ve özellikle kişilerin istihdam edilebilirliğinin artırılması için mesleki kurslar düzenlenmektedir.

Meslek Edindirme Kursları: Türkiye genelinde, ilk 3 hibe programında (genç istihdam ve kız çocukları programları hariç) yaklaşık 285 çeşit kurs açılmış olup yaklaşık 15 bin kursiyerin katılması hedeflenmişti. Kursiyerlere eğitimlere katıldıkları gün başına ortalama 8 Avroluk bir cep harçlığı da verilmiştir.

Projelerde İstihdam: Hibe faydalanıcısı olan kurumlar, projelerin yürütülmesi kapsamında, proje koordinatörü, danışman ve eğitmen gibi pozisyonlarda birçok kişiyi de işe alarak istihdama katkı sağlamıştır. Bu çerçevede başlamış olsan ilk 3 programda, ücretleri proje bütçesinden karşılanan 404'ü tam süreli ve 467'si de kısmi süreli olmak üzere yaklaşık 1000 kişi projelerin yürütülebilmesi için istihdam edilmiş durumdadır.

Kayseri'de 2011 yılında IPA çerçevesinde toplam 33 proje yürütülmüştür. Bu projelerin toplam 33 porjeden 5'ini Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Develi Belediyesi yürütmüştür. Yürütülen proje bilgileri aşağıda açıklanmıştır.

3.4.2.3.4. Kadın İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı (PWE)

Kayseri Büyükşehir Belediyesi

TR07H1.02-001/321 - *Beyaz Melekler Projesi*

Bütçe: 257.351,72 Avro'dur. AB katkısı ise % 89 ve proje süresi 12 aydır.

Proje Yürütme Ekibi: Tam zamanlı çalışanlar; Eğitim Koord (2), Kariyer Danışmanı, Teknik Uzman, Asistan (2). Kısmi zamanlı çalışanlar ise; 1 muhasebeci ve 5 eğitmen

Kayseri Büyükşehir Belediyesi

TR07H1.02-001/604 - Erciyes Kadınları Projesi

Bütçe: 269.629,32 Avro'dur. AB Katkısı ise % 90 ve proje süresi 12 aydır.

Proje Yürütme Ekibi: Teknik Uzman, Kariyer Danışmanı, Eğitim Koord., Raporlama Uzmanı olmak üzere 4 kişi tam zamanlı çalışandır. Kısmi zamanlı 9 eğitmen ve 1 muhasebeci çalışmıştır.

Sultan Sazlığı Milli Parkı Çevre Belediyeler Birliği – Develi Belediyesi

TR07H1.02-001/1059 - Şefkatli Eller Projesi

Proje Bütçesi 169.560,00 Avro'dur. AB Katkısı % 90 ve proje süresi 10 aydır.

Proje Yürütme Ekibi: Proje Koord, Eğitim Koord, Asistan olmak üzere 3 tam zamanlı personel çalışmıştır. 11 eğitmen ve 1 muhasebeci ise kısmi zamanlı olarak çalışmıştır.

Tablo 3.11. Kadın İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı Proje Performans Göstergeleri

Performans Göstergeleri	321		604		1059	
	Hedef	Gerç.	Hedef	Gerç.	Hedef	Gerç.
Projenizde düzenlenen GİRİŞİMCİLİK KURSLARINA katılan veya katılacak kadın sayısı	-	-	-	-	-	-
Projenizde düzenlenen ÇOCUK/YAŞLI BAKIMI kurslarına katılan ya da katılması öngörülen kadın sayısı	150	150	-	-	50	48
Projeniz kapsamında varsa İSTİHDAM GARANTİLİ kurslara katılan ya da katılacak kadın sayısı	120	19	-	-	50	48
Projeniz kapsamında DANIŞMANLIK VE YÖNLENDİRME HİZMETLERİNDEN yararlanan ya da yararlanması öngörülen kadın sayısı	150	150	180	179	-	-
Projede alınan eğitim ya da verilen hizmetler sonucunda motivasyonunun ya da beceri düzeyinin artmasıyla İŞGÜCÜNE KATILAN VEYA KATILACAK OLAN kadın sayısı	150	150	90	10	27	27
Projede verilen danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri neticesinde İSTİHDAM EDİLEN VEYA EDİLMESİ ÖNGÖRÜLEN kadın sayısı	120	63	90	10	27	27
Proje faaliyetleri sonucu GİRİŞİMCİ OLARAK İSTİHDAMA KATILAN veya KATILACAK OLAN kadın sayısı	-	-	-	-	-	-

Tablo 3.11’de Kadın istihdamın desteklenmesi hibe programı proje performans göstergeleri gösterilmiştir. Çocuk/yaşlı bakımı kurslarına katılan ya da katılması planlanan katılımcı sayısı ile ilgili göstergede; 321 nolu Beyaz Melekler Porjesinde hedef 150 ve gerçekleşen 150 kişi, 1059 nolu Şefkatli Elleri Projesinde ise hedef 50 ve gerçekleşen 48 kişidir. İstihdam garantili kursa katılan kursiyer sayısı ile ilgili göstergede; 321 nolu Beyaz Melekler Porjesinde hedef 120 ve gerçekleşen 19 kişi ve 1059 nolu Şefkatli Elleri Projesinde hedef 50 ve gerçekleşen 48 kişidir. Danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerinden yararlanacak kişi sayısı ile ilgili göstergede; 321 nolu Beyaz Melekler Porjesinde hedef 150 ve gerçekleşen 150 kişidir. 604 nolu Erciyes Kadınları Projesinde ise hedef 180 ve gerçekleşen 179 kişidir. Projede istihdam edilen veya edilmesi öngörülen kadın sayısı ile ilgili göstergede; 321 nolu Beyaz Melekler Porjesinde hedef 120 ve gerçekleşen 63 kişidir. 604 nolu Erciyes Kadınları Projesinde hedef 90 ve gerçekleşen 10 kişidir. 1059 nolu Şefkatli Elleri Projesinde ise hedef 27 ve gerçekleşen 27 kişidir.

3.4.2.3.5. Genç İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı (PYE)

Bu hibe programında Kayseri’de Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Develi Belediyesi iki proje almıştır. Proje bilgileri ise şu şekildedir:

Kayseri Büyükşehir Belediyesi

TR08H1.01-01/462 - *Genç Umutlar*

Proje Bütçesi 193.249,76 Avro’dur. AB katkısı %90 ve süresi 12 aydır.

Proje Yürütme Ekibi: Eğitim Koord., Kariyer Danışmanı, Teknik Uzman olmak üzere 3 personel tam zamanlı istihdam edilmiştir. Bunun yanı sıra 5 eğitmen ve 1 muhasebeci ise kısmi surely olarak çalışmışlardır.

Sultan Sazlığı Milli Parkı Çevre Belediyeler Birliği – Develi Belediyesi

TR08H1.01-01/830 - *Mobilya Sektörüne Genç Kalifiye Eleman Yetiştirme Ve İstihdam Projesi*

Proje bütçesi 161.953,37 Avro’dur. AB katkısı %90 ve süresi ise 11 aydır.

Proje Ekibi: Proje Koordinatörü, Eğitim Koord. Olmak üzere 2 tam zamanlı çalışan ve 5 eğitmen, 1 muhasebeci olmak üzere 6 kısmi surell personel istihdam edilmiştir.

Tablo 3.12. Genç İstihdamın Desteklenmesi Hibe Programı Proje Performans Göstergeleri

Performans Göstergeleri	462		830	
	Hedef	Gerç.	Hedef	Gerç.
Projeniz kapsamında varsa İSTİHDAM GARANTİLİ kurslara katılan ya da katılacak kursiyer sayısı	144	136	60	40
Projeniz kapsamında DANIŞMANLIK VE YÖNLENDİRME HİZMETLERİNDEN yararlanan ya da yararlanması öngörülen kadın sayısı	144	144	-	-
Projede verilen danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri neticesinde İSTİHDAM EDİLEN VEYA EDİLMESİ ÖNGÖRÜLEN kadın sayısı	115	10	45	15

Kaynak: www.ikg.gov.tr

Tablo 3.12’de genç istihdamın desteklenmesi hibe programı proje performans göstergeleri verilmiştir. İstihdam garantili kurslara katılacak kursiyer sayısı ile ilgili göstergede; 462 nolu Genç Umutlar Prjesinde hedeflenen 144 ve gerçekleşen 136 kişidir. 830 nolu Mobilya Sektörüne Genç Kalifiye Eleman Yetiştirme ve İstihdam Projesinde hedef 60 ve gerçekleşen 40 kişidir. Danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerinden faydalanacak kişi sayısı ile ilgili göstergede ise; 462 nolu Genç Umutlar Prjesinde hedeflenen 144 kişi ve gerçekleşen ise 144 kişidir. İstihdam edilen veya istihdam edilmesi öngörülen kişi sayısı ile ilgili göstergede ise; 462 nolu Genç Umutlar Prjesinde hedeflenen 115 kişi ve gerçekleşen 10 kişidir. 830 nolu Mobilya Sektörüne Genç Kalifiye Eleman Yetiştirme ve İstihdam Projesinde hedef 45 kişi ve gerçekleşen ise 15 kişidir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Dünyadaki az gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde bölgeler arası gelişmişlik düzeyleri çeşitli faktörler nedeniyle farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların en aza indirilmesi için başvurulacak yollardan biri de bölgesel kalkınma politikalarıdır.

Günümüzdeki kalkınmış toplumların birçoğu kalkınmalarını yerinden yönetim anlayışı ile gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda belediyeler Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden (toplam nüfusun % 80'i) kurumlardır.

Günümüzde küreselleşme ve yerelleşme gibi, ilk anda birbirine zıt, bağdaşmaz gibi görünebilecek kavram ve süreçler yoğun bir etkileşim halindedir. . Bu küresel, ulusal, bölgesel ve yerel ilişkiler ağı içinde belediyeler önemli roller üstlenmektedir. Yerel yöneticilerin genelde, belediyelerin özelde, sorumluluk üstlenmeye başladıkları göreceli yeni alanlardan birisi de “yerel kalkınma” konusudur.

Bir belediyenin bölgesel gelişme veya geliştirme politikasında temel amaç; yerel dinamiklere dayalı kalkınma anlayışı çerçevesinde, ekonomik gelişme ve sosyal refahı ülke genelindeki dengeye uyumlu hale getirmektir.

Yerel kalkınma, fiziksel kalkınma, sosyal kalkınma, kültürel kalkınma, ekonomik, siyasi kalkınma ve etkin yönetim olmak üzere altı temel alanda söz konusu olmalıdır. Bu kalkınma çalışmaları için de merkezi idare, yerel idare, özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasında anlamlı ve sağlıklı işbirliği tesis edilmelidir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi, şehir olarak almış olduğu yoğun göç ile farklı kültürlerden, farklı gelir düzeylerinden vatandaşı bünyesinde bulundurmaktadır. Sınırları içinde yaşayan insanlar arasındaki uçurumu kapatmak, insanların ihtiyaçlarını belirlemek ve bu ihtiyaçlara göre hizmet sunmak amacıyla yaşanan hızlı değişimler de dikkate alınarak son yıllarda önemli çalışmalarda bulunmaktadır.

Çalışmamızda Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yerel kalkınmaya yönelik uyguladığı birtakım projeler ve yürüttüğü faaliyetler üzerinde durulmuştur. Tezin ilk bölümünde Avrupa Birliği'nin bölgesel kalkınmaya yönelik fonlardan ve üçüncü bölümünde ise Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri'deki belediyelerin söz konusu fonlardan yararlanma durumları üzerinde durulmuştur. Belediyelerin hibe programlarından yararlanma nedeni son yıllarda hızlı yaşanan kentleşmenin sonucu olarak, yerel

idarelerin sorumluluklarının her geçen gün daha da artması ve karmaşıklaşmasıdır. Belediyelerin mali kaynakları zaten kısıtlı iken, artan talep ve hizmet gerekliliğinin nitelik ve nicelik yönünden çeşitlenmesi sonucu belediyeler açısından tüm bu ihtiyaçlara devlet kaynaklarıyla cevap vermeleri mümkün olmamaktadır. Belediyelerin daha üst ölçekte hizmet sunması, hizmetlerini nitelik ve nicelik yönünden geliştirmesi için alternatif kaynaklara başvurma gerekliliği gündeme gelmiştir.

Bu kapsamda belediyelerin görev alanına giren birçok konuda gerek merkezi idare ve gerekse birçok kurum ve kuruluşun çalışmaları veya bu alanda yapılan çalışmalara destekleri söz konusudur. Belediyeler bu tür desteklerden yararlanırken kredi faizlerinin çok yüksek ve uzun vadeli olması nedeniyle özellikle de hibe programlarını tercih etmektedirler.

Bu kapsamda, Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA)'dır.Çünkü Kayseri ili 2010-2011 yıllarında en çok bu başlıktaki hibe programlarından faydalanmıştır. Hibe faydalanıcısı kurumların yerel yönetimler olduğu ve ilimizde uygulanan hibe programları şu şekildedir; AKKM-LDI (Yerel Kalkınma Programı) DPT tarafından koordinasyonu yürütülmüştür. Bu projelerin kabul edilerek uygulanmaya başlamasıyla birlikte Kayseri İline 2007 yılında toplam 5.337.688,12 Avro hibe girişi olmuştur.

IPA Programlarında ise; uygulama süreleri genellikle 12 ay olan ve bütçeleri 150 bin Avro ile 500 bin Avro arasında değişen projelere verilen hibe miktarının %85'i Avrupa Birliği bütçesinden ve %15'i de Türkiye Cumhuriyeti bütçesinden karşılanmaktadır. Kayseri, Türkiye'de bu programdan en çok yararlanan ilk 3 il içerisinde yer almıştır. Kadın istihdamı hibe programında en fazla proje Kayseri'de (12 proje) bulunmaktadır. Yaşam Boyu Öğrenme hibe programında ilk sırada yer alan iller arasında Kayseri 4 proje ile bulunmaktadır.

Bahsedilen AB Hibe Programlarının yanı sıra büyük ölçekli yatırımlar için kredi kullanımı örneği de mevcuttur. Dünya Bankası tarafından finanse edilen ve ülkemizde İller Bankası A.Ş. (İl Bank) tarafından koordinasyonu yapılan; Belediye Hizmetleri Projesi- Ek Finansmanı, Kayseri Katı Atık Yönetimi Projesi (Kayseri Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi) Alt Kredi Anlaşması İller Bankası ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanmıştır. Kredi anlaşması yaklaşık 18 Milyon Avro'dur. Ayrıca Dünya

Bankası finansmanı ile SRAP (Sosyal Riski Azaltma Projesi)'tan Develi Belediyesi 2 proje ile faydalanmıştır.

AB projelerinde genel olarak uygulama bölgesindeki insan kaynaklarının geliştirilmesi amaçlanmakta ve özellikle kişilerin istihdam edilebilirliğinin artırılması için mesleki kurslar düzenlenmesi amaçlanmaktadır. İlimizde yürütülen bu projelerde istihdam üzerine eğitimler verilmiş, eğitimler sırasında kursiyerlere günlük 8 Avro cep harçlığı ödemesi yapılmış ve kurs sonunda eğitim alan kursiyerlerin istihdamı hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra proje yürütme birimlerinde tam ve kısmi süreli personeller istihdam edilerek, istihdama ve proje mantığının yaygınlaşmasına katkı sağlanmıştır. İstihdam edilen tam zamanlı personel sayısı 24 ve kısmi zamanlı çalışan (eğitmen, muhasebeci, uzman vs) 40 kişidir. Çalışmamızda da görüldüğü üzere proje yapma ve yürütme konusunda Kayseri Büyükşehir Belediyesi ön plana çıkmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin bir yerel yönetim olarak, sosyal-siyasi-ekonomik-kültürel kalkınmaya yönelik uyguladığı diğer projeleri özetlemek gerekirse; Erciyes Kış Turizmi Master Planı; Bu proje ile kış sporları ve kış turizmini Kayseri kimliğinin önemli bir parçası haline getirmek suretiyle en az 5.000 kişiye istihdam imkanı sağlanması hedeflenmiştir. Birinci etapta 100 milyon Avro tamamında 275 milyon Avro'luk bir yatırımı ifade etmektedir. Kayseri Tema Park ve Eğlence Merkezi; Bu projelerin iki yılda tamamlanması öngörülmektedir. Proje bitiminde 2.000 kişiye istihdam sağlanması hedeflenmektedir. Proje ile Kayseri ve hinterlandında bulunan şehirler ki 5 milyon bir nüfus başta olmak üzere tüm Türkiye hedef kitle olarak tanımlanmaktadır. Kayseray raylı sistem projesi, Toplam 17,5 km uzunluğunda, 31 duraktan oluşan hatta toplam 52 Raylı Sistem Aracı, günlük ortalama 120.000 yolcu taşımaktadır. Atatürk Spor Kompleksi; bu proje ile Kayseri'de önemli bir kentsel dönüşüm projesi uygulanmıştır. Şehir merkezinde kalan, işlevsiz, hantal ve çirkin yapı kaldırılmış yerine alışveriş merkezi ve estetik mekânlar yapılmıştır. Mekânlar yapılmadan önce istihdam için hedeflenen rakam 3.000 iken, şuan tamamı biten ve hizmete giren bu mekânlarda istihdam hedefine yaklaşılmış durumdadır. Kadir Has Kongre ve Kültür Merkezi; 2008 yılında hizmete açılan, 20.000 m² toplam alan üzerine kurulu 7.200 kişi kapasiteli Türkiye'nin ikinci büyük kongre salonuna sahip olan merkezde her türlü salon sporu yapılabilir. Atık su arıtma tesisi; Türkiye'nin en ucuz ve en modern tesisi olma özelliği ile dikkat çekmektedir. 24 Milyon Avro'ya mal

olan bu tesiste ileri biyolojik arıtma yapılmaktadır. Kullandığı elektrik enerjisini kendi üreten tesis sayesinde artık Kızılırmak kirlenmemektedir. Diğer faaliyetler ise; şehirler arası otobüs terminali, kent ormanı, huzur evi, dünya ticaret merkezi, kent konseyi, huzur çınarı ve daha bir çok kültürel-sosyal- ekonomik yatırımlar yapmakta ve projeler yürütmektedir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin şehir halkının yaşam kalitesini arttırmak için yapmış olduğu yatırımlar, uyguladığı kentsel dönüşüm projeleri ile Türkiye'de sayılı Büyükşehir Belediyeleri arasında yer almaktadır. Sonuç olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi yerel kalkınmada yerel yönetimlerin yönlendiriciliğinin rolünün ve öneminin farkında olarak şehirdeki tüm aktörlerle etkin iletişim kurarak, yönetim prensipleri çerçevesinde aktörlerin katılımı ile Kayseri ilinin kalkınmasına pozitif yönlü katkıda bulunan çalışmalar yapmaktadır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Aktan,C.C., Dileyici, D. Ve Vural, İ.Y. (2005). *Altyapı Ekonomisi, Altyapı Hizmetlerinde Serbestleşme ve Özelleştirme*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Algan, N. ve Mengi, A. (2003). *Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme*, Ankara: Siyasal Kitabevi

Akyüz, V. ve Ünlü. S. (1996). *İslam Geleneğinden Günümüze, Şehir ve Yerel Yönetimler*, İstanbul: İlke Yayınları.

Berber, Metin (2011). *Büyüme Teorileri ve Kalkınma Ekonomisi* (4. Basım). Trabzon: Derya Kitabevi.

Brasche, Ulrich (2001). *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumuna*, Ed. Cansevdi, Hürrem, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

Bilici, N. (2005). *Türkiye-AB İlişkileri. Genel Bilgiler, İktisadi Mali Konular, Vergilendirme* (2. Basım). Ankara: Seçkin Kitabevi

Cihangir, Damla (2011). *Bölgesel Politika- Sorularla AB Politikaları ve Türkiye Serisi*, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları

Çakmak, Erol (2006). *Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları*. Ankara: İmaj Yayınevi.

Çukurçayır, M.A. ve Tekel, A. (2003). *Globalleşme-Yerelleşme Dinamikleri ve bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar, Yerel ve Kentsel Politikalar*, Konya: Çizgi Yayınları.

Çukurçayır, Mehmet Akif. (2003). *Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim: Çağdaş Kamu Yönetimi*, (Ed: Muhittin Acar, Hüseyin Özgür), Ankara: Nobel Yayınları, Ankara.

Dinler, Zeynel (2008). *Bölgesel İktisat – Genel Olarak ve Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Ortaya Çıkışı ve Azaltılmasına Yönelik Politikalar* (8. Basım). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Dülgeroğlu, Ercan. (2003). *Kalkınma Ekonomisi* (6. Basım). Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Erkal, Mustafa (1990). *Bölge Açısından Az Gelişmişlik* (2. Basım). İstanbul: Der Yayınları

Erkan, Hüsnü (1995). “*Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Türkiye’nin Bölgesel Kalkınma Politikası, Gelişme İktisadı Kuram-Eleştiri-Yorum*”, (Ed.İşgüden-Ercan-Türkay), İstanbul: Beta Yayınları,

Es, Muharrem. (2007). *Kent Üzerine Düşünceler- Yerel Kalkınmada Belediyelerin Yerel Misyonu*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Gündüz, A.Yılmaz (1994). *Bölgesel Dengesizlik ve GAP*, Malatya: Özmen Ofset Yayınları.

Han, E. ve A. Kaya. (2006). *Kalkınma Ekonomisi, Teori ve Politika*. İstanbul: Nobel Yayınları.

Handelman, Howard (2004). *Üçüncü Dünyanın Meydan Okuyan İlerleyişi* (Çeviren: Kaya,K. Ve Yıldız,S.), I. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ildırrar, Mustafa (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kaya, Erol. (2007). *Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000* (3. Basım). İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Kaya, Erol. (2008). *Modern Kent Yönetimi-I* (3. Basım). İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Kaynak, Muhteşem (2005). *Kalkınma İktisadı*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Keleş, Ruşen. (2000). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Milli Güvenlik Kurumu (1993). *Türkiye' de Bölge Planlamasının Evreleri*. Ankara: MGK Yayınları.

Naaroğlu, Halil. (2001). *Mahalli İdareler*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Narinoğlu, Ahmet. (2009). *Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim ve Planlama*, İstanbul: Mart Matbaacılık.

Öner, Şerif. (2002). *Globalleşme Sürecinde Yerellik: Demokratik ve Katılımcı Yerel Yönetimlerin Kurumsallaşması, Avrupa Birliğiyle Bütünleşme Sürecinde Yerel Yönetimler*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Palabıyık, Hamit, (2003). *Yerel ve Kentsel Politikalar*, (Ed: M.Akif Çukurçayır, Ayşe Tekel). Konya: Çizgi Yayınları.

Saran, Ulvi. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*, Ankara: Atlas Yayıncılık.

Şan, Müjgan (2005), *Kalkınma Planlamasında Bilgi Yönetimi ve DPT için Kurumsal Bilgi Politikası Modeli* (Yayın No:2687). Ankara: DPT Yayınları.

Tüylüoğlu, Ş. , Çeştepe, H.(2008). *Kalkınma Teorilerinin Temelleri ve Gelişimi*. M. Kar ve S. Taban (Ed.) *Kalkınma Ekonomisi: Seçme Konular* içinde. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Uzay, Nisfet (2005). *Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Ünsal, N., Nakipoğlu, E. ve Pazarcık, O. (1989). *Türkiye’de Dış Kredi Kullanımı*, Ankara: MPM Yayınları.

Yüksel, Fatih. (2004). *Çağdaş Kent yönetimi ve Yönetici Vizyonu*, Ankara: Detay Yayıncılık.

MAKALE, BİLDİRİ ve DİĞER KAYNAKLAR

Arslan, K. (2005). “Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 275-294.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Bölgesel Eşitsizlik, “Yerel Kalkınma ve Rekabet Edebilir Kentler Komisyon Raporu”, Ankara 2009.

Bayraktutan, Yusuf. (1994). “Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, 3-4

Bilgin, Mustafa (2002-2). “Yerel Yönetimlerin bölgesel Kalkınmadaki Etkinliği: Göller Bölgesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 7(2), 315-332.

Casagrande, Claude (2004). “Yerel Birimlerin Yerel Gelişmedeki Rolü: Fransa Örneği”, *(Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyumu, Ocak, İstanbul) Bildiriler*, Pendik Belediyesi, İstanbul 2004, 80-85.

Çetin, Murat (2006). ”Teori ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-20.

Çetin, Murat (2007). “Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar”. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 153-170

Çetinkaya, Ö. ve T. Demirbaş (2004). “Türkiye’de Belediyelere İlişkin Borçlanma Mevzuatı Borçlanma Yapısı ve Belediye Borçlanma Yapısının İncelenmesi”, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(8), 18-37.

Çetinkaya, Özhan (2004). “Türkiye’deki Belediyelerin Nüfus Büyüklüğüne Göre Harcama ve Gelir Yapılarının İncelenmesi ve Bu Yapının Etkin Kaynak Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi”, *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 59 (4), 55-87.

Çevikbaş, Rafet (1995). “Yerel Yönetimler, İşlevi ve Türkiye’deki Durumu”, *Türk İdare Dergisi*, 407, 89

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “Sosyal Politika Alanında Bölgesel İhtiyaç Analizi”, Kayseri Toplantısı Sunum Kitapçığı, Nisan Kayseri 2011, 1-30.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı, Bölgesel Hibe İzleme ve Teknik Yardım Ekibi Eğitim Kitapçığı, Ankara 2011, 1-35.

Darıcı, Bülent (2007), “Yerel Kalkınmada Küresel Yaklaşımlar ve Türkiye’nin Konumu”, *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 215-221.

Demir, D., A. Altıparmak ve D. Taşkın (2011). “İşgücü Verimliliğinin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği”, (9. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 20 Haziran, Bosna Hersek-Saraybosna) Bildiriler, Saray Bosna 2011

Demir, D. , A. Altıparmak ve D. Taşkın (2011) “TR 83 Düzey 2 İstatistikî Bölge Biriminde Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler”, *Yaşar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademeleşmesi, Ülke Yerleşme Merkezleri Sistemi”, Devlet Plânlama Teşkilâtı Yayınları, I-II, Ankara 1982, 25-27.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, 2502-ÖİK 523, Ankara 2000, 8.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Ön Ulusal Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Stratejileri”, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara 2003.1-3.

Durman, Mustafa (2001). “Bölgesel Gelişmede Fütz Analizi Kullanımın Önemi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 65.

Eraydın, Ayda. (2004). “Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler”, (*Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, 10-12 Eylül 2003, Denizli) Bildiriler, Cilt 1, Devlet Planlama Teşkilatı-Pamukkale Üniversitesi, Ankara 2004, 127-140.

Erençin, Ahmet (2006), “Belediye Görevleri Üzerine Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 15 (1), 17-29

Görmez, Kemal (2000), “Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri”, *Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4, 83-87.

Göymen, Korel (2004), “Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler”, (*Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyum, İstanbul*) Bildiriler, 21-30.

Gül, Hüseyin. (2004). “Ekonomik Kalkınmada Yerel Alternatifler”. (*Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, 10-12 Eylül 2003, Denizli) Bildiriler, Cilt 1, Devlet Planlama Teşkilatı-Pamukkale Üniversitesi, Ankara 2004, 201-219.

Güler, Birgül Ayman. (2000). “Yerel Yönetimler: Nereye 1”, *Kuvayı Milliye Dergisi*, 21, 60-71

Gündüz, Ali Yılmaz. (2004). “Kentsel Ekonomi ve Türkiye’ de Bölgesel Kalkınma Projeleri”. (*Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, 10-12 Eylül 2003, Denizli)

Bildiriler, Cilt 1, Devlet Planlama Teşkilatı-Pamukkale Üniversitesi, Ankara 2004, 247-275.

Ildırar, M. ve B. Ağdemir. (2005). “Bölgesel Kalkınmada Yeni Yönelimler ve Politika Uygulamaları”. (I. Doğu Anadolu Sempozyumu, 23-25 Mayıs 2005, Elazığ) Bildiriler, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2005, 252-260.

Kalaycıoğlu, Ersin. (2006). “Yönetişim Üzerine”, *Yerel Siyaset Dergisi*, 1(6),20-32..

Karaçay, H. ve Çakmak, L. (2004), “Yeni Bölgesel Kalkınma ve Kamu Destekleme Politikaları: Türkiye’den Bölgesel Panel Veri Setiyle Ampirik Bir Analiz”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 77-96.

Köseoğlu, Özer (2006), “Yeni Belediye Kanununda Yerel Demokrasiye İlişkin Gelişmeler”, *Yerel Siyaset Dergisi*, 1(4), 75-85

Öktem, K. ve M. Çakmak. (2005). “Kalkınmada Kamu Yönetiminin Rolü”. (I.Yerel Ekonomiler Kongresi, 1-2 Ekim 2005, Karaman) *Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, Karaman 2005, 3-8.

Özer, Mehmet Akif. (2000). “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine”, *Türk İdare Dergisi*, 72(426), 130-131.

Palabıyık, H. (2004). “Yönetimden Yönetişime geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar”, *Amme İdaresi Dergisi*, 37 (1), 63-85

Pınar,A. ve Arıkan,S.İ., (2003), “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Bağlamında Devlet Yardımları”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 3 (1), 93-111

Reeves, T. (2006). “Avrupa ve Türkiye’de Bölgesel Kalkınma”, *Avrupa Birliği Yolunda Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Tepav*, Ankara, 39-49

Tamer, Mustafa (1992), “Bölgesel Kalkınma ve Yerel Yönetimler”, *Türk İdare Dergisi*, 396, 232-254.

Taşkın, D. , A. Altıparmak ve D. Demir, “Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği”, 4. *Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gümüşhane Üniversitesi, Mayıs 2012

Taşkın, D. , A. Altıparmak ve D. Demir, “Ulusal ve Uluslararası Fon Kullanımında Yerel Yönetimler: Kayseri Yerel Yönetimleri Üzerine Bir İnceleme”, *Dördüncü Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gümüşhane Üniversitesi, Mayıs 2012

Taşkın, D. , A. Altıparmak, D. Demir, “Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim: Yerel Yönetimler Kayseri Örneği”, *Üçüncü Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2011, 157-169

Toksöz, Fikret (2004), “Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler”, (*Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyum , İstanbul*) *Bildiriler*, 35-38.

Tolunay, A. ve Akyol, A (2006), “Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 2, 116-127

Yavilioğlu, C. (2002). “Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3(1), 59-77.

Yavilioğlu, C. (2002). “Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomistik Kalkınma Teorileri, Eleştirel Bir Yaklaşım”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3(2), 49-70.

Yiğidim, A. ve S. Etkesen. (2002). “Orta Anadolu Bölgesi’ nde Gelişme Düzeyi’ nin İncelenmesi”. (*II. Ulusal Orta Anadolu Kongresi*, 17-19 Ekim, Niğde), *Bildiriler*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Niğde 2002, s.87-112.

Yüksek Planlama Kurulu, Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), Ankara 2003.

TEZ

Aktakas, Başak Gül (2006). *Bölgesel/Yerel Kalkınma, Bölgesel Gelişme için Bir Model*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Adana.

Bilgin, Mustafa (2002-1). *Bölgesel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Yönlendiriciliğinin Rolü: Göller Yöresi Üzerine Bir İnceleme*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Kütahya.

Ceylan, Kasım Keremullah (2010), *Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Yerel Yönetimler ve Kalkınma Projeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Çarkçı, Akif (2007). *Yerel Kalkınmada Kobi'lerin Rolü*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Çolak, Olcay (2009). *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikaları ve Türkiye'nin Uyumunun Değerlendirilmesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.

Demir, Derya (2011). *Türkiye'deki İllerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri: İstatiksel Bir Analiz (1990-2010)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.

Gündoğan, Ertuğrul (2007). *Katılımcı Demokrasi Bağlamında Yönetişim ve Bağcılar Belediyesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul.

Koyuncu, Evrim (2006). *Türkiye'de Kalkınma Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü ve Bir Uygulama*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Marşap, Göksel (2008). *Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Çerçevesinde Yerellik İlkesi Açısından Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Üstünışık, Naime Zerrin (2007). *Türkiye’deki İller ve Bölgeler Bazında Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması: Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ve Uygulaması*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

İNTERNET SAYFALARI

Atahan, Aytuğ (2004). Yerel Kalkınma İçin Yeni Bir Model: Yerel Kalkınma Enstitüleri. http://www.ari.org.tr/index.php?sayfa=yerel_kalkinma_calismalari (Erişim tarihi: 20 Mayıs 2012).

AB Mali Yardımları ve Belediyelere Sağlanan Yardımlar, Şubat 2011 Gaziantep Sunumu- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği / AB Bakanlığı. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45646&l=1> (Erişim tarihi: 25 Mart 2012)

AKKM-LDI Kayseri Proje İstatistikleri, <http://www.cfcu.gov.tr/hibe.php?lng=tr>, (Erişim tarihi: 25 Mart 2012)

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_122.htm , (Erişim tarihi: 4 Nisan 2012)

Belediye Sayılarına İlişkin İstatistikler, http://www.yayed.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=977 (Erişim tarihi: Mart 2012)

Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=87> (Erişim tarihi: 5 Mart 2012).

Çetin,Murat, Yerel Kalkınma Ajansları, http://eab.ege.edu.tr/pdf/6_2/C6-S2-M12.pdf (Erişim tarihi: 8 Mart 2011)

Devlet Planlama Teşkilatı. Yerleşme-Şehirleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf> (Erişim tarihi: 8 Nisan 2012).

Devlet Planlama Teşkilatı, 2004-2006 Ön Ulusal Kalkınma Planı (www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2228/o-ukp.pdf) (Erişim tarihi: 20 Ocak 2012)

Devlet Planlama Teşkilatı. <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/biid/ibbs.html> (Erişim tarihi: 7 Haziran 2012).

Erciyes Kış Turizmi Master Planı, <http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=erciyes-master-planı> , (Erişim tarihi: 10 Mart 2012)

Es, Muharrem(2006). Yerel Kalkınmada Belediyelerin Yerel Misyonu. <http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf> (Erişim tarihi: 15 Şubat 2012)

İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı. <http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx> , (Erişim Tarihi: 25 Mart 2012)

Kahraman, Tayfun (2005). Türkiye için Alternatif Bir Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Yaklaşımı. http://www.tayfunkahraman.com/index.php?option=com_content&view=article&id=10%3Atuerkiye-cin-alternatif-bir-suerdueruelebilir-yerel-kalknma-yaklam (Erişim tarihi: Kasım 2011)

Kaya, E (2008). Yerel Kalkınma Yönetimi, <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf>

Kar, Bülent (2008). Manisa ve Kentsel Kalkınma. <http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf> (Erişim tarihi: 22 Şubat 2012)

Kaya, Erol, Yerel Kalkınma Yönetimi (2010). <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/yky.pdf> (Erişim tarihi: 17 Mayıs 2012)

Kosgeb Ekonomik ve stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü, *Glokalizasyon (Küreselleşme ve Yerelleşme)*, Ankara 2005
<http://www.imes.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Yayinlar.aspx?ref=8&refContent=98> (Erişim tarihi: Şubat 2012)

Orta Anadolu Bölge Planı 2010-2013. <http://www.oran.org.tr/kategori/48/2010-2013-bolge-plani.html> (Erişim tarihi: 25 Mart 2012)

Sinemillioğlu, Oğuz (2009). Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye Süreci, *Dicle Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 245-268, www.esosder.org (Erişim tarihi: Mart 2011)

SRAP Projesi.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYIN-TURKISHEXTN/0>, (Erişim tarihi: 20/11/2012)

Şentürk, Hulusi (2009). Belediyeler için AB Rehberi.

<http://www.platodanismanlik.com/v2/>, (Erişim tarihi: 15/11/2012)

Tarım ve Kırsal kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Programı Tanıtım Kitabı.

<http://www.tkd.gov.tr/3#> (Erişim Tarihi: 25 Mart 2012)

Titiz, İsmet (2010). Belediyeler ve Bölgesel Kalkınma, Okutan Yayıncılık,

<http://www.ziyaguney.com/dosyalar/dokumanlar/belediyelervebolgeselkalkinma.pdf>

Tüsiad (2008), Türkiye’de Bölgesel Farklar ve Politikalar, <http://www.tusiad.org/bilgi-merkezi/raporlar/turkiyede-bolgesel-farklar-ve-politikalar/>

Uyar, Hakkı (2004). Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe, *Aydınlanma 1923 Dergisi*, 51, 25-32. <http://kisi.deu.edu.tr/hakki.uyar/6.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2011)

5393 Sayılı Kanun, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html> , (Erişim tarihi: Şubat 2012)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Dilşad TAŞKIN

Doğum Yeri, Tarihi : KAYSERİ, 1982

E-posta : dilsadtaskin@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Başlangıç-Bitiş
Yüksek Lisans	E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü	2008-
Lisans	E.Ü. İ.İ.B.F İşletme	2001-2006
Lise	Kocasinan Süper Lisesi	1996-2000

İŞ DENEYİMİ

Sosyal Yardım İnceleme ve Araştırma Görevlisi Nevşehir Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Bölgesel Hibe İzleme Uzmanı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İnsan Kaynakları Operasyonel Programı, Bölgesel Hibe İzleme Uzmanı (Teknik Yardım Ekibi)

12/2007- 5/2011 Kayseri Talas Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü, **Kalite Yönetim** Birim Sorumlusu

23/01/2007-31/11/2007 AKKM-LDI-297 **Ortak Yerel Turizm Girişimleri Projesi**, Avrupa Birliği Hibe Projesi (Yerel Kalkınma-LDI Kapsamında)

STAJ

- 2005 Temmuz** Kayseri Orta Anadolu Tekstil A.Ş - Operasyon Departmanında Dış Ticaret bölümünde 2 hafta süre ile staj
- 2006 Şubat** T.C Merkez Bankası Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde 1 hafta süre ile staj.

YABANCI DİL

İngilizce

YAYINLAR

Demir, D., A. Altıparmak ve **D. Taşkın** (2011). “İşgücü Verimliliğinin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği”, (9. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 20 Haziran, Bosna Hersek-Saraybosna) Bildiriler, Saray Bosna 2011

Demir, D. , A. Altıparmak ve **D. Taşkın** (2011) “TR 83 Düzey 2 İstatistiki Bölge Biriminde Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler”, *Yaşar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2).

Taşkın, D. , A. Altıparmak ve D. Demir, “Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği”, *4. Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gümüşhane Üniversitesi, Mayıs 2012

Taşkın, D. , A. Altıparmak ve D. Demir, “Ulusal ve Uluslararası Fon Kullanımında Yerel Yönetimler: Kayseri Yerel Yönetimleri Üzerine Bir İnceleme”, *Dördüncü Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gümüşhane Üniversitesi, Mayıs 2012

Taşkın, D. , A. Altıparmak, D. Demir, “Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim: Yerel Yönetimler Kayseri Örneği”, *Üçüncü Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2011, 157.

EĞİTİM ve SEMİNERLERE KATILIM – SERTİFİKA BİLGİLERİ

1. Proje Hazırlama Eğitimi – Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)- 7-8 Ekim 2011
2. İş Yaşamında Başarmak – İzgören Akın Akademi – Mayıs 2011
3. Ara ve Nihai Mali Rapor Eğitimi (Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanlığı) – Mayıs 2011
4. Bölgesel Hibe İzleme ve Teknik Yardım Ekibi Uzmanlık Eğitimi (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) – Mart 2011
5. Türkiye Uğur Böcekleri Sunum Atölyesi Eğitimi – Şubat 2011
6. Proje Döngüsü Yönetimi ve Proje Hazırlama Eğitimi (Türkiye Belediyeler Birliği) – Şubat 2011 Antalya
7. Proje Hazırlama Eğitimi (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı)- Kasım 2010
8. Türkiye Uğur Böcekleri Projesi Eğitiminin Eğitimi – 24/10/2010
9. Yozgat Bozok Üniversitesi “Uluslar arası Bölgesel Kalkınma Sempozyumu” – 06-09/ 10 / 2010
10. Etkili Mülakat Teknikleri Eğitimi – MİA Danışmanlık - 2009
11. Kalite Yönetim Dokümantasyon Eğitimi- Kalitest – Mayıs 2009
12. ISO Dokümantasyon – Kayseri TSE Bölge Müdürlüğü- Mart 2009
13. Pazarlama ve Satış – Aralık 2008
14. 2.Ulusal Üniversiteli Girişimci Liderler Zirvesi – Aralık 2008
15. Keşfet Kendini – Aralık 2008
16. Yönetici ve Liderlik Becerileri Eğitimi – Zihin Disiplinleri Akademisi - Nisan 2008
17. Etkili iletişim Becerileri Eğitimi – Zihin Disiplinleri Akademisi - Mart 2008
18. 2007 Ulusal Girişimciler Zirvesi Katılım Belgesi – Aralık 2007
19. İç Kalite Tetkiki Tetkikçi Eğitimi – Kayseri TSE Bölge Müdürlüğü - Aralık 2007

20. Kalite Yönetim Sistemi Temel Eğitimi - Kayseri TSE Bölge Müdürlüğü – Aralık 2007
21. İhale Dokümanı Hazırlama ve FIDIC Eğitimi – ORAKAB – Kasım 2007
22. Potansiyel Proje Faydalanıcıları (ÇED Raporu Hazırlama ve Fizibilite) – ORAKAB- Haziran 2007
23. Kariyer Yönetimi ve Liderlik – Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F – Mart 2007
24. Diksiyon Eğitimi – Erciyes İ.İ.B.F Tiyatro Topluluğu Yönetmeni - 2005.
25. Dış Ticaret Eğitimi – Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F Dekanlığı ve Academy Intenational- Mart 2006
26. Etkili İletişim ve Beden Dili Eğitimi – Academy International - 2005
27. Ekonomi Politikaları Zirvesi Kayseri – Ekonomistler Platformu- Mayıs 2004
28. Dış Ticaret Eğitimi – Academy International - 2004
29. Almanca – ERSEM- 2003

İLGİ ALANLARI

Bölgesel/Yerel Kalkınma, Kırsal Kalkınma – IPARD, Kamuda Kalite Yönetim Uygulamaları, Yerel Yönetimler, Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama- Performans Yönetimi Çalışmaları, Avrupa Birliği Projeleri ve Hibe Programları, Kadın-Genç İstihdam.